

OBSZAR ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO
POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO

STRATEGIA OBSZARU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO

Załącznik do uchwały Komitetu Sterującego

Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego
z dnia 25 listopada 2015r.

CHEŁMNO, 2015

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
Podstawy prawne i metodologia opracowania	5
Uspołecznienie procesu przygotowania strategii.....	5
Procedura Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko	6
I. DIAGNOZA STRATEGICZNA OBSZARU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	7
1. Ogólna charakterystyka Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego	7
2. Zasoby naturalne	9
3. Obszary chronione.....	10
4. Sytuacja demograficzna.....	12
4.1. Liczba ludności.....	12
4.2. Struktura ludności wg grup ekonomicznych	13
4.3. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć.....	15
4.4. Przyrost naturalny i migracje.....	16
4.5. Prognoza demograficzna Powiatu Chełmińskiego	18
5. Gospodarka na terenie ORSG	20
5.1. Rolnictwo.....	20
5.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza	23
5.3. Oferta terenów inwestycyjnych	31
6. Rynek pracy i bezrobocie.....	33
6.1. Stopa bezrobocia	33
6.2. Struktura bezrobocia	34
6.3. Działania Powiatowego Urzędu Pracy	39
6.4. Zawody deficytowe i nadwyżkowe, przekwalifikowania.....	41
7. Oświata i wychowanie.....	45
7.1. Struktura szkolnictwa	45
7.2. Wychowanie przedszkolne	48
7.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	49
7.4. Wyniki egzaminów	53
7.5. Potrzeby systemu edukacji na terenie ORSG	54
8. Ochrona zdrowia	59
9. Kultura, turystyka, sport i rekreacja	61
10. Pomoc społeczna	65
10.1. Działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.....	65

10.2.	Wsparcie dla osób niepełnosprawnych.....	71
10.3.	Pomoc społeczna	72
11.	Bezpieczeństwo publiczne.....	76
12.	Usługi komunalne.....	77
12.1.	Usługi wodociągowe i kanalizacyjne	78
12.2.	Zaopatrzenie w energię	81
12.3.	Odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	81
12.4.	Infrastruktura komunikacyjna	84
12.5.	Gospodarka odpadami	89
13.	Obszary problemowe wymagające rewitalizacji zgłoszone przez samorządy.....	91
14.	Podsumowanie diagnozy.....	93
4.1.	Problemy rozwojowe ORSG Powiatu Chełmińskiego	93
4.2.	Potencjały rozwojowe ORSG Powiatu Chełmińskiego	94
4.3.	Analiza SWOT ORSG Powiatu Chełmińskiego.....	96
4.4.	Trendy rozwojowe i możliwości rozwoju ORSG Powiatu Chełmińskiego.....	98
II. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA		99
III. CELE ROZWOJOWE		104
1.	Cele rozwojowe strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego	104
2.	Spójność strategii z dokumentami o charakterze strategicznym w otoczeniu ORSG	105
IV. PRIORYTETY INWESTYCYJNE.....		114
Logika interwencji strategicznej - ORSG Powiatu Chełmińskiego		114
V. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW DO STRATEGII		123
VI. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI		126
Listy propozycji projektowych w ramach Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego		127
Plan finansowy wdrażania działań Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego w ramach RPO W-KP .		156
VII. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE		161
VIII. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA.....		164
SPIS TABEL		165
SPIS WYKRESÓW		168
SPIS RYSUNKÓW		169
Załącznik nr 1. Zabytki ORSG Powiatu Chełmińskiego (stan na 30.03.2014 r.)		170
Załącznik nr 2. Szlaki turystyczne na terenie Powiatu Chełmińskiego		175
Załącznik nr 3. Wykaz obiektów sportowych i rekreacyjnych oraz klubów sportowych.....		177
Załącznik nr 4. Cykliczne imprezy kulturalne i sportowe.....		179
Załącznik nr 5. Wykaz dróg Powiatu Chełmińskiego (stan na dzień 31.12.2013 r.)		180
Załącznik nr 6. Ocena stanu dróg na terenie gmin wg informacji z Urzędów Gmin.....		183

Wprowadzenie

Podstawy prawne i metodologia opracowania

Niniejsze opracowanie stanowi strategię Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego, powołanego w ramach realizacji polityki terytorialnej Województwa Kujawsko-Pomorskiego. W skład ORSG Powiatu Chełmińskiego wchodzi 7 gmin: miasto Chełmno i gminy wiejskie: Chełmno, Kijewo Królewskie, Lisewo, Papowo Biskupie, Stolno i Unisław oraz samorząd Powiatu Chełmińskiego.

Strategia została opracowana na podstawie „Zasad przygotowania Strategii dla Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w okresie programowania 2014-2020”, stanowiącej Załącznik do Uchwały nr 38/1294/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 17 września 2014 r.

Podczas prac nad Strategią wykorzystywano dostępne opracowania metodologiczne dotyczące planowania strategicznego oraz zasad wspierania rozwoju gospodarczego przez samorządy. Dotyczy to w szczególności obszaru aktywizacji społeczności lokalnych i rozwoju gospodarczego za pomocą instrumentów wsparcia, znajdujących się w sferze działania samorządu terytorialnego. W pracach nad częścią planistyczną Strategii wykorzystywano w szczególności wydawnictwo Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z 2012 roku pt. „Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej”.

Lista kluczowych problemów rozwojowych powiatu Chełmińskiego powstała dzięki przeprowadzonej diagnozie powiatu i wynikom prac warsztatowych. Opracowaniu podlegały główne obszary strategicznej interwencji, dla których sformułowano cele strategiczne oraz cele operacyjne/priorytety inwestycyjne pozwalające na opracowanie przedsięwzięć wdrażających strategię. Przeprowadzona została analiza SWOT, czyli analiza strategiczna w celu wyłonienia słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju powiatu. Dokonano również analizy powiązania celów wskazanych w strategii z celami zawartymi w dokumentach strategicznych szczebla europejskiego krajowego, regionalnego i lokalnego.

Strategia ORSG Rozwoju Powiatu Chełmińskiego powstała w wyniku połączenia metody eksperckiej z konsultacjami społecznymi. W ramach prac nad strategią utworzono zespół roboczy składający się z pracowników starostwa i urzędów gmin oraz instytucji samorządowych, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych. Zespół był wspomagany przez zewnętrzną firmę doradczą (Biuro Szkoleniowo-Doradcze KREATOR), odpowiedzialną za prowadzenie warsztatów, przygotowanie diagnozy i opracowanie dokumentu strategii.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego zawiera następujące elementy: syntetyczną diagnozę, cele rozwojowe, wskaźniki do osiągnięcia w obszarze, priorytety inwestycyjne, tryb i zasady wyboru projektów, listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji, instrumenty realizacji, system wdrażania i monitorowania.

Uspołecznienie procesu przygotowania strategii

W procesie przygotowywania strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego zapewniono udział partnerów samorządowych i społecznych poprzez zaproszenie do prac nad strategią jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania z terenu ORSG, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Udział wymienionych podmiotów został zapewniony poprzez zaproszenie ww. podmiotów i uczestnictwo ich przedstawicieli w warsztatach, na których wypracowywane były założenia Strategii, identyfikowane problemy, a także zbierane informacje na temat działań planowanych do realizacji rozwiązujących zidentyfikowane problemy. Udział ww. podmiotów w pracach nad strategią zapewniony jest także poprzez uczestniczenie ich przedstawicieli w pracach Komitetu Sterującego.

W ramach konsultacji ze środowiskiem gospodarczym zorganizowano spotkanie z przedstawicielami firm działających na terenie ORSG. W spotkaniu tym uczestniczyło 9 osób reprezentujących kluczowe firmy z terenu Powiatu Chełmińskiego.

W ramach uspołecznienia procesu budowania strategii przeprowadzono warsztaty strategiczne, co zapewniło szeroki udział liderów społeczności lokalnych i pracowników instytucji samorządowych w tworzeniu założeń strategii. Podczas warsztatów zaprezentowano wybrane dane statystyczne charakteryzujące powiat, w szczególności jego pozycję na tle innych powiatów województwa. Celem warsztatów było wypracowanie listy problemów charakterystycznych dla każdej z gmin tworzących obszar ORSG i opracowanie projektu analizy SWOT. Warsztaty przeprowadzono w marcu i kwietniu 2015 roku. Uczestniczyło w nich łącznie ponad 35 osób reprezentujących różne podmioty oraz środowiska z terenu Powiatu.

Po trzech głównych warsztatach strategicznych, odbyły się spotkania robocze przedstawicieli gmin dotyczące zasad przygotowywania fiszek projektowych. Po pierwszym spotkaniu samorządy gminne, powiat i instytucje samorządowe rozpoczęły praktyczne przygotowywanie fiszek projektowych, które były weryfikowane podczas kolejnych spotkań roboczych.

Na podstawie zebranych danych i opinii oraz treści fiszek projektowych sporządzono dokument Strategii, który przedłożony został do konsultacji z instytucjami na terenie ORSG. Dokument wyłożony został do publicznej wiadomości za pośrednictwem strony internetowej Starostwa Powiatowego wraz z formularzem służącym do zgłoszenia uwag do dokumentu. Jednocześnie Starostwo Powiatowe w Chełmnie wystąpiło do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane i wszystkie uznane za słuszne i celowe zostały uwzględnione w treści strategii. Po zakończeniu konsultacji Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego zatwierdzona została przez Zarząd i przyjęta przez Komitet Sterujący.

Procedura Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Starostwo Powiatowe w Chełmnie wystąpiło do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Po uzyskaniu stosownej decyzji zgłoszone w niej uwagi zostały przeanalizowane i uwzględnione w treści strategii.

I. Diagnoza strategiczna Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego

Uwaga:

W tekście diagnozy ORSG wykorzystano dane i informacje ze Strategii Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025 opracowanej przez WESTMOR Consulting.

1. Ogólna charakterystyka Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego

Na ORSG Powiatu Chełmińskiego składają się Powiat Chełmiński oraz wszystkie gminy wchodzące w jego skład. Powiat chełmiński położony jest na prawym brzegu Wisły i w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Sąsiaduje z powiatami: toruńskim, bydgoskim, świeckim, grudziądzkim i wąbrzeskim. Dominującą formą gospodarki na terenie powiatu jest rolnictwo - użytki rolne stanowią około 80,5% areału.

W skład Powiatu Chełmińskiego wchodzi 7 gmin:

- gmina miejska – Gmina Miasto Chełmno,
- gminy wiejskie: Gmina Chełmno, Gmina Kijewo Królewskie, Gmina Lisewo, Gmina Papowo Biskupie, Gmina Stolno, Gmina Unisław.

Rysunek 1. Powiat chełmiński na tle kraju i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: www.zpp.pl

Pod względem wielkości powierzchni ORSG Powiatu Chełmińskiego zajmuje powierzchnię 527 km², co stanowi ok. 3% powierzchni województwa. Zatem na 1 km² powierzchni przypada ok. 100 mieszkańców, co plasuje obszar, a dokładniej Powiat Chełmiński na trzecim miejscu według gęstości zaludnienia w województwie.

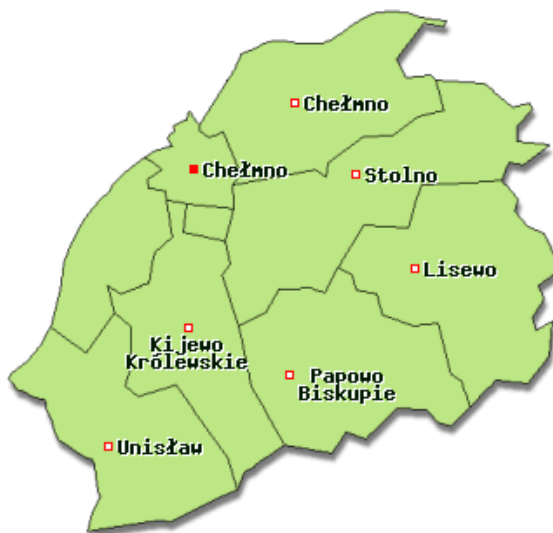
Tabela 1. Struktura powierzchni Powiatu Chełmińskiego z podziałem na poszczególne gminy

Wyszczególnienie	Powierzchnia [km ²]	Udział % w pow. Powiatu
Miasto Chełmno	13,86	2,63%
Gmina Chełmno	114,05	21,62%
Gmina Kijewo Królewskie	72,19	13,68%
Gmina Lisewo	86,2	16,34%
Gmina Papowo Biskupie	70,44	13,35%
Gmina Stołno	98,43	18,66%
Gmina Unisław	72,45	13,72%
RAZEM Powiat Chełmiński	527,62	100%
Województwo kujawsko-pomorskie	17 969	-
Polska	312 679	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Największy udział wśród struktury własności stanowią grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych – ok. 68% wszystkich gruntów, następnie grunty wchodzące w skład zasobu Skarbu Państwa – ok. 9% powierzchni Powiatu oraz grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – ponad 5% gruntów Powiatu.

Rysunek 2. Podział administracyjny Powiatu Chełmińskiego

Źródło: http://archiwum.zpp.pl/index.php?path=main/danetel&level=3&woj_id=6&id=34

Przez teren ORSG Powiatu Chełmińskiego przebiegają dwie drogi krajowe: nr 91 i nr 55, zapewniając doskonałe połączenie z największymi miastami województwa kujawsko-pomorskiego: Toruniem, Bydgoszczą, Grudziądem i Włocławkiem. Ważną rolę odgrywa odcinek autostrady A1 z węzłem autostradowym w miejscowości Lisewo i 2 linie kolejowe.

Tabela 2. Położenie ośrodków gminnych ORSG w stosunku do głównych ośrodków miejskich w km

Jednostka terytorialna	odległość od Bydgoszczy	odległość od Torunia	odległość od Grudziądza
Chełmno	52	44	37
Kijewo Królewskie	39	36	38
Lisewo	59	43	27
Papowo Biskupie	45	30	38
Stolno	49	38	27
Unisław	31	28	45

Źródło: www.mapa.pf.pl

Miejscowości na terenie powiatu są w korzystnej sytuacji z uwagi na bliskie położenie w stosunku do głównych miast województwa tj. Bydgoszczy i Torunia, będących regionalnymi centrami rozwoju.

Na terenie Powiatu Chełmińskiego występują liczne zabytki architektury, które reprezentują różne style architektoniczne, ze znaczną przewagą stylu gotyckiego. Oprócz zabytków nieruchomości na terenie Powiatu Chełmińskiego występują również miejsca pamięci związane z wydarzeniami I i II wojny światowej – pomniki i cmentarze. Wykaz obiektów zabytkowych z terenu Powiatu Chełmińskiego wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości został przedstawiony w załączniku nr 1.

Najwięcej zabytków o kluczowym znaczeniu dla Powiatu Chełmińskiego znajduje się w Chełmnie, które zachowało oryginalną urbanistyczną strukturę miasta średniowiecznego i liczne, cenne obiekty średniowiecznej architektury. Dziedzictwo to, podobnie jak i szczytne tradycje aktywności kulturowej stanowią swoiste wiano Chełmna i jest pozostałością jego bogatej oraz ciekawej historii i czasów jego okresów świetności.

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu, obok atrakcyjnej lokalizacji, są zasoby środowiska przyrodniczego, a także warunki klimatyczne panujące na danym obszarze. Czynniki te wpływają zarówno na jakość życia mieszkańców regionu, jak i na napływ nowych podmiotów gospodarczych oraz rozwój turystyki. Środowisko przyrodnicze na terenie ORSG Powiatu Chełmińskiego przedstawia się bogato, co wynika z warunków klimatycznych, urozmaiconej rzeźby terenu i zróżnicowania gatunków drzew i krzewów. Chełmno charakteryzuje urozmaicona rzeźba terenu zabudowy miejskiej. Miasto zlokalizowane jest na półwyspie wysoczyznowym, górującym nad otoczeniem dolinnym. Lokalizacja ta przez wieki miała znaczenie obronne - obecnie stanowi unikalny walor krajobrazowy.

Klimat Powiatu Chełmińskiego scharakteryzowany jest ogólnie jako przejściowo-morski i zalicza się go do typu klimatu Wielkich Dolin, występujących w całym środkowym pasie Polski.

2. Zasoby naturalne

Wody podziemne

W utworach wodonośnych województwa kujawsko-pomorskiego wydzielono 20 głównych zbiorników wód podziemnych o znaczących zasobach w skali kraju, w tym jeden w Powiecie Chełmińskim. Jest to zbiornik nr 131 w rejonie Chełmna.

Badania wód podziemnych w sieciach lokalnych są realizowane w rejonie składowisk odpadów, na terenie gminy objęte nim jest jedno zrekultywowane składowisko w miejscowości Unisław. Monitoring w oparciu o sieć piezometrów prowadzony jest od momentu zakończenia eksploatacji w roku 1997. Wyniki nie przekraczają dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń.

Wody powierzchniowe

Sieć hydrograficzną Powiatu Chełmińskiego tworzą rzeka Wisła i dopływy Wisły: rzeka Browina (zwana Frybą) - prawobrzeżny dopływ Papówki, jej długość wynosi 39,6 km; Kanał Starogrodzki (zwany Papówką lub

Trynką) - ciek o dł. około 20 km, jej prawobrzeżnym dopływem jest Browina. W dolnym biegu przepływa przez Jezioro Starogrodzkie Północne i Południowe; Kanał Główny – swój początek bierze na północ od Chełmna, a uchodzi do Wisły w Grudziądzu.

W Powiecie Chełmińskim znajduje się 37 jezior o łącznej powierzchni około 348,2 ha. Największe jezioro to Jezioro Kornatowskie o powierzchni 48,6 ha, zaś najgłębsze to Jezioro Bartlewskie mające 13,5 m głębokości.

Gleby

Na terenie Powiatu Chełmińskiego występują głównie 4 typy gleb: mady rzeczne, gleby brunatne, gleby płowe, gleby bielcowe. Występowanie poszczególnych typów gleb jest związane z rzeźbą terenu: na wysoczyźnie morenowej rozwinęły się gleby brunatne, lekkie i średnie oraz lekkie i średnie gleby pyłowe, w dolinie Wisły przeważają gleby madowe, na terasach wyższych od terasy zalewowej można spotkać gleby mniej lub bardziej piaszczyste, w pradolinie Wisły występują gleby torfowe i murszowo-torfowe, w obrębie zagłębień bezodpływowych, bądź w obniżeniach obszarze utrudnionym odpływie wytworzyły się czarne ziemie.

Złóża kopalin

Na terenie Powiatu Chełmińskiego udokumentowanych zostało kilkanaście zasobów bilansowych złóż kopalin (tj. piasków i żwirów). Złóża eksploatowane są metodą odkrywkową i systemem ścianowym. Wydobywane przez przedsiębiorców kopaliny wykorzystywane są przede wszystkim do celów budowlanych. Na terenie Powiatu Chełmińskiego istnieje też wiele małych piaskowni i żwirowni, gdzie była prowadzona niekoncesjonowana eksploatacja kopaliny do celów lokalnych.

Lasy

Ogólna powierzchnia lasów na terenie powiatu wynosi około 3,5 tys. ha, z czego: lasy stanowiące własność osób fizycznych – 695 ha, lasy gminne – 74 ha, lasy spółdzielni produkcyjnych – 20 ha. Rozmieszczenie lasów na terenie Powiatu Chełmińskiego jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne znajdują się w strefie krawędziowej doliny Wisły i jej najbliższym otoczeniu w rejonie Chełmna oraz Unisławia.

Największy udział lasów posiada Gmina Chełmno, najmniejszy zaś Gmina Lisewo. Największą powierzchnię zajmują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego i lasu świeżego. W składzie gatunkowym drzewostanów przeważa sosna, dąb, olcha, brzoza i buk. Najcenniejsze przyrodniczo drzewostany chronione są w rezerwach „Płutowo”, „Ostrów Panieński” i „Łęgi na Ostrowiu Panieńskim”. W dolinie rzeki Wisły, można spotkać lasy łęgowe m.in. bardzo rzadki łęg topolowo-wierzbowy w okolicach Starogrodu, łęg wiązowo-jesionowy.

3. Obszary chronione

Na terenie Powiatu Chełmińskiego znajdują się takie formy ochrony przyrody jak: Obszary Chronionego Krajobrazu, obszary „Natura 2000”, park krajobrazowy, liczne rezerваты i pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne.

Pomniki przyrody

Na terenie Powiatu Chełmińskiego znajduje się ok. 60 pomników przyrody żywej, które najliczniej występują w Gminie Chełmno i Stolno. Do najcenniejszych pomników przyrody można zaliczyć: aleję lipową wzdłuż drogi Unisław – Gołoty; pomnikowe okazy dębów, wierzb i klonów na Ostrowiu Panieńskim; grupę 27 pomników drzew na terenie zespołu pałacowego-parkowego w Grubnie, wśród których spotykamy gatunki aklimatyzowane, tj. perełkowiec japoński; sosnę czarną w ogrodzie przyklasztornym Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia przy ul. Dominikańskiej w Chełmnie.

Użytki ekologiczne

Na obszarze powiatu uznano ponad 50 **użytków ekologicznych** o łącznej powierzchni około 39 ha. Najwięcej użytków występuje w Gminie Unisław, mniejsza zaś ilość w Gminie Chełmno i Stolno. Są to głównie bagna oraz wydmy, oczka wodne, remizy śródpolne i dwa starorzecza Wisły.

Rezerваты przyrody

Na terenie Powiatu Chełmińskiego znajduje się 5 rezerwatów przyrody:

- **„Ostrów Panieński”** – pow. 14,77 ha, utworzony dla ochrony dużego i stosunkowo naturalnego kompleksu leśnego na siedlisku łągu wiązowo-jesionowego w dolinie dolnej Wisły, ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin, w tym trufli letniej;
- **„Łęgi na Ostrowiu Panieńskim”** – pow. 34,42 ha, położony w sąsiedztwie rezerwatu „Ostrów Panieński” ma zbliżone warunki siedliskowe. Panuje w nim podobnie wykształcony łąg wiązowo-jesionowy;
- **„Płutowo”** – pow. 17,96 ha, utworzony dla ścisłej ochrony lasu mieszanego na zboczach parowu wciętego w krawędź doliny Wisły. Współpanującymi są tu okazałe graby liczące 90-120 lat, dęby ok. 200 lat i również wiekowe lipy, klony, buki i jesiony;
- **„Zbocza Płutowskie”** – pow. 34,49 ha, znajduje się 15 km od Chełmna i obejmuje fragment prawego zbocza doliny Wisły. Rezerwat zabezpiecza rzadką florę, tj. zespoły roślinności stepowej tworzące niewielkie, ale prawie już reliktowe wysepki;
- **„Góra Św. Wawrzyńca”** – pow. 0,70 ha, położony w południowej części Uroczyska Uść na krawędzi doliny Wisły, między Chełmnem a Kałdusem. Teren ten objęty jest ochroną nie tylko z uwagi na walory przyrodnicze, ale również z uwagi na wyjątkową wartość historyczną istniejącego tu grodziska.

Parki krajobrazowe

Wielką atrakcją turystyczną Powiatu Chełmińskiego jest **Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego**. Powstał on, jak sama nazwa wskazuje, z połączenia Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego (utworzonego w 1993 r.) i Chełmińskiego Parku Krajobrazowego (utworzonego w 1998 r.). Powierzchnia parku wynosi 55,6 tys. ha i obejmuje swym zasięgiem 16 gmin, z których pięć należy do Powiatu Chełmińskiego (miasto Chełmno oraz gminy: Chełmno, Kijewo Królewskie, Stolno i Unisław).

Obszary Chronionego Krajobrazu

Na terenie Powiatu Chełmińskiego, w obrębie Gminy Stolno, znajduje się niewielki fragment obszaru chronionego – **Obszaru Chronionego Krajobrazu Strefy Krawędziowej Doliny Wisły** (150 ha).

Obszary Natura 2000

Na terenie Powiatu Chełmińskiego zlokalizowane są następujące obszary Natura 2000:

- obszar specjalnej ochrony ptaków – **„Dolina Dolnej Wisły”**, obejmuje międzywale na terenie gmin wiejskich Chełmno i Unisław oraz Miasta Chełmno, o łącznej pow. 1.993,1 ha,
- obszar specjalnej ochrony siedliskowej – **„Solecka Dolina Wisły”**, obejmuje m.in. „Łęgi na Ostrowiu Panieńskim” i „Ostrów Panieński” oraz fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Strefy Krawędziowej Doliny Wisły (tj. Miasto Chełmno, gminy: Chełmno i Unisław);
- specjalny obszar ochrony siedlisk - **„Zbocza Płutowskie”** o pow. około 585,5 ha (gminy: Chełmno, Kijewo Królewskie i Unisław). Obszar ten, w całości położony w obrębie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, obejmuje strome zbocza strefy krawędziowej Doliny Dolnej Wisły oraz szereg śródpolnych parowów, wcinających się w przyległą wysoczyznę morenową.

4. Sytuacja demograficzna

4.1. Liczba ludności

W 2014 roku teren Powiatu Chełmińskiego zamieszkiwało 52 559 osób, z czego 26 754 osób stanowiły kobiety. Ponad 60% ogólnej liczby społeczności Powiatu stanowiła ludność wiejska. Wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie powiatu wyniósł 100 osób na km², podczas gdy w województwie było to 116 osób na km².

Największa liczba ludności w obszarze zamieszkuje Miasto Chełmno – 20 434 osoby (tj. 38,9% mieszkańców powiatu). Kolejnymi gminami charakteryzującymi się dużą liczbą mieszkańców są: Gmina Unisław – 7019 osób (tj. 13,4% mieszkańców powiatu), Gmina Chełmno – 5 760 osób (tj. 11% mieszkańców powiatu), Gmina Lisewo – 5 320 osób (tj. 10,1% mieszkańców powiatu) oraz Gmina Stolno – 5 203 osób (tj. 9,9%). Na przedostatnim miejscu pod względem liczby ludności znalazła się Gmina Kijewo Królewskie 4458 osób (tj. 8,5% mieszkańców powiatu) a na ostatnim Papowo Biskupie 4365 osób (tj. 8,3 % mieszkańców powiatu).

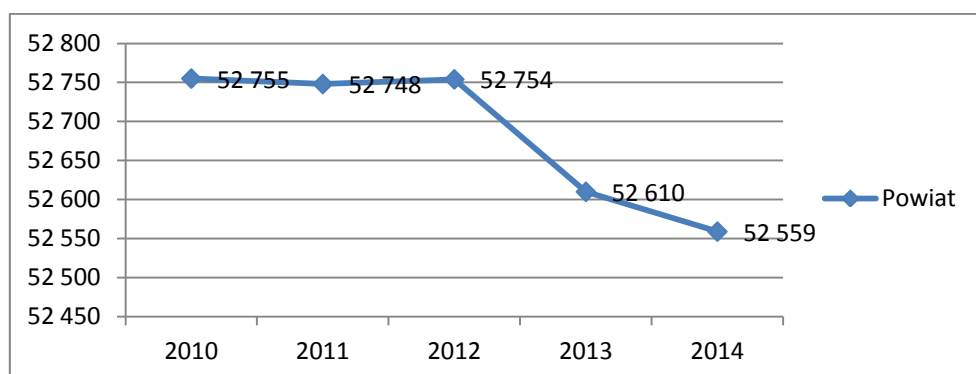
Tabela 3. Zmiany liczby ludności w gminach należących do obszaru ORSG w latach 2010 – 2014 i wskaźnik gęstości zaludnienia

Gmina	Liczba mieszkańców					Ludność na 1 km ² w 2014 roku
	2010	2011	2012	2013	2014	
Miasto Chełmno	20 975	20 868	20 813	20 622	20 434	1507
Gmina Chełmno	5481	5538	5576	5687	5760	51
Gmina Kijewo Królewskie	4403	4399	4423	4443	4458	62
Gmina Lisewo	5294	5331	5303	5307	5320	62
Gmina Papowo Biskupie	4445	4435	4414	4356	4365	62
Gmina Stolno	5173	5173	5212	5192	5203	53
Gmina Unisław	6984	7004	7013	7003	7019	97
Powiat	52 755	52 748	52 754	52 610	52 559	100
Województwo	2098711	2098370	2096404	2092564	2089992	116

Źródło: opracowania własne na podstawie danych z BDL

Jeśli natomiast chodzi o wskaźnik gęstości zaludnienia to najniższym charakteryzowały się następujące gminy: Gmina Wiejska Stolno (53 os/km²) Kijewo Królewskie, Lisewo oraz Papowo Biskupie (1 km² zamieszkuje 62 osoby). Wskaźnik gęstości zaludnienia w ww. gminach jest niższy od wskaźnika dla powiatu (100 osób/km²) oraz województwa (116 osób/km²).

Gminy tworzące ORSG charakteryzują się w miarę stabilną liczbą ludności. Tyko w Gminie miejskiej Chełmno oraz Gminie Wiejskiej Papowo Biskupie zmalała liczba ludności. (Chełmno o 541 osób mniej w porównaniu z rokiem 2010, Papowo Biskupie o 80 osób mniej w porównaniu z rokiem 2010). W całym powiecie w latach 2010 – 2014 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 196 osób (dla porównania w województwie było to, aż 8 719 osób).

Wykres 1. Liczba ludności na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych BDL

4.2. Struktura ludności wg grup ekonomicznych

Analiza danych zawartych na powyższym wykresie wskazuje, że trendy demograficzne na terenie Powiatu Chełmińskiego są zbliżone do trendów panujących w całym województwie. Jednak kluczowy wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – wykazuje trend rosnący, gdyż w 2010 wskaźnik ten wynosił 22,2%, a w 2014 roku już 25,9%. Wskaźnik dla województwa jest jeszcze wyższy i wynosił w 2014 roku 29,1%.

Tabela 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie Powiatu Chełmińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010 – 2014

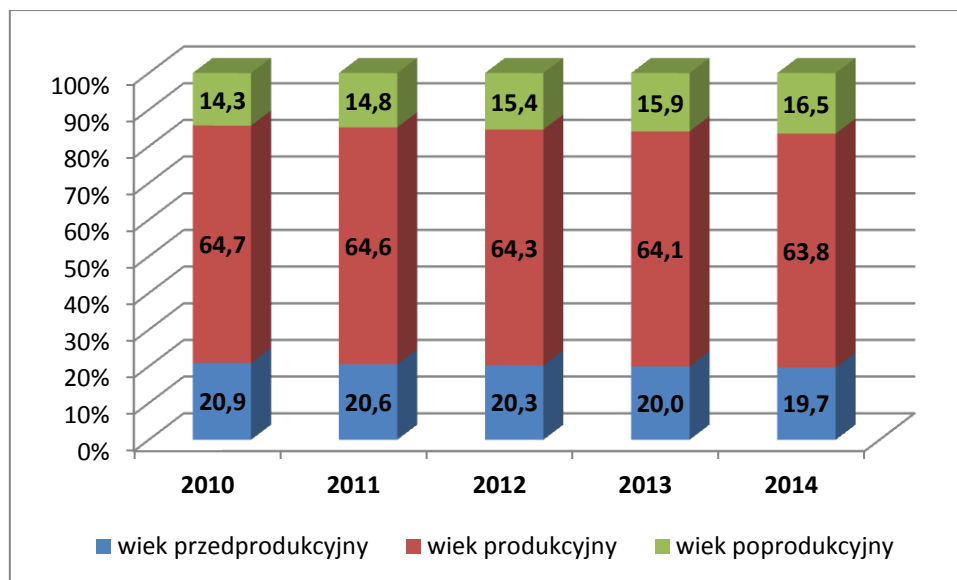
Grupa ekonomiczna	JST	Wskaźnik obciążenia demograficznego (w %) w latach				
		2010	2011	2012	2013	2014
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	powiat	54,5	54,7	55,4	55,9	56,8
	województwo	54,7	55,3	56,0	57,0	58,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	powiat	68,5	71,8	75,6	79,5	83,8
	województwo	82,4	86,9	91,3	95,8	100,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	powiat	22,2	22,9	23,9	24,8	25,9
	województwo	24,7	25,7	26,7	27,9	29,1

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W latach 2010 – 2014 obserwuje się powolny spadek liczby osób znajdujących się w wieku produkcyjnym. W 2010 roku ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 64,7%, a w 2014 r. już o 0,9 % mniej, tj. 63,8%. Ponadto w 2014 r. o 1,2% zmalał w porównaniu do roku 2010, udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Natomiast wzrósł udział osób w wieku poprodukcyjnym, aż o 2,2% w porównaniu z rokiem 2010. Analiza wskaźnika demograficznego na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014 wskazuje, że zwiększył się odsetek osób

w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym. Ponadto należy zauważyć, iż proporcje wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym do wskaźnika liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w Powiecie Chełmińskim są podobne jak w całym województwie kujawsko – pomorskim.

Wykres 2. Procentowy udział ludności na terenie Powiatu Chełmińskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2010 – 2014

Źródło Opracowania własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Tabela 5. Struktura ludności wg grup ekonomicznych na terenie ORSG, powiatu chełmińskiego i województwa w roku 2014

JST	Ludność								
	ogółem	W tym kobiety		Z liczby ogółem					
				przed produkcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
Miasto Chełmno	20434	10684	52,3%	3573	17,5%	12906	63,2%	3955	19,4%
Gmina Chełmno	5760	2827	49,1%	1316	22,8%	3691	64%	753	13%
Gmina Kijewo Królewskie	4458	2250	50,5%	949	21,3%	2856	64%	653	14,6%
Gmina Lisewo	5320	2682	50,4%	1080	20,3%	3436	64,6%	804	15,1%
Gmina Papowo Biskupie	4365	2128	48,8%	886	20,3%	2791	63,9%	688	15,8%
Gmina Stolno	5203	2566	49,3%	1127	21,7%	3376	64,9%	700	13,5%
Unisław	7019	3617	51,5%	1423	20,3%	4474	63,7%	1122	16%
Powiat chełmiński	52559	26754	51,5%	10354	19,7%	33530	63,8%	8675	16,5%
Województwo kujawsko-pomorskie	2089992	1077114	51,5%	383177	18,3%	1321955	63,3%	384860	18,4%

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Analiza ludności Powiatu Chełmińskiego w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie powiatu się starzeje, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą problemy związane z tym, iż gospodarka powiatu będzie coraz bardziej obciążana ludnością w wieku poprodukcyjnym, co wiąże się z koniecznością rozbudowy opieki zdrowotnej, społecznej, jak również specjalistycznej oraz wydatkowania środków finansowych na ww. rodzaje opieki.

4.3. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć

Struktura ludności ze względu na wiek i płeć dla gmin tworzących obszar ORSG jest podobna do obszaru całego powiatu. W grupach wiekowych powyżej 65 roku życia maleje liczba mężczyzn w stosunku do kobiet. Natomiast w grupach wiekowych 20 – 44 lata widoczna jest przewaga mężczyzn nad kobietami. Sytuację tę pokazuje poniższa tabela.

Tabela 6. Struktura wiekowa mieszkańców Powiatu Chełmińskiego w 2014 roku

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety
ogółem	52 559	25 805	26 754
0-4	2 776	1 458	1 318
5-9	3 016	1 547	1 469
10-14	2 799	1 408	1 391
15-19	3 085	1 588	1 497
20-24	3 774	1 941	1 833
25-29	4 142	2 143	1 999
30-34	4 468	2 243	2 225
35-39	3 996	2 070	1 926
40-44	3 538	1 794	1 744
45-49	3 301	1 636	1 665
50-54	3 466	1 763	1 703
55-59	3 977	1 979	1 998
60-64	3 338	1 546	1 792
65 - 69	2391	1 076	1 315
70 więcej	4492	1613	2879
70 - 74	1487	620	867
75 - 79	1278	470	808
80 – 84	1000	331	669
85 i więcej	727	192	535

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

4.4. Przyrost naturalny i migracje

W latach 2010-2014 **przyrost naturalny** na terenie Powiatu Chełmińskiego był w każdym roku analizy dodatni. Oznacza to przewagę liczby urodzeń żywych nad liczbą zgonów. Dodatni przyrost naturalny wpływa na wzrost liczby ludności w kolejnych latach. Porównując przyrost naturalny na terenie powiatu z przyrostem całego województwa kujawsko-pomorskiego należy zauważyć, że w analizowanym okresie kształtował się on korzystniej w powiecie. Na terenie województwa w 2014 roku przyrost naturalny wyniósł tylko + 3 osoby, a dla powiatu +56 osób. Ruch naturalny na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Ruch naturalny wg płci na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Urodzenia żywe					
Ogółem	623	576	579	509	557
Mężczyźni	342	288	303	274	293
Kobiety	281	288	276	235	264
Zgony ogółem					
Ogółem	503	456	480	504	501
Mężczyźni	266	233	246	268	258
Kobiety	237	223	234	236	243
Przyrost naturalny					
Ogółem	120	120	99	5	56
Mężczyźni	76	55	57	6	35
Kobiety	44	65	42	-1	21

Źródło: Opracowania własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Saldo migracji w powiecie w latach 2009 – 2014 było ujemne w każdym analizowanym roku, co oznacza przewagę liczby osób wyjeżdżających z terenu powiatu niż osiedlających się na jego terenie. W 2014 roku z Powiatu Chełmińskiego wyjechało 57 osób więcej, niż przybyło na jego teren. Ujemne saldo migracji w każdym analizowanym roku jest zbieżne z trendem, który wystąpił również na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz całego kraju. Przyczyną takiej sytuacji może być wysoki poziom bezrobocia oraz chęć poprawy warunków życia przez młodych ludzi, którzy decydują się na opuszczenie powiatu.

Tabela 8. Urodzenia i migracje na obszarze gmin tworzących ORSG oraz województwa kujawsko – pomorskiego w 2014 r.

JST	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji ogółem
Miasto Chełmno	185	215	-30	-76
Gmina Chełmno	66	49	17	59
Gmina Kijewo Królewskie	56	47	9	-12
Gmina Lisewo	57	51	6	-4
Gmina Papowo Biskupie	58	36	22	-27
Gmina Stolno	65	42	23	0
Unisław	70	61	9	3
Powiat Chełmiński	557	501	56	-57
Woj. kujawsko - pomorskie	20031	20028	3	-2838

Źródło: Opracowania własne na podstawie BDL

Z analizy danych zawartych w poniższej tabeli wynika, że najwięcej osób migruje na wieś, a w następnej kolejności do miast i za granicę. Dane za lata 2009 – 2014 wskazują, że średniorocznie z obszaru ORSG emigruje 657 osób, a osiedla się 534 osoby. Trudno jest ocenić rzeczywiste przyczyny migracji na terenie Powiatu Chełmińskiego, jednak z obserwacji ogólnych trendów wynika, że mogą to być: wysoka stopa bezrobocia, ograniczony rynek pracy, a co za tym idzie pogarszające się warunki życia oraz ograniczone możliwości podnoszenia wykształcenia.

Tabela 9. Ruch migracyjny na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009 – 2014

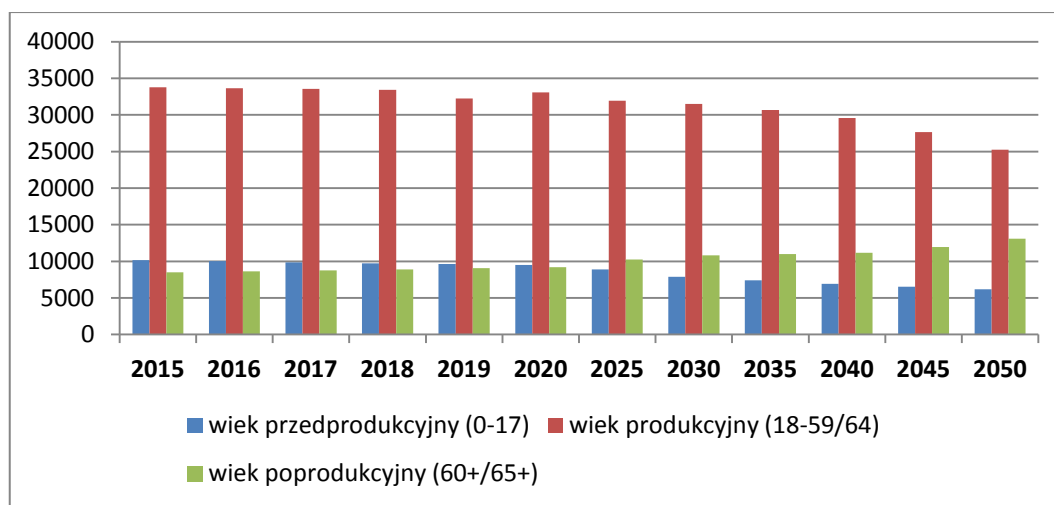
Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	508	577	488	503	594	498
zameldowania z miast	258	301	234	287	291	239
zameldowania ze wsi	233	264	242	203	299	252
zameldowania z zagranicy	17	12	12	13	4	7
Wymeldowania ogółem	612	650	615	669	742	555
wymeldowania do miast	272	321	316	310	314	230
wymeldowania na wieś	318	319	260	327	372	267
wymeldowania za granicę	22	10	39	32	56	58
Saldo migracji Powiat Chełmiński ogółem	-104	-73	-127	-166	-148	-57
Saldo migracji Woj. kujawsko-pomorskie	-1 397	-1 683	-1 649	-2 006	-2 645	-2838
Saldo migracji Polska	-1 196	-2 114	-4 334	-6 617	-19 904	-15750

Źródło: Opracowania własne na podstawie BDL

4.5. Prognoza demograficzna Powiatu Chełmińskiego

Zmiany struktury ludności Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014 wskazują na proces starzenia się społeczeństwa. Dominującą grupą w powiecie jest ludność w wieku produkcyjnym, stanowi ona 63,8% mieszkańców i utrzymuje się na stabilnym poziomie, jednak zauważalny jest trend spadkowy. Szacuje się, że do roku 2050 liczba osób w wieku produkcyjnym w Powiecie Chełmińskim w porównaniu do roku 2015 zmniejszy się o 8503 osoby. Ponadto w latach 2015-2050 prognozuje się sukcesywny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, aż o 3952 osoby prognozowany jest spadek liczby osób w tej grupie ekonomicznej w stosunku do roku bazowego 2015. Tylko w przypadku mieszkańców w wieku poprodukcyjnym prognozuje się wzrost liczby osób, aż o 4604 osoby. Sytuację tę obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3. Prognoza liczby ludności na terenie powiatu chełmińskiego z podziałem na ekonomiczne grupy wiekowe w latach 2015-2050

Źródło: opracowania własne na podstawie dokumentu GUS „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050”

W poniższej tabeli przedstawiona została prognoza liczby ludności do 2050 roku na terenie Powiatu Chełmińskiego z podziałem na obszary miejskie oraz wiejskie.

Tabela 10. Prognoza liczby ludności na terenie powiatu chełmińskiego na lata 2014-2050 r.

Lata	Ogółem	Obszar miejski	Obszar wiejski
2015	52410	20311	32099
2016	52299	20150	32149
2017	52183	19987	32196
2018	52065	19822	32243
2019	51946	19656	32290
2020	51823	19487	32336
2025	51108	18608	32500
2030	50181	17673	32508
2035	49022	16681	32341
2040	47652	15628	32024
2045	46146	14535	31611
2050	44559	13438	31121

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Z powyższych danych wynika, że do roku 2050 liczba ludności Powiatu Chełmińskiego przyjmie trend malejący. Liczba ludności zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich systematycznie będzie się zmniejszała. Spadek liczby ludności Powiatu Chełmińskiego będzie spowodowany głównie zmniejszaniem się przyrostu naturalnego w wyniku starzenia się społeczeństwa i wzrostu zgonów, a także pogłębianiem się ujemnego salda migracji.

Obserwowana w ciągu ostatnich kilku lat w skali kraju i Europy zmiana modelu rodziny (2+1) potwierdza, że coraz mniejszy jest udział rodzin wielodzietnych. Również migracje rodzin w celach zarobkowych pociągają za sobą spadek liczby dzieci na danym terenie.

Niemniej, biorąc pod uwagę tendencje w zakresie liczby ludności Powiatu z ostatnich 5 lat, można oczekiwać, że spadek liczby mieszkańców nie będzie tak drastyczny jak zaprezentowany w powyższej tabeli.

Problemy

Niekorzystne trendy demograficzne - niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, starzenie się społeczeństwa, prognoza zmniejszenia się liczby mieszkańców Powiatu w kolejnych latach.

Potencjały

Duży odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

5. Gospodarka na terenie ORSG

5.1. Rolnictwo

Dominującą formą gospodarki na terenie Powiatu Chełmińskiego jest rolnictwo. W strukturze gruntów dominują użytki rolne, które stanowią 80,51% powierzchni Powiatu. Następnymi w kolejności są pozostałe grunty i nieużytki – 12,89%, natomiast lasy i grunty leśne zajmują 6,61% powierzchni Powiatu. Wśród użytków rolnych zdecydowaną przewagę wykazują grunty orne – 88,05%.

Tabela 11. Struktura gruntów Powiatu Chełmińskiego

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Powierzchnia	Udział % w powierzchni Powiatu
Powierzchnia użytków rolnych ogółem	ha	42 478	80,50%
- grunty orne	ha	37 403	88,05%
- sady	ha	419	0,99%
- łąki	ha	2 712	6,38%
- pastwiska	ha	1 944	4,58%
Lasy i grunty leśne	ha	3 487	6,61%
Pozostałe grunty i nieużytki	ha	6 797	12,89%
Powierzchnia powiatu ogółem	ha	52 762	100,00%

Źródło: Dane GUS

Największy udział użytków rolnych w strukturze powierzchni posiadają gminy: Papowo Biskupie – 91,37% powierzchni całkowitej, Kijewo Królewskie – 90,22% powierzchni Gminy oraz Gmina Lisewo – 88,36% powierzchni. Gminy te posiadają, zatem charakter gmin najbardziej rolniczych w Powiecie Chełmińskim. Gminami najbardziej zalesionymi na terenie Powiatu są: Gmina Stolno, w której 12,45% powierzchni zajmują lasy i grunty leśne, Gmina Chełmno – 12,28% powierzchni zalesionej oraz Gmina Unisław – 8,57% powierzchni porośnięta przez lasy.

Tabela 12. Struktura gruntów w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego

Wyszczególnienie	Miasto Chełmno	Gmina Chełmno	Gmina Kijewo Królewskie	Gmina Lisewo	Gmina Papowo Biskupie	Gmina Stolno	Gmina Unisław
Powierzchnia użytków rolnych ogółem	46,32%	69,14%	90,22%	88,36%	91,37%	79,29%	77,02%
- grunty orne	79,60%	68,31%	92,29%	94,42%	96,85%	17,25%	84,66%
- sady	2,02%	1,40%	0,83%	0,68%	0,36%	0,53%	2,26%
- łąki	3,27%	21,08%	3,52%	1,82%	0,90%	2,34%	7,53%
- pastwiska	15,11%	9,22%	3,36%	3,07%	1,90%	3,01%	5,56%
Lasy i grunty leśne	4,04%	12,28%	1,97%	0,07%	0,53%	12,45%	8,57%
Pozostałe grunty i nieużytki	49,64%	18,59%	7,81%	11,57%	8,11%	8,26%	14,41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Na terenie Powiatu Chełmińskiego przeważają gleby urodzajne, w związku z tym użytki rolne stanowią około 80% całości gleb powiatu. Gleby Powiatu charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Pod względem przydatności rolniczej w całym regionie przeważa kompleks pszenno-dobry, któremu towarzyszą kompleks pszenno-bardzo dobry i żytni bardzo dobry. Gleby w Powiatu Chełmińskiego charakteryzują się małym zanieczyszczeniem metalami ciężkimi. Są to gleby nadające się pod wszystkie uprawy ogrodnicze i rolnicze.

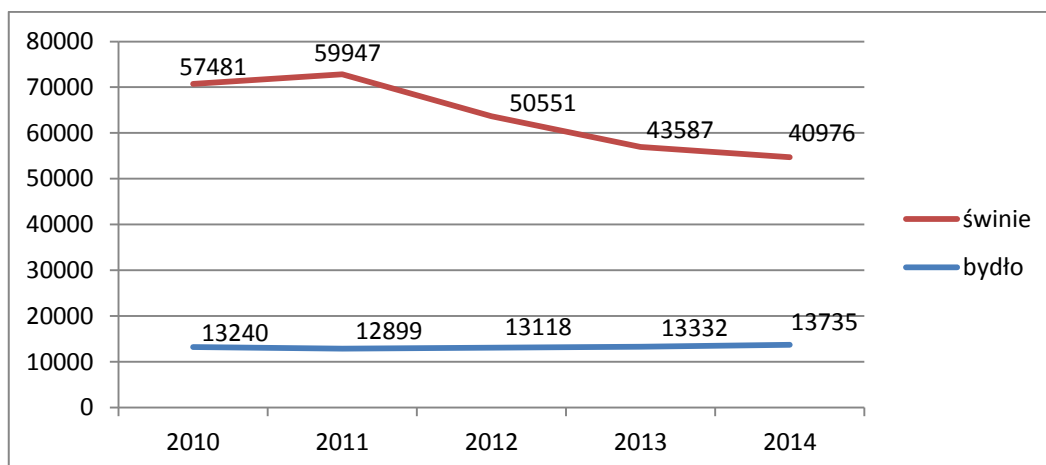
Rolnictwo Powiatu Chełmińskiego charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych, co tym samym wpływa na ich niską rentowność i opłacalność. Zgodnie ze Spisem Rolnym przeprowadzonym w 2010 roku, na terenie powiatu przeważają gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha (stanowiły 23,3% wszystkich gospodarstw rolnych Powiatu), jednakże występują również duże gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha (18,7% gospodarstw rolnych Powiatu). Najmniejszy udział stanowią gospodarstwa o powierzchni od 10 do 15 ha (22,5%). W strukturze zasiewów dominują zboża, ziemniaki i uprawy przemysłowe. Hoduje się tu głównie drób, trzodę chlewną i bydło.

Analizując dane przedstawione w tabeli 13 przedstawiające hodowlę trzody chlewnej i bydła należy zauważyć, że więcej osób hoduje trzodę chlewną niż bydło (w 2014 roku liczba hodowanej trzody chlewnej stanowiła prawie trzykrotność liczby hodowanego bydła). Zarówno w przypadku trzody chlewnej jak i bydła, odnotowano spadek liczby stad w latach 2010-2014, natomiast zwiększeniu uległa jedynie liczba sztuk hodowanego bydła.

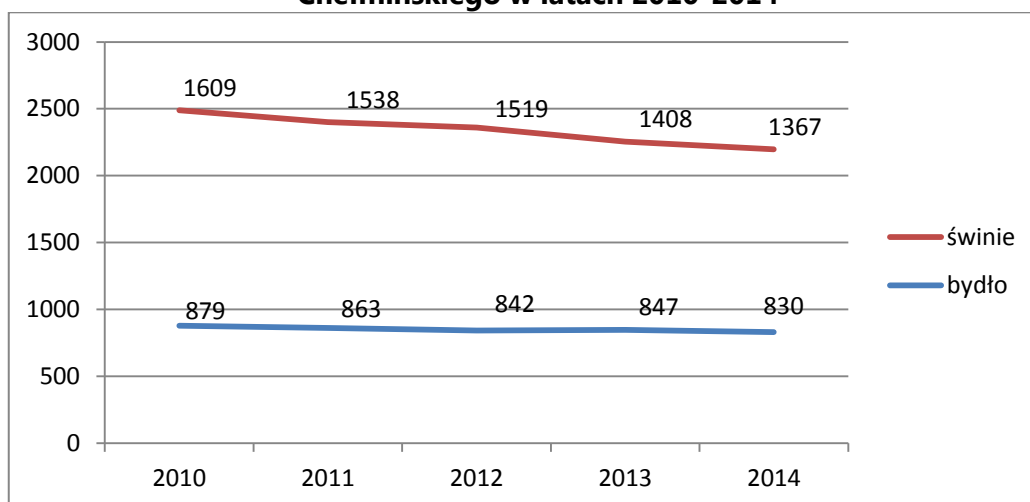
Tabela 13. Liczba trzody chlewnej i bydła hodowana na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	zmiana % 2014/2010
trzoda chlewna	liczba stad	1 609	1 538	1 519	1 408	1 367	-15,0%
	liczba sztuk	57 481	59 947	50 551	43 587	40 976	-28,7%
bydło	liczba stad	879	863	842	847	830	-5,6%
	liczba sztuk	13 240	12 899	13 118	13 332	13 735	3,7%

Źródło: Dane Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Wykres 4. Liczba sztuk hodowanego bydła i trzody chlewnej na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wykres 5. Liczba stad hodowanego bydła i trzody chlewnej na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wg danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, na dzień 1 lipca 2014 r. na terenie Powiatu Chełmińskiego zarejestrowanych było 13 755 szt. bydła zgrupowanego w 803 stadach. Należy podkreślić, że Powiat Chełmiński plasuje się na 6 pozycji od końca wśród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby hodowanego bydła. Liczba hodowanego tu bydła stanowiła zaledwie 2,7% hodowli całego województwa. Oznacza to, że Powiat Chełmiński to obszar o mniejszej intensywności hodowli rolniczej w stosunku do pozostałych terenów województwa. Natomiast samo województwo kujawsko-pomorskie zajmuje 6 pozycję wśród wszystkich województw pod względem liczby hodowanego bydła, co potwierdza typowo rolniczy charakter i potencjał województwa.

Za główne zagrożenie środowiska wynikające z prowadzenia gospodarki rolnej należy uznać zanieczyszczenie obszarowe środowiska glebowego i wód podziemnych w wyniku niewłaściwego stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz niewłaściwe użytkowanie gruntów ułatwiające erozję i degradację.

Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014 [liczba podmiotów gospodarczych]

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podmioty ogółem						
Powiat chełmiński	3358	3458	3451	3538	3614	3640
Chełmno – miasto	1742	1782	1768	1789	1798	1789
Chełmno - gmina	241	258	250	275	297	322
Kijewo Królewskie	225	231	230	241	247	247
Lisewo	236	252	263	260	261	260
Papowo Biskupie	173	186	176	186	204	205
Stolno	267	267	270	285	292	298
Unisław	474	482	494	502	515	519
sektor publiczny ogółem						
Powiat chełmiński	172	171	169	182	181	170
Chełmno – miasto	100	100	98	102	101	98
Chełmno - gmina	7	7	7	7	7	7
Kijewo Królewskie	10	10	10	10	10	10
Lisewo	12	12	12	12	12	12
Papowo Biskupie	8	8	8	9	9	9
Stolno	22	21	22	29	29	21
Unisław	13	13	12	13	13	13
spółki handlowe – sektor publiczny						
Powiat chełmiński	3	3	2	2	2	2
Chełmno – miasto	2	2	1	1	1	1
Chełmno - gmina	0	0	0	0	0	0
Kijewo Królewskie	1	1	1	1	1	1
Lisewo	0	0	0	0	0	0
Papowo Biskupie	0	0	0	0	0	0
Stolno	0	0	0	0	0	0
Unisław	0	0	0	0	0	0
sektor prywatny ogółem						
Powiat chełmiński	3186	3287	3282	3356	3433	3470
Chełmno – miasto	1642	1682	1670	1687	1697	1691
Chełmno - gmina	234	251	243	268	290	315
Kijewo Królewskie	215	221	220	231	237	237
Lisewo	224	240	251	248	249	248
Papowo Biskupie	165	178	168	177	195	196
Stolno	245	246	248	256	263	277
Unisław	461	469	482	489	502	506
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą						
Powiat chełmiński	2529	2591	2567	2609	2661	2664
Chełmno – miasto	1285	1303	1279	1269	1272	1245
Chełmno - gmina	202	218	210	234	251	274
Kijewo Królewskie	152	155	152	164	168	167
Lisewo	189	202	210	208	207	201
Papowo Biskupie	122	133	126	135	153	154
Stolno	193	190	190	198	202	215
Unisław	386	390	400	401	408	408
Spółki handlowe- sektor prywatny						
Powiat chełmiński	132	143	153	158	163	172

Chełmno – miasto	60	68	72	76	75	81
Chełmno - gmina	5	5	6	6	9	9
Kijewo Królewskie	26	27	28	28	28	28
Lisewo	3	4	4	4	4	6
Papowo Biskupie	10	10	8	8	8	8
Stolno	8	8	11	11	13	14
Unisław	20	21	24	25	26	26
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego						
Powiat chełmiński	35	36	35	36	37	35
Chełmno – miasto	19	21	20	22	22	22
Chełmno - gmina	1	1	1	1	1	1
Kijewo Królewskie	4	4	4	3	4	4
Lisewo	1	1	1	1	1	0
Papowo Biskupie	3	3	3	3	3	2
Stolno	2	2	2	2	2	2
Unisław	5	4	4	4	4	4
Spółdzielnie						
Powiat chełmiński	38	39	39	39	39	39
Chełmno – miasto	10	10	10	10	10	11
Chełmno - gmina	5	5	5	5	5	5
Kijewo Królewskie	4	5	5	5	5	5
Lisewo	5	5	5	5	5	6
Papowo Biskupie	3	3	3	3	3	3
Stolno	6	6	6	6	6	5
Unisław	5	5	5	5	5	4
Fundacje						
Powiat chełmiński	9	12	12	12	14	15
Chełmno – miasto	8	10	10	10	10	11
Chełmno - gmina	1	1	1	1	1	1
Kijewo Królewskie	0	1	1	1	3	3
Lisewo	0	0	0	0	0	0
Papowo Biskupie	0	0	0	0	0	0
Stolno	0	0	0	0	0	0
Unisław	0	0	0	0	0	0
Stowarzyszenia i organizacje społeczne						
Powiat chełmiński	131	134	134	136	140	144
Chełmno – miasto	62	64	64	64	64	68
Chełmno - gmina	8	8	8	9	9	9
Kijewo Królewskie	13	13	13	13	13	13
Lisewo	15	15	15	15	15	15
Papowo Biskupie	9	8	8	8	8	8
Stolno	11	11	11	11	12	12
Unisław	13	15	15	16	19	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Na terenie Powiatu Chełmińskiego na koniec 2014 roku działało 3 640 podmiotów gospodarczych, z czego 4,7 % w sektorze publicznym, zaś 95,3 % w sektorze prywatnym.

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze powiatu w badanym okresie zwiększyła się o 8,4%, z czego w sektorze publicznym wyrejestrowały się dwie działalności, a w sektorze prywatnym przybyło 284 podmiotów.

Największy udział posiadają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w 2014 roku stanowiły one 73,2 % podmiotów sektora prywatnego). Następnymi w kolejności pod względem liczebności są spółki handlowe – 4,7% podmiotów oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne – 4% podmiotów sektora prywatnego.

Podstawowym wskaźnikiem aktywności gospodarczej danej jednostki terytorialnej jest liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców. W Powiecie Chełmińskim w 2014 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 693 i był niższy od wskaźnika dla kraju i województwa kujawsko-pomorskiego. Wynika to m.in. z dużego udziału gmin rolniczych w strukturze powiatu oraz z małej liczby ośrodków miejskich, w których to głównie rozwija się przedsiębiorczość. Bardzo korzystny jest jednak trend zmian tego wskaźnika od 2008 roku wskaźnik ten systematycznie rośnie.

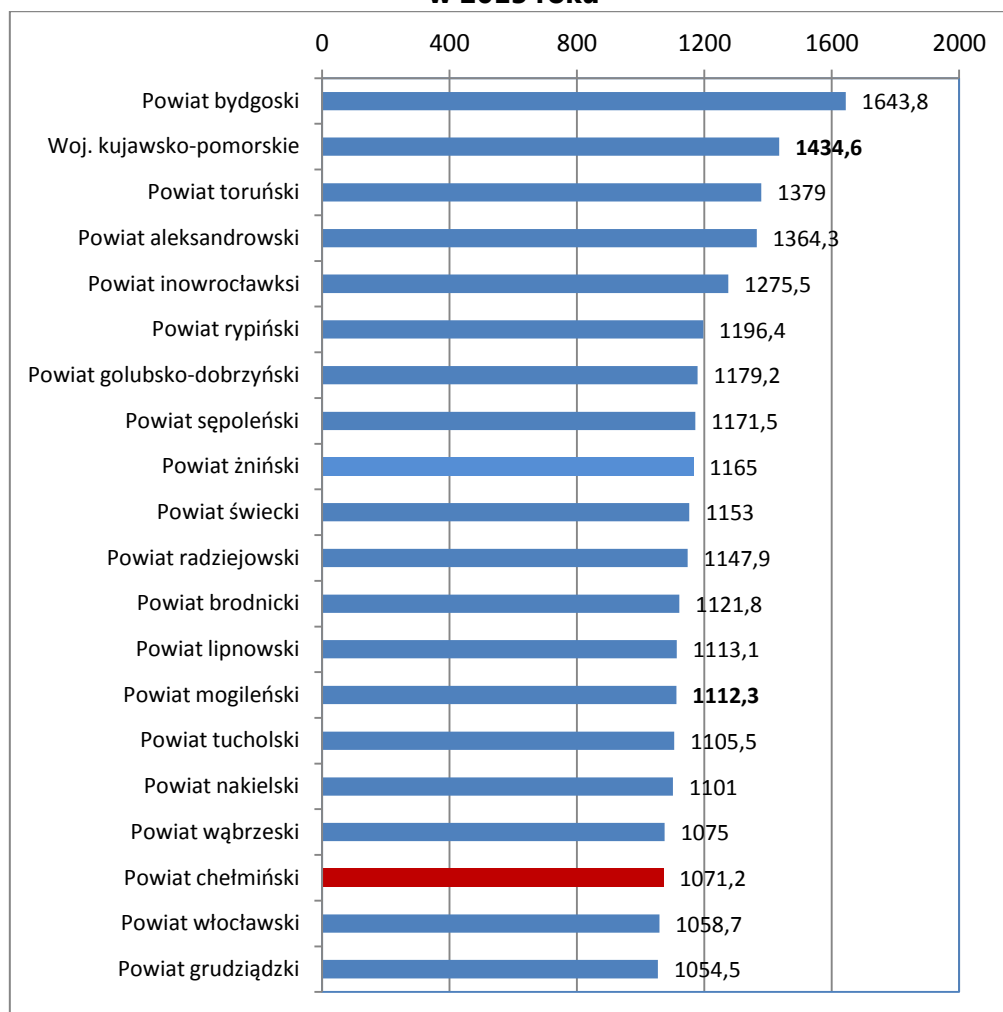
Tabela 15. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	985	981	1 015	1 004	1 032	1 057	1 071
Województwo kujawsko-pomorskie	929	880	886	879	897	914	919
Powiat Chełmiński	628	653	655	654	671	687	693

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Ważnym wskaźnikiem aktywności gospodarczej jest liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Porównanie do innych powiatów pokazuje na słabą pozycję Powiatu Chełmińskiego w tym zakresie. Powiat Chełmiński z wartością 1071,2 zajmuje dopiero 17 pozycję na 19 powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego (wartość wskaźnika dla województwa wynosi 1434,6).

Wykres 6. Wskaźnik nasycenia przedsiębiorczością w powiatach ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując działalność gospodarczą w każdej z gmin Powiatu Chełmińskiego należy zauważyć, że najwięcej podmiotów gospodarczych całego powiatu funkcjonuje w Mieście Chełmno – 49,1% w 2014 roku. Następnymi gminami w kolejności pod względem liczby przedsiębiorstw są: Gmina Unisław – 14,2%, Gmina Chełmno – 8,8% oraz Gmina Stolno – 8,2% podmiotów gospodarczych Powiatu Chełmińskiego. Taka struktura podmiotów gospodarczych wynika z charakteru tych gmin – Miasto Chełmno to gmina miejska, na terenie, której rozwija się głównie przedsiębiorczość. Spośród wszystkich gmin Powiatu Chełmińskiego, na terenie każdej z nich nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat 2009-2014. Jednakże wartość podstawowego wskaźnika przedsiębiorczości jakim jest liczba firm na 1000 mieszkańców, jest bardzo mocno zróżnicowana. Miasto Chełmno i gmina Unisław przekraczają średnią dla powiatu (odpowiednio 88 i 74), pozostałe gminy uzyskują wskaźniki znacznie poniżej średniej – wskaźnik mieści się w przedziale 47-57.

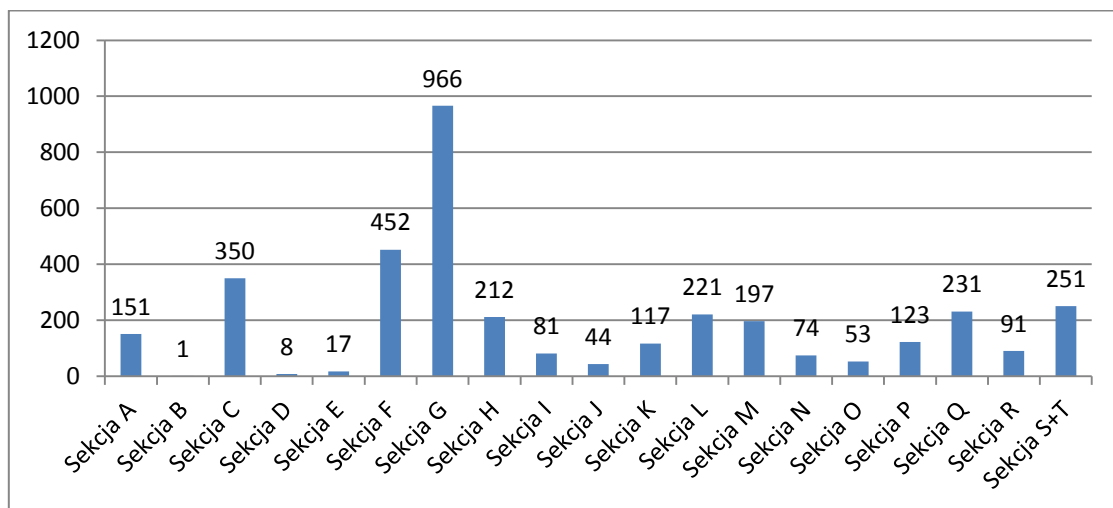
Tabela 16. Podmioty gospodarcze na terenach poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego w latach 2009 i 2014

Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności	Liczba podmiotów gospodarczych wg sektorów własności w 2014 r.	
	2009 r.	2014 r.		publiczny	prywatny
Miasto Chełmno	1 742	1 789	88	98	1 691
Gmina Chełmno	241	322	56	7	315
Gmina Kijewo Królewskie	225	247	55	10	237
Gmina Lisewo	236	260	49	12	248
Gmina Papowo Biskupie	173	205	47	9	196
Gmina Stolno	267	298	57	21	277
Gmina Unisław	474	519	74	13	506
RAZEM Powiat Chełmiński	3 358	3 640	69	170	3 470

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Zgodnie z wykresem, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Powiatu Chełmińskiego koncentruje się głównie na: handlu hurtowym i detalicznym (ok. 26,5% wszystkich podmiotów gospodarczych), budownictwie (12,4%) oraz przetwórstwie przemysłowym (9,6%).

Wykres 7. Struktura działalności gospodarczej na terenie Powiatu Chełmińskiego w 2014 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Tabela 17. Struktura działalności gospodarczej na terenie poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego w 2014 r. wg sekcji PKD 2007

Sekcja PKD	Miasto Chełmno	Gmina Chełmno	Gmina Kijewo Królewskie	Gmina Lisewo	Gmina Papowo Biskupie	Gmina Stolno	Gmina Unisław
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	19	27	16	17	13	24	35
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0	0	1
Przetwórstwo przemysłowe	148	38	35	18	21	34	56
Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5	0	1	0	1	0	1
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6	1	3	1	0	2	4
Budownictwo	182	51	23	39	39	40	78
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	491	82	68	72	45	66	142
Transport i gospodarka magazynowa	72	27	13	22	14	29	35
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	52	4	5	5	3	8	4
Informacja i komunikacja	23	2	6	2	3	2	6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	62	12	6	4	5	9	19
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	169	2	2	7	16	14	11
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	108	12	13	11	9	17	27
Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca	29	10	8	8	7	3	9
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	16	3	4	12	6	7	5
Edukacja	68	8	8	5	3	13	18
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	149	21	7	13	8	12	21
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	48	10	7	4	6	7	9
Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	142	12	22	20	6	11	38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Analizując strukturę działalności gospodarczej prowadzonej w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego należy zauważyć, że:

- największy udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych Powiatu Chełmińskiego w analizowanych sektorach posiada Miasto Chełmno;

- najwięcej podmiotów gospodarczych w każdej gminie Powiatu Chełmińskiego prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego;
- istotnym sektorem rozwoju przedsiębiorczości na terenie każdej z analizowanych gmin powiatu stanowi również budownictwo.

Tabela 18. Struktura działalności gospodarczej w gminach Powiatu Chełmińskiego w 2013 r. wg sekcji PKD 2007

Wyszczególnienie	ogółem	rolnictwo	przetwórstwo przemysłowe	budownictwo	handel	transport i gospodarka magazynowa	opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Miasto Chełmno	1 798	25	145	190	492	85	155
Gmina Chełmno	297	34	35	45	68	21	17
Gmina Kijewo Królewskie	247	17	32	25	70	14	8
Gmina Lisewo	261	21	22	43	71	21	13
Gmina Papowo Biskupie	204	17	19	38	46	15	8
Gmina Stolno	292	28	28	33	64	29	12
Gmina Unisław	515	36	51	82	140	34	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Na przełomie ostatnich 5 lat upadło ogółem 1690 przedsiębiorstw. Najwięcej wyrejestrowań odnotowano w 2011 roku – 360. Jednakże od 2012 do 2014 roku obserwuje się tendencję wzrostową.

Tabela 19. Wyrejestrowane z rejestru REGON podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat Chełmiński	281	250	360	249	264	286
Miasto Chełmno	127	110	168	118	117	127
Gmina Chełmno	25	21	39	20	27	27
Gmina Kijewo Królewskie	18	15	24	14	16	17
Gmina Lisewo	24	17	28	30	27	22
Gmina Papowo Biskupie	17	15	28	9	8	18
Gmina Stolno	35	28	28	19	25	33
Gmina Unisław	35	44	45	39	44	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Poniżej zamieszczono tabelę, które zawiera dane liczbowe dotyczące nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej. Jak widać liczba nowo zarejestrowanych podmiotów utrzymuje od 2009 do 2014 roku tendencję spadkową.

Tabela 20. Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat Chełmiński	390	345	364	330	351	316
Miasto Chełmno	171	147	174	142	143	139
Gmina Chełmno	44	41	24	35	36	34
Gmina Kijewo Królewskie	29	19	24	24	24	21
Gmina Lisewo	39	32	38	30	30	22
Gmina Papowo Biskupie	23	24	21	19	31	18
Gmina Stolno	29	26	29	32	31	35
Gmina Unisław	55	56	54	48	56	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Największe firmy na terenie powiatu to:

- ADRIANA S.A. – branża meblarska
- HF Helvetia Furniture - branża meblarska
- STIEGELMEYER Sp. z o.o. - branża meblarska (meble medyczne)
- P.P.H. Medos s.j. – okucia budowlane
- SISO-POL – okucia meblowe
- FAM - Technika Odlewnicza S.A. – branża mechaniczna
- Zakłady Sprzętu Mechanicznego "Ursus" - branża mechaniczna
- Elterm s.j. – technika elektrogrzewcza

Zestawienie największych firm wskazuje na specjalizację sektora przemysłowego powiatu w zakresie produkcji meblarskiej, jednak duże firmy funkcjonujące na terenie Powiatu Chełmińskiego są stosunkowo nieliczne.

5.3. Oferta terenów inwestycyjnych

Gmina Papowo Biskupie

Gmina posiada studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z którym możliwe jest prowadzenie działalności inwestycyjnej w miejscowościach: Zegartowice i Fałęcin wzdłuż drogi krajowej Nr 91. Gmina Papowo Biskupie jest na etapie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położonych w miejscowościach: Fałęcin, Staw, Zegartowice, Jeleniec oraz Żygląd, Papowo Biskupie, Storlus i Jeleniec. Zgodnie z projektami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przewidziane są na tych obszarach instalacje odnawialnych źródeł energii.

Gmina Stolno

Brak terenów inwestycyjnych. Gmina nie planuje ich tworzenia.

Gmina Chełmno

Gmina Chełmno posiada na sprzedaż działki budowlane, z aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy Chełmno, w miejscowości Nowe Dobra (ok. 30 ha) i Osnowo (ok. 10 ha) zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego znajdują się tereny przeznaczone pod inwestycje. Grunt należy do właścicieli prywatnych.

Gmina Unisław

W Gminie Unisław zlokalizowane są tereny po byłej cukrowni Unisław, które w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego są przeznaczone jako tereny inwestycyjne. Jest to teren o powierzchni 18,2516 ha, którego właścicielem jest Krajowa Spółka Cukrowa SA (tj. Skarb Państwa).

Miasto Chełmno

Oferta terenów inwestycyjnych obejmuje 14 działek na terenie Miasta Chełmno o powierzchni od 0,13 do 1 ha (łącznie powierzchnia 2,78 ha). Działki mają zróżnicowane przeznaczenie: usługi handlu, turystyki, kultury, produkcja, obsługa sportów wodnych, gastronomia, funkcja mieszkaniowa wielorodzinna z usługami.

Gmina Lisewo

Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Lisewo przeznaczono teren o pow. 8,00 ha na gruntach prywatnych pod zabudowę magazynowo – składową. Teren położony przy wjeździe na autostradę A1.

Gmina Kijewo Królewskie

Gmina Kijewo Królewskie jest właścicielem ponad 5 ha gruntów przeznaczonych pod inwestycje z przeznaczeniem pod usługi lub przemysł. Tereny te nie są uzbrojone i nie został dla nich sporządzony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Poza tym do zagospodarowania są tereny po byłym SKR.

Problemy

1. Niski poziom (wskaźnik) przedsiębiorczości, stosunkowo mało przedsiębiorców, słabo rozwinięta przedsiębiorczość na terenie gmin wiejskich.
2. Zbyt mało firm i dużych zakładów produkcyjnych, brak sektora dużych przedsiębiorstw o charakterze przemysłowym,

Potencjały

1. Duża atrakcyjność terenu Powiatu pod względem przyrodniczym, historycznym i kulturowym.
2. Duży potencjał rozwojowy rolnictwa - przeważają gleby urodzajne, które charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
3. Wykształcona specjalizacja gospodarcza powiatu - bardzo dobrze rozwinięty przemysł meblarski.
4. Bardzo dobre połączenia komunikacyjne, w tym zjazd z Autostrady A1, bliskość lotniska w Bydgoszczy.
5. Niewielki ale systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

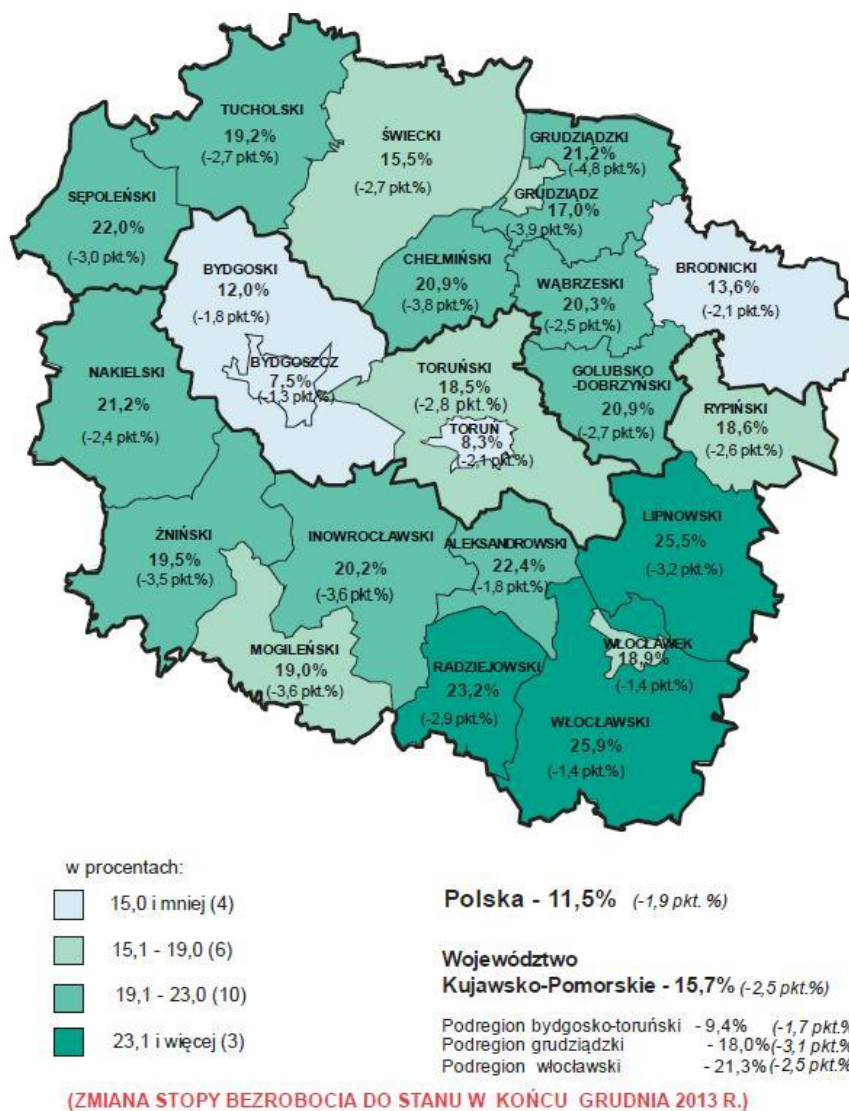

6. Rynek pracy i bezrobocie

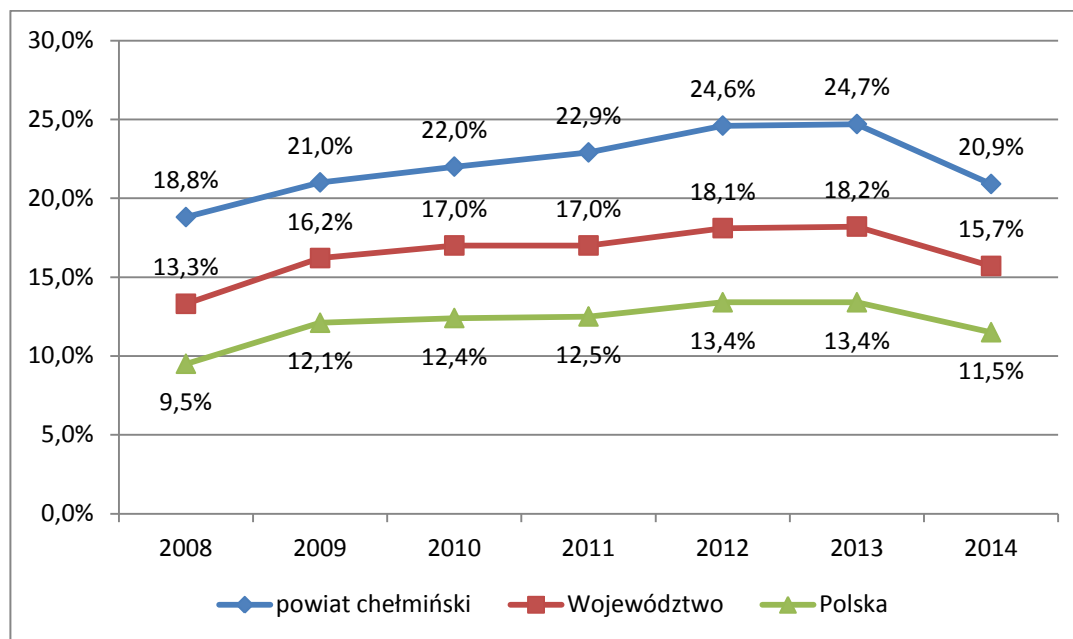
6.1. Stopa bezrobocia

W grudniu 2014 roku w województwie kujawsko-pomorskiego stopa bezrobocia wyniosła 15,7%, z tego powodu nadal znajdowało się wśród województw o najwyższej stopie bezrobocia w kraju. Stopa bezrobocia w Powiecie Chełmińskim wyniosła natomiast 20,9%. Jedynie powiaty: grudziądzki, włocławski, lipnowski, nakielski, sępoleński, aleksandrowski i radziejowski osiągnęły w tym okresie wyższą stopę bezrobocia od Powiatu Chełmińskiego.

Rysunek 4. Stopa bezrobocia w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego na 31.12.2014 r. i zmiana w stosunku do roku 2013.

Źródło: WUP Toruń 2015

Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie Chełmińskim, województwie kujawsko-pomorskim i w Polsce w latach 2008-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Toruń

Jak widać z powyższego wykresu, do 2012 roku zaobserwowano wzrost stopy bezrobocia, która ustabilizowała się w 2013 r. osiągając wartość 24,7%. aby w 2014 spaść do 20,9%. Przebieg wartości wskaźnika w czasie wskazuje, że jego zmiany w całości są odzwierciedleniem ogólnych procesów w kraju i w województwie.

6.2. Struktura bezrobocia

Na terenie Powiatu Chełmińskiego liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2014 roku wynosiła 3 717 osób, z czego około 54,3% stanowiły kobiety. Pocieszające jest to, że w porównaniu do roku 2009 liczba osób bezrobotnych na terenie Powiatu znacznie zmalała w 2014 roku. W 2013 roku różnica ta wynosiła w porównaniu do roku 2009 aż 24,2%. W roku 2014 różnica ta, w porównaniu z rokiem 2009 wyniosła tylko 0,49%. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w analizowanym okresie odnotowano również na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (spadek o 5,2%) oraz na terenie kraju (spadek 3,5%). Udział osób bezrobotnych Powiatu Chełmińskiego w liczbie osób bezrobotnych województwa zmalał w ostatnich trzech latach w analizowanym okresie co oznacza, że na terenie powiatu odnotowuje zmniejszenie liczby osób bezrobotnych.

Tabela 21. Bezrobocie Powiatu Chełmińskiego na tle województwa i kraju w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
POLSKA	1 892 680	1 954 706	1 982 676	2 136 815	2 157 883	1 825 180
<i>udział bezrobotnych z Powiatu Chełmińskiego [%]</i>	<i>0,20%</i>	<i>0,20%</i>	<i>0,20%</i>	<i>0,21%</i>	<i>0,21%</i>	<i>0,20%</i>
KUJAWSKO-POMORSKIE	134 127	139 401	139 622	148 839	150 145	127 111
<i>udział bezrobotnych z Powiatu Chełmińskiego [%]</i>	<i>2,76%</i>	<i>2,74%</i>	<i>2,90%</i>	<i>2,99%</i>	<i>3,06%</i>	<i>2,92%</i>
Powiat Chełmiński	3 699	3 814	4 045	4 454	4 595	3 717

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP Toruń

Tabela 22. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2008-2014 [osoba]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM:	3 278	3 699	3 814	4 045	4 454	4 595	3 717
w tym:							
- kobiet	1 827	2 007	2 024	2 201	2 391	2 440	2 018
- mężczyzn	1 451	1 692	1 790	1 844	2 063	2 155	1 699
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	100	128	145	148	150	151	136
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:							
- do 25 roku życia	643	833	919	951	995	968	687
- od 26 do 50 roku życia	1 983	2 152	2 129	2 290	2 602	2 645	2 158
- powyżej 50 roku życia	652	714	766	804	857	982	872
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach:							
- do 1	392	396	483	382	407	375	456
- od 1 do 3	816	820	989	847	775	637	640
- od 3 do 6	488	613	571	598	656	725	479
- od 6 do 12	489	678	616	747	784	849	479
- od 12 do 24	402	622	611	809	931	879	605
- powyżej 24	691	570	544	662	901	1 130	1 048
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:							
- wyższe	102	152	167	210	219	229	180
- policealne i średnie zawodowe	545	610	628	663	727	748	605
- średnie ogólnokształcące	249	320	339	338	379	372	329
- zasadnicze zawodowe	1 144	1 196	1 214	1 273	1 392	1 467	1 122
- gimnazjalne i poniżej	1 238	1 421	1 466	1 561	1 737	1 779	1 481

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP Toruń

Analizując dane dotyczące struktury osób bezrobotnych ogółem na terenie Powiatu Chełmińskiego należy zauważyć, że w 2014 roku:

- liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych stanowiła 3,7% ogółu bezrobotnych i wzrosła w stosunku do 2008 roku o 36%,
- najliczniejszą grupę osób bezrobotnych wg wieku stanowią bezrobotni w wieku od 26 do 50 roku życia – w 2014 roku stanowili 58,1%,

- największy udział wśród osób bezrobotnych na terenie Powiatu stanowią bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy (28,2%),
- wśród bezrobotnych z terenu powiatu przeważają osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej – 39,8%, a następnie z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 30,2%. Niepokojącym zjawiskiem był wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym w latach 2012-2013. Od 2014 roku liczba osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym zaczęła spadać.

Tabela 23. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2014 r.)

Gminy Powiatu Chełmińskiego	Liczba osób bezrobotnych		Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym	Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 24 miesięcy)	RAZEM: bezrobotni miasto, bezrobotni wieś
	ogółem	w tym kobiet						
Miasto Chełmno	1 340	730	78	502	406	288	882	1 340
Gmina Chełmno	352	193	13	130	124	68	220	2 377
Gmina Kijewo Królewskie	308	188	17	134	77	66	193	
Gmina Lisewo	400	187	16	146	127	66	279	
Gmina Papowo Biskupie	445	239	11	226	130	114	276	
Gmina Stolno	397	210	16	173	113	74	259	
Gmina Unisław	475	271	29	170	145	115	301	
RAZEM	3717	2018	180	1 481	1 122	791	2410	3 717

Źródło: Dane WUP Toruń

Bezrobotni zamieszkali na obszarach wiejskich stanowią 63,9% ogółu osób bezrobotnych z Powiatu Chełmińskiego. W końcu grudnia 2014 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie było zarejestrowanych 2 377 osób zamieszkających na terenach wiejskich, z czego 1 288 osób stanowiły kobiety (63,8% ogółu zarejestrowanych kobiet). Najliczniejszą grupę wśród osób bezrobotnych zamieszkających na wsi stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i poniżej (41,2%) oraz osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,1%). Udział osób z wykształceniem wyższym stanowi na terenie wiejskim zaledwie ok. 4,3%. W 2014 roku obserwujemy spadek wszystkich osób bezrobotnych niezależnie od wykształcenia.

Tabela 24. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego wg wieku
(stan na 31.12.2014 r.)

Gminy Powiatu Chełmińskiego	Liczba osób bezrobotnych 18-24 lat	Liczba osób bezrobotnych 25-34 lat	Liczba osób bezrobotnych 35-44 lat	Liczba osób bezrobotnych 45-54 lat	Liczba osób bezrobotnych 55-59 lat	Liczba osób bezrobotnych 60-64 lat	RAZEM: bezrobotni miasto, bezrobotni wieś
Miasto Chełmno	198	369	286	263	178	46	1 340
Gmina Chełmno	104	98	65	59	20	6	2 377
Gmina Kijewo Królewskie	73	92	47	57	29	10	
Gmina Lisewo	79	109	89	80	31	12	
Gmina Papowo Biskupie	72	132	96	98	33	14	
Gmina Stołno	76	118	76	75	42	10	
Gmina Unisław	85	147	88	92	50	13	

Źródło: Dane WUP Toruń

Wśród osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, największe grupy stanowią osoby w wieku 18 - 24 lat oraz 25 - 34 lat. Stanowią one łącznie 49,9% ogółu bezrobotnych zamieszkałych na obszarze wiejskim (odpowiednio 20,6% i 29,3%).

Tabela 25. Bezrobotne kobiety na terenie Powiatu Chełmińskiego wg wieku
(stan na 31.12.2014 r.)

Gminy Powiatu Chełmińskiego	Liczba osób bezrobotnych 18-24 lat	Liczba osób bezrobotnych 25-34 lat	Liczba osób bezrobotnych 35-44 lat	Liczba osób bezrobotnych 45-54 lat	Liczba osób bezrobotnych 55-59 lat	Liczba osób bezrobotnych 60-64 lat	RAZEM: bezrobotni miasto, bezrobotni wieś
Miasto Chełmno	108	224	157	137	99	5	1 340
Gmina Chełmno	62	59	32	30	10	0	2 377
Gmina Kijewo Królewskie	42	67	35	24	19	1	
Gmina Lisewo	35	64	44	33	10	1	
Gmina Papowo Biskupie	41	82	48	57	10	1	
Gmina Stołno	44	66	43	39	18	0	
Gmina Unisław	48	87	55	51	29	1	

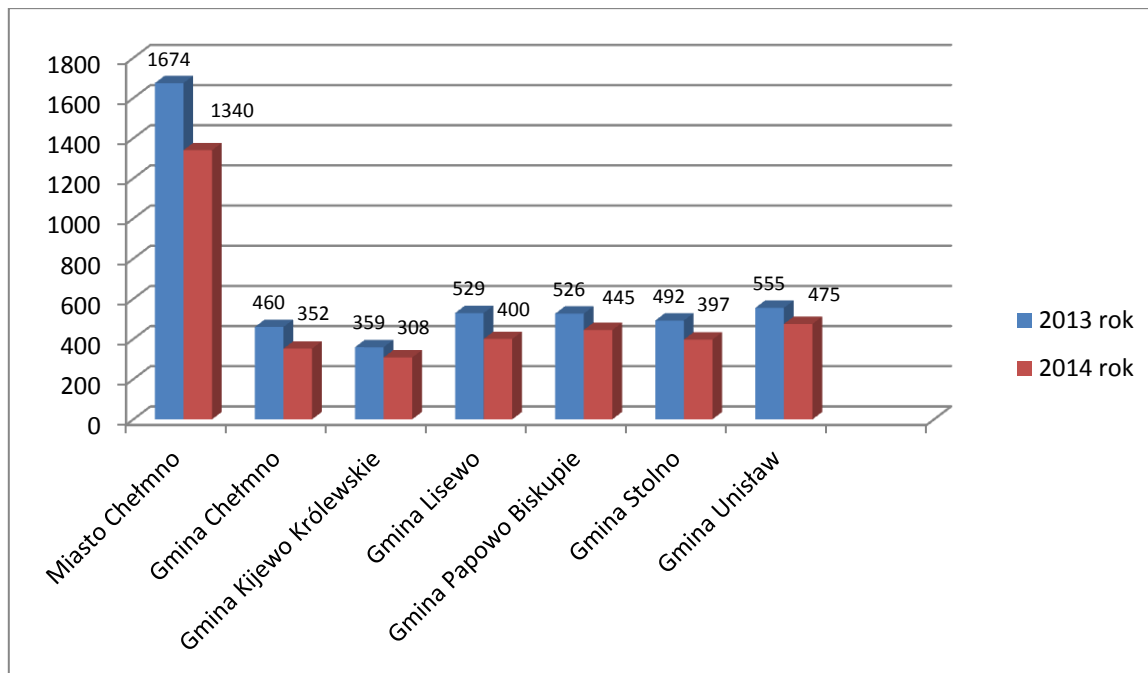
Źródło: Dane WUP Toruń

Największa ilość bezrobotnych kobiet na obszarach wiejskich należy również do grup w wieku 18 - 24 lat i 25 - 34 lat. Stanowią one łącznie 29,2% bezrobotnych kobiet z obszaru wiejskiego (odpowiednio 11,4% i 17,8%). Nieznacznie mniej bezrobotnych kobiet jest w grupie wiekowej 35-44 lat oraz 45-54 lat.

Najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi stanowią osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (29%). Struktura pozostałych grup osób bezrobotnych pozostających bez pracy jest bardzo

zblizona i mieści się w granicach 12-17%. Można zaobserwować spadek liczby osób w grupie pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy.

Wykres 9. Bezrobocie na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego w 2013 i 2014 roku

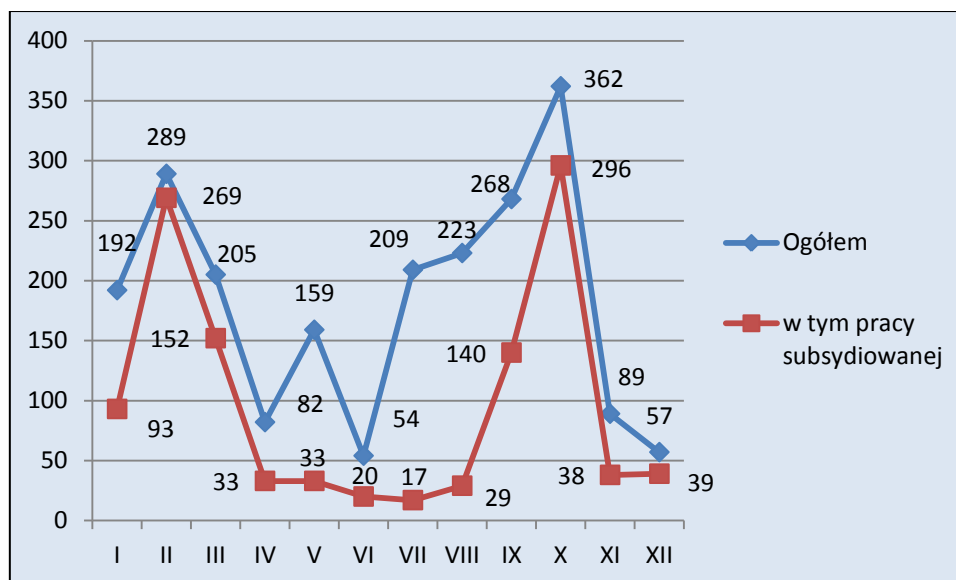
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Toruniu

Najwięcej bezrobotnych Powiatu Chełmińskiego w 2014 roku znajdowało się w Mieście Chełmno. Następnymi w kolejności gminami pod względem udziału osób bezrobotnych w ogólnej strukturze bezrobocia Powiatu są: Gmina Uniśław, Gmina Lisewo oraz Gmina Papowo Biskupie. Podobnie sytuacja wygląda, jeśli chodzi o liczbę osób bezrobotnych z prawem do zasiłku. Na koniec 2013 roku, liczba zarejestrowanych osób z prawem do zasiłku wynosiła 839, co stanowiło 18,3% ogółu bezrobotnych. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie wynosiła 2 921 osób (w tym 1 560 kobiet). Osoby zamieszkałe na wsi stanowiły 63,6% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Chełmnie. Porównując liczbę bezrobotnych w 2013 roku poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego z rokiem 2014, spadła ona w każdej gminie powiatu.

6.3. Działania Powiatowego Urzędu Pracy

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie w 2014r. zgłoszono 2189 ofert pracy, w tym 1159 ofert pracy subsydiowanej. W zestawieniu z 2013r. obserwujemy w 2014 r. zwiększenie liczby zgłoszonych ofert o 45% a wśród ofert subsydiowanych o 36%. Największą liczbę ofert pracy zgłoszono w miesiącu lutym i październiku – było to 26% wszystkich ofert pracy zgłoszonych w ciągu całego roku, a odpowiednio 12 i 14%.

Wykres 10. Liczba ofert pracy zgłoszonych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie w 2014 r.

Źródło: Informacja o bezrobociu i działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie w roku 2013

Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu:

- bezrobotnym i poszukującym pracy pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia;
- pracodawcom pomocy:
  - o w doborze kandydatów do pracy spośród bezrobotnych i poszukujących pracy;
  - o we wspieraniu rozwoju zawodowego pracodawcy i jego pracowników przez udzielanie porad zawodowych.

Z usługi poradnictwa zawodowego indywidualnego Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie w 2014r. skorzystało 1211 osób - spadek o 51% w porównaniu z 2013r. Najczęściej z poradnictwa zawodowego indywidualnego korzystali bezrobotni pozostający bez pracy do 6 miesięcy - 844 osób (70%), bezrobotni do 25 roku życia - 467 osób (39%) i bezrobotni pozostający bez pracy od 6 do 12 miesięcy - 192 osoby (16%). Spośród wszystkich osób, którym udzielono porad zawodowych indywidualnych, liczba kobiet wyniosła 613 (51%), natomiast 340 osób (28%) zamieszkuje tereny wiejskie. W przypadku poradnictwa zawodowego grupowego - z usługi tej skorzystało 339 osób, z czego 189 osób to kobiety, natomiast z usługi informacji zawodowej w formie wizyt indywidualnych skorzystało 221 osób (91 kobiety). W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób korzystających z poradnictwa zawodowego indywidualnego według wykształcenia.

Tabela 26. Osoby korzystające z poradnictwa zawodowego indywidualnego w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie według wykształcenia w 2014 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób korzystających z usług poradnictwa indywidualnego			
	Ogółem	w tym kobiety	Bezrobotni	w tym kobiety
Wyższe	95	78	93	76
Policealne i średnie zawodowe	268	165	266	163
Średnie ogólnokształcące	125	80	125	80
Zasadnicze zawodowe	267	121	266	121
Gimnazjalne i poniżej	456	169	450	168
Razem	1211	613	1200	608

Źródło: Informacja o bezrobociu i działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie w roku 2014

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w 2014 roku

1) Roboty publiczne

Dzięki zorganizowaniu robót publicznych także bezrobotni o niskich kwalifikacjach otrzymali szansę na odnalezienie miejsca na rynku pracy. Do zatrudnienia w ramach robót publicznych w 2014 roku skierowano 371 osób. Wydatki jakie poniesiono łącznie na ten cel, stanowią kwotę 1 638,7 tys. zł - w porównaniu z 2013 rokiem nastąpił wzrost o 32%. Liczba bezrobotnych zaktywizowanych w ramach robót publicznych w porównaniu z 2013 r. jest większa o 62%.

2) Prace interwencyjne

Na organizację prac interwencyjnych u pracodawców wydano w 2014 roku 1 029,9 tys. zł, w wyniku czego zaktywizowano 205 osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy. W stosunku do roku poprzedniego tj. 2013, wydatki na ten cel wzrosły o 5,7 tys. zł – 0,5%, natomiast liczba osób zaktywizowanych zmalała o 5%.

3) Organizacja staży

W ramach tej formy w 2014 roku sfinansowano odbywanie stażu dla 724 bezrobotnych, na co wydatkowano kwotę w wysokości 3 754,3 tys. zł. W porównaniu do roku 2013 liczba beneficjentów korzystających z tego instrumentu wzrosła o 267 osób (58%), natomiast kwota przeznaczona na organizację staży zwiększyła się o 237,3 tys. zł (wzrost o 7%).

4) Doposażenie i wyposażenie stanowisk pracy

W 2014 roku na doposażenie i wyposażenie stanowisk pracy przeznaczono kwotę w wysokości 976,9 tys. zł, w wyniku czego podjęto pracę 45 bezrobotnych. W stosunku do 2013 roku wydatki na ten cel wzrosły o 472,9 tys. zł (94%), w wyniku czego ilość osób, która otrzymała wsparcie wzrosła o 80%.

5) Szkolenia i studia podyplomowe

Głównymi uczestnikami szkoleń w 2014 roku byli bezrobotni nie posiadający wystarczających kwalifikacji zawodowych do podjęcia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy lub osoby, które utraciły zdolność do wykonywania pracy w dotychczasowym zawodzie. Szkolenia odbywały się zgodnie z ustalonym wcześniej planem szkoleń, który obejmował m.in. analizę ofert pracy, zapotrzebowań składanych przez osoby bezrobotne oraz złożone oświadczenia firm deklarujących zatrudnienie osób bezrobotnych, strukturę zarejestrowanych bezrobotnych oraz przewidywany napływ bezrobotnych.

W 2014 roku na realizację szkoleń i dofinansowanie studiów podyplomowych rozdysponowano kwotę w wysokości 519,3 tys. zł. Łącznie z tych form aktywizacji skorzystały 242 osoby zarejestrowanych w PUP w Chełmnie.

W zestawieniu z rokiem poprzednim liczba osób biorących udział w tych formach wzrosła o 65 osób (37%), natomiast wydatki z tym związane wzrosły o 103,9 tys. zł (25%).

W 2014 roku realizowano szkolenia w zakresie:

- nauki spawania,
- nauki języków obcych,
- potwierdzania okresowych uprawnień kierowców,
- zdobywania uprawnień do obsługi różnego sprzętu m.in. koparko-ładowarek, wózków widłowych, pił mechanicznych,
- nabycia umiejętności fakturowania, opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz wykonywania funkcji przedstawiciela handlowego.

6) Środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej

W 2014 roku przyznano jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości 1 587,6 tys. zł, co w zestawieniu z rokiem poprzednim wskazuje na wzrost środków o 139%. Pozwoliły one na udzielenie pomocy 73 osobom bezrobotnym – o 128% więcej niż w 2013 roku.

Najczęściej podejmowano działalność gospodarczą w zakresie handlu i usług: mechaniki pojazdowej, stolarskich, projektowych, remontowo - budowlanych oraz fryzjerskich. Kilka dotacji przyznano także na działalność produkcyjną.

7) Zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania

Powiatowy Urząd Pracy w Chełmnie w 2014 roku udzielił zwrotu kosztów 189 osobom. Kwota związana ze zwrotem kosztów przejazdu i zakwaterowania wyniosła 47,8 tys. zł. W zestawieniu z 2013 rokiem obserwujemy zwiększenie rozdysponowanych na ten cel środków o 5% i objęcie pomocą mniejszej liczby osób bezrobotnych o 7%.

Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadziła od dnia 27 maja 2014 roku nowe formy wsparcia dla osób bezrobotnych. Kilka z tych form znalazło zastosowanie również w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie. Należą do nich: bony szkoleniowe, stażowe, zasiedleniowe, zatrudnieniowe, oraz dofinansowanie do zatrudnienia i kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawców.

6.4. Zawody deficytowe i nadwyżkowe, przekwalifikowania

Ważnym rodzajem wskaźnika potrzeb rynku pracy na określone zawody jest zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców oraz przez osoby bezrobotne na określone rodzaje kursów zawodowych.

Zawody deficytowe określane są za pomocą średniej miesięcznej nadwyżki – deficytu podaży siły roboczej, która stanowi różnicę między średnią miesięczną liczbą zarejestrowanych bezrobotnych w danym zawodzie w roku, a średnią miesięczną liczbą ofert pracy zgłoszonych w tym zawodzie w tym okresie.

Poniżej przedstawione zostały zawody deficytowe w kolejnych latach od 2012 do 2014 roku oraz informacja sygnałowa za I półrocze 2015 roku, występujące w powiecie chełmińskim. Przy analizie danych należy mieć na uwadze, że: nie wszystkie zgłoszenia o wolnych miejscach pracy trafiają do Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie; wiele zgłoszeń dotyczy osób/zawodów zatrudnianych w ramach zatrudnienia subsydiowanego (np. robotnik gospodarczy, technik administracji, technik prac biurowych, opiekunka dziecięca); często zawód występujący jako deficytowy (gdzie nie było żadnej osoby bezrobotnej w danym zawodzie), jest wynikiem rozbieżności w nazewnictwie zawodów, a stanowisk podawanych przez pracodawców podczas publikacji oferty pracy (dość często występuje w przypadku absolwentów, gdy ich zawód jest wyuczony).

Od 2005 r. monitoring prowadzony jest na podstawie zaleceń metodycznych opracowanych przez Departament Rynku Pracy w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej), natomiast od 2015 roku na podstawie opracowanej przez Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych nowej metodologii prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych na lokalnym rynku pracy. Zakres tematyczny monitoringu dotyczy zawodów i specjalności określonych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy wprowadzonej Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. (Dz.U. Nr 82, poz. 537).

Zawody deficytowe w powiecie chełmińskim w 2012 roku:

- Robotnik gospodarczy
- Technik prac biurowych
- Pracownik przygotowujący posiłki typu fast food
- Kasjer handlowy
- Kucharz małej gastronomii
- Technik administracji
- Robotnik placowy
- Szwaczka
- Opiekunka dziecięca
- Robotnik budowlany
- Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni
- Sprzątaczką biurową
- Tapicer meblowy
- Operator wprowadzania danych
- Księgowy
- Kierowca samochodu ciężarowego

Zawody deficytowe w powiecie chełmińskim w 2013 roku:

- Robotnik gospodarczy
- Technik administracji
- Technik prac biurowych
- Opiekun osoby starszej
- Przetwórcą ryb
- Szwaczka
- Opiekunka dziecięca
- Robotnik budowlany
- Monter wyrobów z tworzyw sztucznych
- Kierowca samochodu ciężarowego
- Robotnik placowy
- Opiekunka dzieci w drodze do szkoły
- Kasjer handlowy
- Pozostali pracownicy ochrony osób i mienia
- Pracownik przygotowujący posiłki typu fast food
- Pracownik kancelaryjny
- Przedstawiciel handlowy
- Magazynier
- Księgowy
- Tapicer

Zawody deficytowe w powiecie chełmińskim w 2014 roku:

- Sekretarka
- Przetwórcą ryb
- Asystent osoby niepełnosprawnej
- Pracownik centrum obsługi telefonicznej (pracownik call center)
- Technik prac biurowych
- Operator wprowadzania danych
- Specjalista do spraw kadr
- Tapicer
- Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni
- Przedstawiciel handlowy
- Tapicer meblowy

- Opiekunka dziecięca
- Wiertacz w metalu
- Operator maszyn rolniczych
- Technik administracji
- Szwaczka
- Opiekun osoby starszej

Informacja sygnalna za I półrocze 2015 roku:

- Monterzy linii elektrycznych
- Operatorzy urządzeń do spalania odpadów, uzdatniania wody i pokrewni
- Takielarze i monterzy konstrukcji linowych
- Tapicerzy i pokrewni

Podsumowując powyższe dane, możemy zauważyć rokroczną powtarzalność, następujących zawodów: technik prac biurowych, technik administracji, opiekunka dziecięca, tapicer. Jak już powyżej zostało wskazane trzy pierwsze zawody, występują najczęściej w przypadku zatrudnienia subsydiowanego (jak roboty publiczne), natomiast występowanie zawodu tapicera można tłumaczyć występowaniem zakładów meblarskich na terenie powiatu.

Biorąc pod uwagę sytuację na rynku pracy należy też uwzględnić czas pozostawania bez pracy osób o określonym zawodzie. Poniższe dane PUP Chełmno za rok 2014, przedstawiają liczbę osób w danym zawodzie pozostających w rejestrze powyżej 12 m-cy (uwzględniono zawody powyżej 40 osób):

1. sprzedawca	– 139 osób;
2. ślusarz	– 62 osoby;
3. tokarz w metalu	– 50 osób;
4. krawiec	– 45 osób;
5. kucharz	– 44 osoby;
6. technik ekonomista	– 42 osoby.

Dane statystyczne dotyczące zawodów deficytowych i nadwyżkowych mogą być pomocne w kształtowaniu oferty edukacyjnej, ale wymagają każdorazowo przeanalizowania sytuacji na lokalnym rynku pracy, z uwzględnieniem wielu innych aspektów dotyczących głównie funkcjonowania firm działających na terenie powiatu i w jego otoczeniu.

Skuteczne działania na rynku pracy wymagają także poszerzania oferty kursów zawodowych dla osób bezrobotnych. Jak wynika z raportu „Kondycja i możliwości zmiany rynku pracy w powiecie chełmińskim” przygotowanego na potrzeby PUP Chełmno (badania z sierpnia 2014 roku), ponad połowa osób bezrobotnych ankietowanych planuje podwyższyć wykształcenie (38,4%) lub zdobyć nowe kwalifikacje (17,9%). W lipcu 2013 na grupie 28 pracodawców zrzeszonych w Cechu Rzemiosł Różnych, PUP przeprowadził badanie ankietowe, zadając min. pytanie: „Jakie szkolenia pozwoliłyby dostosować kwalifikacje osób bezrobotnych do potrzeb i wymagań zatrudnieniowych w Państwa firmie?”. Odpowiedzi udzielano poprzez zaznaczenie trzech szkoleń (można było wpisać również szkolenia nie wskazane na liście). Odpowiedzi pracodawców były następujące: mechatronik, kosmetyczka x3, fryzjer x 3, glazurnik, wizażysta, stolarz meblowy, monter mebli, sprzedawca x 4, podstawy obsługi komputera x 3, spawacz x 2, operator maszyn do robót ziemnych x 3, uprawnienia elektryczne x 2, prawo jazdy kat C, kierowca wózków jezdniowych, magazynier, dekarz. Biorąc pod uwagę powyższe opinie pracodawców i sytuację na rynku pracy można uznać, że problemem jest niewystarczająca oferta kursów zawodowych, pozwalających na przekwalifikowanie osób bezrobotnych.

Problemy

1. Wysoki poziom bezrobocia.
2. Niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych.
3. Niedostosowany poziom wykształcenia i struktura kwalifikacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w relacji do wymagań we współczesnej gospodarce.
4. Braki w systemie kształcenia zawodowego, szczególnie w zakresie praktycznej nauki zawodu i umiejętności potrzebnych w pracy zawodowej.
5. Niewystarczająca oferta kursów zawodowych, pozwalających na przekwalifikowanie osób bezrobotnych.

Potencjały

1. Dobry dostęp komunikacyjny do rynków pracy dużych miast – Torunia i Bydgoszczy.
2. Potencjał rozwojowy gospodarki Powiatu Chełmińskiego – sektor produkcji i usług, rolnictwo i przetwórstwo rolne, turystyka, korzystana lokalizacja.

7. Oświata i wychowanie

7.1. Struktura szkolnictwa

Na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują szkoły szczebla podstawowego, gimnazjalnego oraz ponadgimnazjalnego. Szkoły podstawowe i gimnazjalne zlokalizowane na terenie gmin Powiatu są jednostkami organizacyjnymi samorządów gminnych, w związku z powyższym ich organami prowadzącymi są poszczególne gminy. Natomiast szkoły specjalne i szkoły sportowe podlegają pod powiat. Powiat Chełmiński jest organem prowadzącym dla przedszkola specjalnego, szkoły podstawowej specjalnej, gimnazjum specjalnego oraz gimnazjum z oddziałami sportowymi.

Tabela 27. Liczba dzieci w systemie edukacji na terenie Powiatu Chełmińskiego

Edukacja	rok szkolny 2013/ 2014							
	Jednostka terytorialna							
	Powiat chełmiński	Chełmno - miasto	Chełmno - gmina	Kijewo Królewskie	Lisewo	Papowo Biskupie	Stolno	Unisław
Placówki wychowania przedszkolnego	31	7	5	4	2	2	6	5
- w tym przedszkola	10	6	-	1	1	-	-	2
Miejsca w przedszkolach	1 107	627	-	60	150	-	-	270
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	1 658	728	139	125	174	60	105	327
- w tym w przedszkolach	1 034	639	-	41	135	-	-	219
Szkoły podstawowe	23	4	3	4	2	2	4	4
Oddziały w szkołach podstawowych	188	57	21	24	18	13	25	30
Uczniowie szkół podstawowych	3 137	1 139	349	321	327	249	321	431
Szkoły gimnazjalne	13	5	2	1	1	1	2	1
Oddziały w szkołach gimnazjalnych	79	36	10	6	6	6	6	9
Uczniowie w gimnazjach	1 652	674	196	122	139	136	166	219
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach:								
- podstawowych	16,7	20,0	16,6	13,4	18,2	19,2	12,8	14,4
- gimnazjalnych	20,9	18,7	19,6	20,3	23,2	22,7	27,7	24,3

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

Tabela 28. Struktura systemu edukacji na terenie Powiatu Chełmińskiego wg organów prowadzących (stan na 16.07.2014 r)

Gmina	przedszkola i oddziały przedszkolne	szkoły podstawowe	gimnazja
Publiczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja prowadzone przez samorządy gminne na terenie Powiatu Chełmińskiego			
Miasto Chełmno	1	3	2
Gmina Chełmno	3	3	2
Gmina Kijewo Królewskie	3	3	1
Gmina Lisewo	2	2	1
Gmina Papowo Biskupie	4	2	1
Gmina Stolno	4	4	2
Gmina Unisław	3	3	1
RAZEM	20	20	10
Publiczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja prowadzone przez Powiat Chełmiński			
Miasto Chełmno	1	1	2
RAZEM	1	1	2
Niepubliczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja prowadzone przez inne osoby prawne niż jednostka samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne			
Miasto Chełmno	4		1
Gmina Chełmno			
Gmina Kijewo Królewskie	1	1	
Gmina Lisewo			
Gmina Papowo Biskupie			
Gmina Stolno	2		
Gmina Unisław	2	1	
RAZEM	9	2	1
RAZEM NA TERENIE POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO	30	23	13

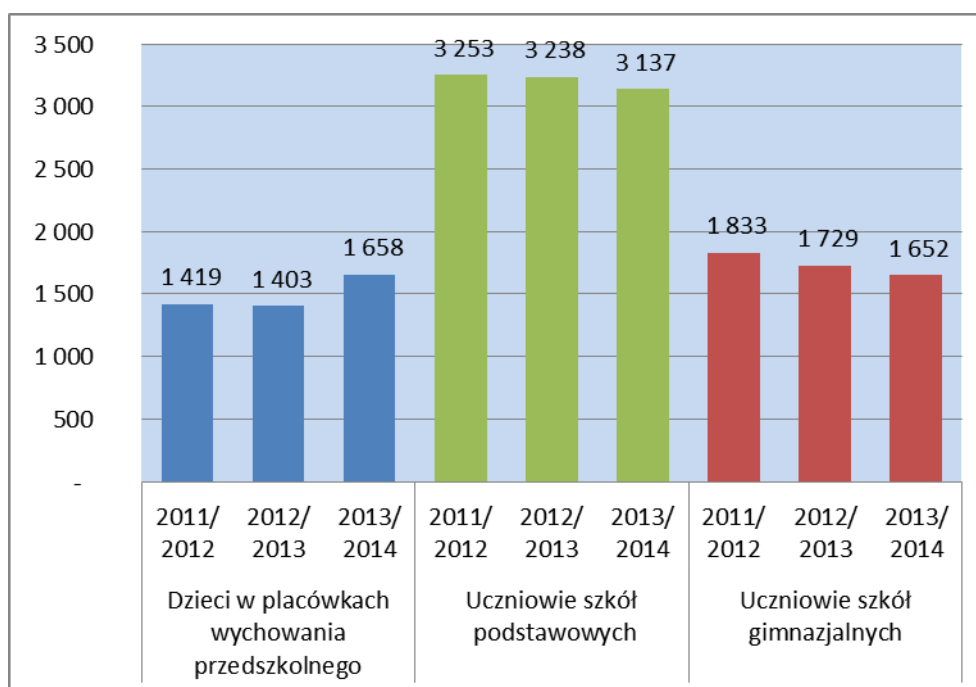
Źródło: Dane jednostek samorządów gminnych Powiatu Chełmińskiego

Tabela 29. Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach w latach 2011/12 – 2013/14

Jednostka terytorialna	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego			Uczniowie szkół podstawowych			Uczniowie szkół gimnazjalnych		
	rok szkolny			rok szkolny			rok szkolny		
	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
Powiat Chełmiński	1 419	1 403	1 658	3 253	3 238	3 137	1 833	1 729	1 652
Chełmno - miasto	688	690	728	1 199	1 186	1 139	723	689	674
Chełmno - gmina	138	100	139	385	362	349	211	200	196
Kijewo Królewskie	112	120	125	300	311	321	139	136	122
Lisewo	104	104	174	312	324	327	195	152	139
Papowo Biskupie	66	55	60	269	264	249	148	144	136
Stolno	92	62	105	359	350	321	166	168	166
Unisław	219	272	327	429	441	431	251	240	219

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS - "Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, Powiaty, Gminy"- 2012, 2013, 2014

Wykres 11. Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach Powiatu Chełmińskiego w latach 2011/12 – 2013/14

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS - "Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, Powiaty, Gminy"- 2012, 2013, 2014

Jak wynika z powyższego wykresu liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego wykazuje tendencję rosnącą. Ten trend występuje we wszystkich gminach powiatu z wyjątkiem gminy Papowo Biskupie. Natomiast łączna liczba dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach Powiatu Chełmińskiego podlega trendowi malejącemu. Sytuacja w poszczególnych gminach jest już bardziej zróżnicowana (tabela powyżej).

7.2. Wychowanie przedszkolne

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym dzieci w wieku 3-6 lat w roku szkolnym 2013/14 r. w województwie wyniósł 69,2%, co daje wysokie miejsce, w Polsce odsetek ten wynosił 75,3%. Podstawowe statystyki dotyczące edukacji przedszkolnej na terenie ORSG zawiera poniższa tabela.

Tabela 30. Edukacja przedszkolna na terenie Powiatu Chełmińskiego

Jednostka terytorialna	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego 2013/2014 r.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat w 2013 r.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym
Chełmno - miasto	728	843	83,3%
Chełmno - gmina	139	310	44,8%
Kijewo Królewskie	125	246	50,4%
Lisewo	174	262	65,3%
Papowo Biskupie	60	208	28,8%
Stolno	105	263	39,2%
Unisław	327	374	84,0%
Powiat Chełmiński	1 658	2 506	64,4%
Województwo kujawsko-pomorskie	-	-	69,2%
Polska	-	-	75,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

W Powiecie Chełmińskim odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną wynoszący ok. 64,4% jest nieco niższy w porównaniu do wyniku osiągniętego w całym województwie kujawsko-pomorskim. Na tym tle znacznie wyróżniały się jednak gminy, gdzie odsetek ten był największy: gmina Unisław (84,0%), miasto Chełmno (83,3%) i Lisewo (66,3%). Z drugiej strony, najniższy odsetek notowany był na obszarze gminy Papowo Biskupie bo jedynie 28,8% i Stolno (39,2%).

Na terenie powiatu chełmińskiego upowszechnienie edukacji przedszkolnej jest niewystarczające. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiecie chełmińskim wzrasta, w 2012 r. wynosił 54,6%, a w 2013 r. - 64,4%, wskazuje to na potrzebę tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych formach wsparcia. (źródło: BDL - GUS, 2012, 2013 r.) W 2014 roku powiat chełmiński był jednym z 5 powiatów w naszym województwie, w którym nie funkcjonował ani jeden żłobek/klub dziecięcy/oddział żłobkowy w przedszkolu. Potencjał demograficzny w zakresie opieki przedszkolnej ilustruje poniższa tabela.

Tabela 31. Liczba dzieci w wieku do lat 3 wg stanu na 30.10.2015 r

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci w wieku do lat 3
Gmina Miasto Chełmno	483
Gmina Chełmno	293
Gmina Kijewo Królewskie	138
Gmina Lisewo	230
Gmina Papowo Biskupie	194
Gmina Stolno	217
Gmina Unisław	157
Razem	1712

Źródło: Na podstawie danych zebranych z Gmin Powiatu Chełmińskiego.

Jak wynika z danych demograficznych gmin tworzących ORSG Powiatu Chełmińskiego liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosi 1712 (wg stanu na 30.10.2015 r) . Dzieci z tej grupy mogą potencjalnie korzystać z opieki w żłobkach, a w przyszłości większość z nich będzie korzystała z edukacji przedszkolnej. Jak wynika z tabeli nr 27 liczba dzieci objętych opieką przedszkolną wynosiła 1658 w roku szkolnym 2013/2014, z czego tylko 1034 w przedszkolach. Jak wynika z informacji samorządów gminnych zapotrzebowanie na opiekę w żłobkach i przedszkolach jest zróżnicowane w poszczególnych gminach. Problemem w wielu z nich jest niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 i zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach. Informacje z gmin zamieszczono poniżej.

Opieka nad dziećmi – informacje z gmin

W gminie **Papowo Biskupie** funkcjonują 2 punkty przedszkolne w miejscowościach Zegartowice i Dubielno. Punkty te pracują w godzinach 8:15 – 12:15. **Zapotrzebowanie jest jednak znacznie większe. Konieczne jest wydłużenie czasu pracy punktów przedszkolnych oraz zwiększenie liczebności miejsc w tych punktach.**

Na terenie **Gminy Stolno** dużym zainteresowaniem cieszą się punkty przedszkolne dla dzieci 3 i 4 letnich funkcjonujące przy szkołach gminnych w Stolnie i Robakowie do których uczęszcza odpowiednio 20 i 24 dzieci. **Gmina Stolno** nie prowadziła rozeznania dot. zapotrzebowania na placówki opieki nad dziećmi do lat 3, nie zanotowano także wniosków w tym zakresie zgłaszanych przez rodziców.. Rozpoznanie, w tym zakresie prowadził prywatny przedsiębiorca chcący zorganizować placówkę tego typu w miejscowości Stolno, jednak z informacji od niego uzyskanych wynika, że nie znalazł wystarczającej liczby chętnych.

Na terenie **Gminy Unisław** nie funkcjonują instytucjonalne formy opieki nad dziećmi do lat 3 w postaci żłobków, oddziałów żłobkowych lub klubów dziecięcych, lecz zauważalny jest wzrost zainteresowania mieszkańców gminy takimi formami opieki. Jednak z uwagi na bezrobocie utrzymujące się na stosunkowo wysokim poziomie na terenie powiatu chełmińskiego, jak i Gminy Unisław, należy podjąć kroki zmierzające do aktywizacji i powrotu na rynek pracy mieszkańców, którzy sprawują opiekę nad dziećmi do lat 3.

Gmina Chełmno - brak informacji co do zapotrzebowania. Do UG oraz GOPS zgłaszają się pojedyncze osoby, które informują, że problemem w podjęciu zatrudnienia jest brak opieki nad dziećmi i zgłaszają zapotrzebowanie na opiekę nad dziećmi do lat 3.

Na terenie **miasta Chełmna** od kwietnia funkcjonuje „Żłobek Niepubliczny "Bajka", w którym przewidzianych jest 50 miejsc dla dzieci.

Gmina Kijewo Królewskie

Na terenie gminy planowane jest utworzenie żłobka w Kijewie Królewskim.

W **gminie Lisewo** planuje się zorganizować jeden żłobek.

7.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Powiat chełmiński jest organem prowadzącym dla Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Chełmnie oraz dla przeważającej ilości szkół ponadgimnazjalnych mających swoją siedzibę na terenie Powiatu. Na terenie Powiatu Chełmińskiego szkoły ponadgimnazjalne prowadzą również samorządy gminne oraz inne osoby prawne niż jednostka samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne.

**Tabela 32. Wykaz szkół/placówek oświatowych prowadzonych przez Powiat Chełmiński
(stan na 16.07.2014 r.)**

Lp.	Nazwa szkoły/placówki	Adres
1	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1- „Liceum i Gimnazjum Chełmińskie” w Chełmnie	ul. Dominikańska 35, 86-200 Chełmno
2	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. Ignacego Łyskowskiego w Grubnie	Grubno 56 (szkoła, internat), 86-212 Stolno
3	Zespół Szkół nr. 2 im. Adama Mickiewicza w Chełmnie	ul. Szkolna 14, 86-200 Chełmno
4	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Chełmnie	ul. Dworcowa 20/22 (szkoła), 86-200 Chełmno ul. Parkowa 5 (internat), 86-200 Chełmno
5	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chełmnie	ul. Dominikańska 35, 86-200 Chełmno

Źródło: <http://bip.powiat-chelmno.pl/> oraz ewidencja publicznych i niepublicznych szkół i placówek oświatowych starosty chełmińskiego, <http://www.bip.unislaw.pl/>, <http://www.bip.lisewo.com/>

Ponadto, na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują:

- 1 publiczna szkoła ponadgimnazjalna, tj. Zespół Szkół w Unisławiu – liceum ogólnokształcące, zasadnicza szkoła zawodowa, prowadzona przez samorząd gminny;
- oraz 3 niepubliczne szkoły ponadgimnazjalne, tj. Katolickie Liceum Ogólnokształcące Księży Pallotynów Collegium Culmense w Chełmnie, Policealne Studium Centrum Edukacji Dorosłych z/s w Chełmnie, Szkoła Techniczna Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Chełmnie, prowadzone przez inne osoby prawne niż jednostka samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne.

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 „Liceum i Gimnazjum Chełmińskie” w Chełmnie

W skład Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 wchodzi następujące szkoły:

- Gimnazjum nr 4 w Chełmnie (z oddziałami sportowymi) - trzyletnie gimnazjum, dające możliwość dalszego kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych, w których w ostatnim roku nauki przeprowadza się egzamin;
- I Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Chełmnie – trzyletnie na podbudowie gimnazjum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Chełmnie – trzyletnie, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. Ignacego Łyskowskiego w Grubnie

Zespół Szkół CKP im. Ignacego Łyskowskiego w Grubnie jest położony w bliskiej odległości od Chełmna. Dzięki bezpośredniej lokalizacji przy drodze krajowej nr 1 szkoła ma dogodny dojazd ze wszystkich kierunków. W niniejszej placówce uczy się młodzież z wielu okolicznych miejscowości np. Chełmno, Świecie, Chełmża, Papowo Biskupie, Unisław, Kijewo Królewskie, Lisewo, Starogród, Brzozowo.

W skład Zespołu Szkół CKP wchodzi:

- Liceum Ogólnokształcące w Grubnie,
- Technikum w Grubnie – czteroletnie na podbudowie gimnazjum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Grubnie – trzyletnia na podbudowie gimnazjum, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.
- Szkoła Policealna dla Dorosłych w Grubnie umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- Internat w Grubnie.

W Technikum w Grubnie młodzież może kształcić się w następujących kierunkach:

- technik ekonomista,

- technik mechatronik,
- technik architektury krajobrazu,
- technik hotelarstwa,
- technik rolnik,
- technikum żywienia i gospodarstwa domowego/technik żywienia i usług gastronomicznych,
- technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej.

W Zasadniczej Szkole Zawodowej w Grubnie młodzież może kształcić się w następujących zawodach:

- kucharz,
- mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych,
- monter mechatronik.

Zespół Szkół CKP w Grubnie należy do nielicznych placówek oświatowych, które posiadają internat dla uczniów.

Powiat Chełmiński daje możliwość kształcenia i rozwoju również osobom dorosłym. W Technikum w Grubnie organizowany jest kwalifikacyjny kurs zawodowy dla osób dorosłych. Osoby dorosłe posiadające wykształcenie średnie mogą kształcić się w Szkole Policealnej dla Dorosłych w Grubnie, która to szkoła umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Natomiast osoby dorosłe zainteresowane kształcenie ogólnym mogą kształcić się w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych w Chełmnie, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

Zespół Szkół nr. 2 im. Adama Mickiewicza w Chełmnie

W skład Zespół Szkół nr 2 wchodzi:

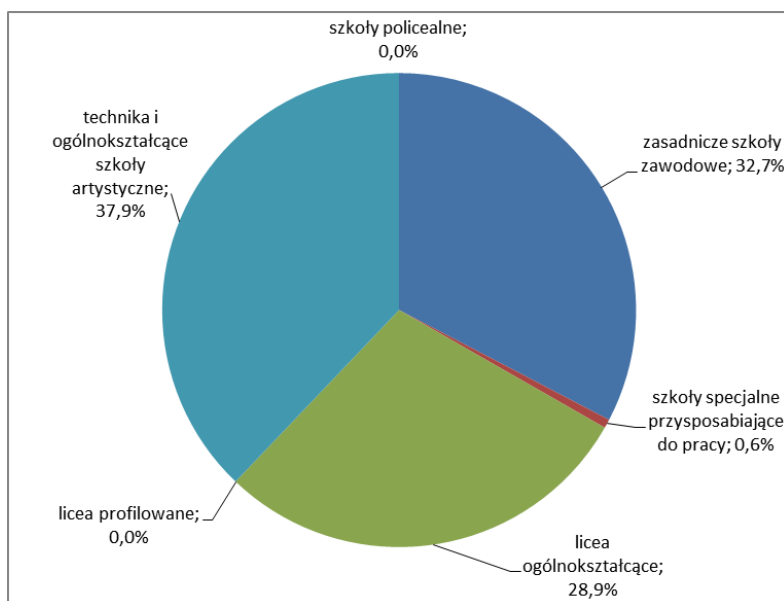
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Chełmnie - trzyletnia na podbudowie gimnazjum, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.
- Technikum w Chełmnie - czteroletnie na podbudowie gimnazjum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- II Liceum Ogólnokształcące w Chełmnie - trzyletnie na podbudowie gimnazjum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- Szkoła Policealna w Chełmnie - szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie, umożliwiającą uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

W Technikum w Chełmnie młodzież może kształcić się w następujących kierunkach:

- technik organizacji reklamy,
- technik logistyk,
- technik informatyk,
- technik ekonomista,
- technik handlowiec,
- technik mechanik.

W Zasadniczej Szkole Zawodowej w Chełmnie młodzież może kształcić się w zawodzie:

- sprzedawca,
- oraz w oddziałach wielozawodowych - w różnych zawodach, np.: stolarz, murarz-tylnik, mechanik pojazdów samochodowych, elektryk, fryzjer, kucharz, piekarz, cukiernik, itp.

Wykres 12. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wg typów szkół z roku szkolnego 2013/2014

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS - "Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, Powiaty, Gminy"- 2012, 2013, 2014

Jak wynika z powyższego wykresu szkoły o profilu zawodowym kształcą ponad 70% absolwentów.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Chełmnie

W skład Ośrodka wchodzi:

- Przedszkole Specjalne nr 3 w Chełmnie dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz autyzmem,
- Szkoła Podstawowa Specjalna w Chełmnie,
- Gimnazjum Specjalne nr 3 w Chełmnie,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna w Chełmnie,
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Chełmnie,
- Internat w Chełmnie – liczba miejsc: 30.

W Zasadniczej Szkole Zawodowej Specjalnej w Chełmnie młodzież może kształcić się np. w zawodzie: piekarz, murarz, stolarz, monter instalacji sanitarnej, sprzedawca, mechanik samochodowy, blacharz samochodowy, kucharz małej gastronomii, ogrodnik, fryzjer, introligator, elektromechanik pojazdów samochodowych, ślusarz.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Chełmnie realizuje zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny. Są to zajęcia z zakresu rewalidacji, logopedii, terapii psychologicznej oraz rehabilitacji ruchowej, mające na celu pobudzanie rozwoju psychoruchowego i społecznego dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chełmnie

Poradnia posiada uprawnienia do wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, orzeczeń i opinii dla dzieci i młodzieży słabo słyszących i niesłyszących, słabo widzących i niewidzących oraz orzeczeń i opinii dla dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera.

Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Chełmnie, w 2005 r. zorganizował SIEĆ pedagogów Powiatu Chełmińskiego, która spotyka się cyklicznie w każdym roku szkolnym 3-4 razy.

Członkowie SIECI przygotowują scenariusze zajęć z zakresu orientacji zawodowej dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, opracowują na potrzeby pomocy psychologiczno-pedagogicznej propozycje Planów

Działań Wspierających, Indywidualnych Planów Edukacyjno-Terapeutycznych, Kart Indywidualnych Potrzeb Uczniów.

Poradnia wyposażona jest w najnowsze zdobycze techniki, posiada Biofeedback oraz sprzęt do SI, który służy do terapii Integracji Sensorycznej dla dzieci z całego powiatu. Terapia z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć techniki prowadzona jest od roku.

Edukacja dorosłych

Oferta w zakresie kursów zawodowych dla dorosłych w szczególności związana jest realizowanymi zadaniami przez PUP. Dodatkowo na terenie powiatu funkcjonują szkoły dla dorosłych, dające możliwość ukończenia kolejnego poziomu kształcenia.

Również seniorzy z terenu Powiatu Chełmińskiego mają zapewniony dostęp do oferty edukacyjnej. W Chełmińskim Domu Kultury funkcjonuje **Uniwersytet Trzeciego Wieku**. Tematyka wykładów uzależniona jest od aktualnych potrzeb i zainteresowań słuchaczy. W miarę zapotrzebowania prowadzone są również zajęcia fakultatywne, tj.:

- lektorat języka angielskiego - grupa początkująca i zaawansowana,
- lektorat języka niemieckiego - grupa początkująca i zaawansowana,
- kurs komputerowy - grupa zaawansowana i początkująca,
- zajęcia plastyczne,
- zajęcia fotograficzne,
- aerobic.

Uczestniczyć w nich mogą wyłącznie słuchacze UTW w Chełmnie. Obecnie wprowadzane są nowe formy, m.in. zajęcia teatralne oraz warsztaty rękodzieła artystycznego. Tradycją stały się wspólne wyjazdy na wycieczki oraz koncerty.

7.4. Wyniki egzaminów

W 2014 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 142 uczniów z liceów i 136 uczniów z techników z Powiatu Chełmińskiego. Zdawalność matur na poziomie 84,53% plasuje Powiat Chełmiński na I miejscu w województwie kujawsko-pomorskim. Wynik ten jest powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 70,77% oraz średniej krajowej wynoszącej 71%. Zdawalność w liceach Powiatu Chełmińskiego kształtowała się na poziomie 91,55%, natomiast w technikach na poziomie 77,21%. Warto zauważyć, że wyniki matur w poszczególnych typach szkół na terenie Powiatu Chełmińskiego były znacznie lepsze niż w przypadku województwa kujawsko-pomorskiego i kraju. Świadczy to o wysokim poziomie nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych działających na terenie Powiatu Chełmińskiego.

Tabela 33. Zdawalność matur w poszczególnych typach szkół na terenie Powiatu Chełmińskiego w roku szkolnym 2013/2014 (maj 2014)

Wyszczególnienie	Powiat Chełmiński	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
Liceum	91,55%	80,05%	80%
Technikum	77,21%	59,91%	54%
Łącznie	84,53%	70,77%	71%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, Centralna Komisja Egzaminacyjna

7.5. Potrzeby systemu edukacji na terenie ORSG

Zajęcia pozalekcyjne

Oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych jest uzależniona od pozyskania dodatkowych źródeł finansowania. W szkołach zajęcia pozalekcyjne realizowane w ramach tzw. „godzin do dyspozycji dyrektora” wynikających z art. 42 Karty Nauczyciela. Ilość godzin zajęć obowiązkowych jest niewystarczająca - uczniowie oczekują zwiększonej liczby godzin zajęć pozalekcyjnych rozwijających ich zainteresowania oraz zajęć dydaktyczno – wyrównawczych z takich przedmiotów jak: języki obce, matematyka, fizyka, chemia i biologia. Biorąc pod uwagę liczbę nauczycieli tych przedmiotów i ilość godzin jaką dysponują (1 godzina tygodniowo) nie ma możliwości objęcia zajęciami dodatkowymi wszystkich zainteresowanych uczniów. Potrzeby w zakresie zajęć pozalekcyjnych są diagnozowane w corocznie przeprowadzanych ankietach.

Z godzin do dyspozycji dyrektora realizowane są również zajęcia związane z udzielaniem pomocy psychologiczno – pedagogicznej. Ze względu na zbyt mały limit tych godzin zajęcia w ramach pomocy psychologiczno – pedagogicznej przeprowadzane są tylko doraźnie, w związku z tym nie realizują one wszystkich potrzeb uczniów. Praktycznie pomoc psychologiczno – pedagogiczna realizowana jest w formie zajęć rewalidacyjnych realizowanych w ramach podstawy programowej.

Realizacja zajęć pozalekcyjnych jest bardzo ograniczona a niekiedy wręcz niemożliwa ze względu na ograniczone środki finansowe szkół. Dotychczasowa oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych była uzależniona od możliwości sfinansowania zajęć ze środków zewnętrznych w ramach projektów współfinansowanych ze środków EFS. Ostatnie lata były szczególnie obfite w tego rodzaju zajęcia. Ciągłe jednak istnieją niezaspokojone potrzeby w tym zakresie. Szkoły nie posiadają stałej oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Ich zakres oraz liczba godzin, uzależnione są od możliwości finansowych poszczególnych samorządów. Godziny te w większości wykorzystywane są na eliminowanie braków. Sporadycznie, pojedyncze godziny przeznaczane są na kształtowanie zainteresowań u uczniów, oraz rozwijanie kreatywności i dodatkowych umiejętności. Przykładem jest zakres zajęć dodatkowych w Szkole Podstawowej w Grzybnie:

- ☐ 1 godz. - koło szachowe
- ☐ 1 godz. - koło teatralne
- ☐ 2 godz. - koło sportowe
- ☐ 2 godz. - koło przyrodnicze
- ☐ koło języka angielskiego w klasie VI budżet szkoły (dodatek motywacyjny)
- ☐ koło plastyczne klasa II
- ☐ koło plastyczne – klasa I.

W Powiecie Chełmińskim stale powiększa się liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami (dane z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Chełmnie, rok szkolny 2014/2015; II kw. 2015 r.):

- 138 uczniów (75K,63M) posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,
- 69 uczniów (24K,45 M) otrzymało opinię o dysleksji,
- 1456 uczniów (465K, 991M) ma problemy w nauce.

Dotychczasowa opieka pedagogiczno-psychologiczna w szkołach była prowadzona przez pedagoga szkolnego i nauczyciela od socjoterapii (źr. dane ze szkół). Zajęcia w tym zakresie są prowadzone w ramach art. 42 Karty Nauczyciela. Przykładowo w Gminie Kijewo Królewskie z zakresu pomocy psychologiczno- pedagogicznej realizowane są następujące zajęcia: dydaktyczno-wyrównawcze, rewalidacyjne i logopedyczne. W związku z powiększającą się liczbą uczniów ze specjalnym potrzebami, liczba zajęć w w/w zakresie jest niewystarczająca.

Powiat Chełmiński posiada bardzo dobre wyniki w zdawalności egzaminu maturalnego. Jest to w dużej mierze zasługą zrealizowanych w minionych latach zajęć pozalekcyjnych w ramach projektów z funduszy unijnych. Jednakże trwałe zachowanie osiągniętego poziomu zdawalności oraz wyeliminowanie pojawiających się tendencji spadkowych wymaga dalszej interwencji w formie dodatkowych zajęć. W szczególności dotyczy to przedmiotów: j. polskiego, matematyki, j. angielskiego, biologii - świadczą o tym średnie wyniki z 2013 r. i z 2014 r. w technikach z powiatu chełmińskiego w Zespole Szkół nr 2 i CKP, zdających część pisemną egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych i dodatkowych na poziomie podstawowym lub rozszerzonym.

Wszystkie szkoły podkreślają, że realizowany obecnie wymiar godzin zajęć pozalekcyjnych oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zaspokaja potrzeb jaki diagnozowane są w szkołach. W szczególności niezaspokojona pozostaje potrzeba wsparcia dzieci i młodzieży w rozwoju szczególnych zdolności i umiejętności. W tym zakresie celowa byłaby realizacja interdyscyplinarnych zajęć rozwijających kreatywność i nieszablonowe podejście do nauki i rozwoju ucznia. W powiecie brak jest pracowni interdyscyplinarnych, które wpłynęłyby pozytywnie na kształtowanie lepszych standardów nauczania.

Potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli

Dla zdiagnozowania potrzeb nauczycieli w zakresie podnoszenia ich kompetencji, przeprowadzono badanie ankietowe wśród dyrektorów wszystkich placówek oświatowych działających na terenie powiatu chełmińskiego. Wyniki ankiety przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 34. Wynik ankiety nt. potrzeb placówek oświatowych powiatu chełmińskiego w zakresie wspomaganie rozwoju zawodowego nauczycieli

Jaka forma doskonalenia nauczycieli najbardziej odpowiadałaby Państwa oczekiwaniom ?	
Forma szkoleń	Odsetek odpowiedzi
1. Spotkania metodyczne nauczycieli jednej specjalności	77,3%
2. Konsultacje ze specjalistami	68,2%
3. Lekcje otwarte, zajęcia pokazowe dla nauczycieli	63,6%
4. Warsztaty dla nauczycieli	63,6%
5. Szkolenia e-learningowe	18,2%
6. Konferencje	18,2%
Jaką tematyką szkoleń byłiby Państwo zainteresowani?	
Tematyka szkoleń	Odsetek odpowiedzi
1. Efektywne metody uczenia się-nauczania (dobór metod i pomocy dydaktycznych, eksperymenty i innowacje, zajęcia terenowe)	72,7%
2. Innowacyjne formy pracy opiekuńczo-wychowawczej	68,2%
3. Poprawa wyników nauczania	59,1%
4. Diagnozowanie umiejętności i wiadomości uczniów	59,1%
5. Ocenianie wspierające rozwój ucznia (OWRU)	50,0%
6. Praca z uczniem zdolnym	50,0%
7. Motywowanie uczniów do nauki	45,4%
8. Zastosowanie nowych technologii w procesie dydaktycznym	40,9%
9. Wymagania edukacyjne (kryteria sprawdzania i oceniania) a indywidualne potrzeby ucznia	40,9%
10. Współdziałanie z rodzicami i środowiskiem lokalnym, kształtowanie wizerunku szkoły/placówki	40,9%
11. Praca z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze	31,8%
12. Prawo oświatowe	31,8%
13. Pozyskiwanie funduszy (w tym EFS), projekty unijne, projekty lokalne	31,8%
14. Programy nauczania – wybór, tworzenie własnych	22,7%
15. Sytuacje trudne, kryzysowe, stres, wypalenie zawodowe	22,7%
16. Projekt edukacyjny	22,7%
17. Przemoc i agresja w szkole	22,7%
18. Analiza wyników sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych, wskaźnik EWD	22,7%
19. Emisja głosu, techniki relaksacji i koncentracji	22,7%
20. Wykorzystanie tablic interaktywnych na lekcjach	18,2%
21. Bezpieczeństwo w szkole	18,2%
22. Wykorzystanie technologii TIK w nauczaniu wszystkich przedmiotów	13,6%
23. Doradztwo zawodowe w szkole	13,6%
24. Praca z rodziną (rodzina powracająca z zagranicy, wielokulturowość, sytuacje kryzysowe w rodzinie)	4,5%
25. Awans zawodowy	4,5%

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Chełmnie

Jak wynika z ankiety największym zainteresowaniem cieszą się aktywne formy doskonalenia takie jak: konsultacje ze specjalistami, lekcje otwarte, zajęcia pokazowe dla nauczycieli, warsztaty dla nauczycieli. Pod względem tematyki dominują takie tematy jak: efektywne metody uczenia się-nauczania (dobór metod i pomocy dydaktycznych, eksperymenty i innowacje, zajęcia terenowe), innowacyjne formy pracy opiekuńczo-wychowawczej, poprawa wyników nauczania, diagnozowanie umiejętności i wiadomości uczniów, ocenianie wspierające rozwój ucznia (OWRU), praca z uczniem zdolnym.

Szkolnictwo zawodowe

Szkoły zawodowe prowadzą proces kształcenia w wielu zawodach, które na bieżąco są dostosowywane do potrzeb i oczekiwań rynku pracy. W dalszym ciągu istnieją duże braki w przekazywaniu praktycznych umiejętności uczniom. Problem ten częściowo jest rozwiązywany poprzez organizowanie staży i praktyk zawodowych bezpośrednio u pracodawcy. Jednakże do osiągnięcia pełnego efektu konieczny jest rozwój systemu zajęć praktycznych na terenie szkoły. W tym celu należy zapewnić szkołom dostęp do właściwej bazy technicznej, zgodnej z potrzebami kształcenia oraz zgodnej z rekomendacjami MEN w zakresie wyposażenia szkolnych pracowni zawodowych.

Nowoczesne wyposażenie pracowni, pozwoli poprawić poziom kształcenia zawodowego obecnych uczniów oraz wielu przyszłych roczników. O istnieniu znacznych braków w wyposażeniu pracowni przedmiotowych świadczy rozbieżność pomiędzy stanem posiadanym wyposażeniu a katalogiem rekomendowanego wyposażenia opracowanym przez MEN. W wielu przypadkach porównanie stanu obecnego wyposażenia z wymaganym prowadzi do wniosku, że wiele pracowni wymaga utworzenia od podstaw bądź odtworzenia z uwagi na wysoki stopień wyeksploatowania. W nielicznych przypadkach pracownie wymagają tylko doposażenia, co w wielu przypadkach jest efektem realizowanych w minionych latach projektów współfinansowanych z EFRR oraz EFS. Zrealizowane projekty pozwoliły wzbogacić szkoły w szereg nowoczesnych pomocy dydaktycznych.

Nadal wiele szkolnych pracowni nie jest w pełni dostosowanych do wymagań nowej podstawy programowej, zgodnie z Standardem wyposażenia dydaktycznego pracowni kształcenia zawodowego opracowanym przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEŻiU). Istniejące braki w wyposażeniu wpływają również na zmniejszenie zainteresowania szkół wprowadzaniem nowych kierunków kształcenia i dostosowywaniem ich do pojawiających się potrzeb rynku pracy. Każda zmiana w systemie kształcenia a w szczególności wprowadzenie nowego kierunku kształcenia wymaga zbudowania niemal od podstaw bazy pomocy dydaktycznych.

Braki w wyposażeniu pracowni są znacznym utrudnieniem w realizowaniu nowoczesnego i efektywnego procesu kształcenia. Braki występują na wszystkich poziomach kształcenia co potwierdzają wykonane w ostatnim czasie oceny posiadanego wyposażenia przez szkoły. Braki w wyposażeniu wynikają zarówno ze znacznego zużycia posiadanego wyposażenia oraz niewystarczającego inwestowania w zakup nowych pomocy dydaktycznych co jednoznacznie wynika z niedostatecznych nakładów finansowych. W szkołach brakuje również nowoczesnych pracowni dydaktycznych o charakterze eksperymentalnym (np. językowych, matematyczno-przyrodniczych, chemicznych, fizycznych). Ilustracją problemu jest niewystarczające wyposażenie pracowni biologicznej, na przykładzie pracowni w Zespole Szkół nr 2 w Chełmnie:

- pracownia jest dostosowana jedynie do teoretycznej nauki przedmiotu, brakuje wyposażenia do przeprowadzania doświadczeń laboratoryjnych (źr. inwentaryzacja posiadanych pracowni i wyposażenia przeprowadzona przez szkoły, stan na 31.05.2015 r.), m.in.:
- brak stanowisk ćwiczeniowych dla nauczyciela i uczniów wyposażonych w podłączenia do mediów wodno-kanalizacyjnych i informacyjnych,
- brak lodówki, czajnika i kuchni elektrycznej.

Problemem szkolnictwa zawodowego są znaczne braki występujące w dostępie do nowoczesnych pracowni zawodowych. Szkolne pracownie nauki zawodu nie są w pełni dostosowane do wymagań podstawy programowej i oczekiwań rynku pracy (informacja na podstawie inwentaryzacji posiadanych pracowni i wyposażenia przeprowadzona przez szkoły, stan na 31.05.2015r.). Poniżej zostały przedstawione rozbieżności między stanem posiadanym w wyposażeniu a katalogiem rekomendowanego wyposażenia opracowanym przez MEN, dla niektórych zawodów (na przykładzie Zespołu Szkół nr 2 w Chełmnie i Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Grubnie):

Pracownia dla technika urządzeń i systemów energetyki odnawialnej - przykładowe braki:

- wskazówkowy elektryczny miernik wielozakresowy,
- uniwersalny elektryczny miernik wielozakresowy,
- jednobiegunowy próbnik napięcia,
- cyfrowy mostek RLC rezystancja + indukcyjność + pojemność,
- miernikiem parametrów instalacji elektrycznej,
- dwubiegunowy próbnik napięcia.

Pracownia dla technika mechatronika - przykładowe braki:

- manometr z rurką Bourdona,
- zawór 3/2-drogowy z przyciskiem, w stanie spoczynku otwarty,
- zawór 3/2-drogowy z przyciskiem, w stanie spoczynku zablokowany,
- zawór 3/2-drożny, z jednej strony uruchamiany pneumatycznie,
- zawór impulsowy 5/2-drożny, z obu stron uruchamiany pneumatycznie.

Pracownia logistyki i gospodarki materiałowej (pracownia obecnie nie istnieje, będzie tworzona od podstaw) – potrzebne wyposażenie:

- komputer stacjonarny z oprogramowaniem logistycznym z dostępem do Internetu – dla nauczyciela i każdego ucznia,
- drukarka laserowa ze skanerem i kopiarką A4,
- projektor multimedialny, telewizor, czytnik kodów, ekran projekcyjny,
- tablica szkolna biała suchocieralna, tablica flipchart,
- filmy i prezentacje multimedialne związane z przygotowaniem i realizacją procesów logistycznych,
- wzory dokumentów związanych z procesami logistycznymi,
- wzory dokumentów związanych z rozliczaniem usług logistycznych.
- stoły i krzesła uczniowskie, stanowisko dla nauczyciela.

Pracownia dla technika organizacji reklamy – wymaga między innymi uzupełnienie oprogramowania specjalistycznego:

- CorelDraw Graphics Suite X7 PL (pakiet + aktualizacja dla starej wersji),
- Adobe Photoshop Elements 12 PL (pakiet 24 +1),
- Adobe Illustrator CS6 PL (pakiet 24+1),
- Adobe Premiere Elements 12 pl (pakiet + aktualizacja dla starej wersji).

Wyżej wymienione pozycje wyposażenia znajdują się w wykazie rekomendowanego wyposażenia pracowni i warsztatów szkolnych dla poszczególnych zawodów opracowanego przez MEN oraz KOWEŻiU. Szkoła nie posiada przedstawionych powyżej pozycji na wyposażeniu pracowni zawodu a są one niezbędne do realizacji podstawy programowej w przygotowaniu do egzaminów zawodowych.

Także stan infrastruktury edukacyjnej nie spełnia potrzeb i oczekiwań związanych z rozwojem kształcenia, budowaniem nowoczesnego i kompletnego systemu edukacji. Konieczne jest wykonanie wielu prac modernizacyjnych i adaptacyjnych w szczególności na potrzeby rozbudowy i doposażenia pracowni zawodowych. W systemie szkolnictwa zawodowego Powiatu Chełmińskiego brakuje kompleksowego ośrodka praktycznej nauki zawodu. Powstanie takiego ośrodka pozwoliłoby znacząco poszerzyć zakres umiejętności zawodowych uczniów wielu zawodów.

Problemem jest także oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w zakresie przedmiotów zawodowych dostosowanych do potrzeb pracodawców. Tego rodzaju zajęcia w formie pozalekcyjnej i pozaszkolnej realizowane są w ramach odrębnych projektów. W normalnym trybie nauczania brak jest tego rodzaju oferty z uwagi na braki środków finansowych. Szkoły zawodowe w ramach podstawy programowej realizują praktyki zawodowe u pracodawców.

Problemy

1. Niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach.
2. Niewystarczająca liczba zajęć pozalekcyjnych w szkołach na terenie powiatu. w tym także brak kompleksu interdyscyplinarnego odpowiadającego nowoczesnym standardom w szkolnictwie.
3. Niewystarczająca liczba godzin przeznaczonych na realizację zajęć dodatkowych i pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczająca liczba godzin w planach nauczania szkół ponadgimnazjalnych na realizację zajęć w środowiskach pracy danego zawodu (np. wycieczki zawodoznawcze).
4. Konieczność ciągłego doszkalania kadry dydaktycznej, szczególnie w zakresie szybko rozwijających się technologii. Potrzeba doksztalania się i zdobywania nowych kompetencji oraz kwalifikacji przez nauczycieli.
5. Niewystarczające wyposażenie pracowni przedmiotów ogólnokształcących, brak nowoczesnych i innowacyjnych pracowni nauk przyrodniczych w szkołach ponadgimnazjalnych (biologia, chemia, fizyka).
6. Niewystarczająca liczba praktyk i staży dla młodzieży przygotowujących się do wykonywania zawodu i odnalezienia się na rynku pracy, niewystarczająca liczba realizowanych warsztatów i kursów specjalistycznych oraz zajęć przygotowujących do egzaminu zawodowego i maturalnego oraz zajęć z doradztwa zawodowego i przedsiębiorczości.
7. Niewystarczająca ilość pracowni zawodowych w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczająco wyposażone pracownie praktycznej nauki zawodu, brak pracowni językowych (laboratoriów językowych), technicznie wyposażonych stanowisk dla uczniów do nauki języka obcego i zawodowego.

Potencjały

1. Duży potencjał systemu oświaty na terenie powiatu - duża liczba szkół i placówek gwarantujących opiekę przedszkolną, bardzo dobra kadra nauczycielska, dobrze rozbudowana baza dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych, wsparcie ze strony poradni psychologiczno – pedagogicznej, bardzo duży wachlarz kierunków kształcenia zawodowego.
2. Wysoki poziom zdawalności egzaminów maturalnych.
3. Względnie dobre warunki kształcenia zawodowego, możliwość dalszego rozwoju i aktywizacja Centrum Kształcenia Praktycznego.
4. Funkcjonowanie ośrodków kształcenia dla osób dorosłych, w tym działalność Uniwersytetu III Wieku.

8. Ochrona zdrowia

Podstawowe potrzeby większości mieszkańców Powiatu Chełmińskiego w zakresie opieki zdrowotnej zaspokajają publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej zlokalizowane w poszczególnych miejscowościach gmin Powiatu Chełmińskiego.

Tabela 35. Placówki świadczące usługi z zakresu ochrony zdrowia na terenie Powiatu Chełmińskiego

Wyszczególnienie	Adres	
Zespół Opieki Zdrowotnej w Chełmnie	Pl. Rydygiera 1	86-200 Chełmno
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Twój Lekarz" Jarosław Rożnowski	ul. Łunawska 1	86-200 Chełmno
Gminny Ośrodek Zdrowia w Lisewie	ul. Toruńska 14	86-230 Lisewo
Gminny Ośrodek Zdrowia w Unistawiu	ul. Parkowa 16	86-260 Unistaw
Gminny Ośrodek Zdrowia w Stolnie	Stolno 82A	86-212 Stolno
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim	ul. Chełmińska 7B	86-253 Kijewo Królewskie
Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Papowie Biskupim	Papowo Biskupie 25	86-221 Papowo Biskupie

Źródło: Starostwo Powiatowe w Chełmnie

Placówką świadczącą najbardziej kompleksowe usługi z zakresu ochrony zdrowia jest **Zespół Opieki Zdrowotnej w Chełmnie**. Obecnie w skład SP ZOZ Chełmno wchodzi:

- 7 oddziałów szpitalnych: Oddział Rehabilitacyjny, Oddział Intensywnej Opieki Medycznej, Oddział Chirurgiczny, Oddział Noworodkowy, Oddział Ginekologiczno-Położniczy, Oddział Pediatryczny, Oddział Chorób Wewnętrznych;
- Dział Pomocy Doraźnej: zespoły wyjazdowe (tj. pogotowie ratunkowe) „P” i „S”;
- Zakład Opiekuńczo – Leczniczy;
- poradnie specjalistyczne: Poradnia Leczenia Bólu, Poradnia Psychologiczna, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Rehabilitacyjna, Poradnia Kardiologiczna, Poradnia Neurologiczna, Poradnia Okulistyczna, Poradnia Urologiczna, Poradnia Urazowo – Ortopedyczna, Poradnia Chirurgii Ogólnej, Poradnia Ginekologiczno – Położnicza, Poradnia Diabetologiczna,
- Szkoła Rodzenia;
- Poradnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej;
- 3 Pracownie: RTG i USG, Diagnostyki Nieinwazyjnej, Endoskopii;
- Laboratorium;
- Przyszpitalny Dział Rehabilitacji i Laboratorium.

Na terenie ZOZ funkcjonuje również blok operacyjny, w skład, którego wchodzi 3 sale operacyjne, wyposażone w sprzęt zapewniający pełne bezpieczeństwo chorym.

Dział Rehabilitacji świadczy usługi z zakresu fizjoterapii i rehabilitacji. Pacjenci mogą korzystać m.in. korzystają z szerokiej gamy zabiegów kinezyterapeutycznych, fizykoterapeutycznych, hydroterapeutycznych i masażu leczniczego. Poważnym problemem z jakim boryka się służba zdrowia na terenie Powiatu Chełmińskiego jest ograniczona dostępność specjalistycznych usług medycznych. Jak wynika z danych Zespołu Opieki Zdrowotnej w Chełmnie czas oczekiwania waha się od 0 do 176 dni. Uwagę zwraca długi czas oczekiwania na poradę w Poradni Kardiologicznej wynoszący aż 123 dni i w Poradni Urazowo-Ortopedycznej – 96 dni. Najdłużej oczekuje się w kolejce do Poradni Rehabilitacji Ogólnej – 176 dni. Największa liczba pacjentów czeka w kolejce do Działu Fizjoterapii – 1741 osoby.

Tabela 36. Zestawienie danych nt. oczekujących na poradę medyczną i usługi medyczne w Zespole Opieki Zdrowotnej w Chełmnie wg stanu na 30 września 2015 roku

Komórka organizacyjna ZOZ	Liczba oczekujących	Średni czas oczekiwania (dni)
Dział Fizjoterapii	1741	77
Poradnia Ginekologiczno-Położnicza	44	21
Poradnia Chirurgii Ogólnej	0	0
Poradnia Urazowo-Ortopedyczna	244	96
Poradnia Urologiczna	4	18
Poradnia Zdrowia Psychicznego	0	0
Oddział Rehabilitacji Ogólnoustrojowej	248	135
Oddział Pediatriczny	0	0
Oddział Noworodkowy	0	0
Oddział Położniczo-Ginekologiczny	0	0
Oddział Chirurgii Ogólnej	0	0
Poradnia Psychologiczna	0	0
Oddział Chorób Wewnętrznych	0	0
Poradnia Diabetologiczna	7	19
Poradnia Kardiologiczna	145	123
Poradnia Neurologiczna	30	17
Poradnia Rehabilitacji Ogólnej	232	176
Pracownia Endoskopu	60	54

Źródło: Dane wewnętrzne Zespołu Opieki Zdrowotnej w Chełmnie

Problemem jest też dostępność usług medycznych dla klientów systemu pomocy społecznej wymagających leczenia. W ocenie pracowników instytucji pomocy społecznej na terenie Powiatu Chełmińskiego zauważalna jest niewystarczająca ilość miejsc w zakładach opiekuńczo – leczniczych dla podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej.

Problemy

1. Niewystarczająca ilość miejsc w zakładach opiekuńczo – leczniczych dla podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej.
2. Ograniczona dostępność do usług specjalistycznych w zakresie ochrony zdrowia.

Potencjały

Zapewniony dostęp do opieki szpitalnej dzięki funkcjonowaniu SP ZOZ w Chełmnie wysoki poziom opieki zdrowotnej, prowadzenie bieżącej modernizacji szpitala, dobry stan wyposażenie w sprzęt medyczny.

9. Kultura, turystyka, sport i rekreacja

Życie kulturalne Powiatu Chełmińskiego związane jest głównie z działalnością bibliotek, domów kultury, zespołów, orkiestr i licznych organizacji społecznych działających na terenie poszczególnych gmin Powiatu. Do pałcówek pełniących funkcje kulturalne na terenie Powiatu należą:

- gminne domy kultury: Chełmiński Dom Kultury w Chełmnie, Gminny Ośrodek Kultury w Unisławiu, Gminny Ośrodek Kultury w Papowie Biskupim;
- biblioteki publiczne w Chełmnie, w Stolnie, w Starogrodzie, Papowie Biskupim w Unisławiu, w Kijewie Królewskim, w Lisewie,

Wymienione placówki od lat uczestniczą w organizacji imprez kulturalnych, rozrywkowych oraz artystycznych odbywających się na terenie gmin i Powiatu. Prowadzą również zajęcia, podczas których dzieci i młodzież z terenu Powiatu mogą kształcić i rozwijać swoje uzdolnienia, zamiłowania oraz zainteresowania.

Chełmiński Dom Kultury jest jednostką, która posiada najbardziej kompleksową i interesującą ofertę kulturalną ze wszystkich jednostek kulturalnych działających na terenie Powiatu. Zainteresowania dzieci, młodzieży i dorosłych realizowane są głównie poprzez bezpośrednią pracę w zespołach, kołach zainteresowań i sekcjach.

Do najbardziej znanych i największych zespołów domu kultury w Chełmnie należy Zespół Pieśni i Tańca POMORZE, Zespół Tańca Ludowego KUNDZIA, Orkiestra Dęta Chełmińskiego Domu Kultury wraz z towarzyszącą jej grupą taneczną MAŻORETEK. W 2009 roku przy domu kultury rozpoczął działalność **Uniwersytet Trzeciego Wieku**, którego celem jest upowszechnianie inicjatyw edukacyjnych, aktywizacja intelektualna, psychiczna, społeczna i fizyczna osób starszych. Chełmiński Dom Kultury jest organizatorem wielu miejskich imprez kulturalnych i rekreacyjnych. Do największych należą Walentynki Chełmińskie, Dni Chełmna, Międzynarodowe Spotkania z Folklorem i Chełmiński, Ogólnopolski Festiwal Amatorskich Orkiestr Dętych, Festiwal Piosenki Biesiadnej i Regionalnej, Spotkania Klubów Seniora itp. Od wielu lat przy ChDK działa społeczny sztab Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Ponadto, w Chełmnie działa chór mieszany „Chorus Culmensis” i „Collegium Cantorum”, Chełmińskie Towarzystwo Strzeleckie „Bractwo Kurkowe”, Koło Przewodników PTTK oraz liczni malarze - amatorzy (m.in. Edmund Górski, Henryk Korszla, Janusz Murzyn, Janusz Bruski, Zenon Recki).

Ważną rolę kulturalną na terenie Powiatu spełnia także **Muzeum Ziemi Chełmińskiej**, które ma swoją siedzibę w gotycko - renesansowym Ratuszu i Baszcie Prochowej. Odbywają się w nim wystawy stałe jak i wystawy czasowe. Wystawa stała obejmuje: Wystawa „Dzieje Chełmna” zajmuje pięć sal na I piętrze Ratusza, wystawa: „Dr Ludwik Rydygier – światowej sławy chirurg polski”, galeria obrazów Antoniego Piotrowicza (1869 – 1923) – chełmińskiego artysty malarza.

Muzeum Ziemi Chełmińskiej już od chwili powstania prowadzi szeroką działalność edukacyjną. Zajęcia prowadzone są w ramach tzw. „Szkółki Muzealnej”.

Na terenie Muzeum znajduje się również Biblioteka muzealna, która gromadzi literaturę dotyczącą historii miasta i regionu oraz książki i publikacje ukazujące się w Chełmnie. Popularyzacją kultury rycerskiej i dawnych dziejów na terenie Powiatu zajmują się: Zastęp Rycerski z Chełmna i Chorągiew Ziemi Chełmińskiej.

Dużą rolę informacyjną w skali całego Powiatu spełniają lokalne gazety „Czas Chełmna” oraz „Nadwiślanin” dodatek do „Nowości”.

Do imprez, które mogą stać się turystyczną wizytówką Powiatu możemy zaliczyć:

- „Walentynki Chełmińskie” z towarzyszącym Festiwalem Piosenki Miłosnej i Jarmarkiem św. Walentego,
- Festiwal Piosenki Harcerskiej i Turystycznej,
- Letni Festiwal „Muzyka w zabytkach Chełmna”,
- Ogólnopolski Festiwal Amatorskich Orkiestr Dętych,
- Ogólnopolski Plener Malarski w Powiecie Chełmińskim,
- Międzynarodowe Spotkania Chóralne,

- „Międzynarodowe Spotkania z Folklorem” połączone z „Chełmińskim Jarmarkiem Jaszczurczym”,
- Ogólnopolskie Warsztaty Studentów Architektury,
- Światowy Festiwal Folkloru „Fathers Village”,
- Spacerki po Chełmnie
- Chełmińskie Wieczory Organowe,
- Odpust Chełmiński,
- Międzynarodowy Wyścig Kolarski „Memoriał im. Wojciecha Paducha”.

Bazę sportową Powiatu Chełmińskiego tworzą obiekty sportowe i rekreacyjne zlokalizowane w poszczególnych gminach Powiatu, szczegółowy ich wykaz wraz z istniejącymi klubami sportowymi zawiera załącznik nr 3.

Wykaz cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych na terenie poszczególnych Gmin Powiatu Chełmińskiego zamieszczono w załączniku nr 4.

Teren Powiatu Chełmińskiego to obszar atrakcyjny turystycznie. Zarówno Chełmno, jak i gminy wiejskie powiatu, obfitują w liczne osobliwości przyrodnicze oraz cenne obiekty kulturowe, będące pozostałością wielowiekowej, bogatej historii ziemi chełmińskiej. Do najważniejszych obiektów turystycznych zlokalizowanych na terenie gmin wiejskich należy zaliczyć: ruiny zamku krzyżackiego w Papowie Biskupim z XIII/XIV w., kościół parafialny w Kijewie Królewskim, barokowy kościół w Starogrodzie, zespół dworsko-pałacowy oraz kościół w Wabczu.

Przy podjęciu odpowiednich działań inwestycyjnych w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej teren powiatu może stać się atrakcyjnym miejscem do wypoczynku oraz uprawiania aktywnej turystyki.

Obecnymi atutami powiatu mogący sprzyjać rozwojowi turystyki są:

- korzystne położenie w aspekcie historycznym – historyczna Ziemia Chełmińska;
- korzystne położenie z punktu widzenia osi hydrograficznej, którą tworzy rzeka Wisła oraz jej dopływy: rzeka Browina oraz Kanał Starogrodzki;
- walory i zasoby ekologiczne w postaci rezerwatów i pomników przyrody, stosunkowo dobry stan czystości środowiska przyrodniczego;
- zabytki kultury materialnej (kościół, zespoły pałacowo-parkowe, wykopaliska archeologiczne);
- imprezy kulturalne o znaczeniu regionalnym i krajowym organizowane przez poszczególne gminy Powiatu;
- baza sportowo - rekreacyjna (basen, boiska, sale gimnastyczne, ścieżki rowerowe, liczne miejsca do grilla i wypoczynku);
- istniejąca baza noclegowa, tj. hotele, kwatery prywatne, gospodarstwa agroturystyczne.

Bliskie położenie Chełmna przy trasie szybkiego ruchu (Gdańsk - Toruń - Łódź) powoduje, że nie ma tu problemów komunikacyjnych z dostaniem się do ważniejszych miejscowości turystycznych na terenie Powiatu. Dużym powodzeniem cieszy się ostatnio również turystyka rowerowa po szlakach wytyczonych przez Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.

Działalność promocyjna powiatu, prowadzona przez Starostwo Powiatowe koncentruje się przede wszystkim na:

- opracowaniu i rozpowszechnianiu materiałów promocyjno-informacyjnych;
- promowaniu potencjału kulturalnego, gospodarczego i turystycznego Powiatu poprzez współorganizowanie, współfinansowanie imprez i uroczystości o charakterze powiatowym i regionalnym;
- udziale w krajowych i międzynarodowych targach turystycznych;
- podejmowaniu działań na rzecz wspierania rozwoju przedsiębiorczości i III sektora – organizacji pozarządowych.

Prawdziwą perłę Powiatu stanowi miasto Chełmno, nazywane „polskim Carcassonne”. Malowniczo położone na skarpie wiślanej, do dziś zachowało sylwetkę grodu średniowiecznego. Najważniejszymi zabytkami są: prawie w całości zachowane, mury miejskie (2270 m) z przełomu XIII/XIV w., szachownicowy układ ulic, gotyckie kościoły oraz kamienice mieszczańskie. W centrum znajduje się jeden z największych rynków średniowiecznych w Polsce, z głównym zabytkiem miasta – gotycko - renesansowym ratuszem.

Chełmno nazywane jest „Miastem Zakochanych” a to za sprawą przechowywanej od stulecia w kościele farnym pw. Wniebowzięcia NMP – relikwii św. Walentego i odnowionego po 200 latach, kultu św. Walentego. Okolice Chełmna i doliny Wisły, w połączeniu z warunkami atmosferycznymi, to doskonałe tereny umożliwiające uprawianie sportów lotniczych np. paralotniarstwa. Dzięki lotom turystycznym oferowanym przez działający w Watorowie Ośrodek Szkolenia Lotniczego, turyści mogą podziwiać piękno Chełmna i Ziemi Chełmińskiej z innej perspektywy. Na uprawianie narciarstwa zimą pozwala stok narciarski w okolicznym Unisławiu.

Na terenie powiatu wyznaczono liczne szlaki piesze (łącznie ok. 184 km). Przez teren powiatu przebiegają też szlaki rowerowe i samochodowe:

- Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (trasa rowerowa, piesza i samochodowa) – ok. 1.600 km – trasa: Dania, Niemcy, Polska (Chełmno), Rosja, Litwa, Łotwa, Estonia;
- Euro Route R1 Międzynarodowa Trasa Rowerowa: Portugalia – Francja – Niderlandy – Rosja: Salno, Janowo Bydgoszcz, Samociążek, Koronowo, Gruczno, Głogówek, Chełmno, Biały Bór Grudziądz w kierunku Kwidzyna;
- zielony - dokoła Doliny Wisły - 88 km - szlak rowerowy;
- czarny - „Dolina Dolnej Wisły” - 470,9 km - szlak rowerowy;
- czerwony Toruń - Chełmno - 60 km - szlak rowerowy;
- Wiślana Trasa Rowerowa w województwie kujawsko-pomorskim, długość: 210 km - odc. prawobrzeżny 244 km - odc. lewobrzeżny.
- Geocaching: trasa pt. „Serce miasta zakochanych” - utworzona przez Urząd Miasta Chełmna.

Turyści przybywający na teren Powiatu Chełmińskiego mogą korzystać z usług **bazy noclegowej i gastronomicznej** zlokalizowanej na terenie poszczególnych gmin oraz z punktu informacji turystycznej znajdującego się w Chełmnie. Zgodnie z danymi GUS, na terenie całego Powiatu Chełmińskiego na koniec 2013 roku było 241 całorocznych miejsc noclegowych dostępnych w 8 obiektach. W chwili obecnej większość z nich koncentruje się w Chełmnie.

Bazę noclegową powiatu tworzą m.in.: Apartamenty Chełmińskie, Apartamenty Chełmno, Dom Gościnny „POD GÓRĄ”, Europejskie Centrum Wymiany Młodzieży im. Kurta Schumachera, „Gościniec pod Różą”, Hostel „Melisa”, Hotel „Centralny” **, „Hotel-ik”, Hotel „Karczma Chełmińska” ***Pensjonat „Stary Spichrz”, Internat przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Chełmnie, Baza Noclegowa w Zespole Szkół nr 2 w Chełmnie (w okresie letnim) Internat przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Grubnie, Zajazd „Oaza”, Żygląd.

Bazę gastronomiczną tworzą: restauracje, bary, puby i pizzerie zlokalizowane głównie na terenie Chełmna oraz większych miejscowości Powiatu Chełmińskiego. Obiekty noclegowe posiadają także zaplecze gastronomiczne. Na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują również **gospodarstwa agroturystyczne** (16 gospodarstw).

Zgodnie z danymi przedstawionymi w poniższej tabeli, obserwuje się spadek ruchu turystycznego na terenie Powiatu Chełmińskiego. W latach 2009-2014 zmniejszyła się zarówno liczba osób korzystających z noclegów, jak i liczba wynajętych pokoi i udzielonych noclegów. Warto podkreślić, że 21,8% wszystkich korzystających z noclegów na terenie Powiatu Chełmińskiego to turyści zagraniczni. Najwięcej turystów zagranicznych w 2014 roku pochodziło z: Niemiec, Finlandii, Wielkiej Brytanii i Austrii.

Tabela 37. Zaplecze turystyczne i ruch turystyczny na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Obiekty ogółem [szt.]	7	8	5	8	9	7
Obiekty całoroczne [szt.]	6	7	5	8	8	6
Miejsca noclegowe ogółem [szt.]	409	204	186	225	253	183
Miejsca noclegowe całoroczne [szt.]	405	200	186	225	241	169
Korzystający z noclegów ogółem [osoba]	8 428	8 072	7 134	7 206	7 040	6 622
Korzystający z noclegów turyści zagraniczni [osoba]	1 246	1 501	1 688	1 555	1 537	1 691

Źródło: Dane z Banku Danych Lokalnych

Obniżające się wskaźniki charakteryzujące ruch turystyczny wskazują na niewystarczającą promocję oferty turystycznej powiat i nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny (przyrodniczy, historyczny, kulturowy) co związane jest także z niewystarczającą bazą turystyczną.

Istotnym problemem, z uwagi na kluczowe znaczenie sektora turystycznego dla rozwoju gospodarczego terenu ORSG, jest zapewnienie szerokiej i kompleksowej oferty dla turystów przebywających na terenie gmin wchodzących w skład ORSG. Jednym z kluczowych elementów tej oferty jest możliwość zapoznania się z turystów z dziedzictwem kulturowym i historycznym terenu na jakim wypoczywają. W skład tego dziedzictwa wchodzi m.in. lokalny folklor, regionalne kulinaria, imprezy przypominające wydarzenia historyczne i prezentujące w aktywny sposób zabytki kultury materialnej. Dla stworzenia bogatej oferty niezbędne jest wspieranie zarówno lokalnych (wiejskich) inicjatyw kultywujących tradycje regionalne jak i dużych, cyklicznych imprez będących wizytówką oferty turystycznej ORSG.

Ważnym czynnikiem, wywierającym wpływ na rozwój turystyki na terenie Powiatu Chełmińskiego, jest oferta imprez kulturalno-sportowo-rozrywkowych. Najwięcej imprez o zasięgu regionalnym i krajowym organizowanych jest w Chełmnie - są to m.in.: Ogólnopolski Plener Malarski w Powiecie Chełmińskim, Letni Festiwal „Muzyka w zabytkach Chełmna”, Walentynki Chełmińskie, Międzynarodowe Spotkania z Folklorem, Festiwal Piosenki Biesiadnej „Zatańczmy w Mieście Zakochanych”, Turniej Rycerski Bractw Zaprzyjaźnionych o Złotą Jaszczurkę, Ogólnopolski Festiwal „JASZCZUR MUSIC FESTIVAL” oraz Święto Kapusty.

Są to imprezy o różnej randze, większość ma charakter lokalny lub co najwyżej regionalny. Bogaty kalendarz imprez kulturalnych i sportowych na terenie powiatu, generuje potrzebę stworzenia wspólnej wizji działań w zakresie turystyki, kultury oraz sportu i rekreacji, zmierzającej do wykreowania wspólnej oferty turystycznej powiatu. W tym kontekście instytucje samorządowe identyfikują także jako ważny problem w postaci niewystarczającego poziomu promocji działalności kulturalnej, turystycznej i sportowo – rekreacyjnej powiatu.

W opinii samorządów, z uwagi na ich ograniczone możliwości finansowe, kluczowym problemem jest jednak zapewnienie właściwego poziomu finansowania aktywności instytucji kultury i utrzymanie w odpowiednim stanie szeroko rozumianej infrastruktury kultury. Konsekwencją tego stanu rzeczy są także ograniczone możliwości zbudowania atrakcyjnej oferty kulturalnej zgodnie z potrzebami mieszkańców jak i turystów.

Produkty regionalne i tradycyjne są traktowane jako element kreowania oferty turystycznej (np. szlaki kulinarne). Rynek żywności tradycyjnej i regionalnej jest europejskim pomysłem na wyróżnienie się na rynku. Dziedzictwo kulinarne regionu jest traktowane jako wartość dodana produktów przetwórstwa rolnego i jest bezpośrednio powiązana z kreowaniem oferty turystycznej. System ochrony i promocji wyrobów regionalnych i tradycyjnych jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Za sprawą systemu ochrony i promocji produktów regionalnych i tradycyjnych chroni się także dziedzictwo

kulturowe wsi, co w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich i rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Polskie produkty regionalne i tradycyjne są rejestrowane przez Komisję Europejską. Żaden z zarejestrowanych produktów regionalnych nie jest wytwarzany w województwie kujawsko-pomorskim, chociaż dysponuje ono dużym potencjałem w tym zakresie. Wiele produktów tradycyjnych mogłoby uzyskać status produktu regionalnego. Poszczególne kraje Unii Europejskiej mogą prowadzić także krajowe rejestry produktów tradycyjnych. Polska Lista Produktów Tradycyjnych prowadzona jest przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i zawiera aktualnie 1239 produktów, z czego tylko 52 pochodzą z województwa kujawsko-pomorskiego.

Regionalna sieć Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze jest częścią Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne. Sieć regionalna Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze prowadzi działania mające na celu wspieranie rozwoju rynku żywności tradycyjnej, opartej na lokalnych zasobach surowców, a także promocję turystyki kulinarnej. Lista członków sieci regionalnej Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze liczy 39 podmiotów wg danych Urzędu Marszałkowskiego Woj. Kujawsko-Pomorskiego (wg stanu z września 2015 roku, źródło: http://www.kujawsko-pomorskie.pl/pliki/rolnictwo/20150908_dziedzictwo/lista.pdf). Ani jeden podmiot gospodarczy z terenu powiatu chełmińskiego nie znajduje się na tej liście.

Małe przetwórstwo rolne bazujące na tradycyjnych i regionalnych recepturach może być ważnym elementem wspierającym rozwój gospodarczy, głównie poprzez rozwój małej przedsiębiorczości i wzbogacenie oferty turystycznej.

Problemy

1. Trend spadkowy w zakresie liczby turystów korzystających z bazy hotelowej na terenie Powiatu Chełmińskiego.
2. Ograniczone możliwości zbudowania atrakcyjnej oferty kulturalnej zgodnie z potrzebami mieszkańców i turystów.
3. Niewykorzystane zasoby dziedzictwa kulinarnego Ziemi Chełmińskiej dla rozwoju oferty turystycznej.

Potencjały

4. Bogaty kalendarz imprez kulturalnych i sportowych.

10. Pomoc społeczna

Na terenie Powiatu Chełmińskiego działania w zakresie pomocy społecznej realizują miejskie oraz gminne Ośrodki Pomocy Społecznej zlokalizowane na terenie poszczególnych gmin Powiatu, a także **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** z siedzibą w Chełmnie.

10.1. Działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

W 2013 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmnie realizowało zadania Powiatu z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. PCPR realizował również inne zadania przewidziane w odrębnych ustawach, zgodnie z zapisami Regulaminu Organizacyjnego Centrum, w szczególności zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, w tym prowadzenie spraw Warsztatu Terapii Zajęciowej w Chełmnie.

Na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują 2 **domy pomocy społecznej**:

1. Dom Pomocy Społecznej w Mgoszczu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
2. Dom Pomocy Społecznej w Chełmnie dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, osób przewlekle somatycznie chorych.

Tabela 38. Domy pomocy społecznej na terenie Powiatu Chełmińskiego

Wyszczególnienie	Liczba miejsc	Liczba podopiecznych (stan 31 grudnia 2013 r.)	Wysokość uzyskanej dotacji od Wojewody na funkcjonowanie domów pomocy społecznej w 2013 roku
Dom Pomocy Społecznej w Mgoszczu	84 (od 2014 r.)	79	1.476.334,00 zł
Dom Pomocy Społecznej w Chełmnie	146	144	3.097.251,00 zł

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmnie w 2013 roku

Na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują 2 całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego:

- Dom Dziecka w Chełmnie dysponujący 30 miejscami,
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza dla Dziewcząt im. Bł. Marii Karłowskiej w Pniewie jest placówką prowadzoną na zlecenie Powiatu na podstawie umowy zawartej ze Zgromadzeniem Sióstr Pasterek z siedzibą w Jabłonowie Pomorskim. Dysponuje 14 miejscami.

Tabela 39. Liczba dzieci przebywająca w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	do 30.06.2014
Dzieci umieszczone w POW na terenie Powiatu Chełmińskiego	60 38- Dom Dziecka 22- POW Pniewite	70 50- Dom Dziecka 20-Pniewite	61 28- Dom Dziecka 23-Pniewite	58 38- Dom Dziecka 20-Pniewite	57 38- Dom Dziecka 19-Pniewite	57 39- Dom Dziecka 18 - Pniewite
w tym dzieci pochodzące z Powiatu Chełmińskiego	30 27- Dom Dziecka 3-Pniewite	32 28- Dom Dziecka 4-Pniewite	27 24- Dom Dziecka 3-Pniewite	29 26- Dom Dziecka 3-Pniewite	31 27- Dom Dziecka 4-Pniewite	36 29- Dom Dziecka 7-Pniewite
Dzieci pochodzące z Powiatu Chełmińskiego umieszczone w POW poza powiatem	25	25	32	26	18	18
OGÓŁEM dzieci pochodzące z Powiatu Chełmińskiego umieszczone w POW	55	57	59	55	49	54

Źródło: PCPR w Chełmnie

W 2013 roku w placówkach opiekuńczo-wychowawczych działających na terenie Powiatu Chełmińskiego umieszczono 57 dzieci, w tym 38 osób w Domu Dziecka w Chełmnie i 19 osób w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Pniewie. Wśród tych 57 dzieci, 36 pochodziło z terenu Powiatu Chełmińskiego. Z kolei w placówkach opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących poza terenem Powiatu Chełmińskiego przebywało w 2013 roku 18 dzieci – o 8 mniej niż w roku poprzednim. W sumie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w 2013 roku umieszczonych było 49 dzieci z Powiatu Chełmińskiego – o 6 mniej niż w 2009 roku.

W Powiecie Chełmińskim funkcjonują **rodziny zastępcze**: spokrewnione, niezawodowe i zawodowe. Ilość rodzin i dzieci w nich umieszczanych oraz usamodzielniających się wychowanków ulega zmianom w zależności od ich sytuacji prawnej oraz postanowień Sądów Rodzinnych.

Tabela 40. Rodziny zastępcze i dzieci w nich umieszczone w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rodziny zastępcze spokrewnione	66	67	78	64	61	45
- liczba dzieci umieszczonych w w/wym. rodzinach	85	81	97	78	71	54
Rodziny zastępcze niespokrewnione	9	8	9	-	-	-
- liczba dzieci umieszczonych w w/wym. rodzinach	9	9	11	-	-	-
Rodziny zastępcze zawodowe	3	3	2	4	3	3
- liczba dzieci umieszczonych w w/wym. rodzinach	11	21	10	22	13	11
Rodziny zastępcze niezawodowe	-	-	-	16	22	19
- liczba dzieci umieszczonych w w/wym. rodzinach	-	-	-	18	25	22
Usamodzielniający się wychowankowie, którzy opuścili rodziny zastępcze	47	43	48	33	27	Bd.
Dzieci z Powiatu Chełmińskiego umieszczone w rodzinach zastępczych poza powiatem	10	12	12	12	13	Bd.
Łącznie liczba dzieci w rodzinach	115	123	130	130	122	Bd.

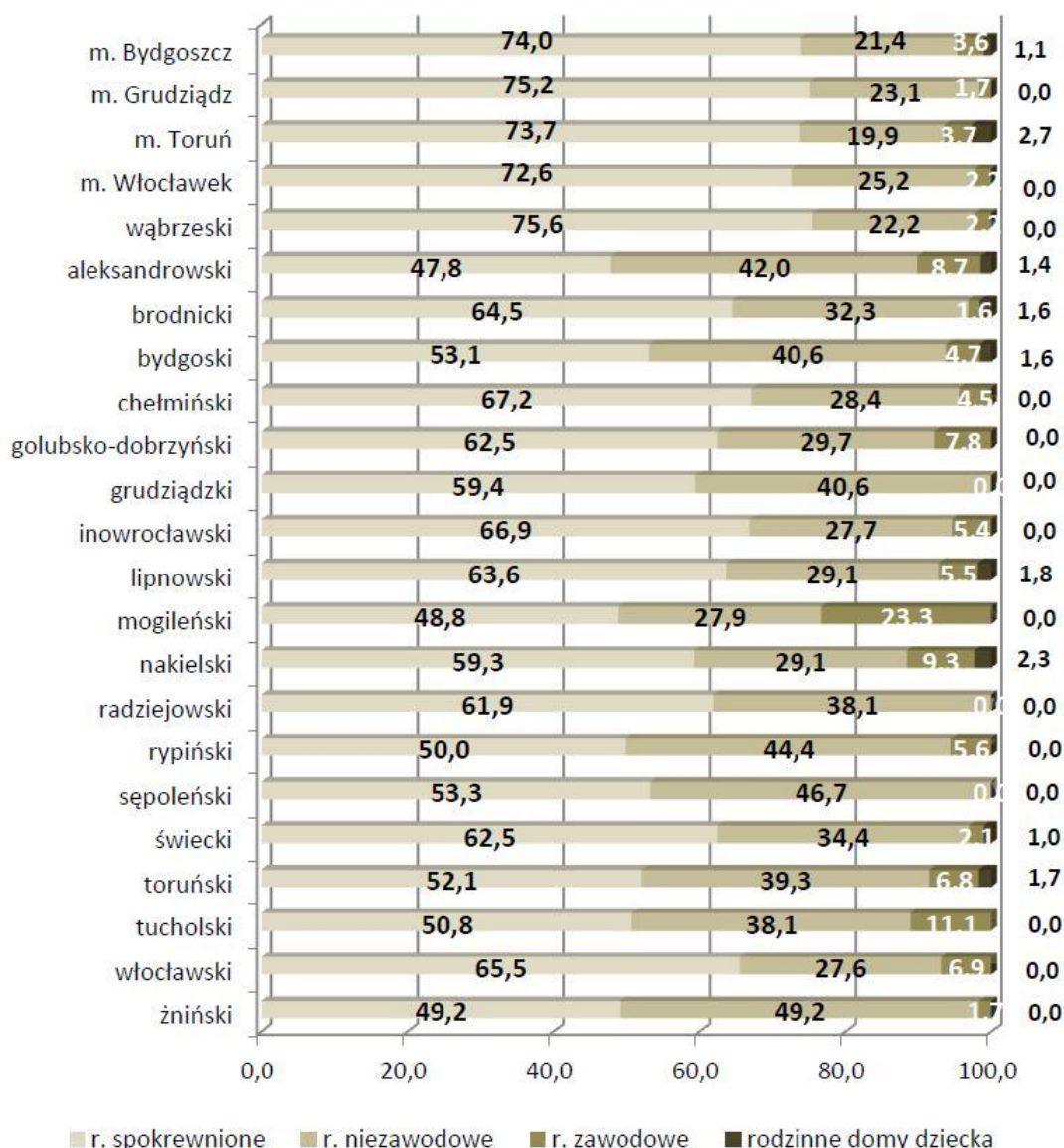
Źródło: PCPR w Chełmnie: Stan rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2009 – 2014 (dane liczone narastająco wg sprawozdań MPiPS)

W 2013 roku na terenie Powiatu Chełmińskiego działało 86 rodzin zastępczych, w tym: 61 rodzin zastępczych spokrewnionych, 3 rodziny zastępcze zawodowe oraz 22 rodziny zastępcze niezawodowe. W rodzinach zastępczych w tym samym roku przebywało 122 dzieci z terenu Powiatu, w tym 109 dzieci przebywało w rodzinach zastępczych z terenu Powiatu oraz 13 dzieci w rodzinach zastępczych spoza terenu Powiatu. W okresie 2009-2013 liczba dzieci z terenu Powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych zwiększyła się o 7 osób, a liczba rodzin zastępczych zwiększyła się o 8 rodzin.

W 2014 roku na terenie Powiatu Chełmińskiego było ogółem 67 rodzin zastępczych, tj. o 19 mniej w porównaniu do poprzedniego roku. Zmniejszyła się liczba rodzin zastępczych spokrewnionych - z 61 do 45 (mniej o 16 rodzin) oraz liczba rodzin zastępczych zawodowych - z 22 do 19 (mniej o 3 rodziny).

W trakcie 2013 roku wydano 175 decyzji dotyczących prowadzonych spraw w zakresie rodzin zastępczych, usamodzielnianych wychowanków oraz odpłatności za pobyt dzieci w tych rodzinach. Wydanie każdej decyzji poprzedzało sporządzenie informacji, zaś decyzji dotyczącej odpłatności rodziców biologicznych za pobyt ich dziecka w rodzinie zastępczej wszczęcie postępowania administracyjnego. W ubiegłym roku wszczęto 36 postępowań.

Wykres 13. Procentowy udział poszczególnych typów rodzin zastępczych w liczbie rodzin zastępczych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 roku

Źródło: ROPS Toruń „OZPS w województwie kujawsko-pomorskim za 2014 rok”

W roku 2014 na poziomie województwa wśród rodzin zastępczych 65,1% stanowiły rodziny spokrewnione, 29,2% niezawodowe, 4,7% zawodowe i 1% rodzinne domy dziecka. W Powiecie Chełmińskim odsetek rodzin zastępczych spokrewnionych jest stosunkowo wysoki w porównaniu do innych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego i wynosi 67,2%.

W roku 2013 objętych pomocą, mającą na celu **życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem dla opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze**, młodzieżowe ośrodki wychowawcze było 6 osób. W tym udzielono pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki dla opuszczających:

- placówki opiekuńczo-wychowawcze: 5 osobom (40 świadczeń),
- młodzieżowy ośrodek wychowawczy: 1 osobie (11 świadczeń),

W 2013 roku udzielono pomocy pieniężnej na usamodzielnienie 2 osobom jak również pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Oprócz udzielania pomocy w formie wypłacania świadczeń wszyscy wymienieni wraz z ich rodzinami i opiekunami objęci byli pracą socjalną. W 2013 roku toczyło się łącznie 12 spraw dotyczących usamodzielnienia.

Pracownicy Centrum pełnili również funkcję opiekuna usamodzielnienia dla usamodzielnianych wychowanków. Przeprowadzono łącznie 10 wywiadów w związku z usamodzielnieniami.

W 2013 roku realizację zadania **rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych** ze środków własnych Powiatu objęła: umowę ze Stowarzyszeniem Ludzie – Ludziom w Chełmnie na wsparcie realizacji zadania: prowadzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Chełmnie na 49.320,00 zł. Ponadto ogłoszono konkurs „Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w 2013r.”, którego wynikiem było przyznanie dotacji w łącznej wysokości 17.000,00 zł. Ogłoszono także otwarty konkurs na „Prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w Powiecie Chełmińskim w 2013r.” - finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w którym Zarząd Powiatu przyznał niżej wymienione dotacje:

1. 3.270 zł. dla Stowarzyszenia Dzieci, Młodzieży i Osób Niepełnosprawnych „Światelko Nadziei” w Chełmnie – „Mogę i chcę pomagać”
2. 2.600 zł. – dla Stowarzyszenia Ludzie Ludziom w Chełmnie – „VII Festyn Zabawa i Praca”

Ponadto, udzielono dotacji na podstawie 2 porozumień w sprawie pokrywania kosztów rehabilitacji mieszkańców naszego Powiatu w warsztatach terapii zajęciowej poza Powiatem Chełmińskim w części nieobjętej dofinansowaniem z PFRON.

Od 1 stycznia 2007 r. w Powiecie Chełmińskim funkcjonuje **Ośrodek Interwencji Kryzysowej** przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmnie. W Ośrodku może uzyskać pomoc każdy, kto doświadcza przemocy (fizycznej, psychicznej, seksualnej, przemocy domowej, ekonomicznej, mobbingu), kto znalazł się w kryzysowej sytuacji życiowej. Z Ośrodka mogą korzystać nieodpłatnie mieszkańcy Powiatu Chełmińskiego: osobiście, telefonicznie, przez Internet, drogą pocztową, także anonimowo. Ośrodek Interwencji Kryzysowej świadczy krótkoterminową pomoc w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej m.in. poprzez udzielanie czasowego nieodpłatnego schronienia w hostelu. Schronienie w hostelu proponowane jest osobom znajdującym się w sytuacji zagrożenia życia bądź bezpieczeństwa. Osoby umieszczone w hostelu mają zapewnioną pomoc psychologa oraz pracownika socjalnego. Zespół specjalistów pełniących dyżury przy PCPR w Chełmnie składa się z pracownika socjalnego, pedagoga i psychologa. Przy OIK powołany został również stały zespół interwencyjny. Specjaliści OIK oraz Zespołu Terapeutycznego OIK udzielili łącznie 200 porad i konsultacji.

Od 2011 roku wdrażany jest **Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy** w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Osiągnięte wskaźniki za 2013 roku:

- ilość osób korzystających ze wsparcia OIK: 98,
- ilość osób korzystających ze schronienia całonocowego: 4,
- ilość oddziaływań terapeutycznych wobec dzieci: 22,
- PPP w Chełmnie: terapia psychologiczna 139 osób, terapia pedagogiczna 23 osób, konsultacje psychologiczne 172 osób,
- ilość przeszkolonych pracowników pomocy (w tym OPS) z zakresu przeciwdziałania przemocy: 31,
- ilość odbytych interwencji w terenie z tytułu przemocy domowej: 73,
- ilość osób objętych poradnictwem w związku z przemocą: 122,
- artykuły i informacje zamieszczane w prasie lokalnej dot. przeciwdziałania przemocy domowej: 1,
- ilość zgłoszeń przez Policję do zespołów interdyscyplinarnych: 76,
- liczba Niebieskich Kart: 98, w tym zakończonych 57.

W 2013 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmnie przejęło od Domu Dziecka w Chełmnie prowadzenie **mieszkania chronionego** położonego przy ul. Kościelnej w Chełmnie. W ubiegłym roku w wym. mieszkaniu przebywało łącznie 5 osób.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w roku 2013 wydał 1 746 orzeczeń, w tym:

- 1 259 orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia, z czego:
  - 1 217 o zaliczeniu do stopnia niepełnosprawności,
  - 12 o odmowie wydania orzeczenia,
  - 30 o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych,
- 487 orzeczeń dla osób poniżej 16 roku życia, z czego:
  - 442 o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych,
  - 44 o nie zaliczeniu do osób niepełnosprawnych,

- 1 o odmowie wydania orzeczenia.

W 2013 roku do tut. Zespołu wpłynęło:

- 1 311 wnioski o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- 481 wnioski o wydanie orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych.

Ponadto zrealizowano wnioski o wydanie:

- 155 legitymacji osoby niepełnosprawnej powyżej 16 roku życia,
- 86 legitymacji osoby niepełnosprawnej poniżej 16 roku życia.

Do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy przekazano 96 odwołań od orzeczeń Powiatowego Zespołu.

Od stycznia 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmnie realizuje zadania **organizatora rodzinnej pieczy zastępczej**. W 2013 roku na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonowało 86 rodzin zastępczych, w których przebywało łącznie 109 dzieci, z tego:

- na terenie Miasta Chełmna - 55 rodzin, w których przebywało 64 dzieci,
- na terenie Gminy Chełmno - 7 rodzin, w których przebywało 11 dzieci,
- na terenie Gminy Unisław - 7 rodzin, w których przebywało 12 dzieci,
- na terenie Gminy Lisewo - 6 rodzin, w których przebywało 8 dzieci,
- na terenie Gminy Kijewo Królewskie - 4 rodziny, w których przebywało 5 dzieci,
- na terenie Gminy Papowo Biskupie - 4 rodziny, w których przebywało 6 dzieci,
- na terenie Gminy Stolno - 3 rodziny, w których przebywało 3 dzieci.

W 2013 roku z postanowienia Sądu w 10 rodzinach zastępczych umieszczono 13 dzieci. Rozwiązaniu uległo 6 rodzin. 10 dzieci opuściło rodziny zastępcze, 7 wróciło pod opiekę rodziców biologicznych, 1 dziecko przeszło procedury adopcyjne, 1 zostało skierowane do placówki opiekuńczo – wychowawczej, 1 dziecko „przeszło” z rodziny spokrewnionej do niezawodowej. Świadczenie dla kontynuujących naukę pobierało 25 pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych, w tym:

- 12 wychowanków z terenu miasta Chełmna,
- 3 wychowanków z terenu Gminy Unisław,
- 7 wychowanków z terenu Gminy Kijewo Królewskie,
- 2 wychowanków z terenu Gminy Stolno,
- 1 wychowanek z terenu Gminy Lisewo.

Tabela 41. Liczba osób w wieku do lat 18 znajdująca się w szczególnej sytuacji życiowej wg gmin w 2015 roku

Gmina	Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych	Osoby, które opuściły pieczę rodzinną w okresie od 01.01.2015-30.06.2015	Osoby wobec, której zastosowano sądowy środek wychowawczy lub poprawczy
Gm. Chełmno	7	0	0
M. Chełmno	16	3	0
Gm. Lisewo	1	0	0
Gm. Stolno	4	0	0
Gm. Papowo Biskupie	5	0	0
Gm. Kijewo Królewskie	0	0	0
Gm. Unisław	4	0	0

Źródło: PCPR w Chełmnie

**Tabela 42. Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży wg gmin.
Stan na dzień 30.06.2015**

Gmina	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
Gm. Chełmno	7	10	0	
M. Chełmno	40	50	1 Dom Dziecka w Chełmnie. Placówka socjalizacyjna	34
Gm. Lisewo	6	7	1 Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza dla Dziewcząt w Pniewitem. Placówka socjalizacyjna	14
Gm. Stolno	2	2	0	
Gm. Papowo Biskupie	3	3	0	
Gm. Kijewo Królewskie	3	5	0	
Gm. Unisław	7	12	0	

Źródło: PCPR w Chełmnie

W rodzinach zastępczych nadal przeważają rodziny spokrewnione (łącznie 45 w roku 2014) w stosunku do niezawodowych (łącznie 19 w roku 2014). W 2013 roku 5 osób osiągnęło pełnoletność: 3 osoby pozostały w rodzinie zastępczej do czasu ukończenia nauki (nie dłużej niż do 25 roku życia), 2 wychowanków opuściło rodzinę zastępczą. W trakcie roku dokonywano oceny funkcjonujących rodzin zastępczych – 62, w tym 2 negatywne, 1 rodzina po ocenie negatywnej została rozwiązana. W 2013 roku odbyło się łącznie 12 zespołów do spraw oceny sytuacji 109 dzieci umieszczonych w pieczy, przy udziale m. in: psychologa, pracownika ośrodka adopcyjnego, kuratorów, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych OPS, asystentów rodziny, koordynatorów, rodziców zastępczych i rodziców biologicznych.

10.2. Wsparcie dla osób niepełnosprawnych

Na terenie Powiatu Chełmińskiego funkcjonują następujące placówki świadczące pomoc osobom niepełnosprawnym:

- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Chełmnie (szkoła i internat: wsparcie od wczesnego wspomagania, poprzez przedszkole specjalne, szkołę podstawową, gimnazjum, do szkoły zawodowej) w pełni dostosowany do potrzeb niepełnosprawnych uczniów,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Chełmnie – prowadzony przez Stowarzyszenie Ludzie – Ludziom w Chełmnie na zlecenie powiatu,
- Zakład Aktywności Zawodowej w Drzonowie prowadzony przez gminę Lisewo,
- usługi specjalistyczne realizowane przez OPS-y w miejscu zamieszkania,
- świetlice socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez gminy i organizacje pozarządowe,
- całodobowa opieka zdrowotna w Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym w Chełmnie,
- całodobowe miejsca zabezpieczające potrzeby: bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne (dla dzieci i młodzieży) w 2 domach pomocy społecznej,
- zróżnicowane wsparcie ze strony lokalnych organizacji pozarządowych.

W 2013 roku w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zatrudnionych było 7 pracowników (w tym 0,5 etatu głównego księgowego). Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Pro Bono Hominis w Mgoszczu, Centrum prowadzi wypożyczalnię używanego sprzętu rehabilitacyjnego.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizowało projekt systemowy „*Pokonaj bariery, wykorzystaj szanse*” współfinansowany ze środków EFS w ramach priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dzięki tym środkom Centrum prowadziło działania aktywizujące na rzecz wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, nieaktywnych zawodowo matek zastępczych oraz osób niepełnosprawnych: młodzieży oraz dorosłych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności przy zastosowaniu instrumentów aktywnej integracji społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej. W ramach wyżej wymienionego projektu Centrum realizowało także Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych na terenie Powiatu Chełmińskiego.

10.3. Pomoc społeczna

W 2014 roku rodziny na terenie Powiatu Chełmińskiego korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez ośrodki pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową, której powodem było m.in.: ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, alkoholizm, narkomania oraz przemoc w rodzinie.

Tabela 43. Liczba rodzin i liczba dzieci w rodzinach objętych pomocą społeczną w 2014 roku

Wyszczególnienie	Ogółem liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
M. Chełmno	905	2216
Gm. Chełmno	215	740
Gm. Unisław	353	988
Gm. Kijewo Królewskie	206	640
Gm. Lisewo	186	705
Gm. Stolno	231	769
Gm. Papowo Biskupie	415	1147
RAZEM	2511	7205

Źródło: Dane z MOPS i GOPS-ów Powiatu Chełmińskiego

Najwięcej rodzin korzysta z pomocy społecznej w Mieście Chełmno – 905 rodzin (tj. 36,0% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie Powiatu). Następnymi w kolejności gminami pod względem liczby beneficjentów pomocy społecznej są: Gmina Papowo Biskupie – 415 rodzin, Gmina Unisław – 353 rodziny oraz Gmina Stolno – 231 rodzin.

Tabela 44. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną ze względu na wybrane powody trudnej sytuacji życiowej w 2014 r.

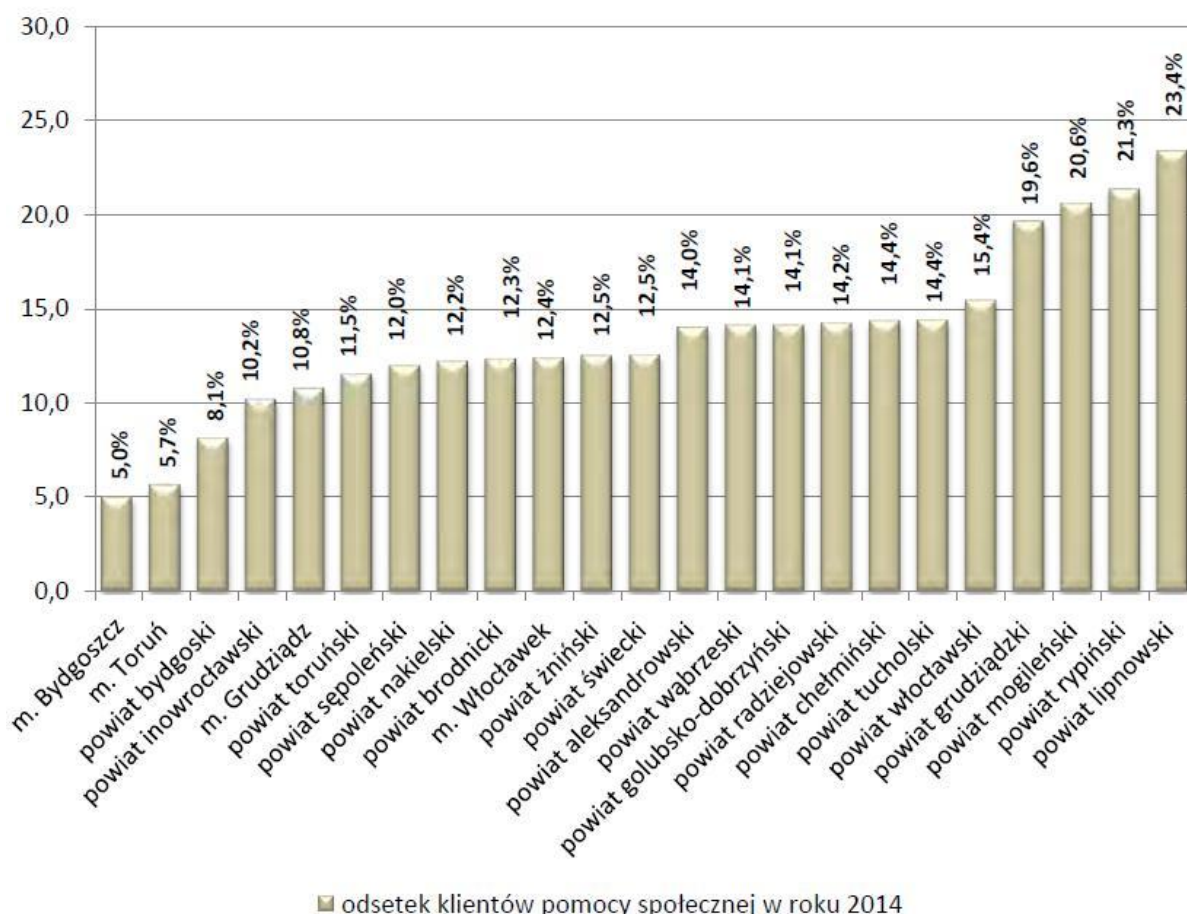
Wyszczególnienie	Miasto Chełmno	Gmina Chełmno	Gmina Kijewo Królewskie	Gmina Lisewo	Gmina Papowo Biskupie	Gmina Stolno	Gmina Unisław
Ubóstwo	924	169	171	87	16	170	171
Bezdomność	45	3	3	1	4	0	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	113	38	13	22	31	29	30
Bezrobocie	596	148	134	144	238	179	277
Niepełnosprawność	305	75	64	30	73	77	62
Długotrwała lub ciężka choroba	90	37	86	12	53	15	115
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	106	31	62	6	53	45	49
Alkoholizm	13	13	13	3	8	6	6
Narkomania	0	1	0	0	0	0	1
Przemoc w rodzinie	0	10	11	28	2	0	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gmin Powiatu Chełmińskiego

Zgodnie z danymi zawartymi w powyższej tabeli najwięcej rodzin skorzystała ze wsparcia lokalnych OPS z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wg danych z Ośrodków Pomocy Społecznej na rzecz bezdomnych świadczone są głównie usługi w postaci schronienia, pomocy socjalnej, rzeczowej lub finansowej. Wysoka ilość bezdomnych w mieście Chełmnie ma związek z brakiem możliwości zameldowania na działkach miejskich. Formą pomocy bezdomnym są wspólne patrole służb pomocy społecznej i służb porządkowych w sezonie zimowym. Na terenie powiatu nie ma wskazania na potrzebę powołania schroniska dla bezdomnych, z uwagi na to, że osoby wymagające zabezpieczenia są przewożone i zabezpieczone w ośrodkach w Chełmży, Toruniu lub Grudziądzu.

Wykres 14. Odsetek klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w województwie kujawsko- -pomorskim w 2014 roku (w gminach w układzie powiatowym)

■ odsetek klientów pomocy społecznej w roku 2014

Źródło: ROPS Toruń „OZPS w województwie kujawsko-pomorskim za 2014 rok”

Na podstawie danych z OZPS za 2014 rok (źródło: ROPS Toruń „OZPS w województwie kujawsko-pomorskim za 2014 rok”), sytuację na terenie Powiatu Chełmińskiego charakteryzują następujące informacje:

- Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej wyniósł w powiecie 14,4% (w 2013 r. wskaźnik ten wyniósł 16,7%), najwyższy odsetek mieszkańców objętych świadczeniami pomocy społecznej odnotowano w gminie Papowo Biskupie (26,3%), najniższy natomiast w gminie miejskiej Chełmno (12,5%).
- W 2014 roku odnotowano w powiecie spadek odsetka klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej – z 48,0% w 2013 r. do 42,8% w 2014 r. Powiat Chełmiński był jednym z czterech powiatów w województwie, w którym odsetek ten stanowił poniżej 50% populacji klientów pomocy społecznej. Najkorzystniejsza sytuacja w tym obszarze występowała w gminie Lisewo, gdzie wskaźnik osiągnął 18,8%, najmniej korzystna natomiast w gminie wiejskiej Chełmno, gdzie odsetek klientów długotrwale korzystających wyniósł aż 64,5%.
- W Powiecie Chełmińskim niewystarczający jest zakres usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania – w zaledwie 3 gminach powiatu (tj. w gminie miejskiej Chełmno, gminie Lisewo i Papowo Biskupie) realizowane są usługi opiekuńcze. Odsetek osób objętych usługami opiekuńczymi w populacji osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł w powiecie w 2014 roku zaledwie 0,7%, podczas gdy dla województwa wartość ta wynosiła 1,6% (najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie miejskiej Chełmno – 1,3%, najniższą w gminie Papowo Biskupie – 0,3%).
- Nie wszystkie gminy w powiecie realizują poradnictwo specjalistyczne, cztery z siedmiu ośrodków pomocy społecznej z powiatu wykazały realizację poradnictwa specjalistycznego w 2014 roku (były to: gmina wiejska

Chełmno, gminy Kijewo Królewski, Lisewo i Unisław). Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej objętych poradnictwem specjalistycznym wykazany przez ośrodki pomocy społecznej wyniósł dla powiatu 7,3% (najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Unisław, gdzie 43,9% rodzin korzystających z pomocy społecznej objętych było poradnictwem, najniższy wskaźnik odnotowano natomiast w gminie wiejskiej Chełmno, w której zaledwie 1,9% rodzin korzystających objętych było poradnictwem), a w pozostałych 3 gminach (gmina miejska Chełmno, Stolno i Papowo Biskupie) OPS nie wykazały realizacji poradnictwa specjalistycznego.

- W 2014 roku we wszystkich gminach powiatu chełmińskiego zatrudnionych było ogółem 9 asystentów rodziny, którzy mieli pod opieką 68 rodzin.

W związku ze zmianami demograficznymi zachodzącymi w społeczeństwie narastają problemy dotyczące osób w wieku poprodukcyjnym. Jedynie na terenie miasta Chełmna funkcjonuje klub seniora, rada seniorów przy Urzędzie Miasta i Uniwersytet Trzeciego Wieku, ponadto na terenie powiatu działa Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów. Ośrodki Pomocy Społecznej wskazują, że zakres usług społecznych świadczonych na rzecz seniorów nie jest wystarczający. Liczne problemy zgłaszane przez osoby starsze wymagają podjęcia - samotność (w tym z powodu migracji dzieci za granicę), brak środków finansowych na podstawowe utrzymanie, utrudniony dostęp do służby zdrowia, edukacji i kultury, wykluczenie cyfrowe. Seniorzy zgłaszają także takie problemy jak konflikty rodzinne i nieodpowiednie sprawowanie opieki przez bliskich. W każdej gminie należącej do Powiatu Chełmińskiego są seniorzy, którzy muszą korzystać z pomocy OPS. W związku z tym Ośrodki sygnalizują jako pilną potrzebę powołanie miejsc spotkań dla seniorów, np. w postaci klubów seniora.

Powyższe problemy mają bezpośredni związek z usługami opiekuńczymi, głównie kierowanymi do osób starszych, niesamodzielnych i samotnych. Usługi specjalistyczne dla osób zaburzonych psychicznie są realizowane wg potrzeb. Regularne usługi opiekuńcze polegające na zatrudnianiu opiekunki zapewnia jedynie MOPS w Chełmnie, ale skala potrzeb jest większa niż możliwości - istnieją listy osób oczekujących zarówno na usług opiekuńcze jak i usługi specjalistyczne. Brakuje także zaplecza dla osób niepełnosprawnych, w szczególności niewystarczający jest stan infrastruktury zabezpieczającej pomoc osobom wymagającym całodobowej opieki i pielęgnacji. Niewystarczająca jest także oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. Wykazywane w OZPS braki w zakresie funkcjonowania środowiskowego domu samopomocy uległy zmianie poprzez utworzenie i prowadzenie od 1.10.2015r. ŚDS w Chełmnie na zlecenie powiatu przez Caritas DT (ilość miejsc: 60).

Ważnym problemem zdiagnozowanym przez instytucje pomocy społecznej jest **niewystarczające wsparcie psychiatryczne**, w tym brak środowiskowych domów pomocy dla osób psychicznie chorych, niska dostępność do pomocy psychologicznej i prawnej w szczególności na obszarach wiejskich powiatu. Wsparcie specjalistyczne w zakresie psychiatrycznym jest bardzo ograniczone. Kontakt z psychiatrą na terenie powiatu jest możliwy jedynie w Poradni Zdrowia Psychicznego przy ZOZ w Chełmnie. Niestety problemem jest długi okres oczekiwania na poradę. Dane z raportów Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego zawierają informacje nt. liczby pacjentów korzystających z pomocy lekarza psychiatry: w roku 2014r. - 6.529 pacjentów, w 2013r. - 6.481 pacjentów, w 2012r. - 6.676 pacjentów. Dane z Poradni Zdrowia Psychicznego dotyczące liczby osób korzystających z pomocy psychologa - 2014r. - 385 osób, 2013r. - 397 osób, 2012r. - 389 osób. Dodatkowym problemem jest całkowity brak dostępności do usług psychiatry dziecięcego na terenie powiatu. Pozostali specjaliści, w tym: psycholog, pedagog, prawnik, terapeuci, doradca obywatelski, są dostępni w Chełmnie, w ramach działań Ośrodka Interwencji Kryzysowej przy PCPR, poradni uzależnień lub Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej.

Problemy

1. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej (zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia i niepełnosprawności).
2. Zagrożenie wykluczeniem społecznym seniorów, mała aktywizacja osób starszych, brak zaplecza do zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym.
3. Brak wystarczającej infrastruktury zabezpieczającej pomoc osobom wymagającym całodobowej opieki i pielęgnacji a także niewystarczająca oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania.
4. Niewystarczające wsparcie psychiatryczne, niska dostępność do pomocy psychologicznej i prawnej na obszarach wiejskich powiatu.

Potencjały

1. Dobrze rozwinięta baza i infrastruktura pomocy społecznej (w tym działalność PCPR, 2 DPS, 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, MOPS, GOPS, Zakładu Aktywności Zawodowej).
2. Wysoki standard domów pomocy społecznej, bardzo dobrze wykształcona kadra pracująca w systemie pomocy społecznej, duża aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej.

11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo na terenie Powiatu Chełmińskiego zapewnia **Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie**. Dane statystyczne Policji wskazują, że od 3 lat następuje spadek przestępczości na terenie Powiatu Chełmińskiego. Przez teren Powiatu Chełmińskiego przebiegają 2 drogi krajowe: nr 91 (dawna trasa droga krajowa nr 1) oraz nr 55. Zgodnie z danymi GDDKiA Oddział Bydgoszcz, na terenie drogi krajowej nr 91 w 2013 roku doszło do 31 wypadków drogowych, w których zginęło 9 osób, a 43 zostały ranne. Zarówno liczba wypadków jak i ofiar rannych i śmiertelnych uległa zmniejszeniu w stosunku do roku 2008. Z kolei na drodze krajowej nr 55 w 2013 roku doszło do 10 wypadków, w których śmierć poniosły 2 osoby a 10 zostało rannych. Niestety, GDDKiA Oddział Bydgoszcz nie dysponuje informacjami ile z tych wypadków miało miejsce bezpośrednio na odcinkach dróg krajowych zlokalizowanych na terenie Powiatu Chełmińskiego.

Tabela 45. Statystyki liczby wypadków, ofiar rannych i śmiertelnych na drogach krajowych województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2008-2013

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012	2013
droga krajowa nr 91	liczba wypadków	79	68	67	59	43	31
	ofiary ranne	103	85	85	53	50	43
	ofiary śmiertelne	37	15	22	18	15	9
droga krajowa nr 55	liczba wypadków	7	6	12	9	11	10
	ofiary ranne	9	7	15	12	12	10
	ofiary śmiertelne	3	1	1	13	1	2

Źródło: Dane GDDKiA Oddział Bydgoszcz (<http://www.gddkia.gov.pl/pl/183/mapa-drog>)

W Chełmnie funkcjonuje również **Straż Miejska**, której zadaniem jest w szczególności ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych.

Dodatkowo na terenie Powiatu Chełmińskiego działa **Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Chełmnie**, która jako zawodowa, umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt formacja, przeznaczona jest do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. W ramach KP PSP w Chełmnie działają m.in.: jednostka ratowniczo-gaśnicza, wydział operacyjno-szkoleniowy. Jednocześnie na obszarach poszczególnych gmin działają jednostki ochotniczych straży pożarnych, które również dbają o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie powiatu działa 29 OSP.

Tabela 46. Zdarzenia na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2013, w których interweniowała straż pożarna

Rok	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe	łącznie
2010	185	862	25	1 072
2011	189	672	14	875
2012	218	608	16	842
2013	146	696	25	867

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Chełmnie

Problemy

1. Zbyt wysoka liczba kolizji drogowych, szczególnie ze skutkiem śmiertelnym. Potrącenia pieszych na drogach, spowodowane brakiem infrastruktury pieszo-rowerowej.

Potencjały

1. Dobrze funkcjonująca policja, straż miejska oraz straż pożarna.
2. Rozbudowany system Ochotniczych Straży Pożarnych, wspierających służby państwowe.

12. Usługi komunalne

Stan infrastruktury technicznej na terenie Powiatu Chełmińskiego jest zróżnicowany. Na terenie Chełmna jest ona znacznie bardziej rozwinięta niż na obszarach gmin wiejskich.

12.1. Usługi wodociągowe i kanalizacyjne

W poniższej tabeli przedstawiono podstawowe informacje dotyczące poziomu wyposażenia Powiatu Chełmińskiego w sieć wodociągową i kanalizacyjną.

Tabela 47. Wyposażenie Powiatu Chełmińskiego w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną

Jednostka terytorialna	Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków	Odsetek ludności korzystającej z instalacji	
		wodociągowej	kanalizacyjnej
Powiat chełmiński	6	88,2%	52,1%
Chełmno - gmina	0	77,1%	1,7%
Chełmno - miasto	1	95,4%	81,6%
Kijewo Królewskie	1	88,5%	41,3%
Lisewo	1	86,2%	28,6%
Papowo Biskupie	1	95,9%	51,4%
Stolno	1	85,6%	36,8%
Unisław	1	95,0%	42,8%
Województwo kujawsko-pomorskie	140	91,2 %	66,1 %

Źródło: dane GUS – Bank Danych Lokalnych; Województwo Kujawsko-Pomorskie. Podregiony, Powiaty, Gminy 2014

SIEĆ WODOCIĄGOWA

Analizując stopień zwodociągowania Powiatu należy zauważyć, że jest on większy w przypadku miasta, co wynika m.in. z większej koncentracji zabudowy mieszkaniowej na terenach miejskich. W 2013 roku 95,4 % mieszkańców Chełmna posiadało dostęp do wodociągu. Na terenie gmin wiejskich odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej waha się od 74,8% w gminie Unisław do 95,9% w gminie Papowo Biskupie. Wskaźnik dla całego obszaru ORSG jest niższy o 3% niż wskaźnik dla województwa.

Najdłuższą sieć wodociągową w 2013 roku według danych z poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego posiadały gminy: Gmina Lisewo – 157,6 km, Gmina Chełmno – 150,9 km, Gmina Stolno – 109,45 km, Gmina Unisław – 102,46 km, Gmina Papowo Biskupie – 92,3 km, Gmina Kijewo Królewskie oraz Miasto Chełmno – 42,8 km. W wielu gminach powiatu występują problemy wynikające z częściowo przestarzałej infrastruktury wodociągowej. Niektóre jej elementy wymagają rozbudowy lub modernizacji (informacje na ten temat zostały zamieszczone poniżej w opisie gospodarki wodno-ściekowej w poszczególnych gminach).

SIEĆ KANALIZACYJNA

Wszystkie gminy Powiatu Chełmińskiego stosują w sposób mieszany skanalizowania. Oprócz kanalizacji sieciowej dużą popularnością cieszą się przydomowe oczyszczalnie ścieków, szczególnie na terenach wiejskich, gdzie dominuje zabudowa rozproszona.

Sieć kanalizacyjna na terenie Powiatu Chełmińskiego jest słabiej rozwinięta w stosunku do sieci wodociągowej. Na koniec 2012 roku na terenie Powiatu funkcjonowała sieć kanalizacyjna o długości 214,2 km.. Należy zauważyć, że długość sieci kanalizacyjnej uległa poprawie w stosunku do 2008 roku o 49,7 km (tj. o 30,2%). Największym stopniem skanalizowania charakteryzuje się Miasto Chełmno, w którym z dostępu do sieci kanalizacyjnej korzysta 81,6% mieszkańców. Na terenie gmin wiejskich odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej waha się od 1,7% w gminie Unisław do 51,4% w gminie Papowo Biskupie. Wartość wskaźnika dla całego terenu ORSG jest niższa aż 14% od wartości wskaźnika dla województwa. Wszystkie gminy posiadają dostęp do zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej. Najwięcej sieci kanalizacyjnej według danych uzyskanych z

poszczególnych gmin posiada Miasto Chełmno, Gmina Papowo Biskupie, Gmina Kijewo Królewskie oraz Gmina Stolno. Na terenach zabudowy rozproszonej stosuje się zbiorniki bezodpływowe (tzw. szamba) oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków (Gmina Chełmno – 411 szt., Gmina Kijewo Królewskie – 8 szt., Gmina Lisewo – 98 szt., Gmina Papowo Biskupie – 25 szt., Gmina Stolno – 185 szt., Gmina Unisław – 28 szt.).

Jednostkami zajmującymi się eksploatacją systemów kanalizacyjnych na terenie Powiatu Chełmińskiego są:

- Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Chełmnie, który prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie miasta Chełmna,
- gminne jednostki budżetowe (m.in. zakłady komunalne, zakłady wodociągów i kanalizacji itp.) funkcjonujące na terenie pozostałych Gmin.

Ponadto, na terenie Powiatu Chełmińskiego znajduje się 6 oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w poszczególnych gminach Powiatu.

Tabela 48. Oczyszczalnie ścieków na terenie Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.)

Nazwa Gminy	Lokalizacja oczyszczalni ścieków	Średnio dobową przepustowość [m ³ /doba]
Gmina Kijewo Królewskie	Napole	317
Gmina Papowo Biskupie	Zegartowice	608
Gmina Stolno	Stolno	400
Gmina Unisław	Unisław	1 600
Gmina Lisewo	Lisewo	376
Miasto Chełmno	Chełmno	5 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gmin Powiatu Chełmińskiego

Gospodarka wodno-ściekowa gminach

Gmina Papowo Biskupie

Uchwała Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego wyznacza aglomerację Papowo Biskupie o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 3863 z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną na terenie miejscowości Zegartowice, której obszar obejmuje w całości wsie: Fałęcin, Wrocławki, Zegartowice oraz część wsi: Dubielno, Firlus, Jeleniec, Nowy Dwór Królewski, Niemczyk, Papowo-Biskupie, Storlus, Żygląd, położone w gminie Papowo Biskupie. Gmina Papowo Biskupie jest jedną z najlepiej skanalizowanych gmin w regionie. Problemem jest jednak konieczność wymiany na odcinku kanalizacji w Zegartowicach sieci kanalizacyjnej z rur azbestowych (ok. 600 m). Niezbędne jest również wykonanie przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach Kucborek, Staw, Folgowo, gdzie zabudowa jest rozproszona i wykonanie kanalizacji ciśnieniowej nie jest uzasadnione ekonomicznie. Ważnym problemem jest konieczność modernizacji hydroforni w miejscowości Wrocławki i wymiana sprzętu na bardziej nowoczesny w pełni zautomatyzowany. Konieczne jest również wykonanie odwiertu i utworzenie nowej studni.

Gmina Stolno

Aglomeracja Stolno, nie jest ujęta w projekcie IV AKPOŚK, aglomeracja nie objęta sprawozdawczością z realizacji KPOŚK. Plany inwestycyjne gminy : budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno -tłocznej w sołectwie Małe Czyste, oraz na terenie Wabcz – Stolno.

Gmina Chełmno

Teren gminy nie znajduje się na obszarze aglomeracji o wielkości 2-10 tys. RLM. W gminie Chełmno jedna wieś Osnowo należy do aglomeracji chełmińskiej – powyżej 10 RLM. Pozostała część gminy nie należy do żadnej aglomeracji. Na terenie gminy funkcjonuje ok. 400 przydomowych oczyszczalni ścieków, ich stan techniczny jest oceniany jako dobry. Istnieje potrzeba budowania kolejnych przydomowych oczyszczalni ścieków w liczbie ok. 150

szt. Miejscowość Osnowo jest skanalizowana. Gmina nie wykazuje potrzeb w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej.

Gmina Unisław

Komunalne Oczyszczalnie Ścieków obsługują obszar aglomeracji ściekowej Unisław (aglomeracja w zakresie 2-10 tys. RLM). Na terenie Gminy użytkowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków w liczbie kilkunastu. Oczyszczalnia ze względu na przestarzałą technologię oczyszczania (oczyszczalnia biologiczna) wymaga modernizacji w celu spełniania wymagań ustawowych i pozwolenia wodno-prawnego. Gmina jest zwodociągowana w ok. 95%, brak sieci wodociągowej tylko w miejscach trudno dostępnych. Planuje się rozbudowę sieci kanalizacyjnej w miejscowości Unisław i Raciniewo. Budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie niezasadna w miejscowościach: Błoto, Bruki Kokocka, Bruki Unisławskie, Kokocko, Głazewo, Grzybno, Gołoty oraz w części miejscowości Raciniewo, Stablewice i Unisław. Na tych obszarach uzasadniona jest budowa oczyszczalni przydomowych.

Miasto Chełmno

Komunalna oczyszczalnia ścieków w Chełmnie obsługuje tereny Aglomeracji Chełmińskiej (23.498 RLM) obejmującej teren Miasta Chełmna oraz część terenów Gminy Chełmno i Gminy Kijewo Królewskie. Potrzeby budowy sieci wodociągowej wynikają z zagospodarowywania niezurbanizowanych obszarów. Plany rozbudowy sieci wodociągowej powinny być skorelowane z kierunkami rozbudowy Miasta. Najistotniejszymi obszarami nieskanalizowanymi na terenie Miasta Chełmna są osiedla: Dworzyska oraz Wybudowanie. Niezwykle istotnym zadaniem jest rozdzielenie kanalizacji sanitarnej od kanalizacji deszczowej oraz renowacja kanalizacji ogólnospławnej.

Miasto Chełmno dysponuje ujęciem wody oraz stacją uzdatniania wody w dzielnicy Rybaki. Wodociągi obsługują teren Miasta Chełmna oraz dostarczają wodę do części Gminy Chełmno. Stacja Uzdatniania Wody wyposażona jest w filtry pracujące od 1929 r. (I stopień) oraz 1997 r. (II stopień). Wymaga ona w szczególności wymiany i modernizacji armatury oraz modernizacji systemów kontrolno-pomiarowych.

W celu efektywniejszej realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej należy dokonać modernizacji oczyszczalni ścieków dla aglomeracji:

- rozbudowa i modernizacja związana z gospodarką osadową,
- budowa układu do odbioru osadów z oczyszczalni przydomowych,
- modernizacja układów kontrolno-pomiarowych,
- przebudowa i modernizacja układu oczyszczania ścieków,
- termomodernizacja części budynków oczyszczalni.

Gmina Kijewo Królewskie

Miejscowości Brzozowo i Watorowo należą do Aglomeracji Chełmno (powyżej 10 tys. RLM). Pozostała część gminy nie należy do żadnej aglomeracji. Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Napolu wymaga modernizacji i rozbudowy. Na terenie gminy znajdują się przydomowe oczyszczalnie ścieków - łącznie 118 szt. na terenie gminy, z czego 105 szt. oddane do eksploatacji w roku 2015. Istnieje potrzeba modernizacji ujęcia wody w Bajerzu i części wodociągu oraz budowa nowych odcinków wodociągu.

Gmina Lisewo

Gmina Lisewo nie jest objęta aglomeracją w zakresie wielkości 2-10 tys. RLM. Na terenie gminy Lisewo znajduje się 1 gminna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 368 m³ na dobę.

Planuje się budowę oczyszczalni ścieków we wsi Lipienek przy zachowaniu istniejącej kanalizacji. Dotychczasowa oczyszczalnia typu Inhoffa nie spełnia wymagań określonych w obowiązującym prawie. Ponadto planuje się budowę ok. 70 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków, stanowiących III etap sanitacji wsi.

Na terenie gminy znajdują się 3 stacje wodociągowe: Lisewo, Kamlarki i Krajęcín, które zaopatrują w wodę mieszkańców gminy. Pilnego remontu wymaga stacja wodociągowa we wsi Lisewo łącznie z budową studni.

12.2. Zaopatrzenie w energię

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na terenie Powiatu Chełmińskiego znajduje się kilka stacji transformatorowo – rozdzielczych 110/15 kV, tzw. GPZ-ów. Sieć elektroenergetyczna jest dobrze rozwinięta, a niektóre GPZ-y posiadają rezerwy mocy oraz możliwości podmiany istniejących jednostek transformatorowych na jednostki o większej mocy.

Zaopatrzenie w gaz

Przez teren Powiatu Chełmińskiego przechodzi gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 200 mm relacji Grudziądz – Chełmno – Świecie. Zapotrzebowanie w gaz przewodowy realizowane poprzez stacje redukcyjno-pomiarowe pierwszego stopnia. Odbiorcy gazu zaopatrywani są w gaz z sieci gazowej średniego ciśnienia.

Sieć gazowa prawie w całości znajduje się na terenie miasta Chełmno, w którym z dostępu do niej korzysta 84% mieszkańców. Dla całego obszaru wskaźnik ten wynosi 33% i jest znacząco niższy niż wskaźnik dla województwa (44,8%). Zgodnie z danymi GUS, na koniec 2012 roku na terenie Powiatu funkcjonowała sieć gazowa o długości 99,381 km, z której korzystało 5 748 gospodarstw domowych.

Dalsza gazyfikacja poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego będzie zależeć od ekonomicznej opłacalności tego przedsięwzięcia, ale na pewno będzie stanowiła jeden z priorytetów inwestycyjnych na kolejne lata.

Zaopatrzenie w energię ciepłą

Na obszarze Powiatu Chełmińskiego nie funkcjonuje typowy system centralnego zaopatrzenia budownictwa mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej w energię ciepłą (nie istnieją zakłady produkujące ciepło oraz jednostki zajmujące się dystrybucją ciepła).

Źródłem energii do ogrzewania pomieszczeń w zabudowie jednorodzinnej są wbudowane systemy grzewcze głównie w postaci instalacji centralnego ogrzewania oraz paleniska piecowe (piece ceramiczne). Źródłem energii do ogrzewania pomieszczeń w zabudowie wielorodzinnej są kotłownie osiedlowe, które stanowią własność spółdzielni mieszkaniowych oraz prywatnych przedsiębiorstw, oraz kotłownie własne (lokalne). Ponadto, na terenie Powiatu funkcjonują lokalne kotłownie będące własnością m.in. zakładów przemysłowych, placówek użyteczności publicznej i innych jednostek publicznych. Służą one do zaspokojenia własnego zapotrzebowania na ciepło, w tym ciepłą wodę użytkową.

Na terenie Powiatu dominują indywidualne kotłownie opalane węglem. Występują także kotłownie opalane olejem opałowym, gazem propan – butan i gazem ziemnym. Coraz częściej wymienia się kotły węglowe na olejowe i gazowe oraz przeprowadza się termomodernizację budynków.

12.3. Odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna

Głównym źródłem energii odnawialnej na terenie Powiatu jest energia pozyskiwana z siły wiatru. Na terenie powiatu znajduje się 16 elektrowni wiatrowych. Występują również: instalacje solarne (głównie na prywatnych obiektach mieszkalnych oraz budynkach użyteczności publicznej), pompy ciepła (Zakład Wodociągów i Kanalizacji Oddział Oczyszczalni Ścieków w Chełmnie -1 obiekt z instalacją o mocy 54 kW oraz prywatne obiekty mieszkalne).

Poprawa efektywności energetycznej i szersze stosowanie energii odnawialnej (OZE) są jednymi z głównych elementów zrównoważonej polityki energetycznej. Problemy i potrzeby zdiagnozowane na poziomie samorządów lokalnych są podstawą do podejmowania działań służących poprawie efektywności energetycznej i mają na celu ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, a także zmniejszenie zapotrzebowania na energię.

Gminy należące do ORSG w przeszłości podejmowały działania ograniczające emisję CO₂ w ograniczonej skali, a w związku z tym nadal posiadają wiele obiektów, które wymagają kompleksowej termomodernizacji. Gminy zdiagnozowały problem w postaci nieefektywności energetycznej wielu budynków publicznych, wymagających przeprowadzenia termomodernizacji. Zidentyfikowano także duże potrzeby w zakresie podejmowania działań na rzecz wprowadzenia rozwiązań niskoemisyjnych w obiektach samorządowych. Celem tych działań jest poprawa

efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, co będzie prowadziło do poprawy jakości powietrza.

Zgodnie z zapisami Strategii rozwoju województwa do roku 2020 ustalenia strategii w odniesieniu do aspektów funkcjonowania województwa w zakresie polityki energetycznej, istotna jest promocja pozytywnych (proekologicznych) postaw i innowacyjnych rozwiązań związanych z poprawą efektywności energetycznej (w tym przedsięwzięcia termomodernizacyjne oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii). W ramach działań na rzecz obniżenia emisji gazów cieplarnianych w gminach planowana jest budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego lub modernizacja istniejących instalacji. Uzasadnieniem dla realizacji tego typu projektów są wysokie koszty zakupu energii, wysokie koszty utrzymania i konserwacji. Efektem realizacji inwestycji będzie spadek emisji gazów cieplarnianych i zmniejszenie rocznego zużycia energii.

Gospodarka niskoemisyjna – zamierzenia gmin

Gmina Miasto Chełmno

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Chełmno jest w trakcie opracowywania. Termin realizacji – 30.09.15. Obiekty sektora publicznego wyznaczonych do głębokiej termomodernizacji:

- 1) Adaptacja budynków po jednostce wojskowej przy ul. Biskupiej w Chełmnie na siedzibę Chełmińskiego Domu Kultury i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz na mieszkania socjalne wraz z elementami uzbrojenia i zagospodarowania terenu (beneficjent Gmina Miasto Chełmno);
- 2) Głęboka modernizacja energetyczna oparta o system monitorowania i zarządzania energią z wykorzystaniem instalacji OZE budynku Szkoły Podstawowej Nr 1 przy Alejach 3-go Maja w Chełmnie wraz z robotami towarzyszącymi związanymi z utworzeniem Zespołu Szkolno-Przedszkolnego i zagospodarowaniem terenu (beneficjent Gmina Miasto Chełmno);
- 3) Zakup i instalacja kolektorów słonecznych na potrzeby podgrzewania c.w.u., w tym wody basenowej w Gimnazjum nr 2 przy ul. Kościuszki 11 wraz z robotami towarzyszącymi (beneficjent Gmina Miasto Chełmno);
- 4) Zakup i instalacja kolektorów słonecznych na potrzeby podgrzewania c.w.u. w Gimnazjum nr 1 przy ul. Szkolnej 6 wraz z robotami towarzyszącymi (beneficjent Gmina Miasto Chełmno);
- 5) Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie Zespołu Klasztornego w Chełmnie przy
- 6) ul. Dominikańskiej 40 (beneficjent Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, Prowincja Chełmińsko-Poznańska).

Z uwagi na zły stan techniczny Gmina Miasto Chełmno przewiduje realizację 10 remontów kapitałnych/modernizacji budynków komunalnych, wielorodzinnych wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek) zlokalizowanych w obrębie Starego Miasta i dzielnicy Rybaki. W ramach tych projektów przewiduje się również działania termomodernizacyjne zmierzające do niższego zapotrzebowania budynku na energię cieplną.

Gmina Chełmno

Plany gospodarki niskoemisyjnej - dokument w trakcie opracowywania (termin do X 2015r.)

do głębokiej termomodernizacji przewidziano 4 budynki świetlic wiejskich, 1 budynek szkoły podstawowej. Budynki zabudowy wielorodzinnej wymagające modernizacji energetycznej: Dorposz Chełmiński 3, Różnowo 2, Dolne Wymiary 1, Nowe Dobra 1, Kałdus 1, Łęg 1, Starogród 1. Zamieszkuje je ok. 4 % mieszkańców Gminy.

W budynkach użyteczności publicznej brak urządzeń OZE. Planowana jest instalacja urządzeń OZE do wytwarzania energii cieplnej w jednej ze świetlic wiejskich, a także montaż instalacji fotowoltaicznych w szkołach i stacjach poboru wody oraz tzw. solarów i fotowoltaiki w budynkach prywatnych.

Gmina Unisław

Gmina Unisław posiada Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Unisław. Do głębokiej termomodernizacji przewidziany jest Zespół Szkół w Unisławiu – wymiana źródła ciepła, instalacja OZE.

Gmina Stolno

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Stolno w trakcie opracowania - termin opracowania 31.10.2015 r.

Obiekty sektora publicznego wyznaczone do głębokiej termomodernizacji:

- Szkoła Podstawowa w Wabczu,
- Budynek komunalny mieszkalny wielorodzinny (mieszkania komunalne i socjalne) w Kłęczkowie,

- Stacja Uzdatniania Wody w Trzebiełuchu.

W Gminie Stolno jest 12 budynków wielorodzinnych należących do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych (nie będących w administrowaniu Gminy) w miejscowościach: Grubno, Cepno, Wabcz i Robakowo. Łącznie zamieszkuje w nich 359 mieszkańców.

Potrzeby w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:

- Szkoły Gminne (Stolno, Robakowo, Wabcz),
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Stolnie,
- Budynek Administracji w Stolnie,
- Budynek mieszkalny wielorodzinny (komunalny) w Klęczkowie,
- Niektóre świetlice wiejskie (Robakowo, Małe Czyste, Wabcz, Cepno).

Gmina Papowo Biskupie

Gmina Papowo Biskupie jest w trakcie opracowywania planu gospodarki niskoemisyjnej, który ma zostać wykonany do 15 września 2015 roku.

Do głębokiej termomodernizacji przewidziano świetlice wiejskie i budynek urzędu gminy.

Gmina Papowo Biskupie jest zainteresowana możliwością pozyskania środków na ogrzewanie solarne do budynków jednorodzinnych.

Gmina Kijewo Królewskie

Gmina Kijewo Królewskie jest w trakcie opracowania planu gospodarki niskoemisyjnej. Lista obiektów sektora publicznego wyznaczonych do głębokiej termomodernizacji:

- Zespół Publicznych Szkół w Kijewie Królewskim,
- Szkoła Podstawowa w Trzebczyku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Ślaskiego w Trzebczu Szlacheckim,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim,
- budynki socjalne należące do gminy (Kijewo Królewskie, Brzozowo).

Budynki zabudowy wielorodzinnej wymagające modernizacji energetycznej:

- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chełmnie (bloki w Kosowiźnie),
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Płutowie,
- budynki wielorodzinne w Szymbornie, Kosowiźnie, Kijewie Królewskim, Kijewie Szlacheckim, Trzebczyku, Napolu, Brzozowo.
- **Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii** w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej i zabudowy wielorodzinnej. Potrzeby w tym zakresie.

W Szkole Podstawowej w Brzozowie funkcjonują solary, które zostały zamontowane w 2013 r. Gmina przewiduje budowę baterii fotowoltaicznych, solarów lub pomp ciepła w następujących lokalizacjach:

- Zespół Publicznych Szkół w Kijewie Królewskim,
- Szkoła Podstawowa w Trzebczyku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Ślaskiego w Trzebczu Szlacheckim,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim,
- budynki socjalne należące do gminy (Kijewo Królewskie, Brzozowo).

Gmina Lisewo

Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej, jednakże do pilnych zadań w tym zakresie należy termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Krusinie.

Jak wynika z informacji przekazanych przez samorządy gminne na obszarze ORSG jako ważny problem zidentyfikowano niewystarczający poziom działań w zakresie wprowadzenia założeń gospodarki niskoemisyjnej w obiektach publicznych i mieszkalnych. Samorządy gmin i powiatu zidentyfikowały liczne obiekty, które i powinny zostać zmodernizowane. W wielu z nich planuje się także zastosowanie ze odnawialnych źródeł energii.

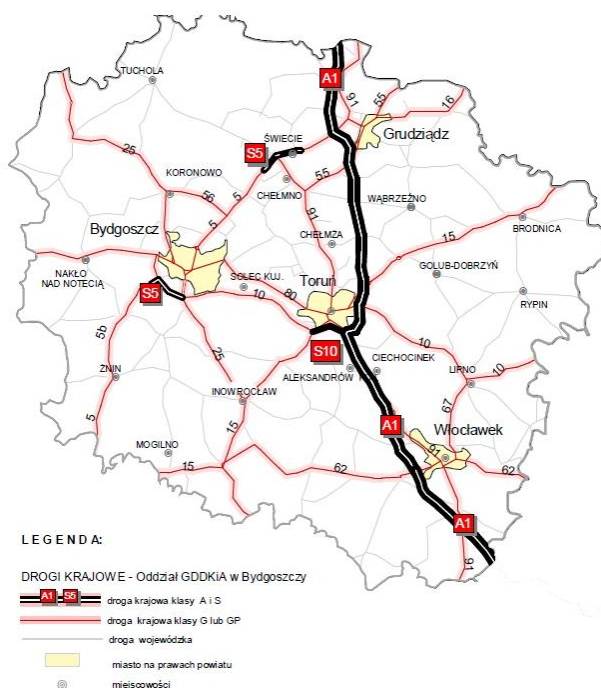
Poprawa efektywności energetycznej zostanie przeprowadzona poprzez kompleksową termomodernizację budynków (głównie użyteczności publicznej) zarządzanych przez samorządy. Planuje się także instalowanie w obiektach publicznych odnawialnych źródeł energii. Zakres działań zostanie określony w planach gospodarki niskoemisyjnej przygotowywanych przez poszczególne gminy (większość jest obecnie w trakcie opracowywania – lipiec 2015). Plany te będą także obejmowały obiekty znajdujące się w gestii samorządu powiatowego.

12.4. Infrastruktura komunikacyjna

Sieć komunikacyjną na terenie ORSG Powiatu Chełmińskiego tworzą:

- drogi krajowe: nr 91 oraz nr 55 o łącznej długości 35,818 km,
- drogi wojewódzkie nr: 245, 248, 543, 548, 550, 551, 576 oraz 597 o łącznej długości 60,758 km,
- drogi powiatowe, których łączna długość wynosi 232,863 km,
- drogi gminne o łącznej długości 537,55 km,
- odcinek autostrady A1 z węzłem autostradowym w miejscowości Lisewo,
- 2 linie kolejowe.

Rysunek 5. Mapa dróg krajowych i wojewódzkich na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (maj 2014 r.)

Źródło: GDDKiA Oddział Bydgoszcz (<http://www.gddkia.gov.pl/pl/183/mapa-drog>)

Uzupełnieniem istniejącej infrastruktury komunikacyjnej jest odcinek autostrady A1, który przebiega przez teren Powiatu Chełmińskiego. Na terenie Powiatu znajduje się również jeden węzeł autostradowy w miejscowości Lisewo (Gmina Lisewo), który stwarza możliwość usytuowania w jego obrębie obiektów handlowych, magazynowych i produkcji nieuciążliwej.

DROGI KRAJOWE

Przez Powiat Chełmiński przebiegają drogi krajowe:

- **droga krajowa nr 91** łącząca Gdańsk z Cieszynem,
- **droga krajowa nr 55** łącząca Nowy Dwór Gdański ze Stolnem.

Łączna **długość dróg krajowych** w granicach administracyjnych Powiatu Chełmińskiego wynosi **35,818 km**.

DROGI WOJEWÓDZKIE

W granicach administracyjnych Powiatu Chełmińskiego, zlokalizowane są następujące drogi wojewódzkie:

- droga nr 245 relacji Gruczno - Chełmno,
- droga nr 248 relacji Zbrachlin – Borówno,
- droga nr 543 relacji Paparzyn - Szabda,
- droga nr 548 relacji Stolno - Płachoty,
- droga nr 550 relacji Chełmno – Unisław,
- droga nr 551 relacji Strzyżawa – Wąbrzeźno,
- droga nr 576 relacji PKP Unisław – droga nr 551,
- droga nr 597 relacji Rzęczkowo – Unisław.

Łączna **długość dróg wojewódzkich** w granicach administracyjnych Powiatu Chełmińskiego wynosi **60,758 km**.

DROGI POWIATOWE

Powiat Chełmiński administruje siecią **dróg powiatowych**, których łączna długość wynosi **232,863 km**.

Klasy techniczne dróg zostały zdefiniowane w „Rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r, w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie”. Zgodnie z tym rozporządzeniem, drogi powiatowe powinny być zaliczone do klasy: G – główne, Z–zbiorcze i wyjątkowo L–lokalne. Na terenie Powiatu Chełmińskiego przeważają drogi lokalne, które w 2013 roku stanowiły aż 79% wszystkich dróg powiatowych.

Sklasyfikowanie dróg pociąga za sobą szereg istotnych konsekwencji, przede wszystkim: przyjęcie w planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniej szerokości pasa drogi w liniach rozgraniczających, przyjęcie w projektowaniu przebudowy lub modernizacji, odpowiedniej prędkości projektowej i miarodajnej, dostępność do drogi (minimalne odległości skrzyżowań), rodzaje skrzyżowań, powiązania z innymi drogami, parametry geometryczne dróg (szerokość i ilość pasów ruchu, promienie łuków poziomych i pionowych, wymiary i konstrukcja poboczy, wyposażenie dróg, itp.). Zaliczenie więc drogi do danej klasy technicznej, pociąga za sobą duże konsekwencje.

Tabela 49. Zbiorcze zestawienie stanu dróg na terenie Powiatu Chełmińskiego (rok 2015)

Stan nawierzchni dróg	Długość [m]	Udział procentowy [%]
bardzo dobry	130 883	56
dobry	36 423	16
zadowalający	31 072	13
zły	19 559	8
bardzo zły	2 700	1
drogi niebitumiczne	12 226	5
Suma:	232 863	100

Źródło: Starostwo Powiatowe

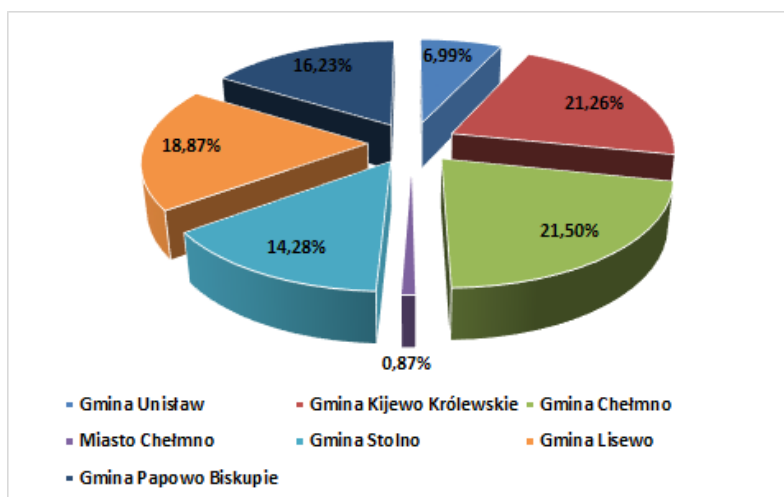
Jak wynika z informacji służb zajmujących się drogami problemem jest zły stan techniczny wielu odcinków dróg, w tym za bardzo ważny problem należy uznać brak poboczy przy drogach krajowych i wojewódzkich, a także nieuregulowany stan prawny pasów dróg.

Z uwagi na prawidłowość i terminowość procesów inwestycyjnych ważnym problemem są drogi o nieuregulowanym stanie prawnym, które występują na terenie gmin należących do ORSG Powiatu Chełmińskiego.

Na terenie Gminy Unisław, występują drogi o nieuregulowanym stanie prawnym. Często, niektóre drogi są położone na działkach należących do kilku właścicieli, najczęściej do Gminy Unisław i Skarbu Państwa. Ok. 91,5 ha nieruchomości położonych w gminie, których właścicielem jest Gmina Unisław, oznaczona jest w ewidencji gruntów i budynków jako dr – droga. Ok. 12,5 ha nieruchomości oznaczonych jako dr, jest własnością Skarbu Państwa, a władającym jest Gmina Unisław. W chwili obecnej, część dróg należących do Skarbu Państwa, a których administratorem jest Gmina Unisław jest sukcesywnie poddawana procesowi komunalizacyjnemu. Na terenie Gminy Stolno występuje problem z nieuregulowanym stanem prawnym. Jest to skala około 35% w stosunku do

wszystkich dróg, dla których właścicielem jest Gmina Stolno. Tak, na terenie Gminy Chełmno występują drogi z nieuregulowanym stanem prawnym. Stanowią one ok. 10% ogółu dróg gminnych, publicznych. Najwięcej dróg powiatowych zlokalizowanych jest na terenie Gminy Chełmno – 21,5% oraz Gminy Kijewo Królewskie – 21,26%. Szczegółowy wykaz dróg powiatowych zawiera załącznik nr 5.

Wykres 15. Udział dróg powiatowych Powiatu Chełmińskiego w rozbiu na poszczególne gminy

Źródło: Opracowanie własne

Najwięcej dróg powiatowych na terenie Powiatu Chełmińskiego posiada nawierzchnię bitumiczną – 94,37%. Następnymi w kolejności pod względem rodzaju nawierzchni są drogi o nawierzchni brukowanej/brukowcowej – 3,36%, o nawierzchni tłuczniowej – 1,22%, nawierzchni gruntowej – 0,93% oraz nawierzchni gruntowej wzmocnionej żwirem – 0,12%. Te trzy ostatnie rodzaje nawierzchni w kolejnych latach będą wymagały wymiany na nawierzchnię bitumiczną. Na terenie Powiatu Chełmińskiego znajdują się również obiekty mostowe w ciągach dróg powiatowych. Ich wykaz został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 50. Zestawienie obiektów mostowych w ciągach dróg powiatowych na terenie Powiatu Chełmińskiego

Nr drogi	Nazwa drogi	Rodzaj obiektu	Pikietarz obiektu	Miejscowość	Przeszkoda	Nośność obiektu (kN)	Długość obiektu (m)	Szerokość jezdni (m)
1606C	Dolne Wymiary - Nowawieś Chełmińska	most żelbetowy	0+632	Dolne Wymiary	Kanał Główny	100	11,01	5,40
1606C	Dolne Wymiary - Nowawieś Chełmińska	most żelbetowy	0+770	Dolne Wymiary	rów melioracyjny	100	6,98	6,00
1610C	Podwiesiek - Wielkie Łunawy	most żelbetowy	0+883	Podwiesiek	Kanał Główny	300	7,20	6,50
1622C	Chełmno - Sztynwag	most żelbetowy	6+300	Nowa Wieś Chełmińska	rów melioracyjny	120	4,85	5,00
1627C	Unisław - Żygląd	most żelbetowy	9+019	Żygląd	rz. Fryba	300	6,20	5,00

Źródło: Starostwo Powiatowe w Chełmnie

DROGI GMINNE

Na terenie Powiatu Chełmińskiego **długość dróg gminnych** w granicach administracyjnych gminy na koniec 2013 roku wynosiła **537,55 km**. Większość dróg gminnych (ok. 36%) wymaga bieżących remontów, natomiast ok. 30% dróg gminnych wymaga gruntownej modernizacji.

Tabela 51. Drogi gminne na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego

Gmina	długość dróg gminnych w granicach gminy [km]	Udział % dróg gminnych wymagających gruntownej modernizacji	Udział % dróg wymagających bieżącego remontu
Miasto Chełmno	43,26	bd.	bd.
Gmina Chełmno	103	50	30
Gmina Kijewo Królewskie	72,7	30	40
Gmina Lisewo	92	30	40
Gmina Papowo Biskupie	53	27	26
Gmina Stolno	91,5	27	38
Gmina Unisław	82,09	20	60
RAZEM	537,55	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gmin Powiatu Chełmińskiego

Wykaz dróg zidentyfikowanych jako drogi w złym stanie technicznym – wymagające przebudowy zamieszczono w Załącznik nr 6. Ocena stanu dróg na terenie gmin wg informacji z Urzędów Gmin.

KOMUNIKACJA KOLEJOWA

Przez teren Powiatu Chełmińskiego przebiegają 2 linie kolejowe: 207 relacji: Toruń Wschodni – Kornatowo – Grudziądz – Malbork, która przebiega przez teren Gminy Lisewo; 209 relacji: Bydgoszcz Wschód – Unisław Pomorski – Chełmża – Kowalewo Pomorskie, która przebiega przez Gminę Unisław.

KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA

Zgodnie z danymi uzyskanymi od gmin Powiatu Chełmińskiego, na koniec 2013 roku na terenie Powiatu zlokalizowane były **ścieżki rowerowe** o długości 19,3 km. Ścieżki rowerowe funkcjonują w gminach: Miasto Chełmno, Gmina Chełmno, Gmina Stolno i Gmina Unisław.

Chodniki funkcjonują na terenie każdej gminy Powiatu Chełmińskiego, jednakże ich długość jest różna w zależności od rodzaju gminy. Najwięcej chodników znajduje się na terenach miejskich.

W planach każdej gminy Powiatu jest dalsze usprawnienie komunikacji rowerowej i pieszej w związku z istniejącymi warunkami do rozwoju turystyki krajoznawczej na terenie każdej z gmin. Istotną będzie rozbudowa tras rowerowych i chodników, głównie na bazie istniejących ciągów pieszo-rowerowych. W wielu miejscach będzie się to wiązać z przebudową profilu drogowego. Jest to niewątpliwie właściwy kierunek rozwoju komunikacji, bowiem transport rowerowy z pewnością jest bardziej ekologiczny i wpływa na zdrowie mieszkańców. Zadaniem każdej gminy Powiatu Chełmińskiego jest, zatem zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwiększając ilość ścieżek rowerowych na swoim terenie.

Tabela 52. Ciągi pieszo-rowerowe na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.)

Gmina	Czy na terenie gminy są chodniki?	Czy na terenie gminy są ścieżki rowerowe?	Długość chodników na terenie Gminy (km)	Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy (km)
Miasto Chełmno	TAK	TAK	54,7	1,5
Gmina Chełmno	TAK	TAK	3,552	8
Gmina Kijewo Królewskie	TAK	TAK	19,82	b.d.
Gmina Lisewo	TAK	TAK	3	b.d.
Gmina Papowo Biskupie	TAK	TAK	4,5	b.d.
Gmina Stolno	TAK	TAK	1,3	4,2
Gmina Unisław	TAK	TAK	9	5,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gmin Powiatu Chełmińskiego

Tabela poniżej przedstawia wykaz ścieżek rowerowych zlokalizowanych tylko w pasie dróg powiatowych Powiatu Chełmińskiego. Największa powierzchnia ścieżek rowerowych wzdłuż dróg powiatowych znajduje się na terenie Gminy Chełmno, natomiast najmniejsza – na terenie Miasta Chełmno.

Tabela 53. Wykaz ścieżek rowerowych w pasie drogowym dróg powiatowych Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.)

Nr drogi	Nazwa drogi	miejscowość	strona	szer.	dł.	powierzchni a	nawierzchnia	Gmina
				[m]	[m]	[m ²]		
1621C	Chełmno - Mniszek (lokalna)	Chełmno	P	2,0	456,0	912,00	MB	MCH
		Nowe Dobra	P	2,0	1 319,0	2 638,00	MB	GCH
		Nowe Dobra	L	2,0	74,0	148,00	MB	GCH
		Nowe Dobra	L	1,5	889,0	1 333,50	KP	GCH
		Nowe Dobra	P	2,0	409,0	818,00	MB	GCH
		Górne Wymiary	P	2,0	503,0	1 006,00	MB	GCH
		Górne Wymiary	L	2,0	526,0	1 052,00	MB	GCH
		Górne Wymiary	P	2,0	2 913,0	5 826,00	MB	GCH
		Dolne Wymiary	P	2,0	1 021,0	2 042,00	MB	GCH
		Podwiesk	P	2,0	402,0	804,00	MB	GCH
suma					8 512,0	16579,50	-	-
1643C	Brzozowo - Grubno (zbiorcza)	Brzozowo	L	2,5	774,0	1 935,00	MB	GKK
		Osnowo	L	2,5	1 717,0	4 292,50	MB	GCH
		Grubno	L	2,5	1 229,0	3 072,50	MB	GS
suma					3 720,0	9 300,00	-	-
PODSUMOWANIE					12 232,0	25 879,5	-	-

Źródło: Starostwo Powiatowe w Chełmnie

Sieć szlaków pieszych i rowerowych jest oceniana jako dobrze rozwinięta, jednakże jest ona dalece niewystarczająca w stosunku do potrzeb wynikających z wymagań bezpieczeństwa ruchu drogowego i planów rozwojowych w zakresie turystyki.

TRANSPORT PUBLICZNY

Sieć przewozowa Powiatu Chełmińskiego oparta jest na liniach komunikacyjnych obsługiwanych przez ARIWA oraz realizowanych na zasadach komercyjnych przewozów - przewoźników prywatnych. Część obsługiwanych linii ma charakter inny niż powiatowy i umożliwia realizowanie podróży regionalnych poza granice

Powiatu. Dzięki tym relacjom mieszkańcy Powiatu Chełmińskiego mają możliwość odbywania podróży na trasach międzyregionalnych do takich miejscowości jak: Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń, Włocławek. Jednak dostępność komunikacji kolejowej na terenie Powiatu jest oceniana jako niska.

Oferta autobusowa jest generalnie dostosowana do istniejącego zapotrzebowania, jednakże niektóre środowiska wiejskie sygnalizują brak wystarczającej liczby kursów komunikacji publicznej umożliwiającej dojazd do pracy i do szkół ponadgimnazjalnych z oddalonych miejscowości. W tym zakresie na terenie niektórych gmin tworzących ORSG Powiatu Chełmińskiego zdiagnozowano liczne problemy komunikacyjne.

Pomimo tego, że Unisław ma połączenie autobusowe z Bydgoszczą, Toruniem i Chełmnem, a z Bydgoszczą, Chełmą i Toruniem również kolejowe, głównym problemem komunikacyjnym w Gminie Unisław jest to, że rozkłady jazdy są tak skonstruowane, że osoba pracującą w systemie trózmianowym nie jest w stanie dojechać w dogodny sposób do miejsca pracy. Ponadto, Unisław jest jedyną miejscowością, z której można dojechać do większych miast bezpośrednio. Miejscowość Grzybno, ma bardzo dobre połączenie z Toruniem i Chełmnem, jednak trudno jest dojechać do Bydgoszczy. Do Głazewa, kursuje jedynie autobus, który zabiera głównie dzieci do szkoły do Unisławia. Miejscowości Gołoty i Stablewice mają bardzo dobre połączenie z Chełmnem, jednak do Torunia czy Bydgoszczy komunikacja jest już bardziej utrudniona. Miejscowości Bruki Unisławskie, Bruki Kokocka i Kokocko najlepsze połączenie mają z Bydgoszczą i Chełmnem, jednak w ramach połączenia do Torunia niezbędna jest przesiadka.

Na terenie Gminy Stolno występuje problem komunikacyjny dotyczący głównie miejscowości: Małe Czyste, Wielkie Czyste, Zakrzewo, Rybieniec, Kobyły, Obory, Cepno, Wichorze, Sarnowo, Gorzuchowo, Pilewice, Robakowo. W wymienionych miejscowościach problem jest z dostaniem się do Stolna czyli miejscowości, gdzie znajduje się siedziba władz samorządowych, a w szczególności do większych ośrodków znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tj. Chełmna, Grudziądza. Problem ten doskwiera zarówno młodzieży dojeżdżającej do szkół średnich w Chełmnie, Grubnie jak i w Grudziądzu, ale także osobom pracującym dojeżdżającym do tych ośrodków miejskich. W większości tych miejscowości brak jest kursów komunikacji publicznej lub funkcjonuje ona w bardzo ograniczonym zakresie (np. jeden kurs w ciągu dnia w dni robocze - w dni świąteczne, niedziele i soboty jest znacznie gorzej). Jeżeli chodzi o dostępne połączenia komunikacyjne to najwięcej jest ich na trasie wzdłuż drogi krajowej nr 55 z Grudziądza do Stolna i z powrotem oraz na trasie wzdłuż drogi krajowej nr 91 z Chełmna w kierunku Torunia i z powrotem.

Tak, na terenie Gminy Chełmno występują problemy komunikacyjne. Największe problemy komunikacyjne na terenie Gminy Chełmno dotyczą mieszkańców z północnej części Gminy (m.in. miejscowości Podwiesk, Dorposz Chełmiński, Ostrów Świecki, Małe, Wielkie Łunawy). Dotkliwy jest zwłaszcza brak połączeń komunikacyjnych w godzinach popołudniowych. Obszar ten obsługiwany jest tylko przez firmę ARRIVA – autobusy. Połączenia kolejowe nie występują.

Przez teren gminy Lisewo przebiega linia kolejowa Toruń – Grudziądz. W miejscowości Kornatowo znajduje się stacja kolejowa, z której dojeżdżają mieszkańcy do pracy i do szkół. Komunikacja autobusowa w znikomym stopniu zabezpiecza potrzeby mieszkańców. Nadal są miejscowości zupełnie pozbawione komunikacji publicznej. Są to miejscowości: Piątkowo, Krajęcín, Tytlewo, Wierzbowo, Linowiec, Chrusty. Zbyt mało jest kursów autobusowych, niektóre miejscowości są pozbawione komunikacji w godzinach popołudniowych i wieczornych. Nie ma w ogóle komunikacji samochodowej z Wąbrzeźnem. Do Torunia i Chełmży są tylko cztery połączenia dziennie. Tylko zachodnia część gminy Lisewo jest dobrze skomunikowana z Chełmnem.

12.5. Gospodarka odpadami

Powiat Chełmiński, zgodnie z *Planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023*, należy do Regionu 2 – Chełmińsko-Wąbrzeskiego, dla którego wyznaczono następujące instalacje:

- OSNOWO II gm. Chełmno – „mały RIPOK” w trakcie projektowania części biologicznej MBP,
- OSNOWO I gm. Chełmno – „mały RIPOK” istniejący w zakresie składowania,
- NIEDŹWIEDŹ gm. Dębowa Łąka – „mały RIPOK” istniejący w zakresie składowania i kompostowania odpadów zielonych, w trakcie projektowania części biologicznej MBP,
- instalacje do zastępczej obsługi regionów do czasu uruchomienia RIPOK:

- OSNOWO II gm. Chełmno,
- NIEDŹWIEDŹ gm. Dębowa Łąka.

Na terenie każdej z gmin Powiatu Chełmińskiego obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku. Jego wykonanie zostało powierzone władzom danej gminy. Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie danej gminy, a w szczególności:

- wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości – w tym zasady prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- rodzaje i minimalna pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości,
- częstotliwość i sposoby pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości,

a także szczegółowe zasady funkcjonowania Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK).

W związku z wejściem nowych przepisów w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, gminy Powiatu Chełmińskiego utworzyły **Związek Komunalny Gmin Powiatu Chełmińskiego**. Zadaniem Związku jest prowadzenie gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Związku.

Problemy

1. Niewystarczający stopień skanalizowania zwłaszcza gmin wiejskich (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków), przestarzała infrastruktura wodociągowa wymagająca modernizacji, niski stopień zgazyfikowania terenu Powiatu, brak sieci ciepłowniczej.
2. Niewystarczające wprowadzenie gospodarki niskoemisyjnej i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, duże potrzeby w zakresie termomodernizacji obiektów publicznych.
3. Niewystarczająco rozwinięta komunikacja publiczna, niski poziom dostępności komunikacji kolejowej problemy komunikacyjne z dojazdem do miasta.
4. Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych służących poprawie bezpieczeństwa oraz obniżających wykorzystanie pojazdów spalinowych.
5. Zły stan techniczny poszczególnych rodzajów dróg, w tym brak poboczy przy drogach krajowych i wojewódzkich, nieuregulowany stan prawny pasów drogowych.

Potencjały

1. Korzystna lokalizacja w sieci drogowej kraju i województwa, korzystne położenie względem stolic województwa, bardzo dobra dostępność transportowa Powiatu i duża gęstość sieci drogowej. dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych.
2. Sukcesywna naprawa dróg poprzez realizację inwestycji drogowych na terenie powiatu.
3. Wysoki stopień zwodociągowania, funkcjonowanie sieci gazowej w mieście.
4. Postępujący rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów.

13. Obszary problemowe wymagające rewitalizacji zgłoszone przez samorządy

Miasto Chełmno

Miasto Chełmno posiada Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2009-2015 opracowany na podstawie stosownych wytycznych IZ RPO WK-P obowiązujących w aktualnie kończącej się perspektywie finansowej na lata 2007-2013. Zgodnie z przyjętą metodologią, w oparciu o wybrane wskaźniki, w tym społeczne wyznaczono na terenie miasta obszar kryzysowy kwalifikujący się do podjęcia działań rewitalizacyjnych. Obejmował on Stare Miasto oraz dzielnicę Rybaki.

W nadchodzącej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 Miasto Chełmno planuje kontynuację działań rewitalizacyjnych. Miasto Chełmno w ramach PI 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich planuje realizację trzech projektów inwestycyjnych:

- 1) Adaptacja budynków po jednostce wojskowej przy ul. Biskupiej w Chełmnie na siedzibę Chełmińskiego Domu Kultury i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, mieszkania socjalne wraz z elementami uzbrojenia i zagospodarowania terenu, budowę centrum usług społecznych;
- 2) Remonty kapitalne/modernizacje budynków komunalnych wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek);
- 3) Remonty kapitalne/modernizacje budynków o nieuregulowanym stanie prawnym w administracji wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek).

Gmina Chełmno

Obszary problemowe na terenie Gminy Chełmno wymagające rewitalizacji - miejscowość Klamry. Miejscowość Klamry to największa miejscowość w Gminie Chełmno. Ze względu na rozwój budownictwa od 1990 r. wieś podwoiła stan mieszkańców. Duża wieś to także duże problemy. Ze względu na brak świetlicy wiejskiej (aktualnie wieś posiada niewielkie pomieszczenie, które w minimalnym stopniu spełnia funkcje miejsca spotkań mieszkańców) oraz infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (placu zabaw, boiska sportowego) ograniczone są możliwości animacji życia społeczno – kulturalnego. Mieszkańców Klamry dotyczą także problemy gospodarcze. Brak miejsc pracy poza rolnictwem, a także słabnąca opłacalność produkcji rolnej na słabych glebach powoduje duże bezrobocie i duży odsetek osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ze względu na brak świetlicy wiejskiej nie ma miejsca, w którym animowane byłoby życie społeczno – kulturalne.

Planowana jest budowa świetlicy wiejskiej, która będzie pełnić funkcje społeczne – animacja życia kulturalnego. W budynku planowane jest usytuowanie świetlicy środowiskowej. Planowana jest także budowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej oraz przebudowa drogi, która ma uaktywnić rewitalizowany teren przede wszystkim pod kątem inwestycyjnym (działki budowlane, rozwój MiSP).

Gmina Unisław

Obszarem problemowym na terenie Gminy Unisław są tereny popegeerowskie (Stablewice, Raciniewo) oraz Unisław. Tereny popegeerowskie (Stablewice, Raciniewo) to obszary cechujące się bardzo wysokim bezrobociem, zagrożone zjawiskiem wykluczenia społecznego i ubóstwem, bardzo trudne jeśli chodzi o aktywizację tej części społeczności lokalnej (bardzo duża liczba osób o niskich kwalifikacjach zawodowych).

Drugim obszarem problemowym na terenie naszej gminy jest Unisław, gdzie zamknięto największy zakład pracy – Cukrownię Unisław, w wyniku czego pracę straciło ponad sto osób, głównie mieszkańców naszej gminy. Spora grupa zwolnionych osób była już w wieku dość zaawansowanym, bez wyższego wykształcenia. Co więcej w czasie kampanii cukrowniczej zatrudnienie na kilka miesięcy otrzymywało w Cukrowni kolejnych sto osób. Zamknięcie tak dużego zakładu pracy przyczyniło się do gwałtownego wzrostu bezrobocia na terenie naszej gminy. Przejęcie terenu od Krajowej Spółki Cukrowej S.A. pozwoliłoby na jego rewitalizację. Szansą ożywienia obszaru po dawnej Cukrowni jest utworzenie strefy ekonomicznej (podstrefy owocowo-warzywnej) lub inkubatora przedsiębiorczości. Wyznaczenie specjalnej strefy ekonomicznej mogłoby ułatwić pozyskanie inwestora oraz rozpoczęcie starań o pozyskanie środków na poprawę infrastruktury tego obszaru.

Gmina Stolno

Jako obszary problemowe Gminy Stolno wskazano problemy społeczne występujące na jej terenie takie jak:

1. Wysoki stopień bezrobocia;

2. Niewystarczająca oferta działań aktywizacyjnych dla osób niepełnosprawnych, starszych, zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, kobiet;
3. Niewystarczająca oferta edukacyjna dla uczniów zdolnych, dla uczniów wymagających wsparcia, dla uczniów zagrożonych wypadnięciem z systemu edukacji;
4. Niewystarczające kwalifikacje pracowników oświaty w zakresie rozwiązywania problemów edukacyjnych uczniów wskazanych w punkcie 3;
5. Brak współpracy (ograniczony zakres) instytucji publicznych z przedsiębiorcami w celu rozwoju gospodarczego regionu.
6. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura komunalna w zakresie: dróg, ścieżek pieszo – rowerowych, sieci kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, wymiany sieci wodociągowych, mikroinstalacji prosumenckich, termomodernizacji budynków komunalnych, oświetlenia ulicznego/placów/parkingów.

Gmina Stolno zamierza opracować program rewitalizacji w momencie pojawienia się ostatecznych wytycznych w tym zakresie.

Gmina Papowo Biskupie

Jako obszary problemowe wymagające rewitalizacji wskazano tereny popegeerowskie, w których szczególnie widoczne jest ubóstwo i problemy społeczne.

W sferze materialnej rewitalizacji wymagają w głównej mierze zabytkowe pałace i parki przydworskie. Przyczyny wskazania obszaru jako problemowy to: patologie; ubóstwo; bezrobocie; rodziny wielodzietne. Gmina nie posiada i nie planuje sporządzenia programów rewitalizacyjnych.

Gmina Kijewo Królewskie

Brak propozycji.

W zakresie prowadzenia działań rewitalizacyjnych większość samorządów gminnych widzi potrzebę podjęcia takich działań. Identyfikacja obszarów problemowych jest w wielu gminach na etapie wstępnym z uwagi na brak ostatecznych uregulowań dotyczących tej problematyki (lipiec 2015). Niektóre gminy planują podjęcie działań w tym zakresie po ukazaniu się stosownych wytycznych. **Ostateczne zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, które zostaną opracowane na podstawie opracowywanych obecnie wytycznych.**

Ważnym aspektem jest kwestia kompleksowości działań rewitalizacyjnych - rewitalizacja w pierwszej kolejności ma prowadzić do niwelowania negatywnych zjawisk natury społecznej i gospodarczej, a następnie środowiskowej i funkcjonalnej. Z tego względu problemy rozwojowe na terenie gmin tworzących ORSG, z których wynika potrzeba podejmowania działań rewitalizacyjnych, zostały określone w innych rozdziałach diagnozy.

14. Podsumowanie diagnozy

4.1. Problemy rozwojowe ORSG Powiatu Chełmińskiego

Poniższa lista problemów została zredagowana na podstawie problemów zdiagnozowanych w ramach analizy poszczególnych sfer (przyroda, gospodarka, edukacja, kultura oświata itd.) tworzących uwarunkowania dla części planistycznej strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego.

PROBLEMY ROZWOJOWE

(oznaczone w dalszych tabelach propozycji projektowych jako P)

1. Niekorzystne trendy demograficzne - niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, starzenie się społeczeństwa, prognoza zmniejszenia się liczby mieszkańców Powiatu w kolejnych latach.
2. Niski poziom (wskaźnik) przedsiębiorczości, stosunkowo mało przedsiębiorców, słabo rozwinięta przedsiębiorczość na terenie gmin wiejskich.
3. Zbyt mało firm i dużych zakładów produkcyjnych, brak sektora dużych przedsiębiorstw o charakterze przemysłowym,
4. Wysoki poziom bezrobocia.
5. Niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych.
6. Niedostosowany poziom wykształcenia i struktura kwalifikacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w relacji do wymagań we współczesnej gospodarce.
7. Braki w systemie kształcenia zawodowego, szczególnie w zakresie praktycznej nauki zawodu i umiejętności potrzebnych w pracy zawodowej.
8. Niewystarczająca oferta kursów zawodowych, pozwalających na przekwalifikowanie osób bezrobotnych.
9. Niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach.
10. Niewystarczająca liczba zajęć pozalekcyjnych w szkołach na terenie powiatu. w tym także brak kompleksu interdyscyplinarnego odpowiadającego nowoczesnym standardom w szkolnictwie.
11. Niewystarczająca liczba godzin przeznaczonych na realizację zajęć dodatkowych i pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczająca liczba godzin w planach nauczania szkół ponadgimnazjalnych na realizację zajęć w środowiskach pracy danego zawodu (np. wycieczki zawodoznawcze).
12. Konieczność ciągłego doszkalania kadry dydaktycznej, szczególnie w zakresie szybko rozwijających się technologii. Potrzeba doksztalcania się i zdobywania nowych kompetencji oraz kwalifikacji przez nauczycieli.
13. Niewystarczające wyposażenie pracowni przedmiotów ogólnokształcących, brak nowoczesnych i innowacyjnych pracowni nauk przyrodniczych w szkołach ponadgimnazjalnych (biologia, chemia, fizyka).
14. Niewystarczająca liczba praktyk i staży dla młodzieży przygotowujących się do wykonywania zawodu i odnalezienia się na rynku pracy, niewystarczająca liczba realizowanych warsztatów i kursów specjalistycznych oraz zajęć przygotowujących do egzaminu zawodowego i maturalnego oraz zajęć z doradztwa zawodowego i przedsiębiorczości.
15. Niewystarczająca ilość pracowni zawodowych w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczająco wyposażone pracownie praktycznej nauki zawodu, brak pracowni językowych (laboratoriów językowych), technicznie wyposażonych stanowisk dla uczniów do nauki języka obcego i zawodowego.

16. Niewystarczająca ilość miejsc w zakładach opiekuńczo – leczniczych dla podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej.
17. Ograniczona dostępność do usług specjalistycznych w zakresie ochrony zdrowia.
18. Trend spadkowy w zakresie liczby turystów korzystających z bazy hotelowej na terenie Powiatu Chełmińskiego.
19. Ograniczone możliwości zbudowania atrakcyjnej oferty kulturalnej zgodnie z potrzebami mieszkańców i turystów.
20. Niewykorzystane zasoby dziedzictwa kulinarnego Ziemi Chełmińskiej dla rozwoju oferty turystycznej.
21. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej (zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia i niepełnosprawności).
22. Zagrożenie wykluczeniem społecznym seniorów, mała aktywizacja osób starszych, brak zaplecza do zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym.
23. Brak wystarczającej infrastruktury zabezpieczającej pomoc osobom wymagającym całodobowej opieki i pielęgnacji a także niewystarczająca oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania.
24. Niewystarczające wsparcie psychiatryczne, niska dostępność do pomocy psychologicznej i prawnej na obszarach wiejskich powiatu.
25. Zbyt wysoka liczba kolizji drogowych, szczególnie ze skutkiem śmiertelnym. Potrącenia pieszych na drogach, spowodowane brakiem infrastruktury pieszo-rowerowej
26. Niewystarczający stopień skanalizowania zwłaszcza gmin wiejskich (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków), przestarzała infrastruktura wodociągowa wymagająca modernizacji, niski stopień zgazyfikowania terenu Powiatu, brak sieci ciepłowniczej.
27. Niewystarczające wprowadzenie gospodarki niskoemisyjnej i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, duże potrzeby w zakresie termomodernizacji obiektów publicznych.
28. Niewystarczająco rozwinięta komunikacja publiczna, niski poziom dostępności komunikacji kolejowej (Chełmno), problemy komunikacyjne z dojazdem do miasta.
29. Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych służących poprawie bezpieczeństwa oraz obniżających wykorzystanie pojazdów spalinowych.
30. Zły stan techniczny poszczególnych rodzajów dróg, w tym brak poboczy przy drogach krajowych i wojewódzkich, nieuregulowany stan prawny pasów drogowych.

4.2. Potencjały rozwojowe ORSG Powiatu Chełmińskiego

Ważne uwarunkowania dla części planistycznej strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego zawiera lista potencjałów rozwojowych, która została zredagowana na podstawie wniosków z diagnozy.

POTENCJAŁY ROZWOJOWE

(oznaczone w dalszej tabelach propozycji projektowych jako R)

1. Duży odsetek ludności w wieku produkcyjnym.
2. Duża atrakcyjność terenu Powiatu pod względem przyrodniczym, historycznym i kulturowym.
3. Duży potencjał rozwojowy rolnictwa - przeważają gleby urodzajne, które charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
4. Wykształcona specjalizacja gospodarcza powiatu - bardzo dobrze rozwinięty przemysł meblarski.

5. Bardzo dobre połączenia komunikacyjne, w tym zjazd z Autostrady A1, bliskość lotniska w Bydgoszczy.
6. Niewielki ale systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych.
7. Dobry dostęp komunikacyjny do rynków pracy dużych miast – Torunia i Bydgoszczy.
8. Potencjał rozwojowy gospodarki Powiatu Chełmińskiego – sektor produkcji i usług, rolnictwo i przetwórstwo rolne, turystyka, korzystana lokalizacja.
9. Duży potencjał systemu oświaty na terenie powiatu - duża liczba szkół i placówek gwarantujących opiekę przedszkolną, bardzo dobra kadra nauczycielska, dobrze rozbudowana baza dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych, wsparcie ze strony poradni psychologiczno – pedagogicznej, bardzo duży wachlarz kierunków kształcenia zawodowego.
10. Wysoki poziom zdawalności egzaminów maturalnych.
11. Względnie dobre warunki kształcenia zawodowego, możliwość dalszego rozwoju i aktywizacja Centrum Kształcenia Praktycznego.
12. Funkcjonowania ośrodków kształcenia dla osób dorosłych, w tym działalność Uniwersytetu III Wieku.
13. Zapewniony dostęp do opieki szpitalnej dzięki funkcjonowaniu SP ZOZ w Chełmnie wysoki poziom opieki zdrowotnej, prowadzenie bieżącej modernizacji szpitala, dobry stan wyposażenie w sprzęt medyczny.
14. Bogaty kalendarz imprez kulturalnych i sportowych.
15. Dobrze rozwinięta baza i infrastruktura pomocy społecznej (w tym działalność PCPR, 2 DPS, 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, MOPS, GOPS, Zakładu Aktywności Zawodowej).
16. Wysoki standard domów pomocy społecznej, bardzo dobrze wykształcona kadra pracująca w systemie pomocy społecznej, duża aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej.
17. Dobrze funkcjonująca policja, straż miejska oraz straż pożarna.
18. Rozbudowany system Ochotniczych Straży Pożarnej, wspierających służby państwowe.
19. Korzystna lokalizacja w sieci drogowej kraju i województwa, korzystne położenie względem stolic województwa, bardzo dobra dostępność transportowa Powiatu i duża gęstość sieci drogowej. dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych.
20. Sukcesywna naprawa dróg poprzez realizację inwestycji drogowych na terenie powiatu.
21. Wysoki stopień zwodociągowania, funkcjonowanie sieci gazowej w mieście.
22. Postępujący rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów.

4.3. Analiza SWOT ORSG Powiatu Chełmińskiego

Analiza SWOT stanowi syntetyczne podsumowanie i uporządkowanie różnego rodzaju czynników sprzyjających rozwojowi i hamujących rozwój danego obszaru. Czynniki te są rozpatrywane w dwóch grupach - są to mocne i słabe strony bezpośrednio wynikające z cech obszaru oraz czynniki stanowiące szanse i zagrożenia pojawiające się w otoczeniu obszaru.

Uwaga metodologiczna:

Analiza SWOT została wypracowana podczas warsztatów roboczych, których celem było sformułowanie założeń strategii ORSG. Zgodnie z przyjętą metodologią, czynniki i uwarunkowania zawarte w poniższej tabeli zawierają zarówno wnioski z diagnozy i analiz statystycznych jak i opinie i poglądy osób zaproszonych do udziału w warsztatach spośród instytucji samorządowych (gmin i powiatu) oraz czynników społecznych. Z uwagi na ich wiedzę i doświadczenie sformułowane przez nich opinie były także brane pod uwagę podczas formułowania celów i zdań do realizacji w ramach Strategii ORSG.

Tabela 54. Analiza SWOT ORSG Powiatu Chełmińskiego

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobrze rozwinięta sieć szkół i placówek systemu edukacji. Dobre wyniki egzaminów maturalnych. 2. Wysoki poziom opieki zdrowotnej, zapewniony dostęp do opieki szpitalnej dzięki funkcjonowaniu SP ZOZ w Chełmnie, prowadzenie bieżącej modernizacji szpitala. 3. Bogaty kalendarz imprez kulturalnych i sportowych. 4. Dobrze rozwinięta baza i infrastruktura pomocy społecznej (PCPR, DPS, placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, MOPS, GOPS, Zakładu Aktywności Zawodowej). 5. Atrakcyjne walory historyczne, kulturowe i przyrodnicze (m.in. obszary chronione, Wisła, jeziora, pomniki i rezerваты przyrody sprzyjające wysokiej aktywności turystycznej). 6. Dobre warunki glebowe i klimatyczne sprzyjające rozwojowi działalności rolniczej, dobrze rozwinięte i wyposażone rolnictwo. 7. Bardzo dobrze rozwinięty przemysł meblarski, wzrost liczby podmiotów gospodarczych. 8. Dobra lokalizacja Powiatu pomiędzy głównymi ośrodkami rozwojowymi Województwa. 9. Bardzo dobra dostępność transportowa Powiatu, bardzo dobre połączenia komunikacyjne, w tym zjazd z Autostrady A1, bliskie położenie lotniska w Bydgoszczy. 10. Bieżąca naprawa dróg poprzez realizację inwestycji drogowych na terenie Powiatu, dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych, duża gęstość sieci drogowej 11. Wysoki stopień zwodociągowania, funkcjonowanie sieci gazowej, rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów. 12. Wzrost liczby mieszkańców Powiatu, korzystny 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające środki finansowe w gestii samorządów na inwestowanie w infrastrukturę szkolną. 2. Słabo rozwinięta i niedoposażona infrastruktura niezbędna do prowadzenia praktycznej nauki zawodu. 3. Ograniczony dostęp do zajęć pozalekcyjnych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponad gimnazjalnych. 4. Słabe wyniki egzaminów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. 5. Utrudniony dojazd uczniów do poszczególnych szkół, brak wystarczającej liczby kursów komunikacji publicznej umożliwiającej dojazd do pracy, niski poziom dostępności komunikacji kolejowej. 6. Ograniczona dostępność do usług specjalistycznych w zakresie ochrony zdrowia. 7. Niewystarczający poziom promocji działalności kulturalnej, turystycznej i sportowo – rekreacyjnej, niewłaściwa promocja imprez organizowanych na terenie Powiatu. 8. Brak wspólnej wizji samorządów i społeczności lokalnych na terenie powiatu w zakresie turystyki, kultury oraz sportu i rekreacji. 9. Niewystarczająca oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, brak zaplecza do zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym. 10. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej (zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia i niepełnosprawności). 11. Brak koordynacji działalności promocyjnej i organizacyjnej w zakresie gospodarki, brak terenów przygotowanych pod rozwój inwestycji i przedsiębiorczości.

<p>charakter sieci osadniczej.</p>	<p>12. Niewystarczający rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego.</p> <p>13. Niekorzystne procesy demograficzne -odpływ młodych ludzi z terenu powiatu, zwłaszcza z wyższym wykształceniem, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.</p> <p>14. Wysoki poziom bezrobocia, niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych.</p> <p>15. Zły stan techniczny poszczególnych dróg na terenie gmin powiatu, brak poboczy przy drogach krajowych i wojewódzkich, nieuregulowany stan prawny pasów dróg.</p> <p>16. Brak infrastruktury pieszo-rowerowej, tworzącej jednolite spójne ciągi komunikacyjne.</p> <p>17. Przestarzała infrastruktura wodociągowa, niski stopień skanalizowania powiatu (zwłaszcza gmin typowo wiejskich).</p> <p>18. Niskie wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, niski stopień zgazyfikowania Powiatu, brak sieci ciepłowniczej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Podnoszenie poziomu świadomości społecznej.</p> <p>2. Pozyskiwanie środków unijnych na realizację projektów modernizacyjnych w różnych dziedzinach.</p> <p>3. Rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym wprowadzenie gospodarki niskoemisyjnej, istniejący potencjał do produkcji biogazu rolniczego.</p> <p>4. Trendy wzrostowe w zakresie ruchu turystycznego w kraju i zagranicą (przyjazdy turystów zagranicznych), wzrost popytu na usługi turystyczne i rekreację.</p> <p>5. Poprawa dostępu do węzła autostradowego w Lisewie.</p> <p>6. Rozwój szkolnictwa zawodowego, bardziej dostosowanego do oczekiwań rynku pracy.</p>	<p>1. Dynamiczny postęp technologiczny powodujący względny spadek jakości kształcenia w placówkach, które nie mogą szybko dopasować się do zmian.</p> <p>2. Wzrost liczby zagrożeń społecznych, wzrost zdarzeń o charakterze interwencyjnym i kryzysowym z udziałem małoletnich,</p> <p>3. Przyzwolenie społeczne w zakresie uzależnień - uzależnienia młodzieży od alkoholu, narkomanii, dopalaczy, gier komputerowych.</p> <p>4. Nieuregulowany stan prawny w zakresie OZE, niski poziom świadomości społecznej w zakresie OZE.</p> <p>5. Niekorzystne trendy demograficzne w kraju, starzenie się społeczeństwa, prognoza zmniejszenia się liczby mieszkańców Powiatu w kolejnych latach.</p> <p>6. Niestabilny rynek pracy, wzrost problemów społecznych wynikający z pogorszenia się sytuacji gospodarczej.</p>

4.4. Trendy rozwojowe i możliwości rozwoju ORSG Powiatu Chełmińskiego

Powiat Chełmiński jest jednym z najmniejszych powiatów województwa pod względem obszaru. W skład ORSG Powiatu Chełmińskiego wchodzi 7 gmin, w tym tylko jedno miasto, w którym mieszka prawie 40% ogółu mieszkańców powiatu.

Na terenie Powiatu Chełmińskiego przeważają gleby urodzajne, w związku z tym użytki rolne stanowią około 80% całości gleb powiatu. Powiat ma charakter zdecydowanie rolniczy. Dużą wadą istniejącej sieci osadniczej jest skrajne położenie stolicy powiatu tj. miasta Chełmno. Powoduje to duże różnicowania w dostępności usług świadczonych na poziomie powiatowym. Pewną rekompensatą dla gmin oddalonych od Chełmna jest z kolei ich korzystne położenie w stosunku do Torunia, a w przypadku gmin leżących w zakolu Wisły (Unisław, Kijewo Królewskie i częściowo gmina wiejska Chełmno) także do Bydgoszczy.

Trendy demograficzne i gospodarcze na obszarze ORSG mają zróżnicowany charakter. Zmiany struktury ludności Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014 sygnalizują występowanie trendu związanego z procesem starzenia się społeczeństwa. Powiat Chełmiński należy jednak do powiatów o stosunkowo młodej strukturze demograficznej, dominującą bowiem grupą jest ludność w wieku produkcyjnym. Procesy demograficzne na obszarze Powiatu mieszczą się jednak w ogólnym trendzie depopulacyjnym. Szacuje się, że do roku 2030 liczba mieszkańców zmniejszy się o ponad 2200 osób (ponad 4,2%).

Ważnym pozytywnym trendem zauważalnym w gospodarce powiatu jest rosnąca od 2008 roku liczba podmiotów gospodarczych. Wzrost nie jest duży, ale systematyczny, co rokuje nadzieje na jego kontynuację w kolejnych latach. Możliwości rozwojowe danego obszaru wiążą się z jego głównymi zasobami. Jednym z kluczowych walorów Powiatu są dobre warunki glebowe i klimatyczne sprzyjające rozwojowi działalności rolniczej oraz już istniejący duży potencjał rozwojowy rolnictwa. Dalsze możliwości rozwojowe należy widzieć też w rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego.

Rozwojowi sektora turystycznego sprzyja duża atrakcyjność terenu Powiatu pod względem przyrodniczym, historycznym i kulturalnym. Są to m.in. zabytki materialne, przyrodnicze obszary chronione, Wisła, jeziora, pomniki i rezerваты przyrody. Turystyka może stać się poważną szansą rozwojową pod warunkiem zrealizowania wielu nowych inwestycji i skutecznej promocji.

Wielkie nadzieje można wiązać z potencjałem rozwojowym gospodarki Powiatu Chełmińskiego. Na ten potencjał składa się korzystana lokalizacja w centrum Regionu i bardzo dobra dostępność komunikacyjna. Ważna jest także, już ukształtowana, specjalizacja gospodarcza powiatu, którą jest dobrze rozwinięty przemysł meblarski. Wszystkie te cechy mogą skutkować lokowaniem na terenie ORSG korzystnych inwestycji gospodarczych. Jednak Powiat Chełmiński jest uzależniony od tempa rozwoju swojego dominującego sąsiada jakim jest aglomeracja bydgosko-toruńska. Sektor usługowy w dużej mierze będzie nastawiony na rynek Torunia i Bydgoszczy.

Korzystne położenie w sieci osadniczej regionu będzie zapewne pozytywnie oddziaływać na spadek poziomu bezrobocia. Bliskość rynku pracy Torunia i Bydgoszczy pozwala na lokowanie przynajmniej części nadwyżki siły roboczej w tych miastach.

Kolejny czynnik prowadzący do zróżnicowania warunków rozwojowych poszczególnych gmin, to położenie w stosunku do nowej arterii komunikacyjnej jaką jest autostrada A1. Dla gminy Lisewo zlokalizowanie na jej terenie węzła autostradowego może w przyszłości przynieść wiele korzyści gospodarczych.

Z uwagi na walory kulturowe znacząco wyróżnia się miasto Chełmno, posiadające świetnie zachowany średniowieczny układ urbanistyczny z 7 gotyckimi kościołami, renesansowym ratuszem i systemem murów miejskich. Niewątpliwie działania nakierowane na rozwój turystyki w Powiecie powinny być skupione wokół atrakcji turystycznych Chełmna. Inne gminy posiadają także ważne walory kulturowo-historyczne (np. rozproszone obiekty twierdzy Chełmno), ale należy je traktować jako atrakcje uzupełniające główny walor Powiatu jakim jest Chełmno „miasto zakochanych”.

Chełmno jest także głównym miejscem działań dla promowania przedsiębiorczości z uwagi na to, że skupia kluczowy potencjał gospodarczy powiatu. Jednakże teren gmin wiejskich powinien stać się miejscem

podejmowania działań na rzecz przedsiębiorczości w branży przetwórstwa rolno-spożywczego oraz usług nakierowanych na obsługę miast stołecznych regionu tj. Torunia i Bydgoszczy.

Na pewno ważnym problemem mającym charakter zróżnicowany terytorialnie jest kwestia dostępności komunikacyjnej miejscowości nie leżących na głównych szlakach i oddalonych od powiatowego ośrodka funkcjonalnego (edukacja ponadgimnazjalna, miejsca pracy). Zróżnicowania w odległości do dużych ośrodków rozwoju (Bydgoszcz, Toruń) nie są kluczowym czynnikiem ograniczającym dostęp do atrakcyjnych rynków pracy. W tym zakresie kluczowe znaczenie ma sieć komunikacji publicznej, udostępniona mieszkańcom terenów wiejskich oddalonych od głównych dróg - są oni w tym zakresie w znacznie gorszej sytuacji. Możliwości interwencji samorządów gminnych i powiatowego w funkcjonowanie komunikacji publicznej są jednak minimalne.

II. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA

Podejście terytorialne oznacza zintegrowane działania na rzecz rozwoju, oparte na lokalnych uwarunkowaniach podejmowane na określonym obszarze. W wymiarze przestrzennym, na etapie formułowania kierunków strategii, dla wielu obszarów interwencji objętych polityką terytorialną nie ma potrzeby podejmowania działań dla całego obszaru powiatu. Wynika to ze zróżnicowanego stanu zaawansowania poszczególnych samorządów w zakresie świadczenia usług komunalnych, wynikającego ze skali inwestycji podejmowanych w poprzednich latach (np. wodociągi, kanalizacja, termomodernizacja).

Główne wspólne przedsięwzięcia rozwojowe dotyczące całego obszaru ORSG, integrujące działania powiatu i gmin dotyczą:

- polityki wspierania rozwoju gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, w szczególności rozwoju turystyki,
- modernizacji systemu oświaty w szczególności szkolnictwa ponadgimnazjalnego (w tym zawodowego),
- rozwoju systemu komunikacji, w szczególności budowy spójnego systemu ścieżek rowerowych.

Barierą dla wdrażania projektów zintegrowanych są budżety poszczególnych samorządów. Wyraźne zróżnicowania w tym zakresie wystąpią na etapie wdrażania konkretnych projektów - wiąże się to głównie z możliwościami finansowania zadań przez poszczególne samorządy w kolejnych latach wdrażania RPO WK-P.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym przedstawiono główne problemy rozwojowe, których rozwiązanie podejmowane jest w ramach propozycji projektowych zawartych w Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego, w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i celów szczegółowych Strategii.

Tabela 55. Główne problemy rozwojowe, cele szczegółowe i podejmowane działania w ramach ORSG Powiatu Chełmińskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych

Lp.	Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy (operacyjny) strategii ORSG	Terytorialny wymiar wsparcia
1.	4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	I.2. Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE	Na obszarze ORSG jako ważny problem zidentyfikowano niewystarczający poziom działań w zakresie wprowadzenia gospodarki niskoemisyjnej w obiektach publicznych. Samorządy gmin i powiatu zidentyfikowały liczne obiekty, które powinny zostać zmodernizowane. W wielu z nich planuje się także zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Poprawa efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację budynków użyteczności publicznej zostanie przeprowadzona przez 5 samorządów. Powiat Chełmiński (centrum usług społecznych oddziaływujące na obszar całego powiatu), Gmina Chełmno, Gmina Lisewo, Gmina Stolno, Gmina Kijewo Królewskie.

2.	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	I.2. Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE I.3. Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych	Na obszarze gmin wiejskich powiatu chełmińskiego odczuwalna jest zbyt mała liczba ścieżek rowerowych służących poprawie bezpieczeństwa oraz obniżających wykorzystanie pojazdów spalinowych. Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego zostanie zrealizowana na obszarze 5 gmin. Gmina Chełmno - miejscowości: Klamry, Nowawieś Chełmińska, Małe Łunawy, wielkie Łunawy, Podwieski; Gmina Papowo Biskupie - odcinek Papowo - Firlus, Papowo – Kucborek; Gmina Papowo Biskupie; Gmina Unisław odcinek Unisław-Gołoty; Gmina Stolno – odcinek wzdłuż drogi krajowej nr 55 Stolno – Kłęczkowo – I etap, miejscowości Stolno i Wabcz, Gmina Kijewo Królewskie oraz Gmina Lisewo - ograniczenie ruchu samochodowego przy drodze powiatowej w kierunku Chełmży poprzez budowę ścieżki rowerowej na odcinku Lisewo-Lipienek.
3.	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	I.1. Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno- ściekowej	Ważnym problemem w obszarze infrastruktury technicznej jest kwestia dostępu mieszkańców do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Wskaźnik dostępu do sieci wodociągowej dla obszaru ORSG jest niższy o 3% od wskaźnika dla województwa, natomiast wartość wskaźnika dostępu do sieci kanalizacyjnej dla terenu ORSG jest niższa aż o 14% od wartości wskaźnika dla województwa. Inwestycje w zakresie rozbudowy instalacji wodno-kanalizacyjnych zostaną zrealizowane przez 2 samorządy. Gmina Unisław - modernizacja oczyszczalni ścieków w Unisławiu pod potrzeby inwestorów; budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowej w ulicy Kolejowej i ulicy Prostej w Unisławiu; modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Unisławiu; Gmina Papowo Biskupie - modernizacja hydroforni w miejscowości Wrocławki oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Zegartowice.
4.	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	II.3. Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym IV.3. Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna	W ramach projektów rezerwowych Gmina Miasto Chełmno planuje realizację projektu „Chełmno, renesansowy ratusz; prace konserwatorskie w sali sądowej I piętra”.
5.	6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	II.3. Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym	W ramach projektów rezerwowych Gmina Kijewo Królewskie planuje realizację projektu „Utworzenie Centrum ekologicznego "Rezerwat Płutowo””.
6.	9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	II.1. Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości II.2. Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących	W zakresie rewitalizacyjnych ubogich społeczności większość samorządów gminnych widzi potrzebę podjęcia takich działań. Niektóre gminy planują podjęcie działań w tym zakresie po ukazaniu się stosownych wytycznych. Ostateczne zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji. Ważnym aspektem jest

		<p>miejsca pracy</p> <p>II.3. Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym</p> <p>II.4. Rozwój małego przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych i lokalnych produktów żywnościowych</p>	<p>kwestia kompleksowości działań rewitalizacyjnych - w związku z tym działania rewitalizacyjne są bezpośrednio powiązane z celami Strategii ORSG dotyczącymi szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego, wspierania przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy.</p> <p>W ramach projektów rezerwowych Gmina Miasto Chełmno planuje realizację projektu „Remonty kapitalne/modernizacje budynków komunalnych wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek) „ oraz „Remonty kapitalne / modernizacje budynków o nieuregulowanym stanie prawnym w administracji wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek)“.</p> <p>W ramach projektów komplementarnych planowane są następujące projekty: „Inkubator przedsiębiorczości w Kijewie Królewskim”, „Uzbrojenie terenu inwestycyjnego po dawnej Cukrowni w Unisławiu”, „Uzbrojenie terenu inwestycyjnego po dawnej Cukrowni w Unisławiu”, „Lokalna Inicjatywa Kulturalna (LIK) – kompleksowa oferta kulturalno-turystyczna Powiatu Chełmińskiego”, „Inkubator kuchenny – rozwój i promocja produktów lokalnych” (projekty finansowane z RPO WK-P i PROW).</p>
7.	<p>10a</p> <p>Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>IV.2. Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego</p>	<p>Jednym z problemów zdiagnozowanych w obszarze edukacji jest niewystarczająca ilość pracowni zawodowych i niewystarczająco wyposażone pracownie praktycznej nauki zawodu oraz brak pracowni językowych. Konieczne jest zapewnienie wsparcia szkół zawodowych przede wszystkim w zakresie stworzenia nowych pracowni dydaktycznych i doposażenia istniejących w wysokiej jakości sprzęt.</p> <p>Powiat Chełmiński zrealizuje projekt oddziaływujący na obszar całego powiatu: „Doposażenie pracowni zawodowych w ZS nr 2 i ZS CKP”</p>
8.	<p>8iv</p> <p>Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>III.1. Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych</p> <p>IV.4. Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>W powiecie chełmińskim odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną wynoszący ok. 66,2% jest nieco niższy w porównaniu do wyniku osiągniętego w całym województwie kujawsko-pomorskim (69,2%), ale znacząco niższy w stosunku do wskaźnika dla całego kraju (75,3%). W reakcji na zdiagnozowany problem jakim jest niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (brak żłobków) i zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach zostaną zrealizowane 2 projekty.</p> <p>Gmina Unisław zrealizuje projekt „Przygoda Malucha - utworzenie nowych miejsc przedszkolnych na terenie Gminy Unisław” - obszar gminy.</p> <p>Gmina Lisewo zrealizuje projekt „Program dziennej opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie gminy Lisewo” - obszar gminy.</p>
9.	<p>9i</p> <p>Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>III.1. Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych</p> <p>III.2. Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>Problemy zdiagnozowane w sferze rynku pracy to głównie wysoki poziom bezrobocia i niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych.</p> <p>Problemem jest także niedostosowany do potrzeb rynku pracy poziom wykształcenia i struktura kwalifikacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest niewystarczająca oferta kursów zawodowych, pozwalających na przekwalifikowanie. Z tego względu zostały przygotowane następujące</p>

			<p>projekty zwiększające szanse na zatrudnienie.</p> <p>Powiat Chełmiński zrealizuje projekty dla obszaru całego powiatu: „Powiatowe Centrum Integracji i Aktywizacji”, „Wsparcie wychowanków pieczy zastępczej realizujących Indywidualny Program Usamodzielnienia w powiecie chełmińskim”</p> <p>G. Miasto Chełmno zrealizuje projekt „Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy, realizowane w oparciu o Program Aktywizacja i Integracja skierowane do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym” - obszar Miasta Chełmna.</p> <p>Gmina Chełmno zrealizuje projekt „Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chełmno” - obszar gminy.</p> <p>Gmina Lisewo zrealizuje projekt „Zakład Aktywności Zawodowej w Drzonowie - miejscem rehabilitacji osób niepełnosprawnych i przystosowania do otwartego rynku pracy” - obszar gminy.</p> <p>Gmina Stolno zrealizuje projekt „Aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym” - obszar gminy.</p>
10.	<p>9iv</p> <p>Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>III.2. Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>IV.5. Poprawa jakości i dostępności usług medycznych</p>	<p>W sferze polityki społecznej podjęto działania na rzecz rozwiązania następujących problemów: zagrożenie wykluczeniem społecznym seniorów, mała aktywizacja osób starszych oraz niewystarczająca oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania.</p> <p>G. Miasto Chełmno zrealizuje 2 projekty dla obszaru całego powiatu: „Aktywni seniorzy-kluby samopomocy”, „Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i zależnymi w powiecie chełmińskim” oraz „Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin z problemem opiekuńczo-wychowawczym - Program Szczęśliwa Rodzina”.</p>
11.	<p>10i</p> <p>Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<p>IV.1. Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego</p> <p>IV.4. Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>Ważnym barierą rozwojową w obszarze edukacji na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych, szczególnie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych. Z tego względu za problem uznano m.in. niewystarczającą liczbę godzin przeznaczonych na realizację zajęć dodatkowych i pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczającą liczbę godzin na realizację zajęć w środowiskach pracy danego zawodu. Ważna jest też konieczność ciągłego doszkalania kadry dydaktycznej, szczególnie w zakresie szybko rozwijających się technologii. Istnieje potrzeba doszkalać się i zdobywania nowych kompetencji oraz kwalifikacji przez nauczycieli. W sferze edukacji przygotowano kilka projektów zmierzających do poprawienia efektów kształcenia.</p> <p>Powiat Chełmiński zrealizuje 4 projekty dla obszaru całego powiatu: „Rozwój kompetencji kluczowych i</p>

			<p>umiejętności zawodowych uczniów z powiatu chełmińskiego”, „Podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności zawodowych nauczycieli z powiatu chełmińskiego, Innowacyjna szkoła - Liceum i Gimnazjum Chełmińskie”, „Zdobywamy doświadczenie na rynku pracy”, „Utworzenie oddziału przedszkolnego dla dzieci z autyzmem w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Chełmnie”.</p> <p>Gmina Lisewo zrealizuje projekt dla obszaru całego powiatu: „Wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum w powiecie chełmińskim”.</p> <p>Problem zdiagnozowany jako niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (brak żłobków) i zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach będzie rozwiązywany w ramach 3 projektów:</p> <p>Gmina Chełmno - Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w przedszkolach (miejscowość Kolno) - obszar gminy.</p> <p>Gmina Kijewo Królewskie „Wczesna edukacja = lepsza przyszłość – Przygotowanie 3-5 latków do życia szkolnego – wsparcie istniejących oraz utworzenie nowych miejsc przedszkolnych” - obszar gminy.</p> <p>Gmina Papowo Biskupie „Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego poprzez utworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawę jakości świadczonych usług edukacyjnych” - obszar gminy.</p>
12.	<p>10iv</p> <p>Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<p>IV.2. Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego</p>	<p>Efektom skutecznego kształcenia zawodowego, powinno być zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów. Przeszkodą w wyższej efektywności systemu kształcenia zawodowego na obszarze ORSG są takie problemy jak: niewystarczająca liczba praktyk i staży dla młodzieży przygotowujących się do wykonywania zawodu i odnalezienia się na rynku pracy, niewystarczająca liczba realizowanych warsztatów i kursów specjalistycznych oraz zajęć przygotowujących do egzaminu zawodowego i maturalnego oraz zajęć z doradztwa zawodowego i przedsiębiorczości a także niewystarczająca ilość pracowni zawodowych i ich niedostateczne wyposażenie. W tym obszarze zostaną zrealizowane 3 projekty.</p> <p>Powiat Chełmiński zrealizuje projekty dla obszaru całego powiatu: „Zdobywamy doświadczenie na rynku pracy”, „Realizacja staży i praktyk zawodowych w powiecie chełmińskim”, „Nowoczesne kształcenie zawodowe w powiecie chełmińskim”,</p> <p>Gmina Unisław zrealizuje projekt „Utworzenie Szkoły Policealnej dla dorosłych o specjalizacji "opiekun osób starszych"” - obszar gminy</p>

III. CELE ROZWOJOWE

1. Cele rozwojowe strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego

W trakcie prac nad strategią przyjęto 4 cele strategiczne dla ORSG Powiatu Chełmińskiego. Celom strategicznym przyporządkowane zostały cele operacyjne pełniące rolę priorytetów inwestycyjnych.

Cel strategiczny nr I.

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Cele operacyjne - priorytety inwestycyjne:

- I.1. Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno- ściekowej
- I.2. Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE
- I.3. Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych

Cel strategiczny nr II.

ROZWÓJ GOSPODARCZY GENERUJĄCY NOWE MIEJSCA PRACY

Cele operacyjne - priorytety inwestycyjne:

- II.1. Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości
- II.2. Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy
- II.3. Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym
- II.4. Rozwój małego przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych i lokalnych produktów żywnościowych

Cel strategiczny nr III.

WSPARCIE I AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Cele operacyjne - priorytety inwestycyjne:

- III.1. Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych
- III.2. Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cel strategiczny nr IV.

WYSOKI POZIOM USŁUG SPOŁECZNYCH

Cele operacyjne - priorytety inwestycyjne:

- IV.1. Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego
- IV.2. Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego
- IV.3. Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna
- IV.4. Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego
- IV.5. Poprawa jakości i dostępności usług medycznych

2. Spójność strategii z dokumentami o charakterze strategicznym w otoczeniu ORSG

Spójność Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego.

Dokument strategiczny szczebla krajowego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego
Strategia Europa 2020	<p>Strategia Europa 2020 zawiera trzy główne obszary priorytetowe i ma na celu wzrost gospodarczy oraz wzrost zatrudnienia. Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego jest spójna z dwoma jej obszarami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej • Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz jest spójna z następującymi inicjatywami potrzebnymi do realizacji celów Strategii Europa 2020: • Europa efektywnie korzystająca z zasobów – działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii • Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia - działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy i zatrudnienia • Europejski program walki z ubóstwem – działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	<p>Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego jest spójna z następującymi celami zawartymi w Agendzie Terytorialnej Unii Europejskiej 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terytorialnie zróżnicowane demograficzne i społeczne wyzwania, marginalizacja grup szczególnie podatnych na te wyzwania • Zmiana klimatu i zagrożenia ekologiczne: skutki zróżnicowane geograficznie • Wspieranie zintegrowanego rozwoju w miastach oraz regionach wiejskich i na obszarach o szczególnych uwarunkowaniach • Zarządzanie i budowanie powiązań między ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturowymi walorami regionów.

Spójność Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego

Dokument strategiczny szczebla krajowego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”

	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki • Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” <p>Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2030.</p>
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>Sprawne i efektywne państwo</p> <p>Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Aktywne społeczeństwo</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 określa trzy obszary strategiczne. Cele strategiczne ORSG zawierają się w dwóch z tych obszarów.</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko - Cel II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej - Cel II.6.4. Poprawa stanu środowiska - Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego. - Cel II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej • Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna <ul style="list-style-type: none"> - Cel III.1. Integracja społeczna - Cel III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego • Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna <ul style="list-style-type: none"> o - Cel. III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie</p>	<p>Cele strategiczne ORSG Powiatu Chełmińskiego wpisujące się w cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko - Cel II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej - Cel II.6.4. Poprawa stanu środowiska - Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego. - Cel II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej • Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna <ul style="list-style-type: none"> - Cel III.1. Integracja społeczna - Cel III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka, <ul style="list-style-type: none"> - Cel II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego • Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna <ul style="list-style-type: none"> - Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Cele strategiczne ORSG Powiatu Chełmińskiego wpisują się w następujące cele Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CEL 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: <ul style="list-style-type: none"> - 1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województwa - działania tematyczne: 1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne. • CEL 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych: <ul style="list-style-type: none"> - 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe: 2.2.3. Usługi komunikacyjne, 2.2.4. Usługi komunalne i związane z ochroną środowiska. <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych</p>

	<p>produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> CEL 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: - 1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województwa - działania tematyczne: 1.3.3. Zwiększenie możliwości wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne. <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> CEL 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: - 1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województwa - działania tematyczne: 1.3.3. Zwiększenie możliwości wprowadzenia rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne. <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> CEL 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: - 1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województwa - działania tematyczne: 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego CEL 2: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych: - 2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym - 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe: 2.2.1. Usługi edukacyjne i szkoleniowe, 2.2.2. Usługi medyczne, 2.2.5. Usługi kulturalne
--	--

Źródło: opracowanie własne

Spójność Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego z dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego

Dokument strategiczny szczebla regionalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego
Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	<p>Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego zgodna jest z Priorytetami Rozwoju Województwa do roku 2020, spośród których wyróżniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konkurencyjna gospodarka, - modernizacja przestrzeni wsi i miast, - silna metropolia, - nowoczesne społeczeństwo. <p>Najważniejszymi ustaleniami operacyjnymi Strategii są cele strategiczne, które realizują potrzeby zidentyfikowane w ramach priorytetów rozwoju. Cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego są zgodnie z celami Planu Modernizacji 2020+ Województwa Kujawsko-Pomorskiego:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny: Sprawne zarządzanie: rozwój sieci gazowych, poprawa efektywności energetycznej, propagowanie zrównoważonego „zielonego” budownictwa. <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny: Gospodarka i miejsca pracy, poprzez: „zwiększenie liczby miejsc

	<p>pracy, a więc ograniczenie bezrobocia poprzez aktywne działania związane z poprawą warunków tworzenia miejsc pracy o zwiększanie zatrudnienia”, cele pośrednim jest: „rozwój przedsiębiorczości, rozumiany zarówno jako zwiększanie liczby zarejestrowanych podmiotów, jak i zwiększanie potencjału podmiotów już funkcjonujących, „wsparcie działalności turystycznej”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny: Nowoczesny sektor rolno-spożywczy: kompleksowy rozwój sektora rolno-spożywczego, który obejmuje zarówno działalność rolniczą jak i przetwórczą <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny: Gospodarka i miejsce pracy: „działania związane z tworzeniem miejsc pracy” • Cel strategiczny: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi: włączenie społeczne osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, tworzenie warunków rozwoju społecznego osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i niesamodzielnych <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi: zwiększenie stanu wiedzy i umiejętności społeczeństwa, wykształcenie odpowiednich postaw społecznych w zakresie m.in. kultury, zdrowia, sportu, przyrody, etc., realizacja infrastruktury dla rozwoju rekreacji, sportu masowego i amatorskiego, zapewnienie wysokiego poziomu nauczania na wszystkich poziomach edukacji • Cel strategiczny: Sprawne zarządzanie: wzmocnienie kwalifikacji pracowników • Cel strategiczny: Tożsamość i dziedzictwo: zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Cele strategiczne ORSG Powiatu Chełmińskiego wpisują się w Cel strategiczny I Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa.
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego jest zgodna z założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020, gdyż wskazuje problemy społeczno-gospodarcze oraz ich rozwiązania.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	<p>Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego przyczynia się do realizacji poszczególnych Priorytetowych Obszarów RPO między innymi przez:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie: Cel tematyczny 3 – Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach • Oś Priorytetowa 5 Spójność wewnętrzna i dostępność zewnątrz regionu <p>Cel tematyczny 7 – Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej</p> <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy

	<p>Cel tematyczny 8 – Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p> <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry <p>Cel tematyczny 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p> <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry <p>Cel tematyczny 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja <p>Cel tematyczny 10 – Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne

Spójność Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego z dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego

Dokument strategiczny szczebla lokalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego
Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025	<p>Głównym dokumentem na poziomie powiatowym jest Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025 zawierająca główne kierunki rozwoju powiatu. Strategia ORSG jest spójna z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Powiatu Chełmińskiego:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 3 Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna - Cel operacyjny 3.1. Rozwinięta i uporządkowana infrastruktura techniczna - Cel operacyjny 3.2. Racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska - Cel operacyjny 3.3. Gospodarka niskoemisyjna - Cel operacyjny 3.4. Sprawny system komunikacji publicznej <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 2 Konkurencyjny i rozwinięty gospodarczo Powiat Chełmiński - Cel operacyjny 2.2. Zapewnione kompleksowe wsparcie dla obecnych i potencjalnych przedsiębiorców - Cel operacyjny 2.3. Stworzenie warunków i zachęcanie mieszkańców Powiatu do zakładania własnej działalności gospodarczej - Cel operacyjny 2.4. Rozwinięte usługi i turystyka na terenie Powiatu Chełmińskiego - Cel operacyjny 2.5. Rozwinięty sektor rolno-spożywczy <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 1 Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjne warunki do życia: <p>- Cel operacyjny 1.6. Rozwinięty system wsparcia dla rodzin i osób zagrożonych z różnych przyczyn wykluczeniem społecznym (zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych).</p> <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 1 Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjne warunki do życia: <p>- Cel operacyjny 1.1. Rozbudowana infrastruktura przedszkolna</p> <p>- Cel operacyjny 1.2. Rozwinięta opieka nad dziećmi do lat trzech</p> <p>- Cel operacyjny 1.3. Rozwinięte kształcenie na poziomie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych</p> <p>- Cel operacyjny 1.4. Dostosowane kierunki i formy kształcenia w szkołach zawodowych do potrzeb rynku pracy</p> <p>- Cel operacyjny 1.5. Poprawa funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej na terenie Powiatu Chełmińskiego</p>
Strategia Rozwoju Miasta Chełmna na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Miasta Chełmna jest trakcie aktualizacji. Będzie ona spójna ze Strategią ORSG Powiatu Chełmińskiego.
Strategia Rozwoju Gminy Stolno	<p>Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego koresponduje z celami i kierunkami rozwoju Gminy Stolno zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Stolno na lata 2009 – 2016:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 1 – Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej <p>Cele operacyjne:</p> <p>- Poprawa stanu technicznej i bezpieczeństwa na drogach</p> <p>- Rozwiązanie problemu gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy</p> <p>- Poprawa obsługi mieszkańców w sferze ochrony kultury, edukacji i rekreacji oraz informatyzacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności gminy <p>Cele operacyjne:</p> <p>- Rozwój terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych</p> <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 2 Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej <p>Cele operacyjne:</p> <p>- Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>- Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej</p> <p>- Rozwój turystyki</p> <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 2. Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej <p>Cele operacyjne:</p> <p>- Ograniczenie bezrobocia</p> <p>- Zmniejszenie zjawisk patologii</p> <p>- Wzrost inicjatyw i integracja społeczna</p>

	<p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 1 – Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie placówek opieki społecznej <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 2. Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ograniczenie bezrobocia <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności gminy <p>Cele operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych - Promocja dziedzictwa kulturowego
Strategia Rozwoju Gminy Unisław	Strategia Rozwoju Gminy Unisław jest trakcie aktualizacji. Będzie ona spójna ze Strategią ORSG Powiatu Chełmińskiego
Strategia Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie	Strategia Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie jest trakcie aktualizacji. Będzie ona spójna ze Strategią ORSG Powiatu Chełmińskiego
Strategia Rozwoju Gminy Papowo Biskupie na lata 2009-2016	<p>Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego koresponduje z celami i kierunkami rozwoju Gminy Papowo Biskupie zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Papowo Biskupie na lata 2009 – 2016:</p> <p>Cel strategiczny nr I: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel operacyjny Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej, Cel operacyjny Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE oraz Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych wpisują się w:</p> <p>Cel 1 – Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna</p> <p>Cel strategiczny nr II: Rozwój gospodarczy generujący nowe miejsca pracy, Cel operacyjny Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy, Cel operacyjny Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym oraz Cel operacyjny Rozwój przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych produktów rolno-spożywczych wpisują się w:</p> <p>Cel 2. Wysoki stopień pokrycia gminy planami miejscowymi z wydzielonymi terenami inwestycyjnymi</p> <p>Cel 4. Wydajne, nowoczesne rolnictwo</p> <p>Cel strategiczny nr III: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych oraz Cel operacyjny Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wpisują się w:</p> <p>Cel 5. Wysoki standard życia społecznego opartego o dobry system zarządzania</p> <p>Cel strategiczny nr IV: Wysoki poziom usług społecznych, Cel operacyjny Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, Cel operacyjny Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego, Cel operacyjny Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna, Cel operacyjny Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego oraz Cel operacyjny Poprawa jakości i dostępności usług medycznych wpisują się w:</p> <p>Cel 3. Atrakcyjna oferta rekreacyjno-turystyczna oparta o walory historyczno-kulturowe</p>

Dokument strategiczny	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego
Lokalny/Gminny Program Rewitalizacji	Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego powinna być spójna z Lokalnymi/Gminnymi Programami Rewitalizacji. Dlatego też powinny się w niej znaleźć projekty z zakresu rewitalizacji społeczno – gospodarczej wynikające z powyższych dokumentów. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	Strategia ORSG Powiatu Chełmińskiego musi być spójna z Planami gospodarki niskoemisyjnej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach priorytetu PI 4c (Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym) oraz PI 4e (Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu) są zobligowane do opracowania Planów Gospodarki Niskoemisyjnej. We wszystkich gminach ORSG trwają prace nad opracowaniem Planów Gospodarki Niskoemisyjnej.
Plan Mobilności Miejskiej	Nie dotyczy
Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	Zgodnie z zasadami realizacji instrumentu Rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w Polsce. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) – to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020. W ramach RLKS mogą być realizowane działania w ramach następujących priorytetów, które wchodzą w zakres polityki terytorialnej: - 9 d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - 9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Strategie RLKS, które są opracowywane na lata 2014 – 2020 powinny wykazywać zgodność ze Strategią ORSG.

Źródło: opracowanie własne

IV. PRIORYTETY INWESTYCYJNE

Logika interwencji strategicznej - ORSG Powiatu Chełmińskiego

Przedstawione w poniższej tabeli „Logika Interwencji strategicznej” priorytety inwestycyjne stanowią uszczegółowienie celów, które zostały określone w poprzednim rozdziale. Celom strategicznym przyporządkowane cele operacyjne pełniące rolę priorytetów inwestycyjnych, wynikających z dokonanej diagnozy i warsztatów w trakcie których wypracowano najważniejsze elementy strategii. W tabeli logiki strategicznej przedstawiono metody realizacji celów, zasięg terytorialny działań oraz wskaźniki dla poszczególnych celów. Priorytety inwestycyjne/cele operacyjne są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy i wykorzystują potencjały obszaru. Realizacja celu odbywa się poprzez przedsięwzięcia wskazane w tabeli. Wskaźniki z kolei pokazują wpływ podejmowanych działań na rozwój obszaru.

Tabela 56. Logika interwencji strategicznej - ORSG Powiatu Chełmińskiego

Lp.	Zidentyfikowany problem/potencjał	Cel (rozwiązanie/ograniczenie problemu; wykorzystanie potencjału)	Sposób realizacji celu (proponowane działania)	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
Cel strategiczny nr I. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ					
1	Problemy <ul style="list-style-type: none"> Niewystarczający stopień skanalizowania zwłaszcza gmin wiejskich (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków), częściowo przestarzała infrastruktura wodociągowa, niski stopień zagazyfikowania terenu Powiatu, brak sieci ciepłowniczej. Potencjały <ul style="list-style-type: none"> Wysoki stopień zwodociągowania, funkcjonowanie sieci gazowej w mieście. Postępujący rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów. 	Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: I.1. Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej	<ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia polegające na modernizacji sieci wodociągowej. Projekty polegające na rozwoju sieci kanalizacyjnej i modernizacji oczyszczalni ścieków. 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej / lub wodociągowej. Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków

2	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające wprowadzenie gospodarki niskoemisyjnej i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, duże potrzeby w zakresie termomodernizacji obiektów publicznych. 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: I.2. Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia promujące i wdrażające gospodarkę niskoemisyjną, w tym termomodernizację budynków (szkoły, urzędy, budynki komunalne, socjalne itd.) Instalowanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Oraz oświetlenia placów, boisk szkolnych, ścieżek Budowa ścieżek rowerowych obniżających emisję CO₂. Modernizacja systemów ogrzewania obiektów z wykorzystaniem OZE . Instalacje fotowoltaiczne, pompy ciepła i inne urządzenia montowane w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej Wsparcie dla budowy systemów OZE (np. biogazownie) przez sektor gospodarczy 	<p>Obszar ORSG, w tym termomodernizacja: Miasto Chełmno, Gmina Chełmno, Lisewo, Kijewo Królewskie</p> <p>Ścieżki rowerowe: Gmina Chełmno, Stolno, Unisław</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków. Długość ścieżek rowerowych służących obniżeniu emisji CO₂. Liczba wymienionych punktów świetlnych.
3	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająco rozwinięta komunikacja publiczna, niski poziom dostępności komunikacji kolejowej problemy komunikacyjne z dojazdem do miasta. Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych służących poprawie bezpieczeństwa. Zły stan techniczny poszczególnych rodzajów dróg, w tym brak poboczy przy drogach krajowych i wojewódzkich, nieuregulowany stan prawny pasów dróg. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Korzystne położenie względem stolic województwa, korzystny układ komunikacyjny i lokalizacja w sieci drogowej kraju i województwa, (w tym węzeł na Autostradzie A1 i bliska 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: I.3. Rozbudowa i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia poprawiające stan dróg - remonty i przebudowa dróg gminnych i powiatowych. Budowa nowych dróg. Budowa ścieżek rowerowych - realizacja kompleksowego projektu sieci ścieżek rowerowych. Promowanie współpracy w zakresie systemów transportu publicznego poprawiające funkcjonowanie komunikacji publicznej w powiecie. Projekty infrastrukturalne i organizacyjne poprawiające skomunikowanie terenu ORSG z ośrodkami rozwojowymi regionu. 	<p>Obszar ORSG</p>	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanych, wyremontowanych/ przebudowanych dróg gminnych i powiatowych. Długość wybudowanych ścieżek rowerowych Liczba osób korzystających z nowych połączeń komunikacyjnych

	lokalizacja portu lotniczego w Bydgoszczy). Duża gęstość sieci drogowej, dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych.				
Cel strategiczny nr II. ROZWÓJ GOSPODARCZY GENERUJĄCY NOWE MIEJSCA PRACY					
4	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niski poziom (wskaźnik) przedsiębiorczości, stosunkowo mało przedsiębiorców, słabo rozwinięta przedsiębiorczość na terenie gmin wiejskich. Niekorzystne trendy demograficzne - niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji,, starzenie się społeczeństwa, prognoza zmniejszenia się liczby mieszkańców Powiatu w kolejnych latach. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Korzystne położenie geograficzne - w zakolu Dolnej Wisły (turystyka), bliskość Torunia i Bydgoszczy (rynek zbytu). Atrakcyjne walory przyrodnicze a także kulturowe i historyczne, które można wykorzystać na cele turystyczne (m.in. obszary chronione, Wisła, jeziora, pomniki i rezerваты przyrody). Korzystne położenie względem stolic województwa, korzystny układ komunikacyjny i lokalizacja w sieci drogowej kraju i województwa, (w tym węzeł na Autostradzie A1 i bliska lokalizacja portu lotniczego w Bydgoszczy). Duża gęstość sieci drogowej, dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych. Korzystny charakter sieci osadniczej, wzrost liczby mieszkańców Powiatu, Niewielki, ale systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych. 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>II.1. Promocja i wsparcie małej przedsiębiorczości</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie lokalnego sektora małej przedsiębiorczości (np. fundusz pożyczkowy, instytucje otoczenia biznesu). Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach - wdrażanie zadań w ramach celu będzie odbywało się m.in. w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Realizacja projektu Chełmiński Starter Przedsiębiorczości – inkubator (w szczególności dla osób młodych). Realizacja projektu Powiatowa Inicjatywa Ekonomii Społecznej. 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowopowstałych firm jednoosobowych Liczba stworzonych nowych miejsc pracy

5	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Zbyt mało firm i dużych zakładów produkcyjnych, brak silnego sektora dużych przedsiębiorstw o charakterze przemysłowym. Wysoki poziom bezrobocia, niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Wykształcona specjalizacja gospodarcza powiatu - bardzo dobrze rozwinięty przemysł meblarski. Korzystne położenie względem stolic województwa, korzystny układ komunikacyjny i lokalizacja w sieci drogowej kraju i województwa, (w tym węzeł na Autostradzie A1 i bliska lokalizacja portu lotniczego w Bydgoszczy). Duża gęstość sieci drogowej, dobrze rozwinięta sieć szlaków pieszych i rowerowych. Korzystny charakter sieci osadniczej, wzrost liczby mieszkańców Powiatu, duży odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Atrakcyjne walory przyrodnicze a także kulturowe i historyczne, które można wykorzystać na cele turystyczne (m.in. obszary chronione, Wisła, jeziora, pomniki i rezerваты przyrody). 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: II.2. Atrakcyjna oferta dla inwestorów tworzących miejsca pracy</p>	<p>Projekty dotyczące promocji walorów inwestycyjnych obszaru w środowiskach gospodarczych (wspólna mapa terenów inwestycyjnych zlokalizowanych we wszystkich gminach, wspólna promocja obszaru na targach inwestycyjnych i publikacjach tego rodzaju, wspólne foldery promujące Powiat Chełmiński)</p>	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba stworzonych nowych miejsc pracy
6	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Trend spadkowy w zakresie liczby turystów korzystających z bazy hotelowej na terenie Powiatu Chełmińskiego. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Korzystne położenie geograficzne - w zakolu Dolnej Wisły (turystyka), bliskość Torunia i Bydgoszczy (rynek zbytu). Atrakcyjne walory przyrodnicze a także kulturowe 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: II.3. Rozwój oferty usług w sektorze turystycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia rozwijające i promujące ofertę turystyczną ORSG. Zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i historycznego. Wsparcie rewitalizacji cennych zabytków o cennych walorach przyrodniczych i architektonicznych. 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowopowstałych firm jednoosobowych Liczba stworzonych nowych miejsc pracy Liczba nowych obiektów i atrakcji turystycznych Liczba kampanii promocyjnych

	<ul style="list-style-type: none"> i historyczne, które można wykorzystać na cele turystyczne (m.in. obszary chronione, Wisła, jeziora, pomniki i rezerваты przyrody). 				
7	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Niewykorzystane zasoby dziedzictwa kulinarnego Ziemi Chełmińskiej dla rozwoju oferty turystycznej. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Duży potencjał rozwojowy rolnictwa, przeważają gleby urodzajne, które charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dobre warunki klimatyczne sprzyjające rozwojowi działalności rolniczej. 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>II.4. Rozwój małego przetwórstwa rolnego i oferty tradycyjnych i lokalnych produktów żywnościowych</p>	<p>Wspieranie rozwoju małego przetwórstwa rolno-spożywczego bazującej na lokalnych tradycjach (w tym inkubator spożywczy) - wdrażanie zadań w ramach celu będzie odbywało się m.in. w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.</p>	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowopowstałych firm jednoosobowych Liczba stworzonych nowych miejsc pracy
III. Narastające problemy społeczne Cel strategiczny nr III. WSPARCIE I AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM					
8	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom bezrobocia. Niski poziom wykształcenia wielu osób bezrobotnych. Niedostosowany poziom wykształcenia i struktura kwalifikacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w relacji do wymagań we współczesnej gospodarce. Niewystarczająca oferta kursów zawodowych, pozwalających na przekwalifikowanie osób bezrobotnych. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Dobry ośp komunikacyjny do rynków pracy dużych miast – Torunia i Bydgoszczy. Potencjał rozwojowy gospodarki Powiatu Chełmińskiego – sektor produkcji i usług, rolnictwo i przetwórstwo rolne, turystyka, korzystana lokalizacja 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>III.1. Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Projekty wdrażane przez PUP (komplementarne) Wdrażanie projektów aktywizujących osoby bezrobotne. 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zatrudnionych w efekcie udziału w projekcie Liczba nowopowstałych firm jednoosobowych. Ilość miejsc na stażach u pracodawców Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia

9	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej (zwłaszcza z powodu ubóstwa, bezrobocia i niepełnosprawności). • Zagrożenie wykluczeniem społecznym seniorów, mała aktywizacja osób starszych, brak zaplecza do zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym. • Brak wystarczającej infrastruktury zabezpieczającej pomoc osobom wymagającym całodobowej opieki i pielęgnacji a także niewystarczająca oferta usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania. • Niewystarczające wsparcie psychiatryczne, niska dostępność do pomocy psychologicznej i prawnej na obszarach wiejskich powiatu. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta baza i infrastruktura pomocy społecznej (w tym działalność PCPR, 2 DPS, 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, MOPS, GOPS, Zakładu Aktywności Zawodowej). • Wysoki standard domów pomocy społecznej, bardzo dobrze wykształcona kadra pracująca w systemie pomocy społecznej, duża aktywność organizacji pozarządowych w zakresie pomocy społecznej. 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: III.2. Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie projektów dotyczących osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. • Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu i wsparciu funkcjonowania instytucji zajmujących się rozwiązywaniem i łagodzeniem problemów z zakresu wykluczenia społecznego i niepełnosprawności. • Projekty z zakresu rewitalizacji technicznej i społecznej terenów i obiektów mających znaczenie dla rozwoju terenu ORSG z uwagi na problemy społeczne i promowanie rozwoju gospodarczego. 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba obiektów i terenów poddanych rewitalizacji technicznej • Liczba osób objętych wpływem działań rewitalizacyjnych • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem • Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie • Liczba obiektów instytucji pomocy społecznej objętych wsparciem
Cel strategiczny nr IV. WYSOKI POZIOM USŁUG SPOŁECZNYCH					
10	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca liczba zajęć pozalekcyjnych w szkołach na terenie powiatu, w tym także brak kompleksu interdyscyplinarnego odpowiadającego nowoczesnym standardom w szkolnictwie (rozwój społeczeństwa innowacyjnego poprzez budowanie kreatywności 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny: IV.1. Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty, których celem jest rozwijanie kompetencji kluczowych. • Wyposażenie pracowni językowych w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. • Projekty, których przedmiotem jest stworzenie innowacyjnych, 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie • Liczba uczniów objętych wsparciem w programie • Liczba szkół i placówek systemu oświaty

	<p>wśród młodzieży).</p> <ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające wyposażenie pracowni przedmiotów ogólnokształcących, brak nowoczesnych i innowacyjnych pracowni nauk przyrodniczych w szkołach ponadgimnazjalnych (biologia, chemia, fizyka). Niewystarczająca liczba godzin przeznaczonych na realizację zajęć dodatkowych i pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczająca liczba godzin w planach nauczania szkół ponadgimnazjalnych na realizację zajęć w środowiskach pracy danego zawodu (np. wycieczki zawodoznawcze). <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Duży potencjał systemu oświaty na terenie powiatu - duża liczba szkół i placówek gwarantujących opiekę przedszkolną, bardzo dobra kadra nauczycielska, dobrze rozbudowana baza dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych, wsparcie ze strony poradni psychologiczno – pedagogicznej. Wysoki poziom zdawalności egzaminów maturalnych. Funkcjonowania ośrodków kształcenia dla osób dorosłych, w tym działalność Uniwersytetu III Wieku. 	gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego	<p>zintegrowanych pracowni przedmiotowych w szkołach ponadgimnazjalnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia przewidujące wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym kończeniem edukacji i uczniów o specjalnych potrzebach. Organizacja zajęć w zakresie doradztwa zawodowego. 		<p>wyposażonych w sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone.
11	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność ciągłego doszkalania kadry dydaktycznej, szczególnie w zakresie szybko rozwijających się technologii. Potrzeba doksztalcenia się i zdobywania nowych kompetencji oraz kwalifikacji przez nauczycieli. Niewystarczające wyposażenie pracowni przedmiotów ogólnokształcących w szkołach ponadgimnazjalnych, brak nowoczesnych i innowacyjnych pracowni nauk przyrodniczych w 	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>IV.2. Poprawa atrakcyjności, jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego</p>	<p>Wdrażanie projektów poprawiających kompetencje absolwentów szkół zawodowych w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy.</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwój systemu praktyk zawodowych i staży - realizacja wysokiej jakości praktyk i staży we współpracy z przedsiębiorcami i pracodawcami Modernizacja i rozbudowa 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie Liczba uczniów objętych wsparciem w programie Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w sprzęt Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe

	<p>szkołach ponadgimnazjalnych (biologia, chemia, fizyka).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Braki w systemie kształcenia zawodowego, szczególnie w zakresie praktycznej nauki zawodu i umiejętności potrzebnych w pracy zawodowej. • Niewystarczająca liczba praktyk i staży dla młodzieży przygotowujących się do wykonywania zawodu i odnalezienia się na rynku pracy, niewystarczająca liczba realizowanych warsztatów i kursów specjalistycznych oraz zajęć przygotowujących do egzaminu zawodowego i maturalnego oraz zajęć z doradztwa zawodowego i przedsiębiorczości. • Niewystarczająca ilość pracowni zawodowych w szkołach ponadgimnazjalnych, niewystarczające wyposażone pracownie praktycznej nauki zawodu, brak pracowni językowych (laboratoriów językowych), technicznie wyposażonych stanowisk dla uczniów do nauki języka obcego i zawodowego. <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duży potencjał systemu oświaty na terenie powiatu - duża liczba szkół i placówek gwarantujących opiekę przedszkolną, bardzo dobra kadra nauczycielska, dobrze rozbudowana baza dla uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych, wsparcie ze strony poradni psychologiczno – pedagogicznej, bardzo duży wachlarz kierunków kształcenia zawodowego. • Wysoki poziom zdawalności egzaminów maturalnych. • Względnie dobre warunki kształcenia zawodowego, rozwój i aktywizacja Centrum Kształcenia Praktycznego. 		<p>infrastruktury edukacyjnej szkolnictwa zawodowego – reaktywacja Centrum Kształcenia Praktycznego.</p> <p>Przedsięwzięcia poprawiające jakość kształcenia w różnych aspektach funkcjonowania szkół: zajęcia dla uczniów, doksztalcanie nauczycieli, uzupełnienie wyposażenia, doposażenie i modernizacja pracowni zawodowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja zajęć pozalekcyjnych (podnoszenie kompetencji kluczowych, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, wyjazdy zawodoznawcze, warsztaty i kursy specjalistyczne). • Realizacja innowacji pedagogicznych, zindywidualizowane wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. • Realizacja doradztwa edukacyjno – zawodowego, zajęcia z przedsiębiorczości, wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty, warsztaty przygotowujące do egzaminu maturalnego i zawodowego. • Podniesienie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia. 		zostały doposażone
12	<p>Problemy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości zbudowania atrakcyjnej 	Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsięwzięcia aktywizujące i integrujące społeczności lokalne 	Obszar ORSG	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba powstałych organizacji

	<p>oferty kulturalnej zgodnie z potrzebami mieszkańców i turystów.</p> <p>Potencjały</p> <ul style="list-style-type: none"> Bogaty kalendarz imprez kulturalnych i sportowych. 	<p>IV.3. Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna</p>	<p>poprzez inicjatywy obywatelskie, kulturalne i edukacyjne.</p> <ul style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia rozwijające ofertę kulturalną. Przedsięwzięcia rozwijające infrastrukturę kultury w lokalnych środowiskach. Projekty wdrażające lokalne inicjatywy kulturalne i edukacyjne oraz kreujące liderów i animatorów lokalnych. Budowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej takich jak boiska, sale sportowe, siłownie terenowe, parki i place zabaw. 		<p>pozarządowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych działaniami aktywizacyjnymi, kulturalnymi i edukacyjnymi. Liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów kultury. Liczba nowych i zmodernizowanych świetlic wiejskich. Liczba nowych cyklicznych imprez na obszarze ORSG. Liczba przeszkolonych liderów/ animatorów. Liczba nowych i wyposażonych obiektów sportowych i rekreacyjnych.
13	<p>Problemy</p> <p>Niewystarczająca oferta w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach.</p>	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>IV.4. Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>Przedsięwzięcia zwiększające dostępność opieki przedszkolnej na terenie gmin tworzących ORSG.</p>	Obszar ORSG	<p>Liczba utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego</p>
	<p>Problemy</p> <p>Ograniczona dostępność do usług specjalistycznych w zakresie ochrony zdrowia.</p> <p>Niewystarczająca ilość miejsc w zakładach opiekuńczo – leczniczych dla podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej.</p> <p>Potencjały</p> <p>Zapewniony dostęp do opieki szpitalnej dzięki funkcjonowaniu SP ZOZ w Chełmnie wysoki poziom opieki zdrowotnej, prowadzenie bieżącej modernizacji szpitala, dobry stan wyposażenie w sprzęt medyczny.</p>	<p>Priorytet inwestycyjny/cel operacyjny:</p> <p>IV.5. Poprawa jakości i dostępności usług medycznych</p>	<p>Wdrażanie projektów w zakresie modernizacji technicznej obiektów szpitalnych i obiektów podstawowej opieki zdrowotnej.</p> <p>Programy profilaktyczne wspomagające wczesne wykrywanie schorzeń i chorób.</p> <p>Programy propagujące zdrowy tryb życia.</p> <p>Poprawy jakości życia osób starszych.</p>	Obszar ORSG	<p>Liczba zmodernizowanych obiektów służby zdrowia</p>

V. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW DO STRATEGII

W trakcie prac nad Strategią Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego zostały wypracowane zasady naboru projektów - propozycji przedsięwzięć.

Udział partnerów w pracach nad strategią

Nabór propozycji przedsięwzięć (projektów) do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego prowadzony był w sposób ciągły w ramach prac nad Strategią z zachowaniem partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych. Udział wymienionych podmiotów został zapewniony poprzez zaproszenie ww. podmiotów i uczestnictwo ich przedstawicieli w warsztatach, na których wypracowywane były założenia Strategii, identyfikowane problemy, a także zbierane informacje na temat działań planowanych do realizacji rozwiązujących zidentyfikowane problemy. Ponadto w trakcie warsztatów przedstawiana była informacja na temat możliwości zgłaszania przedsięwzięć do Strategii w formie fiszki projektowej. Udział ww. podmiotów w pracach nad strategią zapewniony jest także poprzez zaproszenie ich przedstawicieli do prac Komitetu Sterującego.

Przepływ informacji i składanie propozycji projektów

Informacje na temat prac nad strategią (w tym także dokonywanie jej modyfikacji) są przekazywane także poprzez stronę internetową Starostwa Powiatowego w Chełmnie.

W wyniku prac nad Strategią zostały zidentyfikowane przedsięwzięcia ważne z punktu widzenia stymulowania rozwoju terenu ORSG, które będą realizowane w ramach polityki terytorialnej RPO W-KP lub innych środków. Nabór projektów - propozycji przedsięwzięć do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego był prowadzony w formie pisemnej (papierowej lub elektronicznej). Propozycje przedsięwzięć były składane w Starostwie Powiatowym, właściwym Urzędzie Gminy lub na adres mailowy Starostwa.

Procedura i forma zgłaszania propozycji projektów

Projekty powinny być opisane w formie fiszki, która będzie zawierała: tytuł projektu, nazwę beneficjenta, opis projektu wraz z uzasadnieniem, wskaźniki, źródła finansowania projektu, stan przygotowań i harmonogram realizacji przedsięwzięcia oraz dane osoby mogącej udzielić informacji na temat projektu.

Zgłoszone przedsięwzięcia zostały uporządkowane przez Zarząd ORSG według trzech kategorii: projektów podstawowych, projektów rezerwowych oraz projektów komplementarnych. W pierwszym etapie wszystkie zgłoszone przedsięwzięcia zostały sklasyfikowane według podanych źródeł finansowania. Projekty kwalifikujące się do dofinansowania w ramach polityki terytorialnej dla ORSG (zgodnie z *Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 201-2020* przyjętymi przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 4 lutego 2015 r.) zostały przedłożone do drugiego etapu oceny, natomiast pozostałe działania stworzyły listę projektów komplementarnych.

Zasady i kryteria wyboru propozycji projektowych

Podmiotem odpowiedzialnym za wybór projektów, w tym opracowanie listy projektów, jej aktualizację i przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego, jest Zarząd Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.

W drugim etapie oceny Zarząd ORSG dokonał wyboru zadań priorytetowych dla ORSG do realizacji w okresie programowania 2014-2020. Zadania priorytetowe umieszczono się na liście projektów podstawowych, natomiast pozostałe na liście projektów rezerwowych.

Wybór projektów na listę podstawową będzie uwzględniał propozycję podziału środków na poszczególne poziomy polityki terytorialnej przedstawioną w *Założeniach polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*.

Wstępna selekcja polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to wynika z Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020, gdzie wskazano

źródła finansowania działań realizowanych w ramach Strategii ORSG i ma charakter kryterium dostępu. Oznacza to, że projekty, które spełniły kryterium zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie, natomiast pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na liście komplementarnej.

Tabela 57. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego:
4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę
9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Europejski Fundusz Społeczny:
8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Wybór projektów na listę podstawową i rezerwową został dokonany według szczegółowych kryteriów wyboru projektów przyjętych przez Zarząd Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego i zaakceptowanych przez IZ RPO WKP, które uwzględniają kryteria rekomendowane w *Zasadach przygotowania Strategii dla Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w okresie programowania 2014-2020*:

- 1) stopień, w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa,

- 2) *stopień, w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego,*
- 3) *gotowość projektu do realizacji - stopień przygotowania inwestycji do realizacji,*
- 4) *termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.,*

Procedura wyboru i zatwierdzania listy propozycji projektów

Podmiotem odpowiedzialnym za zatwierdzanie ostatecznej listy projektów stanowiących integralną część Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego i jej aktualizację jest Komitet Sterujący Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.

Przedsięwzięcia ujęte na listach podstawowej i rezerwowej w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego będą przedmiotem negocjacji w ramach Kontraktu Regionalnego, tj. porozumienia zawartego pomiędzy jednostkami samorządowymi Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego a IZ RPO WKP.

Projekty, które po negocjacjach z IZ RPO WKP znajdą się na liście podstawowej będą mogły ubiegać się o dofinansowanie w ramach konkursów dedykowanych polityce terytorialnej w ramach RPO WKP 2014-2020.

Zmian oraz aktualizacji list projektów w Strategii ORSG będzie dokonywał Zarząd ORSG w trybie opisanym powyżej. Komitet Sterujący ORSG będzie zatwierdzał zmienione oraz zaktualizowane listy projektów przedstawiane przez Zarząd ORSG. Zmienione oraz zaktualizowane listy projektów Zarząd ORSG będzie przedkładał do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

VI. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI

Tabela 58. Wartość projektów z listy podstawowej, w podziale na źródła finansowania (EFRR, EFS)

Fundusz	Wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
EFRR - projekty z listy podstawowej	31 277 180,00	25 398 725,00
EFS - projekty z listy podstawowej	18 914 273,00	16 076 232,00
łącznie wartość projektów	50 191 453,00	41 474 957,00

Źródło: opracowanie własne

Tabela 59. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne (PI)

Fundusz	Priorytet Inwestycyjny w ramach polityki terytorialnej RPO WK-P 2014-2020	Wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)
dofinansowanie z EFRR	4c	7 731 880,00	6 014 900,00
	4e	8 925 635,00	7 113 510,00
	6b	3 484 000,00	2 805 000,00
	6c	--	--
	6d	--	--
	9b	9 085 665,00	7 722 815,00
	10a	2 050 000,00	1 742 500,00
dofinansowanie z EFS	8iv	484 000,00	411 400,00
	9j	2 365 243,00	2 009 557,00
	9iv	3 451 600,00	2 933 860,00
	10i	9 092 405,00	7 728 544,00
	10iv	3 521 025,00	2 992 871,00
łącznie wartość projektów		50 191 453,00	41 474 957,00

Źródło: opracowanie własne

Listy propozycji projektowych w ramach Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego

Tabela 60. Lista podstawowa propozycji projektowych do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego

Objaśnienia skrótów w kolumnie „Powiązany problem/ potencjał”: P- Problem R - Potencjał rozwojowy

Lp.	Nazwa Projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt	Źródła finansowania (w pełnych złotych)			Priorytet inwestycyjny (PI)	Wskaźniki projektu
							EFRR	EFS	Wkład własny		
1	Poprawa efektywności energetycznej centrum usług społecznych	Powiat Chełmiński	P27	IV kw. 2015 r. IV kw. 2018r.	Obszar całego powiatu	4 000 000 zł	3 400 000 zł		600 000 zł	4c	Wskaźniki produktu: - Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych- .... kWh/rok, szacowana redukcja ok. 60%, właściwa wartość wskaźnika oszacowana zostanie na podstawie audytu energetycznego; - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych- ..... tony równoważnika CO2/rok, szacowana redukcja ok. 60%, właściwa wartość wskaźnika oszacowana zostanie na podstawie audytu energetycznego - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków -1 szt.
2	Doposażenie pracowni zawodowych w ZS nr 2 i ZS CKP	Powiat Chełmiński	P 14, 15 R 9,10, 11	I kw. 2016 r. III kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	2 050 000 zł	1 742 500 zł		307 500 zł	10a	Wskaźniki produktu: Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – wzrost o 10%, Wskaźnik rezultatu: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 450 osób, Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 2 szt.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

3	Realizacja staży i praktyk zawodowych w powiecie chełmińskim.	Powiat Chełmiński	P14	I kw. 2016 r. III kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	1 156 155 zł		982 732 zł	173 423 zł	10iv	Wskaźnik rezultatu: Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 227 os. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS: 3 szt. (2 Technika; 1 Zasadnicza Szkoła Zawodowa) Wskaźnik produktu: Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy: 358os. (208K;150M) Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 3 szt. (2 Technika; 1 Zasadnicza Szkoła Zawodowa)
4	„Nowoczesne kształcenie zawodowe w powiecie chełmińskim”	Powiat Chełmiński	P 14, 15 R 9, 10, 11	I kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	1 160 620 zł		986 527 zł	174 093 zł	10iv	Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 246os. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS: 4 szt. (2 Technika; 2 Zasadnicze Szkoły Zawodowe) Wskaźnik produktu Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 4 szt. (2 Technika; 2 Zasadnicze Szkoły Zawodowe)
	„Rozwój kompetencji	Powiat	P 14, 15	I kw.	Obszar					10i	Wskaźnik rezultatu

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

5	kluczowych i umiejętności zawodowych uczniów z powiatu chełmińskiego"	Chełmiński	R 9, 10, 11	2016 r. IV kw. 2018 r.	całego powiatu	606 880 zł		515 848 zł	91 032 zł		Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 288 os. (122K; 166M) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 4 szt. (2 Technika; 2 Zasadnicze Szkoły Zawodowe) Wskaźnik produktu Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie: 360 os. (153 K; 207M) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie: 4 szt. (2 Technika; 2 Zasadnicze Szkoły Zawodowe)
6	Podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności zawodowych nauczycieli z powiatu chełmińskiego.	Powiat Chełmiński	P 12 R9	III kw. 2016 r. III kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	700 000 zł		595 000 zł	105 000 zł	10i	Wskaźnik rezultatu Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 180 os. -166K; 14M Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS: 20 os Wskaźnik produktu Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 180 os. (166 K; 14M) Liczba jednostek oświatowych objętych wsparciem: 16 szt. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu: 20 os.
7	Innowacyjna szkoła - Liceum i Gimnazjum Chełmińskie.	Powiat Chełmiński	P 14, 15 R 9, 10, 11	I kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	381 600 zł		324 360 zł	57 240 zł	10i	Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu (80%): 176os. (144 K; 32M) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 2 szt. (I LO i Gim nr 4) Liczba uczniów, którzy nabyli umiejętności w

										<p>zakresie ICT po opuszczeniu programu (80%):12 os. (6K;6 M)</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 4os.</p> <p>Wskaźnik produktu</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie:220 os. (180K;40M)</p> <p>Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały doposażone w programie: 2 szt. (I LO i Gim nr 4)</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie ICT w programie: 15 os. (7K;8M)</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 4 os.</p>
8	„Zdobynamy doświadczenie na rynku pracy”	Powiat Chełmiński	P 14	I kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	204 250 zł		173 612 zł	30 638 zł	10iv <p>Wskaźnik rezultatu:</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 33 os.</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS: 1 szt. (I Liceum Ogólnokształcące w Chełmnie)</p> <p>Wskaźnik produktu:</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy: 45os.</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 1 szt. (I Liceum Ogólnokształcące w Chełmnie)</p>

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

9	Utworzenie oddziału przedszkolnego dla dzieci z autyzmem w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Chełmnie.	Powiat Chełmiński	P9	III kw. 2016 r. III kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	456 300 zł		387 855 zł	68 445 zł	10i	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS: .....4. szt. (100%) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 18os. Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej: 20os. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie: ...4.szt. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 18os.
10	Wsparcie wychowanków pieczy zastępczej realizujących Indywidualny Program Usamodzielnienia w powiecie chełmińskim	Powiat Chełmiński	P 21	I kw. 2016 r. IV kw. 2017 r.	Obszar całego powiatu	234 000 zł		198 000 zł	36 000 zł	9i	Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 16 osób. Wskaźniki rezultatu: 1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 16 osób. 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 2 osób.
11	Adaptacja budynków po jednostce wojskowej przy ul. Biskupiej w Chełmnie na siedzibę Chełmińskiego Domu Kultury i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z elementami uzbrojenia i zagospodarowania	G. Miasto Chełmno	P 21, 22, 23	II kw. 2017 r. IV kw. 2018 r.	Obszar Miasta Chełmna	9 085 665 zł	7 722 815 zł		1 362 850 zł	9b	Wskaźniki produktu: • Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich: 6 302 osób • Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich:1 704 m2, • Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 2

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

	terenu										650 m2 • Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 szt.
12	Aktywni seniorzy-kluby samopomocy	G. Miasto Chełmno	P 22	II kw. 2016 r. II kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	977 500 zł		830 875 zł	146 625 zł	9iv	1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym – 65 osób, 2.Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 sz -liczba beneficjentów biorących udział w klubie samopomocy- 65 osób, - podniesienie wiedzy i umiejętności samoobsługowych – 65 osób.
13	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i zależnymi w powiecie chełmińskim	G. Miasto Chełmno	P 21, 22	II kw. 2016 r. II kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	920 000 zł		782 000 zł	138 000 zł	9iv	1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 50 osób, 2.Liczba wspartych w programie miejsc świadczonych usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu – 4 szt. Liczba skierowanych osób na szkolenie w zakresie świadczenia usług opiekuńczych w tym specjalistycznych, liczba osób zależnych objętych pomocą usługową (zgoda osoby na objęcie wsparciem), potwierdzenie skierowania usługi (fryzjer w walcie, kosmetyczka, dożywianie)
14	Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin z	G. Miasto Chełmno	P21,22	II kw. 2016 r. II kw. 2018 r.	Obszar całego powiatu	1 304 100 zł		1 108 485 zł	195 615 zł	9iv	Wskaźnik produktu: 1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w

	problemem opiekuńczo-wychowawczym - Program Szczęśliwa Rodzina									interesie ogólnym – 60 osób, Wskaźnik rezultatu: 1.Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 sz.
15	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy, realizowane w oparciu o Program Aktywizacja i Integracja skierowane do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	G. Miasto Chelmno	P 21,22, 23	II kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar Miasta Chelmna	345 000 zł		293 250 zł	51 750 zł	9i Wskaźniki produktu: 1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym – 60 osób, 2.Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem – 5 osób. Wskaźniki rezultatu: 1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po zakończeniu projektu– 30 osób, 2.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zakończeniu projektu – 10 osób, 3.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym podejmujących zatrudnienie po zakończeniu projektu- 10 osób,
16	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – miejscowości Podwiesk, Klamry, Nowawieś Chełmińska, Małe i Wielkie Łunawy	Gmina Chelmno	P 28, 29	III kw. 2016 r. II kw. 2018 r.	Obszar gminy, miejscowości: Klamry, Nowawieś Chełmińska, Małe Łunawy, wielkie Łunawy, Podwiesk	1 765 000 zł	1 500 250 zł		264 750 zł	4e Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo -rowerowych: 14 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 10 000 osób/rok

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

17	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Chełmno	Gmina Chełmno.	P 27	I kw. 2016 r. IV kw. 2017 r.	Gmina Chełmno, miejscowości: Starogród, Kałdus, Bieńkówka, Ostrów Świecki	1 200 000 zł	577 802 zł		622 198 zł	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków:: 4 szt. Wskaźniki rezultatu: - ilość zaoszczędzonej energii cieplnej: min. 60 % GJ/rok
18	Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chełmno.	Gmina Chełmno	P 21, 22	I kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar gminy	254 943 zł		216 702 zł	38 241 zł	9i	Wskaźnik produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 30 osób. Wskaźnik rezultatu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu 24osób.
19	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Kijewo Królewskie	Gmina Kijewo Królewskie	P 27	III kw. 2015 r. II kw. 2016 r.	Obszar gminy	996 580 zł	732 093 zł		264 487 zł	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków:: 3 szt. Wskaźniki rezultatu: <u>Budynek Zakładu opieki zdrowotnej wraz z częścią mieszkalną</u> - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 40 tony równoważnika CO2/rok - Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej: 400,000 kWh/rok <u>Budynek Szkoły Podstawowej w Trzebczyku</u> - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 30 tony równoważnika CO2/rok - Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej: 300,000 kWh/rok <u>Budynki Zespołu Publicznych Szkół w</u>

											<u>Kijewie Królewskim</u> - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 30 tony równoważnika CO2/rok - Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej: 400,000 kWh/rok
20	Modernizacja hydroforni w miejscowości Wrocławki oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Zegartowice	Gmina Papowo Biskupie	P 26 R21	2017	Obszar gminy	984 000 zł	680 000 zł		304 000 zł	6b	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych hydroforni: 1 szt. - długość zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych – 600 m - Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 40 osób - Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 70 osób
21	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek Papowo - Firlus, Papowo - Kucborek	Gmina Papowo Biskupie	P 28, 29	2016 - 2018	Obszar gminy	1 247 492 zł	862.088 zł		385.404 zł	4e	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 8 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 500 osób/rok
22	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek wzdłuż drogi krajowej nr 55 Stolno – Klęczkowo – I etap	Gmina Stolno	P28, 29	I kw. 2016 r. II kw. 2018 r.	Obszar gminy: miejscowości Stolno i Wabcz	2 013 143 zł	1 711 172 zł		301 971 zł	4e	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 4,511 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 10.800 osób/rok - szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi 0,66 Mg CO2/MWh (7,86 MgCO2/rok)
23	Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnego	Gmina Stolno	P 27	I kw. 2016 r. IV kw.	Obszar Gminy: miejscowy	235 300 zł	200 005 zł		35 295 zł	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 szt.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

	budynku mieszkalnego w Kłęczkowie Gmina Stolno			2017 r.	mi Kłęczkowo						<ul style="list-style-type: none"> - liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii: 14 szt. - zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: brak danych – do uzupełnienia po wykonaniu audytu energetycznego - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: brak danych – do uzupełnienia po wykonaniu audytu energetycznego
24	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek Unisław-Gołoty	Gmina Unisław	P 28, 29	2016-2018	Obszar gminy	1 100 000 zł	660 000 zł		440 000 zł	4e	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: ok. 3,5 km <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo –rowerowych: ok. 3500 osób/rok
25	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Unisławiu pod potrzeby inwestorów	Gmina Unisław	P 26	II kw. 2016 r. – IV kw. 2018 r.	Obszar całej gminy	2 500 000 zł	2 125 000 zł	-	375 000 zł	6b	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków - 30 RLM - Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – nie dotyczy <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków 0,7 % (zwiększenie wskaźnika)
26	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Lisewo	Gmina Lisewo	P 27	I kw. 2016 r. IV kw. 2018 r.	Obszar gminy	1 300 000 zł	1 105 000 zł		195 000 zł	4c	<p>Wskaźnik produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 5 szt. - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE - 5 szt <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej: brak danych - ilość zaoszczędzonej energii : brak danych

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

27	Program dziennej opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie gminy Lisewo	Gmina Lisewo	P 9	2016-2018 r.	Obszar gminy	484 000 zł		411 400 zł	72 600 zł	8iv	Wskaźnik produktu: - Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 - 10 szt. Rezultatu: - Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują po zakończeniu projektu – 10 szt.
28	Zakład Aktywności Zawodowej w Drzonowie - miejscem rehabilitacji osób niepełnosprawnych i przystosowania do otwartego rynku pracy	Gmina Lisewo	P 21, 22	2016-2018 r.	Obszar gminy	295 000 zł		250 750 zł	44 250 zł	9i	Wskaźnik produktu: - Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 4 Wskaźnik produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 4 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 2
29	Aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Gminie Stolno	Gmina Stolno	P 21, 22	I kw. 2016 r. III kw. 2018 r.	Obszar gminy	636 300 zł		540 855 zł	95 445 zł	9i	Wskaźniki produktu: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 50 osób - liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie - 5 osób Wskaźniki rezultatu: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 28 osób - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 3 osoby - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 10 osób

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

											- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 1 osoba.
A	Suma projektów do roku 2018			do 2018 r.		38 593 828 zł	23 018 725 zł	8 598 251 zł	6 976 852 zł	X	X
30	Powiatowe Centrum Integracji i Aktywizacji	Powiat Chełmiński	P 21, 22, 23	I kw. 2016 r. III kw. 2020 r.	Obszar całego powiatu	600 000 zł		510 000 zł	90 000 zł	9i	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 350 osób 2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie - 15 osób <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 0 osób 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 0 osób 3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 53 osoby 4. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 53 osoby

31	Utworzenie Szkoły Policealnej dla dorosłych o specjalizacji "opiekun osób starszych"	Gmina Unisław	P 21, 22, 23	2016-2020 r.	Obszar gminy	1 000 000 zł		850 000 zł	150 000 zł	10iv	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy: nie dotyczy - Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – nie dotyczy - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: nie dotyczy - Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 40 osób <p>Wskaźnik rezultatu (Cel szczegółowy 1 - szkoły zawodowe):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: nie dotyczy - Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. Którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – nie dotyczy - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - nie dotyczy <p>Wskaźnik rezultatu (Cel szczegółowy 2 – dorośli, defaworyzowani):</p> <p>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 30 osób</p>
----	--	---------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--	------------	------------	------	---

32	Wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum w powiecie chełmińskim	Gmina Lisewo	P 10, 11, 13	2016-2019 r.	Obszar gminy	4 214 753 zł		3 582 540 zł	632 213 zł	10i	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 3700 osób - Rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia (zajęcia wyrównawcze) – 510 uczniów - Liczba uczniów uczestniczących w doradztwie edukacyjno-zawodowym – 200 uczniów - Rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami – 560 uczniów - liczba dzieci biorących udział w wyjazdach naukowych – 2600 uczniów - Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały doposażone w programie - 18 szt. <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wskaźniki rezultatu – liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – zakładamy, że po zakończeniu projektu 60% uczniów, którzy brali udział w projekcie osiągnie wskaźnik, czyli nabędzie kompetencje kluczowe związane z posługiwaniem się językiem angielskim, nastąpi u nich wzrost potencjału rozwojowego, wzrośnie świadomość wyboru zawodu.
33	„Przygoda Malucha - utworzenie nowych miejsc przedszkolnych na terenie Gminy Unisław”	Gmina Unisław	P 9	I kw. 2018 r. – III kw. 2020 r.	Obszar gminy	900 000 zł	-	765 000 zł	135 000 zł	10i	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 75 sztuk; <p>Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 1):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 75 szt.;

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

34	Program wsparcia dzieci i młodzieży z otyłością	Powiat Chełmiński	P 21	II kw. 2016 IV kw. 2020	Obszar całego powiatu	250 000 zł		212 500 zł	37 500 zł	9iv	Wskaźniki produktu: 1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 250 osób Wskaźnik rezultatu: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu - 1 szt.
35	Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w przedszkolach.	Gmina Chełmno	P 9	IV kw. 2016 r. IV kw. 2019 r.	Obszar gminy; miejscowość Kolno	392 400 zł		333 540 zł	58 860 zł	10i	Wskaźnik produktu: - liczba nauczycieli objętych wsparciem - 2 osoby, - liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie 80 miejsc. - liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 80 osób Wskaźnik rezultatu: - liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 2 osoby - liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 80 miejsc.
36	Budowa systemu ścieżek rowerowych na terenie Gminy Kijewo Królewskie	Gmina Kijewo Królewskie	P 28, 29	II kw. 2016 r. IV kw. 2019 r.	Obszar gminy	1.400.000 zł	1.190.000 zł		210 000 zł	4e	Wskaźnik produktu: 12 km wybudowanych ścieżek rowerowych. Wskaźnik oddziaływania: liczba osób poruszających się po ścieżkach w ciągu roku.
37	Wczesna edukacja = lepsza przyszłość – Przygotowanie 3-5 latków do życia szkolnego – wsparcie istniejących oraz utworzenie nowych miejsc przedszkolnych	Gmina Kijewo Królewskie	P 9	II kw. 2016 r. IV kw. 2019 r.	Obszar gminy	550 000 zł		467 500 zł	82 500 zł	10i	Wskaźnik produktu: - utworzenie dodatkowych miejsc przedszkolnych na terenie gminy Kijewo Królewskie, - utworzenie przedszkola pełnowymiarowego, remont sal przedszkolnych oraz ich doposażenie, - 60 dzieci ze środowiska wiejskiego

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

											skorzysta z edukacji przedszkolnej, Wskaźnik rezultatu: - u 60 dzieci poprawi się rozwój psychofizyczny, - nauka współdziałania w grupie, - szybka interwencja i niwelowanie zaburzeń rozwojowych u dzieci, - poprawa rozwoju osobowościowego u 60 dzieci, - zwiększenie świadomości rodziców odnośnie korzyści wpływających z wychowania przedszkolnego, - wykreowanie u 60 dzieci nawyku i chęci poznawania świata, poczucia ich nauka może być świetną zabawą.
38	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego poprzez utworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawę jakości świadczonych usług edukacyjnych.	Gmina Papowo Biskupie	P 9	2016-2020	Obszar gminy	890 472 zł		756 901 zł	133 571 zł	10i	Wskaźniki produktu: liczba dzieci objętych wsparciem w ramach projektu – 40 osób, liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 2.
39	Ograniczenie ruchu samochodowego przy drodze powiatowej w kierunku Chełmży poprzez budowę ścieżki rowerowej na odcinku Lisewo-Lipienek	Gmina Lisewo	P 28,29	2018-2019	Obszar gminy	1 400 000 zł	1 190 000 zł		210 000 zł	4e	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 8 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 1200 osób/rok
B	Suma projektów po 2018 roku			po 2018 r.		11 597 625 zł	2 380 000 zł	7 477 981 zł	1 739 644 zł	x	x
C	RAZEM WARTOŚĆ PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH					50 191 453 zł	25 398 725 zł	16 076 232 zł	8 716 496 zł	x	x

Tabela 61. Lista propozycji projektowych rezerwowych

Lp.	Nazwa Projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt zł	Źródła finansowania (zł)			Priorytet Inwestycyjny (PI)	Wskaźniki projektu
							EFRR	EFS	Wkład własny		
1	"Budowa Centrum Kształcenia Praktycznego w powiecie chełmińskim"	Powiat Chełmiński	P 14,15 R 9, 10, 11	I kw. 2017 IV kw. 2020	Powiat Chełmiński	4 500 000,00	3 825 000,00		675 000,00	10a	Produktu: Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 szt. Rezultatu: Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ; poprawa o 8%
2	Utworzenie innowacyjnych pracowni	Powiat Chełmiński	P 15 R9	I kw. 2017 IV kw. 2019	Powiat Chełmiński	420 000,00	357 000,00		63 000,00	10a	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie: 3szt. Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 3szt. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie 190 os. (88 K 102M) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu : 133os. (62 K 71M) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 5 os. (4K1M) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu : 5os. (4 K1M)
3	Rozwój usług pomocy społecznej, w tym pieczy zastępczej instytucjonalnej w	Powiat Chełmiński	P 21	I kw. 2017 IV kw. 2019	Powiat Chełmiński	1 850 000,00		1 572 500,00	277 500,00	9iv	Wskaźniki: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu:

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

	powiecie chełmińskim									16 szt.
4	Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w ZS nr 2	Powiat Chełmiński	P 12	I kw. 2017 IV kw. 2019	Powiat Chełmiński	45 000,00		38 250,00	6 750,00	10iv Liczba nauczycieli, kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 6 os. (6 K; 0 M) Liczba nauczycieli, którzy poszerzyli kompetencje i warsztat doradcy zawodowego: 1os. (1K, 0M) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie: 6 os. (6 K; 0 M) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie poszerzenia kompetencji i warsztatu doradcy zawodowego: 1 os.(1K; 0M) Liczba jednostek oświatowych objętych wsparciem: 2 szt. (Technikum i Zasadnicza Szkoła Zawodowa)
5	Kompleks interdyscyplinarny w ZS nr 2	Powiat Chełmiński	P 13	I kw. 2017 IV kw. 2019	Powiat Chełmiński	450 000,00	382 500,00		67 500,00	10a Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ: 60% Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w edukacyjnej, w tym: - liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego: 69 os.(45os. TL + 24 os. TOR) Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 2 szt.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

6	Siłownia i sala fitness w ZS nr 2	Powiat Chełmiński	P 10	I kw. 2017 IV kw. 2019	Powiat Chełmiński	300 000,00	255 000,00	45 000,00	10a	Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ: 60% Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w edukacyjnej, w tym: - liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego: 12 os. Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 szt.
7	Stworzenie cyfrowej szkoły TIK w SOSW	Powiat Chełmiński	P 10, 15	III kw. 2016 III kw. 2019	Powiat Chełmiński	320 000,00	272 000,00	48 000,00	10i	Liczba szkół, wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 3szt. Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 3 szt. Liczba szkół wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 3 szt.
8	Gabinet odnowy zdrowia psychicznego - nowoczesne metody terapii w ZOZ w Chełmnie	Powiat Chełmiński	P 24	III kw. 2015 I kw. 2018	Powiat Chełmiński	800 000,00	680 000,00	120 000,00	9iv	Wskaźnik produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 100 os/rok Wskaźnik rezultatu: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu - 1;
9	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 1 przy Al. 3-go Maja w Chełmnie wraz z robotami towarzyszącymi związanymi z	Gmina Miasto Chełmno	P 27	II kw. 2016 III kw. 2016	Miasto Chełmno	3 000 000,00	2 550 000,00	450 000,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 220 815 kWh/rok.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

	utworzeniem Zespołu Szkolno-Przedszkolnego i zagospodarowaniem terenu										
10	Zakup i instalacja kolektorów słonecznych na potrzeby podgrzewania c.w.u., w tym wody basenowej w Gimnazjum nr 2 przy ul. Kościuszki 11 wraz z robotami towarzyszącymi	Gmina Miasto Chełmno	P 27	II kw. 2016 III kw. 2016	Miasto Chełmno	360 000,00	306 000,00		54 000,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 57 000 kWh/rok
11	Zakup i instalacja kolektorów słonecznych na potrzeby podgrzewania c.w.u. w Gimnazjum nr 1 przy ul. Szkolnej 6 wraz z robotami towarzyszącymi	Gmina Miasto Chełmno	P 27	II kw. 2017 III kw. 2017	Miasto Chełmno	200 000,00	170 000,00		30 000,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 11 000 kWh/rok.
12	Festiwal na dziewięciu wzgórzach	Gmina Miasto Chełmno	P 918, 19	I kw. 2016 IV kw. 2018	Regionalny	5 779 640,00	4 912 694,00		866 946,00	6c	1.Zwiększenie liczby turystów odwiedzających miasto o 3% w pierwszym roku stosunku do roku 2014 oraz o kolejne 2% w stosunku do roku poprzedniego
13	„Budowa ścieżki rowerowych w Gminie Chełmno – miejscowości Starogród Dolny	Gmina Chełmno	P 29	I kw. 2017 IV kw. 2019	Obszar Gminy	750 000,00	637 500,00		112 500,00	4e	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 2 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych osób2000/rok
14	Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli”	Gmina Chełmno	P 12	IV kw. 2016 IV kw. 2019	Obszar Gminy	40 200,00		34 170,00	6 030,00	10i	Wskaźnik produktu: liczba nauczycieli objętych wsparciem: 9 osób. Wskaźnik rezultatu: liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

										programu: 9 osób.
15	Rozwój koncepcji "bike&ride" wraz z niezbędną infrastrukturą oraz systemów rowerów miejskich w Chełmnie.	Gmina Miasto Chełmno	P 28,29	I kw. 2016 IV kw. 2018	Powiat Chełmiński	1 300 000,00	1 000 000,00		300 000,00	4e Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 3 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 1000 osób/rok
16	Chełmno, renesansowy ratusz; prace konserwatorskie w sali sądowej I piętra.	Gmina Miasto Chełmno	P 18, 19	II kw. 2016 IV kw. 2017	Miasto Chełmno	553 279,00	470 287,00		82 992,00	6c Rezultatu: Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gminy, powiatu i miasta na prawach powiatu: 500 osób/rok Produktu: Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem: 1 szt.
17	Remonty kapitalne/modernizacje budynków komunalnych wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek)	Gmina Miasto Chełmno	P 18, 19	II kw. 2016 IV kw. 2017	Miasto Chełmno	4 874 362,00	4 143 208,00		731 154,00	9b Wskaźniki: 1. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (CI38) – 3187,30 m2, 2. Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich (CI40) - 10, 3. Wskaźnik żywienia społeczno-gospodarczego – 5%.
18	Remonty kapitalne / modernizacje budynków o nieuregulowanym stanie prawnym w administracji wraz z elementami zagospodarowania nieruchomości (podwórek)	Gmina Miasto Chełmno	P 18, 19	IV kw. 2017 II kw. 2019	Miasto Chełmno	5 169 225,00	4 393 841,00		775 384,00	9b Wskaźniki: 1. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (CI38) – 2360 m2, 2. Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich (CI40) - 5, 3. Wskaźnik żywienia społeczno-gospodarczego – 5%
19	Szkolne pracownie komputerowe	Gmina Miasto Chełmno	P 13	I kw. 2017 IV kw. 2017	Miasto Chełmno	400 000,00		340 000,00	60 000,00	10i WSKAŹNIKI 1. Zwiększenie dostępu uczniów do komputera poprzez wymianę i zakup nowych komputerów Obecnie przypada średnio jeden komputer na 16 uczniów po realizacji zadania – 14 uczniów na

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

										jeden komputer 2. Wymiana zużytego sprzętu komputerowego i doposażenie nowych pracowni w 5 szkołach- we wszystkich podległych miastu
20	Budowa i funkcjonowanie żłobka w Kijewie Królewskim szansą na rozwój zawodowy młodych ludzi	G. Kijewo Królewskie	P 9	II kw. 2015 II kw. 2019	Obszar gminy	1 200 000,00		1 020 000,00	180 000,00	10i Liczba osób korzystających ze wspartych obiektów opieki nad dziećmi do 3 roku życia – 25 Liczba utworzonych obiektów opieki nad dziećmi do 3 roku życia - 1
21	Budowa ścieżek rowerowych w Gminie Kijewo Królewskie	G. Kijewo Królewskie	P 28,29			700 000,00	595 000,00		105 000,00	4e Wskaźnik produktu: 6 km wybudowanych ścieżek rowerowych. Wskaźnik rezultatu: liczba osób poruszających się po ścieżkach: 500 osób/rok.
22	Utworzenie Centrum ekologicznego "Rezerwat Płutowo"	G. Kijewo Królewskie	P 18,19			240 000,00	204 000,00		36 000,00	6d Liczba wspartych form ochrony przyrody: 1 szt.
23	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek wzdłuż drogi krajowej nr 55 Stolno - – Kłęczkowo – II etap	Gmina Stolno	P 28,29	II kw. 2015 II kw. 2018	Obszar gminy: miejscowości: Wabcz i Paparzyn	817 500,00	694 875,00		122 625,00	4e Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 2,0 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 10.800 osób/rok - szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi 0,59 Mg CO2/MWh (6,99 MgCO2/rok)
24	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek wzdłuż drogi powiatowej nr 1608C w sołectwie Małe Czyste – etap I	Gmina Stolno	P 28,29	I kw. 2017 II kw. 2018	Obszar gminy: Sołectwo Małe Czyste	235 300,00	200 005,00		35 295,00	4e Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 0,5 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 7.200 osób/rok - szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi 0,10 Mg CO2/MWh (1,17 MgCO2/rok)

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

26	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek wzdłuż drogi powiatowej nr 1608C w sołectwie Małe Czyste – etap II	Gmina Stolno	P 28,29	I kw. 2017 II kw. 2018	Obszar gminy: Sołectwo Małe Czyste	445 000,00	378 250,00		66 750,00	4e	Wskaźniki produktu: - długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 1,0 km Wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 7.200 osób/rok - szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi 0,20 Mg CO2/MWh (2,33 MgCO2/rok)
27	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Wabczu i Trzebieluchu Gmina Stolno	Gmina Stolno	P 27	I kw. 2016 II kw. 2018	Obszar gminy: miejscowości Wabcz i Trzebieluch	970 700,00	825 095,00		145 605,00	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 2 szt. - liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii: nie dotyczy Wskaźniki rezultatu: - zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: brak danych – do uzupełnienia - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: brak danych – do uzupełnienia
28	Montaż instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej z OZE w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Stolno	Gmina Stolno	P 27	I kw. 2016 II kw. 2018	Obszar gminy: miejscowości Robakowo, Stolno, Grubno, Małe Czyste i Trzebieluch	610 000,00	518 500,00		91 500,00	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 5 szt. - liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii: nie dotyczy Wskaźniki rezultatu: - zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: brak danych – do uzupełnienia - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: brak danych – do uzupełnienia

29	Renowacja zabytkowego budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Unisławiu	Gmina Unisław	P 19	I kw. 2018 r. – IV kw. 2019 r.	Obszar gminy	3 000 000,00	2 550 000,00	450 000,00	6c	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – nie dotyczy 2. Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem- 1 szt. 3. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem - nie dotyczy <p>Wskaźniki rezultatu: Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu / 1 000 mieszkańców – nie dotyczy</p>
30	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz sieci wodociągowej w ulicy Kolejowej i ulicy Prostej w Unisławiu oraz modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Unisławiu	Gmina Unisław	P 26 R 21	2016-2019	Obszar gminy	2 500 000,00	2 125 000,00	375 000,00	6b	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków - 32 RLM 2. Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 12 osób <p>Wskaźniki rezultatu: Odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków 0,7 % (zwiększenie wskaźnika)</p>
31	Termomodernizacja Zespołu Szkół w Unisławiu	Gmina Unisław	P 27	I kw. 2018 r. – IV kw. 2020 r.	Unisław	1 000 000,00	850 000,00	150 000,00	4c	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii – nie dotyczy 2. Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych- brak danych – do uzupełnienia 3. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych- brak danych – do uzupełnienia

										4. Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 1 szt. Wskaźniki rezultatu: Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe – nie dotyczy
32	Dzienny opiekun szansą powrotu na rynek pracy” - wdrożenie pozainstytucjonalnej opieki dziennej nad dziećmi w wieku do lat 3 na terenie gminy Unisław	Gmina Unisław	P 9	II kw. 2018 r. – III kw. 2020 r.	Obszar całej gminy	900 000,00		765 000,00	135 000,00	8iv Wskaźniki produktu: 1. Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie – 10 osób 2. Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 10 szt. Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 1): 1. Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu – nie dotyczy 2. Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – nie dotyczy Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 2): Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 10
33	Tworzenie specjalistycznych pracowni w szkołach na terenie gminy Papowo Biskupie	Gmina Papowo Biskupie	P13	I kw. 2016 IV kw. 2017	Obszar gminy	475 247,00		403 960,00	71 287,00	10i Wskaźnikiem produktu: liczba utworzonych pracowni w szkołach – szt. 2 Wskaźnikami rezultatu: liczba uczniów korzystających z utworzonych pracowni: ok. 300 osób

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

34	Prace konserwatorskie na ruinach zamku krzyżackiego w Papowie Biskupim	Gmina Papowo Biskupie	P18,19	I kw. 2017 IV kw. 2018	Obszar gminy	800 000,00	680 000,00		120 000,00	6c	Wskaźnikiem produktu: liczba odrestaurowanych zabytków – szt. 1. Wskaźnikiem rezultatu: zwiększenie liczby odwiedzających zabytek – do końca 2018 – zabytek odwiedzi około 300 osób.
35	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Papowo Biskupie	Gmina Papowo Biskupie	P27	I kw. 2017 IV kw. 2019	Obszar gminy	400 000,00	340 000,00		60 000,00	4c	Wskaźniki produktu: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków:: 3 szt. Wskaźniki rezultatu: - ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej: 170 kWh/rok
36	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Lisewo	Gmina Lisewo	P26	2018-2019	Gmina Lisewo	2 600 000,00	1 500 000,00		1 100 000,00	6b	Wskaźniki Produktu: - Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 120 osób - Długość sieci kanalizacji sanitarnej – 1 km - Liczba wspartych stacji uzdatniania wody- 1 szt. - Liczba wybudowanych ujęć wody – 3 szt. Rezultatu: - Przewidywana liczba osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 3000 osób, - Wydajność dobową wybudowanych ujęć wody – brak danych
37	Rozwój opieki przedszkolnej w Gminie Lisewo poprzez	Gmina Lisewo	P 9	2018	Gmina Lisewo	800 000,00	680 000,00		120 000,00	10i	Wskaźniki: Produktu - Liczba miejsc w infrastrukturze

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

	przebudowę Gminnego Przedszkola oraz placów zabaw.										<p>przedszkolnej – 130</p> <p>- Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 2</p> <p>Rezultatu:</p> <p>- Liczba osób korzystających z objętej wsparciem infrastruktury przedszkolnej – 115</p>
38	Pobudzenie aktywności wśród seniorów w Gminie Lisewo	Gmina Lisewo	P 22	2017-2020	Gmina Lisewo	250 000,00	212 500,00		37 500,00	9iv	<p>Wskaźniki rezultatu i produktu:</p> <p>1.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym – 35 osób,</p> <p>2.Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 sz</p> <p>-liczba beneficjentów biorących udział w klubie samopomocy- 35 osób,</p>
	RAZEM WARTOŚĆ PROJEKTÓW REZERWOWYCH					49 055 453,00	35 756 255,00	5 125 880,00	8 173 318,00		

Tabela 62. Lista propozycji projektów komplementarnych

Lp.	Nazwa projektu PROJEKTY KOMPLEMENTARNE	Beneficjent/Zasięg terytorialny	Koszt - zł	Źródła dofinansowania
1	Poprawa jakości opieki zdrowotnej dla osób starszych poprzez modernizację w ZOZ w Chełmnie	Powiat Chełmiński	663 765,00	RPO WK-P
2	Uzbrojenie terenu inwestycyjnego po dawnej Cukrowni w Unisławiu	GMINA UNISŁAW	2 000 000,00	RPO WK-P
3	Przebudowa drogi gminnej	GMINA UNISŁAW	1 000 000,00	PROW
4	Przeciwdziałanie strukturalnemu bezrobociu - stworzenie animatora lokalnej społeczności	GMINA UNISŁAW	700 000,00	RPO WK-P
5	Budowa instalacji OZE na budynkach prywatnych oraz budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy Unisław	GMINA UNISŁAW	2 000 000,00	RPO WK-P
6	Budowa sali sportowej przy Szkole Podstawowej w Grzybnie	GMINA UNISŁAW	2 000 000,00	PROW
7	Centrum produktu lokalnego	Gmina Unisław	1 000 000,00	PROW
8	Budowa mikroinstalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii służących do wytwarzania energii ciepłej (kolektory słoneczne) w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Stolno	Gmina Stolno	3 500 000,00	RPO WK-P
9	Centrum usług asystenckich i usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi w powiecie chełmińskim.	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 000 000,00	RPO WK-P
10	Klub Integracji Społecznej dla mieszkańców powiatu chełmińskiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	2 000 000,00	RPO WK-P
11	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli dla przedszkoli i nauczycieli kształcenia ogólnego i zawodowego w powiecie chełmińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	600 000,00	RPO WK-P
12	Inkubatora Przedsiębiorczości w powiecie chełmińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 426 000,00	RPO WK-P
13	Nadwiślańskie Centrum Kultury Piotra i Pawła	Stowarzyszenie NIJO	1 000 000,00	RPO WK-P
14	Inkubator kuchenny – rozwój i promocja produktów lokalnych	LGD Vistula-Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję	37 680,00	PROW
15	Lokalna Inicjatywa Kulturalna (LIK) – kompleksowa oferta kulturalno-turystyczna Powiatu Chełmińskiego.	LGD Vistula-Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję	63 000,00	PROW
16	Adaptacja kamienicy na hotel w Chełmnie przy ul. Rynek 3	Jacek Bobin, ul. Plac Rydygiera 15, 86-200 Chełmno	850 000,00	RPO WK-P
17	Wprowadzenie nowych wyrobów do produkcji t. j. elementy do drzwi PVC, aluminiowe, metalowe, zawiasy, klamki, poprzez rozwój narzędziowni i budowę hali magazynowo produkcyjnej oraz uzbrojenie terenu pod inwestycję i uruchomienie kontenerowej stacji transformatorowej	Medos Marian Buławka, Ewa Buławka Spółka Jawna		RPO WK-P

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

18	Roboty remontowo-konserwatorskie elewacji oraz odprowadzenie wód opadowych kościoła farnego przy ul. Franciszkańskiej 8 w Chełmnie	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Wniebowzięcia NMP	4 000 000,00	RPO WK-P
19	Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie Zespołu Klasztornego w Chełmnie przy ul. Dominikańskiej 40	Zespół Sióstr Miłosierdzia Prowincja Chełmińsko-Poznańska	320 000,00	RPO WK-P
20	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) w powiecie chełmińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	474 000,00	RPO WK-P
21	Centrum Kompetencji Społecznych w powiecie chełmińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	448 000,00	RPO WK-P
22	Ośrodek Wsparcia Praktycznego Szkół Zawodowych w powiecie chełmińskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	278 000,00	RPO WK-P
23	Inkubator przedsiębiorczości w Kijewie Królewskim	G. Kijewo Królewskie	360 000,00	PROW
24	Poprawa jakości usług medycznych poprzez zakup sprzętu niezbędnego dla lekarzy pierwszego kontaktu	G. Kijewo Królewskie	350 000,00	RPO WK-P
25	Rewitalizacja Wozowni Artyleryjskiej Twierdzy Chełmno poprzez utworzenie Powiatowego Inkubatora Przetwórstwa Lokalnego Powiatu Chełmińskiego	Fundacja „Twierdza Chełmno”	3 700 000,00	RPO WK-P
26	Park miniatur twierdz obronnych elementem centrum edukacji historyczno -patriotycznej Powiatu Chełmińskiego	Fundacja „Twierdza Chełmno”	1 520 000,00	RPO WK-P
27	Środowiskowy program opieki i terapii dla rodzin z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną z terenu Powiatu Chełmińskiego	Stowarzyszenie Ludzie Ludziom	313 000,00	RPO WK-P
28	Poprawa jakości opieki zdrowotnej dla osób starszych poprzez wdrożenie i realizację programów profilaktycznych z ZOZ w Chełmnie	Powiat Chełmiński Zespół Opieki Zdrowotnej w Chełmnie	393 145,00	RPO WK-P
29	Aktywizacja osób starszych poprzez rehabilitację	Powiat Chełmiński Zespół Opieki Zdrowotnej w Chełmnie	300 000,00	RPO WK-P
30	Promocja, wsparcie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie chełmińskim na kwotę 250.000 zł	Powiat Chełmiński PCPR	250 000,00	RPO WK-P
PROJEKTY KOMPLEMENTARNE - ŁĄCZNIE			32 406 581,00	x

Plan finansowy wdrażania działań Strategii ORSG Powiatu Chełmińskiego w ramach RPO W-KP

Tabela 63. Plan finansowy

Lp.	Nazwa Projektu PROJEKTY PODSTAWOWE	Beneficjent	Okres realizacji	Koszt całkowity (zł)	Źródła finansowania			Wydatki planowane w latach									
					EFRR	EFS	Wkład własny	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	Poprawa efektywności energetycznej centrum usług społecznych	Powiat Chełmiński	IV kw. 2015 r. IV kw. 2018r.	4 000 000	3 400 000		600 000		600 000	1 100 000	1 100 000	1 200 000					
2	Doposażenie pracowni zawodowych w ZS nr 2 i ZS CKP	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - III kw. 2018 r.	2 050 000	1 742 500		307 500			307 500	850 000	892 500					
3	Realizacja staży i praktyk zawodowych w powiecie chełmińskim.	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - III kw. 2018 r.	1 156 155		982 732	173 423			346 847	400 000	409 308					
4	„Nowoczesne kształcenie zawodowe w powiecie chełmińskim”	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	1 160 620		986 527	174 093			175 000	450 000	535 620					
5	„Rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności zawodowych uczniów z powiatu chełmińskiego”	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	606 880		515 848	91 032			91 000	250 000	265 880					
6	Podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności zawodowych nauczycieli z powiatu chełmińskiego.	Powiat Chełmiński	III kw. 2016 r. - III kw. 2018 r.	700 000		595 000	105 000			210 000	245 000	245 000					
7	Innowacyjna szkoła - Liceum i Gimnazjum Chełmińskie.	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	381 600		324 360	57 240			57 240	160 000	164 360					
8	„Zdobywamy doświadczenie na rynku pracy”	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	204 250		173 612	30 638			30 638	85 000	88 612					

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

9	Utworzenie oddziału przedszkolnego dla dzieci z autyzmem w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Chełmnie.	Powiat Chełmiński	III kw. 2016 r. - III kw. 2018 r.	456 300		387 855	68 445			136 890	150 000	169 410				
10	Wsparcie wychowanków pieczy zastępczej realizujących Indywidualny Program Usamodzielnienia w powiecie chełmińskim	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - IV kw. 2017 r.	234 000		198 000	36 000			110 000	124 000					
11	Adaptacja budynków po jednostce wojskowej przy ul. Biskupiej w Chełmnie na siedzibę Chełmińskiego Domu Kultury i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z elementami uzbrojenia i zagospodarowania terenu	G. Miasto Chełmno	II kw. 2017 r. - IV kw. 2018 r.	9 085 665	7 722 815		1 362 850				4 500 000	4 585 665				
12	Aktywni seniorzy-kluby samopomocy	G. Miasto Chełmno	II kw. 2016 r. - II kw. 2018 r.	977 500		830 875	146 625			293 250	340 000	344 250				
13	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i zależnymi w powiecie chełmińskim	G. Miasto Chełmno	II kw. 2016 r. - II kw. 2018 r.	920 000		782 000	138 000			276 000	340 000	304 000				
14	Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin z problemem opiekuńczo-wychowawczym - Program Szczęśliwa Rodzina	G. Miasto Chełmno	II kw. 2016 r. - II kw. 2018 r.	1 304 100		1 108 485	195 615			391 230	450 000	462 870				
15	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy, realizowane w oparciu o Program Aktywizacja i Integracja skierowane do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	G. Miasto Chełmno	II kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	345 000		293 250	51 750			103 500	120 000	121 500				

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

16	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – miejscowości Podwiesk, Klamry, Nowawieś Chełmińska, Małe i Wielkie Łunawy	Gmina Chełmno	III kw. 2016 r. - II kw. 2018 r.	1 765 000	1 500 250		264 750			264 750	750 000	750 250				
17	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Chełmno	Gmina Chełmno.	I kw. 2016 r. - IV kw. 2017 r.	1 200 000	577 802		622 198			580 000	620 000					
18	Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej w Gminie Chełmno.	Gmina Chełmno	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	254 943		216 702	38 241			76 483	85 000	93 460				
19	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Kijewo Królewskie	Gmina Kijewo Królewskie	III kw. 2015 r. - II kw. 2016 r.	996 580	732 093		264 487		298 974	697 606						
20	Modernizacja hydroforni w miejscowości Wrocławki oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Zegartowice	Gmina Papowo Biskupie	2017	984 000	680 000		304 000				984 000					
21	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek Papowo - Firlus, Papowo - Kucborek	Gmina Papowo Biskupie	2016 - 2018	1 247 492	862 088		385 404			187 124	550 000	510 368				
22	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek wzdłuż drogi krajowej nr 55 Stolno – Klęczkowo – I etap	Gmina Stolno	I kw. 2016 r. - II kw. 2018 r.	2 013 143	1 711 172		301 971			550 000	550 000	913 143				
23	Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnego budynku mieszkalnego w Klęczkowie Gmina Stolno	Gmina Stolno	I kw. 2016 r. - IV kw. 2017 r.	235 300	200 005		35 295		0	135 295	100 005					

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

24	Poprawa pieszo-rowerowej mobilności mieszkańców wraz z ułatwieniem dostępu do zbiorowego transportu publicznego – odcinek Unisław-Gołoty	Gmina Unisław	2016-2018	1 100 000	660 000		440 000			165 000	470 000	465 000					
25	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Unisławiu pod potrzeby inwestorów	Gmina Unisław	II kw. 2016 r. – IV kw. 2018 r.	2 500 000	2 125 000		375 000			500 000	1 000 000	1 000 000					
26	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Lisewo	Gmina Lisewo	I kw. 2016 r. - IV kw. 2018 r.	1 300 000	1 105 000		195 000			260 000	500 000	540 000					
27	Program dziennej opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie gminy Lisewo	Gmina Lisewo	2016-2018 r.	484 000		411 400	72 600			134 000	150 000	200 000					
28	Zakład Aktywności Zawodowej w Drzonowie - miejscem rehabilitacji osób niepełnosprawnych i przystosowania do otwartego rynku pracy	Gmina Lisewo	2016-2018 r.	295 000		250 750	44 250			95 000	95 000	105 000					
29	Aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Gminie Stolno	Gmina Stolno	I kw. 2016 r. - III kw. 2018 r.	636 300		540 855	95 445			190 890	220 000	225 410					
A	Suma projektów do roku 2018		do 2018 r.	38 593 828	23 018 725	8 598 251	6 976 852	0	898 974	7 465 243	15 638 005	14 591 606	0	0	0	0	0
30	Powiatowe Centrum Integracji i Aktywizacji	Powiat Chełmiński	I kw. 2016 r. - III kw. 2020 r.	600 000		510 000	90 000			90 000	128 000	128 000	128 000	126 000			
31	Utworzenie Szkoły Policealnej dla dorosłych o specjalizacji "opiekun osób starszych"	Gmina Unisław	2016-2020 r.	1 000 000		850 000	150 000			300 000	180 000	180 000	180 000	160 000			
32	Wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum w powiecie chełmińskim	Gmina Lisewo	2016-2019 r.	4 214 753		3 582 540	632 213			1 275 626	1 000 000	1 000 000	939 127				

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU CHEŁMIŃSKIEGO NA LATA 2015 - 2025

33	„Przygoda Malucha - utworzenie nowych miejsc przedszkolnych na terenie Gminy Unisław”	Gmina Unisław	I kw. 2018 r. – III kw. 2020 r.	900 000		765 000	135 000					135 000	370 000	395 000			
34	Program wsparcia dzieci i młodzieży z otyłością	Powiat Chełmiński	II kw. 2016 - IV kw. 2020 r.	250 000		212 500	37 500			50 000	50 000	50 000	50 000	50 000			
35	Poprawa jakości świadczenia usług edukacyjnych w przedszkolach.	Gmina Chełmno,	IV kw. 2016 r. - IV kw. 2019 r.	392 400		333 540	58 860			117 720	90 000	90 000	94 680				
36	Budowa systemu ścieżek rowerowych na terenie Gminy Kijewo Królewskie	Gmina Kijewo Królewskie	II kw. 2016 r. - IV kw. 2019 r.	1 400 000	1 190 000		210 000			210 000	400 000	400 000	390 000				
37	Wczesna edukacja = lepsza przyszłość – Przygotowanie 3-5 latków do życia szkolnego – wsparcie istniejących oraz utworzenie nowych miejsc przedszkolnych	Gmina Kijewo Królewskie	II kw. 2016 r. - IV kw. 2019 r.	550 000		467 500	82 500			95 000	150 000	150 000	155 000				
38	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego poprzez utworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawę jakości świadczonych usług edukacyjnych.	Gmina Papowo Biskupie	2016-2020	890 472		756 901	133 571			267 142	150 000	150 000	150 000	173 330			
39	Ograniczenie ruchu samochodowego przy drodze powiatowej w kierunku Chełmży poprzez budowę ścieżki rowerowej na odcinku Lisewo-Lipienek	Gmina Lisewo	2018-2019	1 400 000	1 190 000		210 000					700 000	700 000				
B	Suma projektów po 2018 roku		po 2018 r.	11 597 625	2 380 000	7 477 981	1 739 644	0	0	2 405 488	2 148 000	2 983 000	3 156 807	904 330	0	0	0
C	RAZEM WARTOŚĆ PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH			50 191 453	25 398 725	16 076 232	8 716 496	0	898 974	9 870 731	17 786 005	17 574 606	3 156 807	904 330	0	0	0

VII. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE

Tabela 64. Lista wskaźników do osiągnięcia w obszarze (projekty podstawowe)

Priorytet Inwestycyjny (PI)	Wskaźniki projektu
4c	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii - 14 szt. (14) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych- 1100 kWh/rok (400+300+400 – <i>dane niepełne</i>) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych- 100 ton równoważnika CO₂/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 14 szt. (1+4+3+1+5) <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe – <i>do uzupełnienia</i> GJ/rocznie (cel - zmniejszenie wartości) <p>Dodatkowe wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii ciepłej z OZE - 5 szt.</p>
4e	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Długość wybudowanych ścieżek pieszo - rowerowych: 50 km (4,5+14+8+3,5+12+8) <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających ze ścieżek pieszo -rowerowych 26000 osób/rok (10800+10 000+500+3500+1200) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi: <i>do uzupełnienia</i> Mg CO₂/MWh
6b	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 72 RLM (40+30) Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę - 70 osób (70) <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków - o 0,7 % (zwiększenie wskaźnika) <p>Dodatkowe wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba zmodernizowanych hydroforni: 1 szt. długość zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych – 600 m
8iv	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie – 0 osób Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 10 szt. (10) <p><u>Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 2):</u></p> <p>Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 10 szt.</p>
9i	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 477 osób (350+16+60+30+50) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie –29 osób (4+5+5+15) <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 132 osoby (16+24+4+30+30+28) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 13 osób (10+3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 75 osób (10+2+10+53) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po

	opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 54 osoby (1+53)
9b	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich: 6 302 osób 2. Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich: 1 704 m², 3. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 2 650 m² 4. Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 szt. <p><u>Wskaźniki rezultatu:</u></p> <p>Wskaźnik ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich – (brak danych)</p>
9iv	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 425 osób (65+50+60+250)</p> <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu - 7 szt. (1+4+1+1)</p>
10a	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej – 450 osób w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 450 osób 2. Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty- 2 szt. <p><u>Wskaźnik rezultatu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – wzrost o 10 %
10i	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej - 200 osób; (20+80+60+40) 2. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie - 221 sztuk; (4+80+60+2+75) 3. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 osób (20) 4. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 204 osoby (180+4+18+2) 5. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 4280 osób (360+220+15+3700) 6. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 0 szt. 7. Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie - 1326 szt. (4+2+1618) <p><u>Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 1):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 159 szt.; (4+80+75) 2. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 0 osób; <p><u>Wskaźnik rezultatu (cel szczegółowy nr 2):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 2696 osób (288+176+12+2220) 2. Liczba nauczycieli, którzy uzyskują kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 200 osób (180+18+2) 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych- 0 szt. 4. Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych- 6 szt. (4+2) 5. Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS- 0 osoby
10iv	<p><u>Wskaźniki produktu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy: 403 osób (358+45)

2. Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie -0 osób
3. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 8 szt. (3+4+1)
4. Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 40 osób (40)

Wskaźnik rezultatu (Cel szczegółowy 1 - szkoły zawodowe):

1. Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 506 osób (227+246+33)
2. Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. Którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu -0 osób
3. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 8 szt. (3+4+1)

Wskaźnik rezultatu (Cel szczegółowy 2 – dorośli, defaworyzowani):

Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia – 30 osób (30)

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

System wdrażania strategii ORSG

Organem, który nadzoruje wdrażanie Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu powiatu i gmin wchodzących w skład ORSG oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz przedstawiciel Lokalnej Grupy Działania, z głosem opiniotwórczo-doradczym. Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Starosta Chełmiński. Do zadań Komitetu Sterującego należy m.in.

- zatwierdzanie Strategii i jej aktualizacji,
- przedkładanie Strategii do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii;
- wybór członków Zarządu Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego.

Organem, który jest odpowiedzialny za wykonanie założeń Strategii jest Zarząd ORSG. W skład Zarządu wchodzi: Przewodniczący Zarządu oraz dwóch członków. Do zadań Zarządu należy m.in.:

- przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- wybór projektów spełniających kryteria określone w strategii i określenie listy projektów podstawowych i rezerwowych oraz komplementarnych i przedkładanie ich do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- zbieranie informacji od podmiotów wdrażających projekty w ramach polityki terytorialnej i przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii;

Szczegółowe zasady funkcjonowania Zarządu oraz Komitetu Sterującego określa regulamin, zatwierdzany przez Komitet Sterujący ORSG.

Zasady monitorowania strategii

Celem monitoringu jest zapewnienie zgodności realizacji Strategii z jej założeniami i celami zawartymi w dokumentach programowych. Monitoring należy rozumieć jako systematyczne dokumentowanie realizacji, czyli zbieranie obiektywnych dowodów obrazujących stan wdrażania programów, zadań i projektów. Monitorowanie jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania Strategii.

Główne instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu przedsięwzięć to samorządy gmin i samorząd powiatu oraz jednostki im podległe. Strategia ORSG będzie monitorowana przede wszystkim w poszczególnych jednostkach samorządowych wdrażających poszczególne projekty. Procedury monitorowania, wypracowane w tych jednostkach, oraz zatwierdzone przez Zarząd ORSG, pozwolą na systematyczne zbieranie informacji nt. postępu wdrażania Strategii. Dokumenty sprawozdawcze będą składały się na raporty roczne o stanie wdrażania Strategii. Zarząd ORSG jest odpowiedzialny za sporządzenie raportów z całości działań w ramach wdrażania ORSG.

Dane z monitoringu będą stanowiły podstawową bazę informacyjną do przeprowadzenia ewaluacji Strategii. Ewaluację przeprowadza się w celu ustalenia efektywności programów i oszacowania skali oddziaływania Strategii w odniesieniu do założonych w niej celów, a także analizy wpływu na rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów ORSG. Zarząd ORSG jest odpowiedzialny za określenie terminu, sposobu i zakresu jej przeprowadzenia oraz sporządzenie raportów z całości działań w ramach wdrażania ORSG.

Zakłada się, że ewaluacja będzie przeprowadzona dwukrotnie w okresie wdrażania Strategii. Ewaluacja bieżąca będzie przeprowadzona w terminie zgodnym z ramami wykonania RPO-WK-P i jej głównym zadaniem będzie przede wszystkim ocena, czy jej wdrażanie jest realizowane zgodnie z przyjętymi zapisami oraz sformułowanie wniosków i rekomendacji w kwestii ewentualnych korekt Strategii zgodnie z wymogami Instytucji Zarządzającej. Przewiduje się możliwość wprowadzania zmian i aktualizacji Strategii.

Ewaluacja końcowa Strategii będzie przeprowadzona po zakończeniu realizacji i jej głównym celem będzie ocena efektów jej wdrażania – tj. bezpośrednich rezultatów podejmowanych działań oraz ich długofalowego oddziaływania.

Spis tabel

Tabela 1. Struktura powierzchni Powiatu Chełmińskiego z podziałem na poszczególne gminy	8
Tabela 2. Położenie ośrodków gminnych ORSG w stosunku do głównych ośrodków miejskich w km	9
Tabela 3. Zmiany liczby ludności w gminach należących do obszaru ORSG w latach 2010 – 2014 i wskaźnik gęstości zaludnienia	12
Tabela 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie Powiatu Chełmińskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010 – 2014.....	13
Tabela 5. Struktura ludności wg grup ekonomicznych na terenie ORSG, powiatu chełmińskiego i województwa w roku 2014.....	14
Tabela 6. Struktura wiekowa mieszkańców Powiatu Chełmińskiego w 2014 roku	15
Tabela 7. Ruch naturalny wg płci na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014 ...	16
Tabela 8. Urodzenia i migracje na obszarze gmin tworzących ORSG oraz województwa kujawsko – pomorskiego w 2014 r.	17
Tabela 9. Ruch migracyjny na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009 – 2014	17
Tabela 10. Prognoza liczby ludności na terenie powiatu chełmińskiego na lata 2014-2050 r.	18
Tabela 11. Struktura gruntów Powiatu Chełmińskiego.....	20
Tabela 12. Struktura gruntów w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego.....	21
Tabela 13. Liczba trzody chlewnej i bydła hodowana na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014.....	21
Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014 [liczba podmiotów gospodarczych]	24
Tabela 15. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	26
Tabela 16.Podmioty gospodarcze na terenach poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego w latach 2009 i 2014.....	28
Tabela 17. Struktura działalności gospodarczej na terenie poszczególnych gmin Powiatu Chełmińskiego w 2014 r. wg sekcji PKD 2007	29
Tabela 18. Struktura działalności gospodarczej w gminach Powiatu Chełmińskiego w 2013 r. wg sekcji PKD 2007	30

Tabela 19. Wyrejestrowane z rejestru REGON podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014	30
Tabela 20. Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych gminach Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014	31
Tabela 21. Bezrobocie Powiatu Chełmińskiego na tle województwa i kraju w latach 2009-2014	35
Tabela 22. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2008-2014 [osoba]	35
Tabela 23. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2014 r.)	36
Tabela 24. Bezrobocie na terenie Powiatu Chełmińskiego wg wieku (stan na 31.12.2014 r.) .	37
Tabela 25. Bezrobotne kobiety na terenie Powiatu Chełmińskiego wg wieku (stan na 31.12.2014 r.)	37
Tabela 26. Osoby korzystające z poradnictwa zawodowego indywidualnego w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie według wykształcenia w 2014 roku.....	40
Tabela 27. Liczba dzieci w systemie edukacji na terenie Powiatu Chełmińskiego	45
Tabela 28. Struktura systemu edukacji na terenie Powiatu Chełmińskiego wg organów prowadzących (stan na 16.07.2014 r)	46
Tabela 29. Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach w latach 2011/12 – 2013/14.....	47
Tabela 30. Edukacja przedszkolna na terenie Powiatu Chełmińskiego	48
Tabela 31. Liczba dzieci w wieku do lat 3 wg stanu na 30.10.2015 r	48
Tabela 32. Wykaz szkół/placówek oświatowych prowadzonych przez Powiat Chełmiński (stan na 16.07.2014 r.)	50
Tabela 33. Zdawalność matur w poszczególnych typach szkół na terenie Powiatu Chełmińskiego w roku szkolnym 2013/2014 (maj 2014).....	53
Tabela 34. Wynik ankiety nt. potrzeb placówek oświatowych powiatu chełmińskiego w zakresie wspomaganie rozwoju zawodowego nauczycieli.....	55
Tabela 35. Placówki świadczące usługi z zakresu ochrony zdrowia na terenie Powiatu Chełmińskiego.....	59
Tabela 36. Zestawienie danych nt. oczekujących na poradę medyczną i usługi medyczne w Zespole Opieki Zdrowotnej w Chełmnie wg stanu na 30 września 2015 roku	60

Tabela 37. Zaplecze turystyczne i ruch turystyczny na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2009-2014	64
Tabela 38. Domy pomocy społecznej na terenie Powiatu Chełmińskiego.....	66
Tabela 39. Liczba dzieci przebywająca w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2009-2014	66
Tabela 40. Rodziny zastępcze i dzieci w nich umieszczone w latach 2009-2014	67
Tabela 41. Liczba osób w wieku do lat 18 znajdująca się w szczególnej sytuacji życiowej wg gmin w 2015 roku	70
Tabela 42. Rodzinna piecza zastępcza i placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży wg gmin. Stan na dzień 30.06.2015	71
Tabela 43. Liczba rodzin i liczba dzieci w rodzinach objętych pomocą społeczną w 2014 roku	72
Tabela 44. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną ze względu na wybrane powody trudnej sytuacji życiowej w 2014 r.	73
Tabela 45. Statystyki liczby wypadków, ofiar rannych i śmiertelnych na drogach krajowych województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2008-2013	76
Tabela 46. Zdarzenia na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2013, w których interweniowała straż pożarna.....	77
Tabela 47. Wyposażenie Powiatu Chełmińskiego w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną	78
Tabela 48. Oczyszczalnie ścieków na terenie Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.).	79
Tabela 49. Zbiorcze zestawienie stanu dróg na terenie Powiatu Chełmińskiego (rok 2015)....	85
Tabela 50. Zestawienie obiektów mostowych w ciągach dróg powiatowych na terenie Powiatu Chełmińskiego.....	86
Tabela 51. Drogi gminne na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego.....	87
Tabela 52. Ciągi pieszo-rowerowe na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.)	88
Tabela 53. Wykaz ścieżek rowerowych w pasie drogowym dróg powiatowych Powiatu Chełmińskiego (stan na 31.12.2013 r.)	88
Tabela 54. Analiza SWOT ORSG Powiatu Chełmińskiego.....	96

Tabela 55. Główne problemy rozwojowe, cele szczegółowe i podejmowane działania w ramach ORSG Powiatu Chełmińskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.....	99
Tabela 56. Logika interwencji strategicznej - ORSG Powiatu Chełmińskiego.....	114
Tabela 57. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej	124
Tabela 58. Wartość projektów z listy podstawowej, w podziale na źródła finansowania (EFRR, EFS).....	126
Tabela 59. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne (PI)	126
Tabela 60. Lista podstawowa propozycji projektowych do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego	127
Tabela 61. Lista propozycji projektowych rezerwowych	143
Tabela 62. Lista propozycji projektów komplementarnych.....	154
Tabela 63. Plan finansowy	156
Tabela 64. Lista wskaźników do osiągnięcia w obszarze (projekty podstawowe)	161

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010 – 2014	13
Wykres 2. Procentowy udział ludności na terenie Powiatu Chełmińskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2010 – 2014.....	14
Wykres 3. Prognoza liczby ludności na terenie powiatu chełmińskiego z podziałem na ekonomiczne grupy wiekowe w latach 2015-2050.....	18
Wykres 4. Liczba sztuk hodowanego bydła i trzody chlewnej na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014	22
Wykres 5. Liczba stad hodowanego bydła i trzody chlewnej na terenie Powiatu Chełmińskiego w latach 2010-2014.....	22
Wykres 6. Wskaźnik nasycenia przedsiębiorczością w powiatach ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku.....	27
Wykres 7. Struktura działalności gospodarczej na terenie Powiatu Chełmińskiego w 2014 r. wg sekcji PKD 2007	28

Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie Chełmińskim, województwie kujawsko-pomorskim i w Polsce w latach 2008-2014.....	34
Wykres 9. Bezrobocie na terenie gmin Powiatu Chełmińskiego w 2013 i 2014 roku	38
Wykres 10. Liczba ofert pracy zgłoszonych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmnie w 2014 r.....	39
Wykres 11. Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach Powiatu Chełmińskiego w latach 2011/12 – 2013/14	47
Wykres 12. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wg typów szkół z roku szkolnego 2013/2014	52
Wykres 13. Procentowy udział poszczególnych typów rodzin zastępczych w liczbie rodzin zastępczych ogółem w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 roku	68
Wykres 14. Odsetek klientów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w województwie kujawsko- -pomorskim w 2014 roku (w gminach w układzie powiatowym)	74
Wykres 15. Udział dróg powiatowych Powiatu Chełmińskiego w rozbiciu na poszczególne gminy	86

Spis rysunków

Rysunek 1. Powiat chełmiński na tle kraju i województwa kujawsko-pomorskiego	7
Rysunek 2. Podział administracyjny Powiatu Chełmińskiego.....	8
Rysunek 3. Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności przemysłowej w 2013 roku	23
Rysunek 4. Stopa bezrobocia w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego na 31.12.2014 r. i zmiana w stosunku do roku 2013.....	33
Rysunek 5. Mapa dróg krajowych i wojewódzkich na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (maj 2014 r.).....	84

Załącznik nr 1. Zabytki ORSG Powiatu Chełmińskiego (stan na 30.03.2014 r.)

Gmina	Miejscowość	Zabytki
Gmina Chełmno	Dolne Wymiary	cmentarz ewangelicki, 1 poł. XIX, nr rej.: 532 z 1.06.1987
	Dołki	cmentarz ewangelicki, ok. 1900, nr rej.: 533 z 1.06.1987
	Klamry	- ewangelicki „stary”, poł. XIX, nr rej.: 535 z 1.06.1987 - cmentarz ewangelicki „nowy”, pocz. XX, nr rej.: A/225 z 1.06.1987 - cmentarz ofiar hitleryzmu, nr rej.: 536 z 1.06.1987 - fort VIII w zespole twierdzy Chełmno, 1903-1914, nr rej.: A/1511/1 z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i>
	Kolno	cmentarz ewangelicki, XIX, nr rej.: 538 z 1.06.1987
	Małe Łunawy	cmentarz ewangelicki, poł. XIX, nr rej.: 539 z 1.06.1987
	Starogród	- kościół par. p.w. św. Barbary, 1754, nr rej.: A/387 z 30.11.1929 - ruiny zamku (góra Zamkowa), nr rej.: A/102/31 z 4.04.1930 - schron amunicyjny M-1 w zespole twierdzy Chełmno, po 1914, nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i>
Miasto Chełmno	Chełmno	- dzielnica staromiejska, 1232-33, nr rej.: A/1513 z 30.04.1953 - kościół farny p.w. Wniebowzięcia NMP, ul. Franciszkańska 8, 1290-1331, nr rej.: A/392 z 30.11.1929 - kościół fil. p.w. Świętego Ducha, XIII/XIV, nr rej.: A/414 z 13.07.1936 - zespół klasztorny benedyktynek, ob. ss. Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo, ul. Dominikańska 40: - kościół p.w. śś. Janów Chrzciciela i Ewangelisty, 2 poł. XIII, XIX, nr rej.: A/416 z 17.10.1929 - klasztor, XIII/XIV, XIX, nr rej.: j.w. - dom św. Józefa, 1897-98, nr rej.: A/1264/1-3 z 4.01.2007 - dom św. Wincentego, 1905, nr rej.: j.w. - dom „ogrodowy”, 1914, nr rej.: j.w. - pralnia z łącznikiem, 1910, nr rej.: A/1363/1-5 z 2.06.2008 - dom ogrodowy z cieplarnią, 1897, 1916, nr rej.: j.w. - budynek gosp. z piekarnią, ob. mieszkalny, 1872, XX, nr rej.: j.w. - kostnica, 1927, nr rej.: j.w. - ogrodzenie zewnętrzne, mur., 1898, 1910, nr rej.: j.w. - piwnice i elewacja d. konwikt, ul. Dominikańska 38, XV-XVIII, 1865069, nr rej.: A/1632/1-2 z 26.04.2013 - kościół dominikanów, ob. fil. p.w. śś. Piotra i Pawła, XIII/XIV, XVII, nr rej.: A/390 z 30.11.1929 - kościół franciszkanów, ob. fil. p.w. śś. Jakuba i Mikołaja, ul. Biskupia, XIII/XIV, nr rej.: A/391 z 10.12.1929 - kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. garnizonowy p.w. MB Częstochowskiej, Al. 3 Maja 3, 1874-75, nr rej.: A/19 z 14.03.2000 - kaplica św. Marcina, ob. kościół fil., ul. Toruńska, nr rej.: A/415 z 13.07.1936

Gmina	Miejscowość	Zabytki
		<ul style="list-style-type: none"> - cmentarz par., ul. Toruńska, 1914, nr rej.: A/238 z 10.04.1985 - mury miejskie, 2 poł. XIII do k. XIV, nr rej.: A-141/59 z 18.10.1934: <ul style="list-style-type: none"> - prochownia - wieża przy klasztorze cysterek - wieża przy kościele dominikańskim - wieża okrągła - wieża za szpitalem św. Ducha - brama Grudziądzka - ratusz, Rynek, 1567-1597, nr rej.: A/573 z 27.08.1929 - kamienica, ul. Dominikańska 13, 1900, nr rej.: A/1541 z 18.11.2009 - zespół Królewskiego Katolickiego Gimnazjum, ob. zespół szkół, ul. Dominikańska 35, nr rej.: A/1341/1-3 z 12.12.2007: <ul style="list-style-type: none"> - szkoła, 1862-66 - sala gimnastyczna, 1865-66 - ogrodzenie, mur., 1855, 1908 - kamienica z oficyną, ul. Grudziądzka 13, 1902, nr rej.: A/155 z 26.06.1992 - kamienica z oficyną, ul. Grudziądzka 17, 1902, nr rej.: 629/A z 26.06.1992 - kamienica, ul. Grudziądzka 32, 2 poł. XVIII, nr rej.: A/645/1-2 z 14.12.1993 - oficyna, szach., 1883, nr rej.: j.w. - kuźnia i warsztat kowalski, 1883, nr rej.: j.w. - zespół Szkoły Realnej, ob. gimnazjum, ul. Kościuszki 11, 1907-09, nr rej.: A/1493/1-4 z 18.02.2009: <ul style="list-style-type: none"> - szkoła - dom dyrektora - budynek toalet szkolnych - ogrodzenie, mur./drewn. - sala ćwiczeń korpusu kadetów, tzw. Arsenał, Al. 3 Maja 2 (d. ul. 1 Maja 35), 1811, nr rej.: A/259 z 23.09.1978 (dec. d. arsenał) - spichrz, ul. Podmurna 7, szach, 1 poł. XIX, nr rej.: 489 z 17.02.1964 - dom, tzw. kamienica Cywińskich, ul. Rycerska 2 / Rynek, 1570, XVIII, 1912, nr rej.: A/654 z 30.05.1994 - kamienica, Rynek 5, 3 ćw. XVIII, nr rej.: A/80 z 21.11.1996 - kamienica z oficyną, Rynek 24, ok. 1756, 1851, 1952, nr rej.: A/160 z 23.01.1992 - kamienica z oficyną, Rynek 25, XV, XIX, nr rej.: A/1327 z 10.08.2007 - hotel, tzw. Dwór Chełmiński, ul. Rynkowa 1, 1915, nr rej.: 508 z 17.11.1986 - szkoła kadetów, następnie koszary szkoły, tzw. „Fryderykowskie”, ul. 22 Stycznia 16, 1775-1776, nr rej.: A/1610 z 30.11.1929 - Akademia Chełmińska, ul. Szkolna 6, 1692, poł. XVIII, nr rej.:

Gmina	Miejscowość	Zabytki
		<p>A/167 z 13.05.1991</p> <ul style="list-style-type: none"> - d. Symultanna Szkoła dla Chłopców, ob. zespół szkół, ul. Szkolna 14, 1890, nr rej.: A/1587 z 28.04.2011 - brama z furtkami, mur./met., 1890, nr rej.: A/1587 z 28.04.2011 - elewacja frontowa tzw. kuźni przy ul. Biskupiej, 1906, nr rej.: A/1587 z 28.04.2011 - seminarium duchowne ks. misjonarzy, ob. sąd rejonowy, ul. Toruńska 3, 4 ćw. XVII, 1 ćw. XVIII, 1827-1828, nr rej.: A/526 z 28.04.1953 (dec. sąd powiatowy) - pastorkówka, ul. Wodna 3, 1898, nr rej.: 633/A z 29.12.1992 - zespół fortyfikacji twierdzy Chełmno (30 obiektów), 1 ćw. XX, nr rej.: A/1511/1-30 z 14.02.1980 <p>(poszczególne obiekty rozpisane w gminach i miejscowościach)</p>
Kijewo Królewskie	Bajerze	<p>zespół pałacowy, XIX:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pałac, k. XIX, nr rej.: A/609 z 4.02.1991 - park, 1 poł. XIX, nr rej.: A/454 z 26.11.1984
	Brzozowo	<ul style="list-style-type: none"> - schron amunicyjny M-3 w zespole twierdzy Chełmno, po 1914, nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i> - schron amunicyjny M-4, nr rej.: j.w.
	Dorposz Szlachecki	<ul style="list-style-type: none"> - fort I w zespole twierdzy Chełmno, 1903-1914, nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i> - fort II, nr rej.: A/1511/7
	Kiełp	<ul style="list-style-type: none"> - schron piechoty IR-1 w zespole twierdzy Chełmno, ok. 1914, nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i> - schron piechoty IR-2, nr rej.: A/1511/8.
	Kijewo Królewskie	kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, XIV, XVII, nr rej.: A/389 z 30.11.1929
	Kijewo Szlacheckie	<p>zespół pałacowy, pocz. XX, nr rej.: A/175 z 16.05.1990:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pałac, 1908 - park - młyn, 1910-195
	Kosowizna	park dworski, k. XIX, nr rej.: A/617 z 26.11.1984
	Płutowo	spichrz folwarczny, 1 poł. XIX, nr rej.: A/1163 z 19.08.1982
	Trzebcz Szlachecki	<ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, XIV, XIX, nr rej.: A/386 z 30.11.1929 - zespół dworski, XIX-XX, nr rej.: A/697/1-5 z 22.10.1997: <ul style="list-style-type: none"> - dwór z oficyną, poł. XIX - spichrz, 1938 - rządcówka, 4 ćw. XIX - kuźnia, 3 ćw. XIX - park (2 części), 1 poł. XIX
	Watorowo	<ul style="list-style-type: none"> - schron piechoty UR-1 w zespole twierdzy Chełmno, przed 1910, nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → <i>twierdza Chełmno</i> - schron amunicyjny M-2, po 1914, nr rej.: j.w.

Gmina	Miejscowość	Zabytki
Lisewo	Bartlewo	park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: A/451 z 26.11.1984
	Kamlarki	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 486 z 9.09.1985
	Kornatowo	park dworski, pocz. XX, nr rej.: 485 z 9.09.1985
	Linowiec	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 489 z 9.09.1985
	Lipienek	ruiny zamku, pocz. XIV, nr rej.: A/147/64 z 18.10.1934
	Lisewo	kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża, k. XIII, XVI, nr rej.: A/388 z 30.11.1929
	Mgoszcz	zespół pałacowy, pocz. XIX: - pałac, 4 ćw. XIX, nr rej.: 583 z 27.06.1988 - park, nr rej.: 487 z 9.09.1985 - budynki gospodarcze
	Piątkowo	park dworski, k. XIX, nr rej.: 452 z 26.11.1984
	Pniewite	park pałacowy, k. XIX, nr rej.: 458 z 26.11.1984
	Tytlewo	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 503 z 1.07.1986
Papowo Biskupie	Wierzbowo	park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: A/616 z 26.11.1984
	Fałęcin	park dworski, k. XIX, nr rej.: A/469 z 6.03.1985
	Jeleniec	zespół pałacowy, 3 ćw. XIX: - pałac, nr rej.: 427 z 11.04.1983 - park, nr rej.: 463 z 14.12.1984
	Niemczyk	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 476 z 17.06.1985
	Nowy Dwór Królewski	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 475 z 17.06.1985
	Papowo Biskupie	- kościół par. p.w. św. Mikołaja (wieża i kaplica), ok. 1300, XVIII, nr rej.: A/331 z 13.07.1936 - ruiny zamku, 1288 - pocz. XIV, nr rej.: A/106 z 13.04.1937 (brak decyzji w NID) - park dworski, k. XIX, nr rej.: 477 z 17.06.1985
	Storlus	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 461 z 14.12.1984
	Wrocławki	park dworski, XIX, nr rej.: A/470 z 6.03.1985
	Zegartowice	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A/334 z 6.03.1985
Stolno	Żygląd	cielętnik (budynek gospodarczy) w zespole dworskim, k. XIX, nr rej.: 571 z 27.11.1987
	Gorzuchowo	park dworski, poł. XIX, nr rej.: 448 z 1.10.1985
	Grubno	zespół pałacowy, nr rej.: A/139/1-2 z 6.11.1989: - pałac, 1870 - park, 1 poł. XIX
	Kłęczkowo	park dworski, poł. XIX, nr rej.: A/294 z 17.06.1985
	Kobyły	park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A/295 z 6.03.1985
	Łyniec	park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: A/467 z 6.03.1985
	Małe Czyste	fortyfikacje w zespole twierdzy Chełmno, 1903-14,

Gmina	Miejscowość	Zabytki
Unisław		<p><i>nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → twierdza Chełmno :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - fort III, 1903-1914, nr rej.: j.w. - fort IV, 1903-14, nr rej.: j.w. - schron piechoty UR-2, ok. 1904, nr rej.: j.w. - schron piechoty UR-3, ok. 1910, nr rej.: j.w. - schron piechoty IR-3, ok. 1914, nr rej.: j.w. - schron piechoty IR-4, przed 1914, nr rej.: j.w. - schron amunicyjny M-5, po 1914, nr rej.: j.w. - schron amunicyjny M-6, po 1914, nr rej.: j.w. - schron amunicyjny M-7, przed 1910, nr rej.: j.w. - schron amunicyjny M-8, po 1914, nr rej.: j.w. - bateria I, przed 1910, nr rej.: j.w.
	Rybieńiec	<p>fortyfikacje w zespole twierdzy Chełmno, 1903-14, <i>nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → twierdza Chełmno:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - fort VI, 1903-1914, nr rej.: j.w. - fort VII, 1903-14, nr rej.: A/1511/23 - schron piechoty UR-4, przed 1910, nr rej.: A/1511/24 - schron piechoty IR-6, ok. 1914, nr rej.: j.w.
	Sarnowo	kościół par. p.w. św. Marcina, XIV, XX, nr rej.: A/291 z 30.11.1929
	Stolno	<p>fortyfikacje w zespole twierdzy Chełmno, 1903-14, <i>nr rej.: A/1511/ z 14.02.1980, dec. → twierdza Chełmno:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - fort V, 1903-1914, nr rej.: j.w. - schron piechoty IR-5, ok. 1914, nr rej.: j.w. - schron amunicyjny M-9, po 1914, nr rej.: j.w. (nie istnieje) - schron amunicyjny M-10, przed 1910, nr rej.: j.w. - bateria II, przed 1910, nr rej.: j.w.
	Wabcz	<ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. św. Bartłomieja, pocz. XIV, 1706, nr rej.: A/292 z 30.11.1929 - park dworski, k. XIX, nr rej.: A/472 z 6.03.1985
	Wichorze	<p>zespół dworski i folwarczny, XVIII-XX, nr rej.: A/69/1-8 z 22.10.1997:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dwór z oficyną, 1788, 2 poł. XIX, XIX/XX - park, XIX - gorzelnia, 1875 - dom gorzelnianego, XVIII/XIX - spichrz, 1890 - stajnia z oborą, ob. magazyn zbożowy, 1880 - lodownia, pocz. XIX - silos, 1935 - ogrodzenie
	Wielkie Czyste	kościół par. p.w. św. Katarzyny, 3 ćw. XIII, 1877, 1925, nr rej.: 438 z 25.05.1984
Unisław	Grzybno	kościół par. p.w. św. Michała Archanioła, XIII/XIV, nr rej.: A/319 z 30.11.1929

Gmina	Miejscowość	Zabytki
	Kokocko	- zbór ewangelicki, ob. kościół rzym.-kat. fil. p.w. Niepokalanego Serca NMP, szach., 1829, nr rej.: A/245 z 12.05.1982 - cmentarz ewangelicki, XIX, nr rej.: A/493 z 1.06.1987
	Raciniewo	pozostałości zespołu dworskiego, XVIII/XIX: - spichrz, 1850, szach., nr rej.: 404 z 19.08.1982 - park, 2 poł. XIX, nr rej.: 491 z 9.09.1985
	Stablewice	park dworski, k. XIX, pocz. XX, nr rej.: 490 z 9.09.1985
	Unisław	kościół par. p.w. św. Bartłomieja, XIII, 1728, 1904, nr rej.: A/246 z 12.05.1982

Źródło: www.nid.pl

Załącznik nr 2. Szlaki turystyczne na terenie Powiatu Chełmińskiego

Szlaki piesze:

- **czerwony – „Zamków i miejsc martyrologii” - 40 km - szlak pieszy:** Chełmno- Klamry (mogiła Polaków pomordowanych przez Niemców w 1939 r., fort twierdzy Chełmno z pocz. XX w.) - Rybieniec (dwór z XIX/XX w.) - Stolno (fort twierdzy Chełmno z pocz. XX w.)- Małe Czyste (fort twierdzy Chełmno z XX w.)- Wielkie Czyste (kościół gotycki z XIII w.) - Storlus (dwór klasycystyczny z XIX w.)- Papowo Biskupie (ruiny zamku krzyżackiego i kościół gotycki z XIII/XIV w.)- Wrocławki (zespół parkowo-dworski z XVIII/XIX w.) - Dubielno (dwór z XIX w.) - Lipienek (relikty zamku krzyżackiego z XIV w.; dwór późnoklasycystyczny i park z XIX w.) – Komnatowo;
- **żółty – „Rezerwatów chełmińskich” - 46 km - szlak pieszy:** Chełmno – Góra św. Wawrzyńca w Kałdusie (pierwsze Chełmno, grodzisko wczesnośredniowieczne z XI w.; rezerwat stepowy m.in. ostnicy Jana, ostnicy włosowatej, pierwiosnka lekarskiego) - Starogród (miejsce drugiej lokacji Chełmna, z 1754 r. zbudowany na fundamentach kościoła gotyckiego, wzgórze po zamku krzyżackim) – Kiełp (dworek z XIX w.; fort twierdzy Chełmno z pocz. XX w.) - Zbocza Płutowskie (rezerwat stepowy: kserotermiczne zbiorowiska murawowe zaroślowe; miłek wiosenny, ostnica włosowata, ostnica Jana, zawilec wielokwiatowy) - Parów Płutowski (pomnik w miejscu kaźni Polaków pomordowanych przez hitlerowców w 1939 r.) - Płutowo (spichlerz z XIX w., dwór i park krajobrazowy z XIX w., 15 gatunków drzew, w tym 200-letni cis pospolity) – Szymborno(zespół dworsko-parkowy z XIX w.) - Gołoty (stara karczma z XVIII w. pod nr 14; aleja 113 drzew objętych ochroną m.in. dęby, klony, jawory, jesiony) - Unisław (grodzisko wyżynne kolistę, kościół gotycki z pocz. XIII w., wzgórze po zamku krzyżackim) – Raciniewo (zespół dworsko-parkowy z XIX w., 21 gatunków drzew m.in. paklon i jarzab szwedzki) - Gzin - Linie - Dąbrowa Chełmińska, „Gapie Góry” – Reptowo - Las Mariański – Ostromecko) - Wielka Kępa Ostromecka;
- **żółty – „Chełmińskie Osty” - 10 km - szlak pieszy:** Papowo Biskupie – Kucborek (dworek z pocz. XX w.) - Bielczyny;
- **zielony – „Starego Chełmna” - 16 km - szlak pieszy:** Chełmno – Kępa Panieńska (rezerwat przyrody „Ostrów Panieński” łągu wiązowo-jesionowego z klonem polnym zw. paklonem) - J. Starogrodzkie - Góra św. Wawrzyńca w Kałdusie- Starogród- Kałdus- Uśc – Chełmno;
- **niebieski – „Mestwina” - 9 km - szlak pieszy:** Chełmno- Głogówko Królewskie – Żurawia Kępa - Świecie Zamek;
- **niebieski – „Bierzgłowski” - 20 km - szlak pieszy:** Unisław - Raciniewo - Siemoń - Słomowo - Bierzgłowo - Zamek Bierzgłowski;
- **czarny – „Panoramy Chełmna” - 8 km - szlak pieszy:** Chełmno - Uśc - Brzozowo - Osnowo - Dworzyska – Chełmno;

- **czarny – „Historii Unisławia” - 2 km- szlak pieszy:** Unisław (PKP) - Unisław (Góra Zamkowa) - Unisław (grodzisko);
- **czarny – „Pamięci września 1939 r.” - 2 km - szlak pieszy:** Płutowo – Zbocza Płutowskie (rezerwat stepowy: kserotermiczne zbiorowiska murowowe zaroślowe; miłek wiosenny, ostnica włosowata, ostnica Jana, zawilec wielokwiatowy) - Parów Płutowski (pomnik w miejscu kaźni Polaków pomordowanych przez hitlerowców w 1939 r.) - Płutowo (spichlerz z XIX w., dwór z XIX w., 15 gatunków drzew, w tym 200-letni cis pospolity);
- **czarny – „Ofiar 1939 r.” - 3 km - szlak pieszy:** Małe Czyste – Dorposz Szlachecki/żwirownia (pomnik ku czci mieszkańców okolic pomordowanych przez hitlerowców w 1939; dworek XVIII/XIX w., fort twierdzy Chełmno z pocz. XX w.)

Szlaki rowerowe i samochodowe:

- **Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (trasa rowerowa, piesza i samochodowa) – ok. 1.600 km** – trasa: Dania, Niemcy, Polska (Chełmno), Rosja, Litwa, Łotwa, Estonia;
- **Euro Route R1 Międzynarodowa Trasa Rowerowa:** Portugalia – Francja – Niderlandy – Rosja: Salno, Janowo Bydgoszcz, Samociążek, Koronowo, Gruczo, Głogówek, Chełmno, Biały Bór Grudziądz w kierunku Kwidzyna;
- **zielony - dokoła Doliny Wisły - 88 km - szlak rowerowy:** Myślicinek - Nowy Fordon - Topolno - Gruczo - Chełmno - Ostromecko – Fordon;
- **czarny - „Dolina Dolnej Wisły”- 470,9 km - szlak rowerowy:** Cierpice - Bydgoszcz Wschód (49,7 km)- Bydgoszcz Wschód - Świecie (59,3 km), Świecie - Nowe (58,7 km); Nowe - Gniew (41,4 km) Gniew - most na Wiśle koło Tczewa (33,0 km)most na Wiśle koło Tczewa - Kwidzyn (55,0 km) Kwidzyn - Grudziądz (50,9 km)Grudziądz - Chełmno (44,9 km) Chełmno - Ostromecko (46,6 km)Ostromecko - Zamek Bierzgłowski (31,4 km);
- **czerwony Toruń - Chełmno - 60 km - szlak rowerowy:** Toruń - Świerczynki - Zamek Bierzgłowski - Bierzgłowo - Łążyń - Siemoń - Unisław - Płutowo - Starogród – Chełmno;
- **Wiśłana Trasa Rowerowa w województwie kujawsko-pomorskim, długość: 210 km** - odc. prawobrz, **244 km** - odc. lewobrzeżny. Przebieg trasy: odcinek prawobrzeżny- Dobrzyń nad Wisłą, Toruń, Chełmno, Grudziądz; odcinek lewobrzeżny - Włocławek, Bydgoszcz, Świecie; Część lewobrzeżna (Świecie - Włocławek): Część prawobrzeżna (Dobrzyń - Grudziądz).
- **Geocaching: trasa pt. „Serce miasta zakochanych”** - utworzona przez Urząd Miasta Chełmna.

Załącznik nr 3. Wykaz obiektów sportowych i rekreacyjnych oraz klubów sportowych

Gmina	Obiekty sportowe i rekreacyjne na terenie Powiatu Chełmińskiego	Kluby sportowe
Miasto Chełmno	<ul style="list-style-type: none"> - Hala sportowa Gimnazjum nr 1, - Hala sportowa i kryta pływalnia „Wodnik” Gimnazjum nr 2, - Hala sportowa Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 1, - Hala sportowa Zespołu Szkół nr 2, - Hala sportowa „Pilawa”, - Stadion Miejski, - Kompleks „Orlik 2012”, - Ośrodek wypoczynkowy nad Jeziorem Starogrodzkim, - Kręgielnia „Atrium” w Chełmnie, 	<ul style="list-style-type: none"> - Miejski Ludowy Klub Sportowy Nadwiślanin (lekkoatletyka), - Ludowy Uczniowski Klub Sportowy (tenis stołowy), - Młodzieżowy Chełmiński Klub Koszykówki (koszykówka), - Klub Sportowy Chełminianka (piłka nożna), - Klub Motorowy Wisła (motocross, country cross), - Uczniowski Klub Sportowy Nadwiślanin Sokół (kajakarstwo), - Uczniowski Klub Sportowy Culmen (siatkówka), - Chełmiński Klub Kyokushin Karate (karate kyokushin), - Uczniowski Klub Sportowy Szkoła Piłkarska (piłka nożna), - Jeździecki Klub Sportowy im. Pomorskiej Brygady Kawalerii (jeździectwo), - Stowarzyszenie Sportów Wodnych Dragon (łódzie smocze), - Klub Turystów Wodnych (kajakarstwo turystyczne), - Ognisko Miejskie TKKF w Chełmnie, - Uczniowski Klub Sportowy Tarpan (orientacja sportowa), - Sport i Rekreacja Start (lekkoatletyka), - Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Chełmnie; - Uczniowski Taneczny Klub Sportowy „Top Dance” w Chełmnie (taniec towarzyski); - Klub Sportowy „Nine Hills Chełmno” (frisbee); - Uczniowski Klub Sportowy „Orka” (pływanie);
Gmina Chełmno	<ul style="list-style-type: none"> - Boisko w Starogrodzie, - Boisko w Podwiesku, - Boisko w Klamrach, - Boisko w Małych Łunawach, - Boisko w Ostrowiu Świeckim, - Park rehabilitacyjno- rekreacyjny w Podwiesku, - Zespół boisk Orlik w Kolnie, - place zabaw, - boisko do siatkówki plażowej w Wielkich Łunawach, - boisko do koszykówki i siatkówki w Łunawach, - boisko do koszykówki w Starogrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> - GLKS „GWIAZDA” Starogród, - GKS „Błękitni” Podwiesk, - LZS TARTAK Klamry, - Klub Jeździecki „ARAB-BELLA”;

Gmina Kijewo Królewskie	<ul style="list-style-type: none"> - Kompleks boisk wielofunkcyjnych ORLIK w Kijewie Królewskim, - Boisko sportowe w Kijewie Królewskim, - Boisko sportowe w Brzozowie, - Boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w Brzozowie, - Boisko sportowe przy Szkole Podstawowej w Trzebczyku, - Place zabaw w miejscowościach: Kijewo Królewskie (przy szkole), Brzozowo (przy szkole), Trzebczyk (przy szkole), Watorowo, Napole, Szymborno, Płutowo, Kosowizna i Kiełp, - Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza w Płutowie, - Ośrodek Szkolenia Lotniczego FTO Adriana Aviation w Watorowie; 	<ul style="list-style-type: none"> - Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec” ul. Chełmińska, Kijewo Królewskie, - Klub Sportowy „POLOT” Kijewo Królewskie, - Klub strzelecki „Twierdza Chełmno” Dorposz Szlachecki;
Gmina Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> - Hala Sportowa w Lisewie i Krusinie, - Sala Gimnastyczna w Lisewie, - Ogródek Jordanowski z placem zabaw w Lisewie, - Place zabaw w: Bartlewie, Drzonowie, Kornatowie, Krusinie, Malankowie i Pniewitem 	<ul style="list-style-type: none"> - Ludowy Klub Sportowy VICTORIA w Lisewie
Gmina Papowo Biskupie	Sala i boisko gminne Papowo, sala Zegartowice i boisko gminne	<ul style="list-style-type: none"> - LKS Kasztelan, - Klub Sportowy Ogniwo
Gmina Stolno	<ul style="list-style-type: none"> - Boiska sportowe: Robakowo, Stolno, Paparzyn, Wabcz; - Place zabaw: Trzebiełuch; Trzebiełuch Zalesie; Kłęczkowo; Robakowo (2); Paparzyn (2); Cepno; Stolno; Grubno; Małe Czyste; Wabcz; Gorzuchowo; Kobyły; Rybieniec; Obory; Pilewice; Sarnowo; Wichorze; - Świetlice wiejskie: Trzebiełuch, Robakowo (2), Sarnowo, Pilewice, Gorzuchowo, Cepno, Wabcz, Grubno, Paparzyn, Rybieniec, Obory; - Miejsca piknikowe: Trzebiełuch, Wabcz, Sarnowo, Cepno, Robakowo (amfiteatr), Rybieniec, Paparzyn, Obory. 	<ul style="list-style-type: none"> - Klub Sportowy „Wojownik” Wabcz, - UKS Robaczki Robakowo;
Gmina Unisław	<ul style="list-style-type: none"> - Hala Sportowa – Widowiskowa, - Orlik, - Stadion przy Ul. Chełmińskiej, - Boiska w Raciniewie i Stablewiczach, - Stacja narciarska Unisław, - Sala gimnastyczna przy Zespole Szkół. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rugby Klub Unisław, - UKS Kmicic, - Gminne Koło PZW, - Stowarzyszenie Unisław Team, - Klub Sportowy Unisłavia, - SKS Strzelnica, - Towarzystwo Sportowo – Kolekcjonerskie, - Klub Sportowy „OLIMP UNISŁAW”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet z gmin Powiatu Chełmińskiego

Załącznik nr 4. Cykliczne imprezy kulturalne i sportowe

Główne imprezy kulturalne i sportowe organizowane cyklicznie na terenie Powiatu Chełmińskiego	
Powiat Chełmiński	<ul style="list-style-type: none"> - Dożynki Powiatowo-Gminne, - Ogólnopolski Plener Malarski w Powiecie Chełmińskim, - Ogólnopolskie Chełmińskie Biegi Uliczne o Memoriał Jana Schmeltera, - sierpniowy Memoriał im. Lecha Sławatyckiego (kajakarstwo), - memoriał w koszykówce im. Brunona Zastępowskiego, - Półmaraton Unisławski oraz Dziesiątka Unisławska, - rundy Mistrzostw Polski w Motocrossie i w Cross Country;
Gmina miasto Chełmno	<ul style="list-style-type: none"> - Ogólnopolski Konkurs Kolęd i Pastorałek (styczeń), - „Walentynki Chełmińskie” z towarzyszącym Festiwalem Piosenki Miłosnej i Jarmarkiem św. Walentego (14 lutego), - Warsztaty Sztuki Kulinarnej „Alchemia i Amory w Kuchni” (luty), - Powiatowy Przegląd Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej – „WESOŁA NUTKA” (marzec), - Jarmark Wielkanocny, - Regionalny Konkurs Plastyczny „Najpiękniejsza Pisanka”, - Festiwal Piosenki Harcerskiej i Turystycznej /Scout & Tourist Song Festival/ (kwiecień), - Chełmiński Festiwal Rodzinny (kwiecień/maj), - „Spacerki po Chełmnie” (maj-wrzesień), - Festiwal Piosenki Przedszkolnej pn. „Małe Śpiewanie” (1 czerwca), - „Chełmińskie Wieczory Organowe” (maj-sierpień), - Letni Festiwal „Muzyka w zabytkach Chełmna” (czerwiec-sierpień), - Turniej Rycerski Bractw Zaprzysiężonych o „Złotą Jaszczurkę” (maj), - Ogólnopolski Festiwal Amatorskich Orkiestr Dętych (czerwiec - co 2 lata, kolejne 2014), - Międzynarodowe Spotkania Chóralne (maj/czerwiec - co 2 lata, kolejne 2015), - „Dni Chełmna” (czerwiec/lipiec), - Odpust Chełmiński (lipiec), - „Chełmiński Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej” (lipiec), - „Międzynarodowe Spotkania z Folklorem” połączone z „Chełmińskim Jarmarkiem Jaszczurczym” (lipiec), - Ogólnopolskie Warsztaty Studentów Architektury (lipiec), - Światowy Festiwal Folkloru „Fathers Village” (czerwiec - sierpień), - Festiwal Piosenki Biesiadnej „Zatańczmy razem w Mieście Zakochanych” (sierpień), - Chełmiński Przegląd Kapel Rockowych – „AMATOROCK” (wrzesień), - Rajd Słoń (wrzesień/październik), - Chełmińskie Spotkania Klubów Seniora – „Złoty, jesienny liść...” (październik), - Ogólnopolski Turniej Chórów o Kryształowe Serce Chełmińskiej Jesieni (październik), - Jarmark Świąteczny (grudzień);
Gmina Chełmno	<ul style="list-style-type: none"> - dożynki gminne, - Złot Krystyn, - Wycieczka Prymusów;
Gmina Kijewo Królewskie	<ul style="list-style-type: none"> - Święto Twierdzy Chełmno,

	<ul style="list-style-type: none"> - Święto Gminy Kijewo Królewskie, - Dożynki gminne, - Biesiada Królewska w Kiełpiu, - Międzynarodowy Wyścig Kolarski „Memoriał im. Wojciecha Paducha”
Gmina Lisewo	<ul style="list-style-type: none"> - dożynki gminne; - Spotkania Rodzinne, - Ogólnopolski festiwal muzyki bluesowo- rockowej- „Jaszczur Music Festiwal”
Gmina Papowo Biskupie	- dożynki gminne
Gmina Stolno	<ul style="list-style-type: none"> - dożynki gminne, - Powiatowy Festyn Ruchowo – Rekreacyjny dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, - Amatorska Liga Siatkówki, - Turnieje sportowe, - Festyny wiejskie;
Gmina Unisław	<ul style="list-style-type: none"> - Dni Unisławia, - Dożynki gminne, - Święto Kapusty, - Piknik Rodzinny Świętego Bartłomieja w Unisławiu, - Półmaraton i 10 – tka Unisławska.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z gmin Powiatu Chełmińskiego oraz ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie

Załącznik nr 5. Wykaz dróg Powiatu Chełmińskiego (stan na dzień 31.12.2013 r.)

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi w km
GMINA UNISŁAW			
1.	1601C	Kokocko - Dąbrowa Chełmińska	2,960
2.	1607C	Dorposz Szlachecki - Unisław	3,405
3.	1624C	Bruki Kokocka - Jeleniec	2,081
4.	1627C	Unisław - Żygląd	4,719
5.	1639C	Głazewo - Grzybno	3,119
		Razem w gminie:	16,284
GMINA KIJEWÓ KRÓLEWSKIE			
1.	1602C	Starogród - Kijewo Królewskie	4,687
2.	1604C	Brzozowo - Nawra	15,067
3.	1607C	Dorposz Szlachecki - Unisław	6,155
4.	1623C	Brzozowo - Stolno	2,483
5.	1624C	Bruki Kokocka - Jeleniec	7,877
6.	1626C	Szyborno - Kijewo Królewskie	2,892

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi w km
7.	1627C	Unisław - Żygląd	4,367
8.	1628C	Trzebcz Królewski - Zegartowice	2,420
9.	1629C	Trzebcz Szlachecki - Głuchowo	2,770
10.	1643C	Brzozowo - Grubno (POMCh)	0,785
		Razem w gminie:	49,503
GINA CHEŁMNO			
1.	1602C	Starogród - Kijewo Królewskie	2,428
2.	1603C	Kałdus - Starogród	3,402
3.	1605C	Ostrów Świecki - Górne Wymiary	3,780
4.	1606C	Dolne Wymiary - Nowawieś Chełmińska	2,520
5.	1610C	Podwiesk - Wielkie Łunawy	2,407
6.	1611C	Wielkie Łunawy - Paparzyn	1,741
7.	1620C	Górne Wymiary - Podwiesk (przez Łęg)	7,044
8.	1621C	Chełmno - Mniszek	12,112
9.	1622C	Chełmno - Sztynwag	12,926
10.	1643C	Brzozowo - Grubno (POMCh)	1,717
		Razem w gminie:	50,077
MIASTO - CHEŁMNO			
1.	1621C	Chełmno - Mniszek	0,550
2.	1622C	Chełmno - Sztynwag	1,470
		Razem w gminie:	2,020
GINA STOLNO			
1.	1608C	Grubno - Wielkie Czyste	5,470
2.	1609C	Rybieńec - Stolno	2,253
3.	1611C	Wielkie Łunawy - Paparzyn	1,504
4.	1612C	Trzebieńuch - Robakowo	2,635
5.	1613C	Robakowo - Pniewite	1,085
6.	1614C	Paparzyn - Krusin	3,350
7.	1625C	Jeleniec - Cepno	5,274
8.	1630C	Obory - Robakowo	3,475
9.	1631C	Wabcz - Linowiec	2,922
10.	1623C	Brzozowo - Stolno	3,042
11.	1640C	Stacja PKP Gorzuchowo - do drogi nr 543	0,150
12.	1643C	Brzozowo - Grubno (POMCh)	
13.	1644C	Grubno - Grubno (łąącznica)	
		Razem w gminie:	33,262

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi w km
GMINA LISEWO			
1.	1613C	Robakowo - Pniewite	7,292
2.	1614C	Paparzyn - Krusin	3,027
3.	1615C	Krusin - Bielczyny	4,440
4.	1617C	Lisewo - Działowo	5,100
5.	1618C	Lisewo - Lipienek	4,005
6.	1619C	Lisewo - Chełmża	5,909
7.	1631C	Wabcz - Linowiec	1,498
8.	1632C	Lisewo - Mgoszcz	4,032
9.	1633C	Bartlewo - Kornatowo	2,686
10.	1634C	Folgowo - Lipienek	1,915
11.	1635C	Lipienek - Strucfoń	2,445
12.	1638C	Drzonówko - Liznowo	0,150
13.	1642C	Stacja PKP Kornatowo - do drogi nr 548	1,434
		Razem w gminie:	43,933
GMINA PAPOWO BISKUPIE			
1.	1615C	Krusin - Bielczyny	8,271
2.	1616C	Niemczyk - Wrocławki	2,685
3.	1619C	Lisewo - Chełmża	2,523
4.	1624C	Bruki Kokocka - Jeleniec	2,033
5.	1625C	Jeleniec - Cepno	1,576
6.	1627C	Unisław - Żygląd	2,146
7.	1628C	Trzebcz Królewski - Zegartowice	2,308
8.	1634C	Folgowo - Lipienek	5,950
9.	1636C	Papowo Biskupie - Nowy Dwór	2,450
10.	1637C	Wrocławki - Dubielno	1,842
11.	1641C	Stacja PKP Wrocławki - do drogi nr 91	6,000
		Razem w gminie:	37,784

Źródło: Starostwo Powiatowe w Chełmnie

Załącznik nr 6. Ocena stanu dróg na terenie gmin wg informacji z Urzędów Gmin

Gmina Unisław

Na terenie gminy zaklasyfikowano kilkanaście dróg w złym stanie technicznym:

1. Unisław m.in. ul. Sienkiewicza, Magazynowa, Reja, Słoneczna, Szymanowskiego, Kwiatowa, Ogrodowa, Na Skarpę, Widokowa, Prosta, Kolejowa, boczne od ul. Toruńskiej, boczna od ul. Głazewskiej),
2. Raciniewo m.in. ul. Modrzewiowa, Dębowa,
3. Grzybno m.in. droga 060429C, droga 060430C, część drogi 060427C, część drogi 060428C,
4. Kokocko m.in. droga 060402C ,
5. Bruki Unisławskie m.in. droga 060406C, droga 060410C,
6. Gołoty m.in. droga 060409C ,
7. Stablewice m.in. droga 060419C, droga 060417C,
8. Błoto m.in. droga 060409C.
9. ul. Lipowa,
10. ul. Dworcowa,
11. Głazewo-Grzybno nr 1639C,
12. droga wojewódzka nr 550 na odcinku Kokocko-Unisław,
13. droga wojewódzka nr 551 na odcinku Unisław-Grzybno,
14. droga wojewódzka nr 597 na odcinku Unisław-Głazewo,

Gmina Stolno

Na terenie gminy Stolno zaplanowano, uwagi na zły stan obecny, budowę i przebudowę następujących dróg:

1. Budowa drogi w Pilewicach (dz. Nr 47/2) na odcinku 350 mb
2. Budowa drogi Sarnowo – Pilewice (dz. Nr 43) na odcinku 1350 mb
3. Budowa drogi w Gorzuchowie (dz. Nr 62/2 i 108/1) na odcinku 400 mb
4. Budowa drogi Gorzuchowo - Krajęcina nr 060247C na odcinku 950 mb
5. Budowa drogi w Gorzuchowie (dz. Nr 84/1 i 18/5) na odcinku 350 mb
6. Budowa drogi Sarnowo - Gorzuchowo nr 060243C na odcinku 1600 mb
7. Budowa drogi w Kleczkowie (dz. Nr 38) na odcinku 700 mb
8. Budowa drogi w Kleczkowie (dz. Nr 43) na odcinku 750 mb
9. Budowa drogi w Oborach (dz. Nr 87/4) na odcinku 1300 mb
10. Budowa drogi Wabcz – Łyniec - Obory nr 060229C na odcinku 2600 mb
11. Budowa drogi w Wabczu (dz. Nr 39/9, nr 39/7 i nr 39/10) na odcinku 450 mb
12. Budowa drogi w Robakowie (dz. Nr 105 i nr 128) na odcinku 700 mb
13. Budowa drogi w Paparzynie (dz. Nr 37) na odcinku 80 mb
14. Budowa drogi w Paparzynie (dz. nr 194) na odcinku 500 mb
15. Budowa drogi w Paparzynie (dz. nr 159) na odcinku 250 mb
16. Budowa drogi w Grubnie (dz. Nr 137 i 155) na odcinku 800 mb
17. Budowa drogi w Grubnie (dz. Nr 105) na odcinku 200 mb
18. Budowa drogi w Stolnie (dz. Nr 37) na odcinku 750 mb
19. Budowa drogi w Stolnie (dz. Nr 17/1) na odcinku 650 mb
20. Przebudowa drogi w Grubnie (dz. Nr 63) do drogi nr 060201C na odcinku 600 mb
21. Przebudowa drogi w Grubnie (dz. Nr 134) do drogi nr 060201C na odcinku 600 mb
22. Przebudowa drogi Małe Czyste – Grubno nr 060212C (dwa odcinki 400 mb i 200 mb)
23. Przebudowa drogi w Grubnie (dz. nr 12/1 i 9) na odcinku 200 mb
24. Przebudowa drogi w Grubnie do drogi nr 1608C do zabudowań na odcinku 600 mb
25. Przebudowa drogi w Rybieńcu nr 060220C do drogi 060218 na odcinku 2500 mb
26. Przebudowa drogi w Rybieńcu nr 060218 w kierunku Klamer na odcinku 1500 mb
27. Przebudowa drogi w Rybieńcu nr 060219 do drogi nr 060220C na odcinku 1000 mb
28. Przebudowa drogi w Cepnie - tor kolejowy - nr 060226C na odcinku 400 mb
29. Przebudowa drogi w Cepnie PGR nr 060227C do drogi krajowej nr 91 na odcinku 1000 mb
30. Przebudowa drogi w Wabczu (dz. Nr 123) na odcinku 600 mb
31. Przebudowa drogi w Trzebiełuch - Zalesie nr 060239C na odcinku 2400 mb
32. Przebudowa drogi w Małe Czyste - Stolno nr 060211C – etap II - na odcinku 1000 mb
33. Przebudowa drogi Pilewice – Płachawy nr 060245 na odcinku 700 mb
34. Przebudowa drogi gminnej nr 060235C w Oborach – odcinek 800 mb

35. Przebudowa drogi gminnej w Pilewicach (działka nr 50) – odcinek 200 mb
  36. Przebudowa drogi gminnej w Wabczu nr 060229C przez Łyniec w kierunku Obór na odcinku 2600 mb
  37. Przebudowa drogi gminnej w Wabczu nr 060232C na odcinku 1000 mb
- Razem budowa: 15.850 mb, razem przebudowa: 17.700 mb.

Gmina Chełmno

Na terenie gminy zaklasyfikowano kilkanaście dróg w złym stanie technicznym:

1. Droga gminna Starogród Dolny – Bieńkówka (ok. 4 km).
2. Droga Gminna Kolno – Podwiesk (ok. 4 km drogi nr 060125 C)
3. Droga Gminna Klamry – Nowawieś Chełmińska (ok. 3 km drogi nr. 060123 C)
4. Droga Gminna w Kolnie tzw. osiedle (ok. 0,4 km)
5. Droga gminna w Dorposzu Chełmińskim (ok. 0,6 km).
6. Droga Gminna Ostrów Świecki – Łęg (ok. 2 km).
7. Ponadto na terenie gminy znajdują się drogi powiatowe w złym stanie:
8. Droga Powiatowa Nowawieś Chełmińska – Dolne Wymiary
9. Droga Powiatowa Starogród – Kiełp
10. Droga Powiatowa Górne Wymiary – Podwiesk
11. Droga Powiatowa Górne Wymiary – Ostrów Świecki
12. Oraz droga wojewódzka nr 550 na odcinku Kałdus – Borówno.

Gmina Kijewo Królewskie

Na terenie gminy zaklasyfikowano kilkanaście dróg w złym stanie technicznym:

Drogi powiatowe w bardzo złym stanie :

1. 1602C Starogród-Kijewo na odcinku z Kijewa Królewskiego do drogi Dorposz-Uniśław. Droga wymaga poszerzenia oraz położenia warstw bitumicznych. Na tym odcinku jest gęsta zabudowa oraz funkcjonują 2 firmy.
2. 1623C Brzozowo-Stolno – na części jest wykonana z warstwy kruszywa wapiennego i na części droga brukowana, warstwa bitumiczna jest w złym stanie.
3. 1628C Trzebcz Królewski-Zegartowice – droga jest wąska i na odcinku ok. 1 km ma nawierzchnię szutrową. Dla gminy Kijewo Królewskie jest ważna trasą, gdyż łączy znaczny obszar gminy i mieszkańców z drogą krajową. Korzystają z niej firmy dostarczające towary do sklepów, rolnicy, odbiorcy produktów rolnych.
4. 1626C Szymborno-Kijewo Królewskie – droga ta ma zniszczoną nawierzchnię, a jest najkrótszym połączeniem z Uniśławiem, gdzie są stacje przesiadkowe komunikacji publicznej.
5. 1629C Trzebcz Szlachecki-Głuchowo – na końcowym odcinku droga o nawierzchni szutrowej, a jest to najbliższe połączenie Trzebcza z Chełmżą.

Drogi gminne:

1. 60525C Szymborno-Bągart – droga o mocno zniszczonej nawierzchni asfaltowej, a kursuje po niej autokar szkolny, istnieje zakład pracy oraz punkt skupu żywca.
2. Poprawa infrastruktury drogowej Trzebcz Marianki – droga gruntowa sukcesywnie naprawiana, służy dla ruchu lokalnego.
3. 60502C Brzozowo wybudowanie – droga gruntowa, przy której usytuowany jest gminny budynek socjalny.

Gmina Lisewo

Na terenie gminy Lisewo znajduje się ok. 131 km dróg gminnych, z tego tylko ok. 25 km to drogi o nawierzchni utwardzonej asfaltem lub metodą sprysku asfaltowego.

Drogi gminne w złym stanie technicznym:

1. 060304C – Lipienek ok. 1800 m
2. 060337C – Linowiec – Wierzbowo ok.1300 m
3. 060306C, 060317C, 060307C Kornatowo - Kornatowo ok. 2800 m
4. 060311c – Bartlewo- Tytlewo ok.100 m
5. 5.060329C lub 060331C ??? Krajęcín – Malankowo ok.1600 m
6. Kornatowo- Błachta- Bartlewo – Krusin – Linowiec ok. 8000 m
7. Pniewite – Robakowo na odcinku Piątkowo – Robakowo
8. Strucoń – Lipienek
9. Lisewo - Malankowo

W złym stanie technicznym są także drogi łączące gminy, m.in. Lisewo – Orłowo, Mgoszcz – Józefowo, Piątkowo – Wabcz, 060327C Malankowo - Dąbrówka (ok. 1400 m). Do przebudowy przewidziana jest droga wojewódzka Nr 548 Wąbrzeźno – Stolno.

